

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Smeknamn och öknamn på personer nämnda i dagspressen

Smeknamn och öknamn

på personer nämnda
i dagspressen

Reinert Kvillerud

Reinert Kvillerud

MEIJERBERGS ARKIV

FÖR

SVENSK ORDFORSKNING

UTGIVET

AV

STYRELSEN FÖR MEIJERBERGS INSTITUT
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

33

GÖTEBORG 2007

MEIJERBERGS ARKIV

FÖR

SVENSK ORDFORSKNING

UTGIVET

AV

STYRELSEN FÖR MEIJERBERGS INSTITUT
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

GENOM

BO RALPH

33

GÖTEBORG 2007

**SMEKNAMN OCH ÖKNAMN
PÅ PERSONER NÄMND I
DAGSPRESSEN**

AV

REINERT KVILLERUD

Ingår som del 33 i Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning

© Reinert Kvillerud och
Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning
Göteborgs universitet
Box 200
SE-405 30 Göteborg

ISSN 0348-7741
ISBN 978-91-974747-3-3

Elanders Infologistics AB, Göteborg 2007

Utgivarens förord

Institutionen för nordiska språk vid Göteborgs universitet var ännu vid mitten av 1960-talet av jämförelsevis mycket begränsat omfång. Därefter följde en period av ständig expansion, så att den nuvarande institutionen för svenska språket (som den senare kommit att heta) nu är humanistiska fakultetens största institution. Redan på den gamla tiden var Reinert Kvillerud en flitig deltagare i seminarier och annan verksamhet vid institutionen. När han nu pensionerats från sin tjänst vid Karlstads universitet vill institutionen för svenska språket i Göteborg tacka honom för långvarigt samarbete genom att ge ut detta arbete av hans hand som nummer 33 i *Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning*.

Abstract

Title: Petnames and Nicknames of Persons Mentioned in Swedish Newspapers. Göteborg 2007

Swedish title: Smeknamn och öknamn på personer nämnda i dagspressen. Göteborg 2007

Language: Swedish

Author: Reinert Kvillerud

This stylistic investigation of informal naming from 1980 to 2005 in some Swedish newspapers (DN of Stockholm, GP of Göteborg and NWT of Karlstad) shows e.g. that male names are more numerous and longer than female ones.

Prominent colloquial personal names are connected to athletics, dialect naming, placenames and small children's naming. The importance of short and simple everyday names seems to increase in Sweden of today, partly due to stylistic change and immigration. The informal personal names have a certain stylistic value both in speech and in the press.

During the last quarter of a century some features of name development in Sweden are obvious: more English-influenced or international, short and informal name-forms are found and many intimate names become more widely used. Inofficial women's names in the press are strongly inclined to take impression from Christian names while, to a considerable extent, corresponding men's names are altered surname-forms and independent name creations.

Key words: Personal names, name formation, name morphology, name stylistics, names in literature, Swedish language, sociolinguistics, cultural linguistics, bilingual features, dialects, linguistic frequency, etymology.

© Reinert Kvillerud och
Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning
Göteborgs universitet
Box 200
SE-405 30 GÖTEBORG

Elanders Infologistics AB, Göteborg 2007

ISBN 978-91-974747-3-3
ISSN 0348-7741

Författarens förord

Den skrift som här utges bygger på ett språkmaterial av inofficiella personnamn, som jag hämtat från dagstidningar under tiden 1980–2005. Sådana namn står ofta det talade språket nära och kan uppvisa stor variation. Antalet påträffade namn visar sig bland annat därför vara tämligen ansevärt.

Materialet har indelats och kommenterats på flera olika sätt. Boken är fokuserad på de inofficiella namnen som en intressant språklig ordkategori i pressens språkbruk. Den vänder sig närmast till språk- och namnvetenskapligt orienterade läsare. Varje kapitel inleds med ett litterärt citat, som fritt berör ett namntema eller en namnsort som tas upp däri. Skriften har sist i respektive kapitel en sammanfattning med en textillustration, som refererar till de i den löpande texten med asterisk (*) avslutade namnen, samt till sist en resumé av innehållet, en fyllig litteraturförteckning och ett register över de behandlade personnamnen. Boken är till sin karaktär först och främst en språkligt inriktad undersökningsrapport. Den anknyter i syfte, form och innehåll närmast till den akademiska traditionen i ämnet svenska språket. Vissa sociala och könsrelaterade språkvarianter berörs också och kommenteras, såsom i 4.3, 8.7 och 9.7 resp. 5.3.2, 5.4, 11.3 och med sammanfattande genusperspektiv i 11.4.

Lektörer har författaren haft glädje av. Synpunkter på stilistisk utformning etc. av bokens slutversion har jag inhämtat från några akademiska vänner och kolleger, nämligen Sture Allén, Göteborg, Bertil Gejrot, Stockholm, Lennart Granel, Kungsbacka, Olle Hammermo, Gävle, och Maj Reinhammar, Uppsala. Inför publikationen har Bo Ralph och Kristinn Jóhannesson, Göteborg, gjort insatser för bokens innehållsliga respektive tekniska utformning. Dessa hjälpsamma läsare tackar jag hjärtligt. Till Meijerbergs institut riktar jag ett tack för att boken kan publiceras i *Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning*.

Bokens innehåll framgår i huvuddrag av innehållsförteckningen. Dess material är i princip nyskrivet. I vissa avsnitt finns dock likheter med tidigare av mig publicerat material (se litteraturförteckningen).

Karlstad den 15 augusti 2007

Reinert Kvillerud
fil.dr, professor emeritus

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Syfte och målgrupp	1
1.2. Källor	1
1.3. Namnfunktioner	2
1.4. Personnamnsböcker	2
1.5. Språkliga termer	3
1.6. Arbetssätt	5
1.7. Sammanfattning	7
2. Undersökningsmaterialet	8
2.1. Inledning	8
2.2. Presentation	8
2.3. Karakteristik	9
2.4. Komplikationer	11
2.5. Förekomst	12
2.6. Definitioner och indelning	14
2.7. Namntyper	15
2.8. Sammanfattning	15
3. Namnens ursprung och funktioner	17
3.1. Inledning	17
3.2. Namn bildade i förhållande till officiella personnamn	17
3.2.1. Namn med två eller flera ursprung	17
3.2.2. Namn med ett enda ursprung	19
3.2.3. Vanliga officiella urspringsnamn	19
3.3. Namn med olika betecknande funktioner	20
3.3.1. Bildningar till förnamn	20
3.3.2. Bildningar till efternamn	21
3.3.3. Bildningar utgörande särnamn	22
3.3.4. Namn med flera eller alternativa funktioner	22
3.4. Särnamn med karakteriserande stilfunktioner	23
3.4.1. Anspelande särnamn	24
3.4.2. Benämningssärnamn	25
3.4.3. Beskrivande särnamn	26
3.4.4. Jämförande särnamn	26

3.4.5. Ordlekande särnamn	28
3.4.6. Övriga särnamn	29
3.5. Namn med historia – några exempel	29
3.5.1. Namntradition	29
3.5.2. Namn som tidsdokument	30
3.5.3. Nybildningar	31
3.6. Sammanfattning	32
4. Småbarnsnamn	34
4.1. Inledning	34
4.2. Namnindelning	35
4.2.1. Anspelande namn	36
4.2.2. Benämning namn	37
4.2.3. Beskrivande namn	39
4.2.4. Jämförande namn	40
4.2.5. Ordlekande namn	42
4.2.6. Övriga namn	43
4.3. Erfarenheter och reflexioner	43
4.4. Sammanfattning	45
5. Mans- och kvinnonamn	47
5.1. Inledning	47
5.2. Direkta överensstämmelser	47
5.3. Inofficiella personnamn bildade till olika namntyper	49
5.3.1. Personnamnsanknutna	49
5.3.2. Yrkesnamnsanknutna	50
5.3.3. Ortnamnsanknutna	51
5.3.4. Djurbeteckningsanknutna	53
5.4. Olikheter i fråga om typer och förekomst hos inofficiella personnamn	54
5.4.1. Färre kvinnliga än manliga inofficiella namn	54
5.4.2. Kortare kvinnliga än manliga inofficiella namn	55
5.4.3. Kvinnliga dopnamnsbildningar – manliga särnamn	56
5.5. Sammanfattning	56
6. Namnbildning	58
6.1. Inledning	58
6.2. Enkla namn	58
6.3. Sammansatta namn	59
6.4. Avledda namn	60
6.5. Förkortade för- och efternamn; initialnamn	65
6.6. Förlängda för- och efternamn; rimnamn	68

6.7. Ombildade namn i övrigt	69
6.8. Några speciella namnbildningar	71
6.9. Sammanfattning	72
7. Namnstil och stilnamn	74
7.1. Inledning	74
7.2. Korta och långa namn	74
7.3. Vanliga och ovanliga namn	75
7.3.1. Vanliga respektive ovanliga inofficiella namn, bildade till förnamn och efternamn	75
7.3.2. Vanliga respektive ovanliga särnamn	77
7.4. Språkmönsterpräglade namn	77
7.4.1. Svenska namn	78
7.4.2. Andra nordiska namn än svenska	79
7.4.3. Stilblandade och ordlekande namn	81
7.5. Skriftspråkliga och talspråkliga namn	82
7.5.1. Skriftspråkliga namn	83
7.5.2. Talspråkliga namn	83
7.6. Namn i menings- och satsform	86
7.7. Namn som har dubbel stilistisk funktion	87
7.8. Sammanfattning	87
8. Stilmedel vid namnbildning	89
8.1. Inledning	89
8.2. Förkortade bildningar	89
8.3. Språkliga bilder	91
8.4. Jämförelser	92
8.5. Kontraster	94
8.6. Formella upprepningar	94
8.7. Omskrivningar	95
8.8. Främmande inslag	96
8.9. Förvrängningar	97
8.10. Överdrivna uttryck	98
8.11. Delen i stället för det hela	99
8.12. Namnbyten	99
8.13. Sammanfattning	99
9. Namn från dialekt och gruppsspråk	102
9.1. Inledning	102
9.2. Namn med regionalt uttal	103
9.3. Nordliga och sydliga, östliga och västliga namn	105
9.4. Namn uppkomna av dialektord	106
9.5. Namn bestående av personnamn med bestämningar	108

9.6. Namn med åldersanknytning	110
9.7. Namn med samhälls- och gruppanknytning	112
9.8. Namn som är systembundna	115
9.9. Sammanfattning	115
10. Namnförändringar	117
10.1. Inledning	117
10.2. Namn formulerade på främmande språk	117
10.2.1. Påverkan från engelska	117
10.2.2. Påverkan från tyska	120
10.2.3. Påverkan från romanska språk	120
10.2.4. Påverkan från andra språk	122
10.2.5. Reflexion om språkpåverkan	122
10.3. Utländska namn överförda till svensk språkform	123
10.4. Namnförändringar som stilsignaler	125
10.4.1. Lågstilade namn för högre sakinnehåll	125
10.4.2. Högstilade namn för lägre sakinnehåll	125
10.4.3. På annat sätt stiliserade namn	125
10.5. Uppkallelsenamn och lånade namn	126
10.6. Namnupprepning och namnvariation; alternativa smeknamn	128
10.7. Ersättningsnamn och genusbytande namn	130
10.8. Sammanfattning	132
11. Namnsummering	134
11.1. Inledning	134
11.2. Diverse erfarenheter	134
11.3 Några tendenser i namnbildningen	138
11.4. Slutord	139
Litteraturförteckning	142
Facklitteratur	142
Skön- och allmänlitteratur	149
Namnregister	151

1. Inledning

Citat 1

Ett gott namn är mer värt än stora rikedomar. (Ordspråk från Spanien)

1.1. Syfte och målgrupp

Vilket syfte har denna bok? Jag söker här sammanfatta text- och stil-iakttagelser gjorda vid studium av personnamn, nämligen smek- och öknamn påträffade i dagspressen 1980–2005. Jag ser dem som ”goda namn”, t.ex. väl värda en språkgranskning. Boken gäller namn- och stilförhållanden i svenska dagstidningars textmaterial. I första hand vänder sig min orientering om inofficiella personnamn i pressen till språk- och kulturvetare, lärare och deltagare i kurser om svenska språket samt skribenter av skilda slag.

1.2. Källor

Mina källor har främst varit dagstidningarna Dagens Nyheter (DN), Göteborgs-Posten (GP) och Nya Wermlands-Tidningen (NWT). De kan anses representera rikspress, regionalpress och länspress i Sverige; de utges i Stockholm, Göteborg och Karlstad. Följande tidningar har fått lämna vissa kompletterande bidrag: Arbetarbladet, Arbetet, Blekinge Läns Tidning, Bohusläningen, Everyday, Falu-Kuriren, Gotlands Allehanda, Jönköpings-Posten, Katrineholms-Kuriren, Lysekilsposten, Metro, Norrländska Socialdemokraten, Skaraborgs Läns Tidning, Skånska Dagbladet, Svenska Dagbladet, Sydsvenska Dagbladet, Tidningen Ångermanland, Upsala Nya Tidning, Vestmanlands läns tidning, Värmlands Folkblad och Östersunds-Posten.

1.3. Namnfunktioner

Personnamn kan ha flera funktioner. De ger för det första möjlighet till identifikation: Vem är egentligen hon eller han som vi uppmärksammar? Förnamn, efternamn och speciella bestämningar upplyser därom. Namnet *Nils Karlsson* är mångtydigt men *Mora-Nisse* tycks mera entydigt. Personnamn uttrycker givetvis också stilnivå. Att *Bersa* (se 2.7), *Mulle* och *Krabban* skulle avse samma person är ingen självklarhet men kan ändå visa sig vara ett faktum. De inofficiella personnamnen antyder ofta intimitet och en personlig hållning, utgör t.ex. också stilvariation. De har en identifierande, stilistisk inriktning. Namnen *Carlie* av *Carl* och *Smälänningen* kan beteckna samme man men ger oss olika stilsignaler. Personnamn har även magisk funktion, som vi anar vid uppkallelse, t.ex. vid sidan av jämförelse och beskrivning. Handbollsspelaren Ljubomir Vranjes från Göteborg kallas ibland *Maradona* som den store argentinske fotbollsspelaren Diego Armando *Maradona*. GP betecknar honom en gång efter hans hemmastadsdel som *Kortedalas Maradona*! Man noterar ibland de inofficiella namnens värderande karaktär. Det finns positiva namn som *Gullklimpen*, *Kungen* och *Lillprinsen*, negativa namn som *Fjanten* med nedsättande *fj*-början (se Hellquist 1948:214) och *Slaktarn* som jämförande namn för en alltför framgångsrik boxare.

1.4. Personnamnsböcker

År 1964 utgavs såväl Ivar Modéers *Svenska personnamn. Handbok för universitetsbruk och självstudier* som Roland Otterbjörks *Svenska förnamn. Kortfattat namnlexikon*. Flera avhandlingar anknöt på olika sätt härtill, t.ex. min egen om *Förnamn i Göteborg. Namnskick för skolbarn födda 1958* (1980). Arnold Lidarängs dialektalt inriktade namnbok, *Lurel och Smesa. Västgötska personnamn i muntlig tradition*, publicerades 1982. I den sistnämnda behandlas såväl formella drag som betydelseförhållanden. Författarens syn uttrycks sålunda: "Namnbildningen äger rum med en regelbundenhet och logik, som inte står annat språkligt skapande efter. Ett bevis på att namnbildningen vilar på seriös grund är den påfallande kontinuitet och samstämmighet som råder mellan namnskick i vitt skilda orter utan ömsesidig påverkan" (s. 13).

En intressant genomgång av namn i bruk gjorde Gudrun Östlund i *Lundastudenters tilltalsnamn under femtio år* (1966). Boken ger upp-

gifter om personnamns utveckling under första hälften av 1900-talet.

Statistik om officiella förnamn finns i Sture Alléns & Staffan Wåhlin *Förnamnsboken* (1979 och 1995). Ibland nyttjar jag uppgifter i otryckt material från göteborgsprojektet *Svenska namn* (1975), nämligen om förnamn med så låg frekvens att de inte redovisas av Allén & Wåhlin. Bland inspirerande skrifter från senare tid märks Anders Björklunds folklivsskildring och namnsamling *Gubbar – historier och namn från Stockholms hamn* (1999). En svensk som undersöker personnamn har mycket att hämta i grannländernas facklitteratur, såsom Georg Søndergaards *Bogen om personnavne* (1979). Ett åtminstone tillfälligt namnsamarbete mellan språkforskare och antropologer kan man skönja i konferensrapporten *Personnamn och social identitet* (1998).

1.5. Språkliga termer

Flera språkliga termer används om de familjära personnamn som brukas i det svenska samhället. Min samling därav från svenska dagstidningar kallar jag *hypokorismer* eller vanligen *inofficiella personnamn*. Därmed avser jag namnformer som avviker från människors officiellt registrerade namn och i pressen används individrelaterat. Beteckningen får alltså närmast sammanfatta vad många kallar binamn eller tillnamn, smeknamn, öknamn och vedernamn. Den ovannämnda termen som jag ofta föredrar är vidare och sammanfattar de sistnämnda. Men också smeknamn och öknamn brukar jag ofta – jfr boktiteln – för variationens eller tydlighetens skull. Jag finner positivt att namnforskaren Sven Benson (1983) publicerade en uppsats kallad *Smeknamn – öknamn*. För det mesta finner jag ingen anledning att här strängt skilja mellan smeknamn och öknamn. Smeknamnen tycks dock överväga i dagspressen. Men stundom möter där också öknamn med sin typiskt nedsättande karaktär. Denna sorts namn ser man exempel på i boken, t.ex. i 6.3 mitten, 6.7, 7.4.3, 8.9, 9.6 slutet, 10.4.1 och 10.4.3.

Samlingar av talspråkliga personnamn finns exempelvis på Namnavdelningen av Språk- och folkminnesinstitutet, Arkivcentrum i Uppsala. Termerna personnamn och binamn blir belysta av Thorsten Andersson (1983, 1994, 1996). Smek- och öknamnens personligt individualiserande och värderande funktion har t.ex. under begreppet *singularisering* och med hänvisning till etnologen Bjarne Rogan behandlats av honom (1994:34–38). Han vill bland annat ställa frågor om namn-

bruket som ”Vem använder vilka smeknamn och öknamn till eller om vem och varför?” (1996:35). Inger Lindstedts *Sportspråkets personnamnsbruk* (1989) anges gälla affektiva personnamn i tidningars sportspråk under perioden 1920–78 och är inriktad på bandy och ishockey, varför mansnamn dominerar helt över kvinnonamn, som representeras av *ett* enda fall (s. 48 f.)! Sportsliga namn finner man t.ex. i *Århundradets största sportprofiler* (1999). En bakgrund till namnsställning i språkssystemet tecknade Bo Ralph (1994). Egennamn betraktas i *Svenska Akademiens grammatik* som en egen ordklass; de ”har till skillnad från substantiven praktiskt taget ingen deskriptiv betydelse” (2/1999:9).

Bland de inofficiella personnamnen ser jag främst två stilgrupper, nämligen vardagliga namn och högtidliga namn. Namnet *Brolle* för *Bror* respektive *Hästen* som jämförelsenamn kan exemplifiera vardagligt använda smeknamn respektive öknamn. Om en man döpt till *Klas* kallas *Lill-Klas* betraktar jag hela det senare namnet som ett smeknamn. Jag följer därmed i princip den klassificering Thorsten Andersson har gjort för binamn (1983:16–20). Jag ser som inofficiella personnamn bland andra *Per i vråa* för en orkestergitarrist *Per Nilsson*, *Per Målare* för en yrkesman *Sven Pettersson*, *Pelle Väware* för en konstvävare *Per-Olof Almqvist* och ensamt *Pelle* för bland annat en *Per-Erik Jansson* och en *Axel Persson*.

Inofficiella personnamn stammar ofta från talspråket men är i undersökningen hämtade från tidningstext. De namnformer som sannolikt *uttalas* lika förs i mitt material ihop till samma enhet. *Annie* och *Anny* redovisas därför som ett enda namn. Sådana former som uttalas olika förs däremot till skilda enheter. Fastän de är nära besläktade till sin uppkomst, räknas därför formerna *Massi*, *Matta*, *Matte* och *Matti* (av *Mats*) som fyra olika namn. Vad som i texten och registret exempelvis anges som *Gos(e)* har ett utrymmesbesparande syfte och anger egentligen två i uttalet åtskilda smeknamn. Däremot är mans- och kvinnonamnet *Nunne* i uttalet samma namn, fastän det har olika ursprung. Det är som kvinnonamn ofta uppkommet ur *Gun(nel)*, som mansnamn utvecklats ur namn som *Gunnar*. Termerna *kortform* och *smekform* brukar jag om former som direkt hänvisar till officiella personnamn, såsom *Inge* till mansnamnet *Ingemar* respektive *Kajsa* till kvinnonamnet *Karin* (se Meldgaard 1983:105). I *smeknamn* kan även ingå förnamn och efternamn, såsom *Per i körka* om en kyrkvaktmästare i Värmland och *Karlsson på Lindö* om en kalfaktor från Västerås. Termen *öknamn* används främst nedsättande, t.ex. om *Sanneskatan* i 7.5.2 mitten. Som *särnamn* betecknar jag personnamn, vilka inte åter-

går på officiella för- och efternamn; jfr därmed termen *särdrag* 'särskiljande egenskap' (Allén 1986).

I namnbildningen märks ofta ljudupprepning. Sålunda finns fördubblad stavelse i kvinnonamnet *Mimmi* (ur bl.a. *Maria* och *Marie*) och i namnet *Lelle* (av t.ex. *Helene* resp. *Lennart*) samt motsvarande upprepning av namnled i småbarnsnamnet *Mini-Mini*. Men en viktig roll har också namnens ljudväxling. Bildningar med *i* och *y* som stavovokal verkar ofta beteckna en liten person men sådana med *a*, *o* och *u* en något större människa. Bruket är alltså ljudsymboliskt. Namn som *Bim*, *Bimbim* och *Bimse* kan därför jämföras med *Bam*, *Bam-Bam** och *Bamse* samt bl.a. *Klimpen* med *Klumpen*. Märk därtill slangorden *bambam*, *bamse* och *klump* 'tjockis' (Kotsinas 1998). Vokalväxling finns ljudbeskrivande också i *Bing-Bång* som namn på en stökande fru och snarast för variationens skull i *Kalle-Ville* för *Karl Vilhelm* respektive *Wilhelm Carlsson* och *Lusse-Lasse* om sångaren *Lasse Dahlquist*, som nämligen ledde *lucia*fester i Göteborg. Med en asterisk efter namnet markeras att detta återkommer i den "illustration" som avslutar varje kapitel. När asterisk står före ett ord, markerar den på vanligt sätt en konstruerad form.

De inofficiella namnen förekommer något i allmänna artiklar med kulturellt eller aktuellt innehåll. De står ofta i sportartiklar och familjenyheter, som då en fotbollsspelare på grund av elegant spelstil kallas *Snobben*. De kan också finnas i mera personligt hållna textavsnitt, t.ex. i ett pressuttalande av bankkunden Ingrid "Tusse" L-g. Personliga hälsningar kan ibland innehålla kryptiskt formulerade namn. Att en del inofficiella namn länge haft motsvarigheter bland officiella namn, dvs. dopnamn, är välkänt men kan bara antydast här med exempel som *Lotten* och *Totte* samt *Sickan Carlsson*, uppskattad skådespelerska född och döpt så 1915. Vem som lanserat respektive inofficiella personnamn växlar och framgår sällan. För mitt material gäller att journalister ibland har påverkat namnformuleringen. Namn kan rentav vara tidningsskapelser, såsom *Drottning Louise* (Carlsson, storsimmare) och *Kung Börje* (Salming, känd hockeyspelare), som dessutom är exempel på högtidliga namn.

1.6. Arbetssätt

Mitt arbetssätt innebär att jag samlat namnmaterial från pressen under perioden 1980–2005, vilket jag kommenterar under diverse namnkategorier och till sist söker sammanfatta i huvudpunkter under 11.2 och

11.3. Det är pressens generella bruk av smeknamn och öknamn samt deras namnkaraktär som jag intresserar mig för.

Jag granskar mitt personnamnsmaterial allmänt och översiktligt med inriktning mot språkligt beskrivande stilistik. Utöver namnens stilkaraktär kan vissa närliggande förhållanden beröras, såsom deras bildningssätt och vanlighet, dialektanknytning, formbestånd och konstruktioner. Uppläggningsen tycks erbjuda möjligheter till val av stoff som kan passa i ett översiktligt verk. De formella kategorier jag nämner – särskilt i 3.4, 4.2, 4.4 och kapitel 8 – är hjälpmedel, då jag söker spåra trender i namnskicket. Namnen kommenteras stilistiskt i anslutning till de aspekter som läggs på materialet. Varje kapitel börjar med ett litteraturcitat, vilket anknuter till det däri aktuella namntemat.

Namnstudier får lätt flerkulturella inslag från ämnen som etik, folklivsskildring, historia, idrott, religion och litteraturläsning. Min stilinriktning gäller tidningsprosan. Jag finner uppslag i Teleman och Wieselgrens *ABC i stilistik* (1984) och Liljestrands *Språk i text. Handbok i stilistik* (1993). Peter Cassiners syn på begreppet stil kan jag ansluta mig till: ”*Stil* skulle således kunna beteckna ett förhållande mellan de aspekter på [...] en text som kan betecknas som innehåll och form” (1970:8). Att personnamnsbruket har sociala dimensioner är uppenbart. Därför hänvisar jag ofta till Ulla-Britt Kotsinas *Norstedts svenska slangordbok* (1998). Denna anger slang som ’vardagligt storstadsspråk’ (s. vi). En aktuell förklaring ger också SAOL₁₃: ’vardagligt gruppspråk bland ungdomar el. yrkeskamrater’. Märk även Tone Trytis *Norsk slang* (1984) och *Politikens slangordbog* (1989) från Danmark. Den senare skriften betonar särskilt, att slangen uttrycker känslor, erfarenheter och attityder och att den markerar grupptillhörighet (s. 12–13). Detta tycks ha fått flera konsekvenser för bruket av smeknamn och öknamn.

I materialet söker jag utmönstra allmänt syftande, konstruerade eller abstrakta namn, pseudonymer, signaturer, firma-, par- och gruppnamn, alias-, fantasi- och artistnamn, förnamnsinitialer före efternamn (som i *P.O. Johansson*) samt särskilda rollnamn. Även direkta släktskapsbenämningar och allmänna personbeteckningar förbigås, såsom *Mammi* respektive *Mr Orientering*. Utländska namn utan anknytning till Sverige eller svenskan utelämnas också. Främmande namn på i Sverige verksamma personer behandlas däremot. Detsamma gäller benämningar använda som namn, t.ex. *Gullegumman* i 3.4.1 och *Bandykeruben* i 3.4.4. Det sägs att egennamn inte bör översättas (bl.a. Sorvali 1983:59). Professor Velta Rūķe-Draviņa menar att utländska namn i t.ex. skönlitteratur kan kräva bearbetning (1983:232). Jag åter-

ger givetvis materialet med tidningarnas former. Fonologiska och morfologiska förhållanden berör jag översiktligt.

Ett gott namn är värdefullt (se citat 1 ovan). Verklighetens inofficiella namn består dock ibland av ”fult språk”, dvs. mycket vardagliga former kryddade med utmanande formuleringar, men det brukar inte pressens motsvarigheter göra. För den skull behöver dessa inte sakna udd och sting, men de kan omfatta namnstoff som sällan möter i all dagliga samtal. Rätt ovanligt är det att man i pressen upplyser om de alternativa inofficiella namn som någon kan ha; se 10.6 slutet.

1.7. Sammanfattning

Undersökningens syfte, målgrupp och huvudkällor (DN, GP och NWT) noteras. Flera språkliga termer, särskilt *inofficiella personnamn* samt *smeknamn* och *öknamn*, har betydelse för min studie. Jag behandlar namnskick och tillämpar språkligt beskrivande stilistik. Namnvariationen framstår som betydelsefull och värd att belysa.

ILLUSTRATION 1. Ett ljudsymboliskt namn (se 1.5 slutet).

Bam-Bam

Luleås backar går samtliga i tungviktsklass med Torbjörn Lindberg, 26 år, och den minst uppmärksammade som ”lättast”. Här stannar vågen på 86 kg, nålen slår i taket på 97 kg för [Mattias] Öhlund och [Sergei] Bautin. Den sistnämnde är avstängd, ett resultat av söndagens crosschecking på Björn Ahlström, och spelar inte i kväll.

Men Luleås backar äger inte bara fysisk styrka – de är samtliga goda skridskoåkare, skickliga med klubban och överraskande konstruktiva. Det gäller även hetlevrade ”Bam-Bam” Bautin. Hans heta humör är förstås en stor belastning, men hockeymässigt passar han väl in i tränaren Lars ”Osten” Bergströms hockeyfilosofi.

(DN 25.3.1997)

2. Undersökningsmaterialet

Citat 2

Gott namn är bästa arv. (Ordspråk)

2.1. Inledning

Det är lämpligt att översiktligt börja granska själva materialet för namnundersökningen. Vad kännetecknar grovt sett detta?

2.2. Presentation

Namnformer som uttalas lika anser jag tillhöra samma namn. I detta material från perioden 1980–2005 ingår ca 1500 olika kvinnonamn och 4000 olika mansnamn, dvs. 24 % respektive 65 % av det totala namnmaterialet. Detta är omkring 6200 olika namn, då också 700 namn eller 11 % används både om kvinnor och män, såsom *Affa* och *Pille*. Förhållandet mellan kvinnonamn och mansnamn är i storleksordningen 1:3, varför antalet inofficiella kvinnonamn är relativt begränsat. Detta beror bland annat på att kvinnliga smeknamn – till skillnad från manliga – länge haft en undanskymd roll i sport- och hyllningsartiklar. Ytterligare någon tänkbar slutsats nämns i 11.4. Därtill kommer de olika småbarnsnamnen, som är ca 1400. Av dessa har omkring tre fjärdedelar påträffats enbart om nyfödda, t.ex. *Dada* och *Knodde*; jfr *knodd(as)* 'barn' (Kotsinas 1998).

Totalt sett har jag förtecknat ungefär 7600 olika namn. Materialet kan anses vara tämligen omfattande. Det är hämtat från skilda stilarter och representerar olika användning av personnamn, från alldagliga smekformer till unika öknamn. Namnens bruklighet antyds ibland, men ofta vet jag föga därom. Det tidningsmaterial, som innehåller inofficiella personnamn, tycks främst tillhöra texttyperna sportartiklar, person- och familjenyheter, annonser och hyllningar samt kulturhisto-

riska skildringar (jfr 1.5 slutet). Även dödsannonser har numera smekformer och öknamn. Märk en tvärvetenskaplig stilstudie av detta textslag, gjord av Geirr Wiggen år 2000 och rikligt försedd med litteraturhänvisningar. Av mitt material kommenteras i boken bortåt 2000 olika namn enligt registret.

De inofficiella personnamnen kan t.ex. vara namn som *Aggie*, *Nenne* och *Örnen*. Formen *Aggie* är ett kvinnligt namn som i mitt material återger de fyra förnamnen *Agda*, *Agnes*, *Margareta* och *Margit*. Namnet *Nenne* motsvarar i mitt material dels nio kvinnliga förnamn, dels fem manliga sådana; se 5.2 slutet. *Nenne* används alltså som både kvinno- och mansnamn, vilket även gäller detta namns förekomst som officiellt förnamn (enl. Allén & Wåhlin 1995). Det samband som kan finnas mellan smeknamn och förnamn/efternamn beror inte minst på ljudlikheter mellan namnen och kan ha varierande former. Särnamn brukar väljas utan hänsyn till officiella namn. *Örnen* är ett jämförelsenamn, som bland annat brukats om Sveriges äldste backhoppare Leif Pedersen. Jämför med det namn som man gett den engelske backhopparen Eddie "*The Eagle*" Edwards, känd från OS i Calgary 1988. Vidare har jag sett *Örnen* som namn på en dam, vars utseende e.d. kan ha föranlett namnet. Hon har åtminstone inte ett efternamn som *Örnmark* utan ett förmodligen mindre avgörande *Öberg*.

Smekformer och öknamn kan bildas subjektivt. Språkliga jämförelser inverkar på formuleringen, liksom personlig smak hos namngivarna och möjligheter till naturlig namnbildning. Kvinnonamnet *Nita* tycks exempelvis mer motiverat för en *Anita* än för en *Marita* och mansnamnet *Rulle* mer för en *Rudolf* eller *Rundlöf* än för en *Roland* eller *Ronald*. Men alla dessa anknytningar görs i materialet. Ljudlikheten mellan ett officiellt personnamn och en smekform är viktig men kan uppfattas subjektivt. Däremot har t.ex. namnet *Tomten* en mer självständig plats, dvs. som särnamn snarare än som namnlek med t.ex. ett förnamn som *Tomas*.

2.3. Karakteristik

Jag avser med inofficiella personnamn de personliga eller intima namn – här nedan liksom ofta i pressen formulerade med anföringstecken eller inom parentes – vilka kompletterande ingår i t.ex. namnpresentationerna för Beatrice "*Bea*" Jansson respektive Louis (*Lullo*) Lilja och bandyspelaren Bengt "*Pinnen*" Ramström. Dessa brukas utanför tidningarnas formelartade presentationer i regel ensamma som

självständiga namn, såsom ”Vi har sett *Bea*, *Lullo* och *Pinnen*”. Namnen *Bea* och *Lullo* får som talspråkliga former ersätta de officiella namnen *Beatrice* och *Louis*. Men åtminstone *Bea* kan numera dessutom vara dopnamn, vilket än mera överraskande gäller exempelvis även mansnamnet *Toan* och kvinnonamnet *Tutta(n)*! Ändelsen *-(e)n* kan ibland i namnbildningen vara fakultativ. Tidningarnas presentationsformler med officiella plus inofficiella namn är vanligast bland mansnamnen och har i synnerhet fast form för dem.

I exemplet ovan brukas *Pinnen* som ett självständigt namn som avviker från officiella personnamn. Detsamma gäller även mittnamnet i namnföljden för bryggaren Folke ”*Sockerdrickan*”* Elander. På motsvarande sätt har materialet lediga former också för efternamn och ortnamnsuttryck, såsom *Lumpa(n)* för *Lundin* och *Lundberg* respektive *Västgöta-Sigge* för den kände kabaréartisten *Sigfrid Johansson* (1891–1987) från Starrkärr i *Västergötland*.

Otjänliga som självständiga personnamn är följande citerade namnformer avseende före naturexperten i TV *Jan(ne)* ”*Mitt i naturen*” Danielson och fotbollslaget Djurgårdens ordförande *Mats* ”*Det är så synd om oss*” Olsson, vilka har kompletterande funktion och av mig räknas som tillagda leder. De båda nämnda fallen har namnattribut, uttryckta i fras- respektive satsform. Diverse produkter eller förhållanden, som någon är känd för, kan orsaka ett liknande tillägg, vilket t.ex. också gäller sångerskan *Nanne* ”*Avundsjuk*” Grönvall, ibland kallad så med attribut från titeln på en sång hon ofta har framfört.

Ett problem då man studerar inofficiella personnamn är att kunna bestämma hur vanliga eller representativa dessa egentligen är. Åtskilliga namn har jag funnit många gånger i mitt material, vilket antyder att de är vanliga även generellt. Men ett stort antal namn, ja något mer än halva antalet av de olika namnen, har påträffats bara en enda gång. Detta är inte så överraskande, då ju motsvarande gäller ordförekomst i alla större språkliga textsamlingar. I sådana brukar drygt hälften av materialet förekomma som engångsord (se Allén & Wåhlin 1995:11). Det kan vara svårt att förutse, vilket slags namn som skulle tillväxa, om materialet ökades mycket.

Smeknamnet *Brunis* återger efternamnet *Brunbäck*. Formen *Brunte* är bildad till namn som *Brundin* och verkar inspirerad av hästnamnet *Brunte*. Dessa två bildningar tycks vara av normal typ och vanlighet. Man märker även fraser som *Lena i Bäckaby*, en längre namnbildning som innehåller också ortnamnsuttryck. Sådana brukar inte ofta stå som attribut i pressen. Det skulle förvåna, ifall detta namn förekom flera gånger, om materialet vore större. Det förefaller unikt.

Tvärtom kan många korta namn, särskilt då de är bildade till för- och efternamn, vara vanliga. Sådana former verkar kunna nå högre frekvens än sårnamn. Bland dessa senare kan dock en ansenlig förekomst märkas hos vissa namn, som består av personbeteckningar i jämförande eller överförd användning, såsom *Lillen* och *Stumpan*. Det kan vålla problem att materialet inte alltid ger besked om vilka samtliga officiella namn en person har. Detta förhållande försvårar t.ex. sökandet efter de inofficiella namnens bakgrund eller ursprung. Ett bekymmer kan det vara att ange ”de benämndas” aktuella hemort eller – inom sporten – moderklubb, för rörligheten i samhället är numera stor.

2.4. Komplikationer

Vissa inofficiella namn kan mycket väl brukas då personer omtalas men knappast då de tilltalas, därför att de är alltför negativt eller positivt laddade. Detta kan exemplifieras med namnet *Coma* använt om en passiv kvinnlig innebandyspelare och *Skitpratarbjörn* om en politiker vid namn *Björn* som anses ge tomma löften, respektive *Drottning Louise* gällande simmerskan *Louise* Karlsson och *Kung Åke* om travkusken *Åke* Svanstedt. Men åtminstone vissa idrottare med till synes avvikande eller negativa namn har jag förstått vara nöjda med eller rent av stolta över dessa (se exempel i 10.7). Ett namns laddning kan alltså uppfattas subjektivt. Namnet *Drottning Louise* erinrar för övrigt om Sveriges tidigare drottning, död 1965.

Ett inofficiellt personnamn i en tidning kan representera olika namnfunktioner. Formen *Molle* betecknar förnamnet *Morgan* men också efternamn som *Mogren*, *Molaisson* och *Molin*. Namnet *Paj* är som använt om en bandyletare i Vänersborg ett initialnamn bildat av *Per-Axel Josefson*. I *Loa* av *Lars-Ove Andersson* företräds på samma sätt alla de officiella namnen av sina initialer. Namn som till formen överensstämmer med varandra kan dock ha olika uppkomst och härledning. Smeknamnet *Loa* för den kände sångaren *Carl Johan Falkman* tycks t.ex. utgå från spridda ljud inom hans båda förnamn och kan eventuellt återgå på ett tidigt barnspråksuttal av dessa. Se översikt om namn med flera funktioner i 3.3.4.

Namnet *Julle* är ofta förnamns- eller efternamnsanknutet, exempelvis till *Julius* respektive *Juhlin*. Det kan också syfta på ett ortnamn som *Julita* i Södermanland eller vara helt fristående (dvs. sårnamn enl. 2.6). Olika funktion har namnet *Kalle* i *Kalle Tusan* för *Sven Karlsson*, vilket är en efternamnsvariant, och i *Kalle Vargön* för *Carl-Erik*

Johansson från *Vargön* vid Vänersborg, vilket motsvarar ett förnamn. I det senare fallet ser vi att ett ortnamn ibland kan ingå till och med utan preposition i en personbeteckning. Annars föregås det ofta av *från*, *i* eller *på*, som i frasen *Arne på Åsen*, vilken jag betraktar som ett inofficiellt namn bildat av förnamnet *Arne* och en ortsangivelse. En sådan kan även föregå huvudnamnet, som i *Smålands-Pelle* om en man *Per(sson)* eller *Peter(sson)* från *Småland*.

En komplikation för beskrivningen av personnamn i Sverige kan under senare tider orsakas av den omfattande invandringen. Bortåt 200 invandrarspråk kan nämligen inverka på vårt namnskick och namnbruk (se Brylla 2004:11). Detta har jag sökt ta någon hänsyn till men det påverkar sällan på något avgörande sätt mitt material (se slutkommentaren till 5.2).

2.5. Förekomst

Tidningarna brukar ha flest exempel på inofficiella personnamn i sportartiklar och familjenyheter. Men även i nöjesrecensioner, kulturartiklar etc. kan de sparsamt förekomma. I sportspråk kan exempelvis en kraftig rallyförare presenteras som *Lars-Ove "Biffen" Olsson* inledningsvis, varefter journalisten skriver "*Biffen*" omväxlande med hela alternativt en del av det officiella namnet eller också "*Biffen*" *Olsson*. Flera smeknamn för t.ex. idrottsmän kan vara särskilt populära och vissa journalister kan periodvis vara mer benägna än andra att bruka sådana.

Sportens inofficiella namn sätts i tidningarna vanligen inom citationstecken. I andra texttyper står ibland sådana namn utan särskild markering, snarast som tecken på att de uppfattas som gängse eller naturliga. Av tidningarnas inofficiella personnamn finns numera ungefär hälften i sportartiklar, cirka 40 % i familjenyheter och återstående 10 % i övriga texter. Totalt sett är denna sorts namn få bland tidningarnas personnamn, kanske motsvarande ett par procent. DN tycks ha fler inofficiella namn än GP, som i fråga om antalet därav verkar överträffa NWT. Sistnämnda tidning uppvisar dock åtskilliga exempel i sporttexterna.

I familjenyheterna är det nu brukligt att det inofficiella namnet i en persons namnsvit placeras i slutet av förnamnen, dvs. alldeles före respektive efternamn. Från dödsannonser kan nämnas *Desirée Elin Sofia (Dessi) Persson* och *Curt "Minimal" Åström*. Formen *Dessi* har uppstått ur förnamnet *Desirée* medan *Minimal* är ett fritt bildat namn.

Samma placering får även en ovanligare namnbildning, som hänför sig till både förnamn och efternamn, såsom *Lars "Lasse-Johan" Johansson*; jfr även *Nils Larsson (Nisse-Lasse)*. Hur smeknamn och särnamn markeras i pressen kommenteras också av Lindstedt (1989:43).

Ibland står dock det inofficiella namnet i mitt material först respektive sist i en namnföljd, såsom (i en dödsannons) *LISA Anna Elisabeth FREDRIKSSON* (*Lisa av Elisabeth*) respektive Erik-Anders Johansson "*Mopsen*". Det kan även ingå i en inledande text *före* de officiella personnamnen, såsom *Allas vår "Palle"* [...], som kan vara bildat till förnamn som *Paul* eller *Per*, efternamn som *Palmér* eller *Pettersson*. Alternativt kan det ingå i en formulering *efter* dem: "... vår älskade *Murre*" (av t.ex. *Mauritz*). Inofficiella namn i familjenyheter brukar anges inom citationstecken eller parenteser. Versal text kan alternativt användas för att framhäva tilltalsnamn och efternamn, såsom *LISA FREDRIKSSON* ovan. Men avvikelser finns. I en dödsannons nämns t.ex. den döda som *Greta Margaretha*. Hon var nog döpt till *Margaretha* men kallades *Greta*, som är känd kortform till detta längre förnamn. I annonserna skrivs normalt namnen som *Margaretha "Greta"* eller *Margaretha (Greta)*. Märk en ovanligare skrivning *Bengt Benke Nilsson*, där *Benke* utan markering anger smekform av *Bengt*. Vissa öknamn och i synnerhet vanliga smekformer till förnamn (t.ex. *Lisa* och *Olle*) kan särskilt under senare tid i normal löpande text förekomma utan citations- eller parentestecken. Tidningsläsaren kan stundom sväva i okunnighet om vilka personnamn som är förnamn och vilka som återger smekformer därav. Ibland är namn inom citationstecken *inte* talspråksformer utan officiella förnamn brukade vid tilltal, såsom i "*Sixten*" *Åke Eriksson*.

Däremot för jag till de inofficiella namnen sådana vanliga muntligt brukade former som ersätter officiella längre namn, såsom *Lis(a)* och *Lisbet* för *Elisabet* eller *Anders* för *Andreas* respektive *Andersson*. Att *Lisa* och *Lisbet* respektive *Anders* även ofta är officiella förnamn bekymrar mig inte. Det beror på att sedan länge många ursprungliga talspråksformer också brukas i officiell namngivning. Ibland kan man märka att någon prövar att nyttja ett namn som han eller hon gärna vill byta till, såsom *Alva* i stället för *Ulrika*. Det förstnämnda betraktas tills vidare som särnamn. Man erinrar sig att "ett gott namn" kan anses åtråvärt (enl. citat 2 ovan). De inofficiella namnens funktioner kunde gärna ha bestämts närmare, om det visat sig möjligt. Jag har dock kontaktat ett hundratal personer och frågat om vissa namns bakgrund etc.

2.6. Definitioner och indelning

Här behandlas inofficiella personnamn. Den beteckningen nyttjar jag i samma bemärkelse som Arnold Lidaräng avsåg med termen binamn (1982:29 f.). Som sådana räknas alla slags personnamn som i talspråket och pressen används i stället för eller i kombination med namnbärrarnas officiella namn, dvs. dopnamn och släktnamn. Som inofficiella personnamn räknas även förkortningar och ombildningar av namnbärrarnas officiella namn, dock inte förnamnsinitialer före efternamn (såsom i *B.A. Svensson* för *Bengt Arne Svensson*).

Undersökningsmaterialet kan indelas i förnamnsformer, efternamnsformer och särnamn. Den sistnämnda sorten kan illustreras med namn som *Dykarn* och *Luggen*. Med förnamnsformer och efternamnsformer avses personbenämningar som närmast uppkommit ur ett visst officiellt namn, som *Olle* ur förnamnet *Olof* eller efternamnet *Olsson/Olofsson*. *Särnamn* är särskilt tillagda namn, som inte hänger samman med de benämndas officiella namn. De kan t.ex. vara beskrivande eller värderande och eventuellt anknyta till personliga förhållanden (se ex. i 2.5). Att fastställa särnamnens omfång kan vara svårt. Ibland är det t.ex. oklart om en påträffad namnform är ett officiellt namn eller ett fristående särnamn. I princip kan t.ex. kvinnonamnet *Kickan* och mansnamnet *Putte* vara bådadera. Det finns exempel på inofficiella personnamn som kan vara både refererande och självständiga bildningar. Mansnamnet *Hacke* motsvarar förnamnet *Hans-Erik* men betecknar också en fotbollsspelare Tommy Andersson i Halmstad, vilken verkar jämföras med seriefiguren *Hacke Hackspett*.

Jag har bland annat noterat att kvinnonamnet *Ansa* uppstått ur namnbildningen i *Anna-Lisa*, att *Bebs* är en utökad förnamnsled ur *Bertha*, ett ersättningsnamn för en kvinna med ovanliga officiella namn eller en *s*-förlängd efternamnsled hämtad från *Berggren*. För namnet *Knippla-Bettan*, gällande sångerskan *Elisabeth* Andreasson från ön *Knippla* i Syd-Bohuslän, noterar jag sålunda namnbärrarens ursprung enligt ortnamn + förnamnsled + ändelsen *-an*. De inofficiella namnen har växlande och ibland intressanta upplysningar att ge. Men det kan ta lång tid att i pressen inhämta en bredare namninformation. Litteratur om kända personer kan ge upplysningar, t.ex. om deras fullständiga namn och andra persondata.

Förnamns- och efternamnsformer, särnamn samt tillhörande ursprungliga titlar och attribut kan kombineras på olika sätt till inofficiella personnamn, såsom i *Pelle Vävare* för en konstnär i vävning med förnamnet *Per-Olof* och i *Jösse* för en deltagare *Jönsson* i motorcykel-

tävlingar. I senare fallet aktualiseras väl också beteckningen *jösse* 'hare'. För män anges i pressen ofta både officiella och inofficiella namn. För kvinnor tycks snarare vardagliga former nämnas utan markering, medan motsvarande officiella namn kan förbigås.

Många inofficiella namn är traditionella namn, som funnits länge i svenskan. Andra är nytillkomna namn, lanserade under 1900-talet. Initialnamn hör sålunda hit (enligt 3.2.1) och småbarnsnamn, en namngrupp utvecklad i sen tid (kap. 4). Dessutom finner man många nya idolnamn, som betecknar kändisar. I denna kategori ses flera av journalister myntade namn, ofta avseende idrottare och inledda med t.ex. *Drottning*, *Kung* och *Mäster* respektive *Guld-*, *Silver-* och *Brons-*. Även ärftliga namn och tillfälliga namn noteras. Flerstädes märks att sociala namnslag är intressanta.

2.7. Namntyper

Flera slags inofficiella namn bildade till förnamn och efternamn – eller i deras ställe – behandlas i följande kapitel, t.ex. baklängesformer, kortformer, initialnamn, omtolkade namn, rimnamn, smekformer och särnamn. Många är sålunda smekformer som *Ingis*, *Lasse* och *Ljunken* av förnamnen *Ing-Marie* och *Lars* respektive efternamnet *Ljungqvist*, kortformer som *Joe*, *Hannes* och *Hans* av förnamnet *Johannes*, *Bersa* av efternamnet *Bergström* (jfr som en ordlek *bärsa* 'öl'), initialnamn som *Kåve* av *Karl Vilhelm*.

Särnamnen är en både vanlig och viktig kategori, för vars tolkning ofta speciell information kan krävas, varom se närmare i 3.4. Namn som förändrats genom omtolkning innebär stundom försök till muntation eller elakhet, som *Soffan* av *Sofia* respektive *Senmark* för slalomåkaren Ingemar *Stenmark*, när han tillfälligt var långsam i en tävling.

2.8. Sammanfattning

Undersökningen omfattar ca 7600 olika namn. Många av dem är utvecklade ur officiella namn. Andra är namnmotsvariga men helt självständiga enheter. Bland dem finns också namn av mera tillfällig karaktär.

Det visar sig att inofficiella namn kan representera namnmaterialet på olika sätt, dvs. vara utvecklade ur förnamn, efternamn eller utgöra

särnamn (inklusive ortnamn). Ett visst namn kan också ha två eller alla av dessa funktioner. Märk att materialets mansnamn är nära tre gånger så talrika som dess kvinnonamn; se 5.5 och 11.2, punkterna H och I. Detta är ett anmärkningsvärt förhållande.

Det avslutande namnregistret gäller de i boken nämnda, av författaren samlade och kommenterade smek- och öknamnen.

ILLUSTRATION 2. *Socketdrickan* och *Pilsnern* företräder speciellt brukade smeknamn (se 2.3 mitten).

In memoriam

Folke Elander, Karlstad, har avlidit nära 92 år gammal. Han var född i Stockholm och växte upp hos sina farföräldrar Adolf och Johanna Elander i Teckomatorp, Skåne.

Efter realexamen flyttade han till Strömstad, där han fick arbete på ett bryggeri, där även hans bror Sture arbetade. Båda bröderna spelade också med i Strömstads fotbollsklubb, Folke som "*Socketdrickan*" och Sture som "*Pilsnern*". I Strömstad drev Folke Elander vid sidan av bryggeriarbetet även agenturförsäljning av råkor till Stockholm. Efter en tid flyttade han vidare till Tungelstad och en anställning som fastighetsmäklare. [- -]

(NWT 23.1.2000)

3. Namnens ursprung och funktioner

Citat 3

Namnet skämmer ingen, sa *Tjuv-Jon*. (Ordspråk från Medelpad)

3.1. Inledning

Inofficiella namn kan ha växlande ursprung och användningsområden.

3.2. Namn bildade i förhållande till officiella personnamn

Smeknamn uppstår ur ett, två eller flera officiella namn eller skapas på andra grunder.

3.2.1. Namn med två eller flera ursprung

Kvinnonamnet *Ninni* har t.ex. uppstått ur ett stort antal officiella kvinnliga förnamn och exempelvis mansnamnet *Ville* ur ett föga mindre omfattande material av ursprungliga manliga förnamn och efternamn (se 7.3.1). Vid till- och omtal av någon brukar man ofta en form av hans förnamn eller efternamn. Smeknamnet *Hasse* och/eller *Krille* kan t.ex. motsvara en officiell namnföljd som *Hans Christer* och *Christer Hansson*. Man kan alternativt utnyttja ett särnamn, dvs. namn brukat vid sidan av de givna officiella namnen. Hur olika namn refererar till en människa kan förändras under hennes livstid. Namnbruket varierar bland annat efter hennes ställning och roller i grupper och samhälle.

De namn som har sitt ursprung i tre olika personnamn per individ lär i mitt fall vara ett femtiotal, främst mansnamn. Namnet *Bya* avser en man *Bror Yngve Andersson*, vilket innebär att han av sina tre officiella namn fått ett *initialnamn* som smeknamn. Sådana har också två

idrottare kallade *Lål*, som avser *Lars-Åke Larsson* respektive *Lars-Åke Lundqvist*. Liknande gäller namnet på en nyförlovad, nämligen *Hook* om *Hans-Olof Karlsson*. Sådana bildningar sammanfattar flera officiella namn, liknar signaturer och pseudonymer och brukas som inofficiella namn. *Hook* skulle i och för sig även kunna vara särnamn och föras till slangens *hooka upp* 'skaffa partner' (Thorén 1996); jfr det engelska verbet *hook* 'haka på'.

Namn med dubbelt ursprung är i materialet en vanligare företeelse än namn komma ur tre eller flera källor. Att sådana inofficiella mansnamn dominerar i antal över motsvarande kvinnonamn beror bland annat på mansnamnens större benägenhet att anknyta till ortnamn och efternamn. *Kalix* kan anspela på någons ursprung från orten *Kalix* och en annans förnamn *Karl-Erik* plus en ändelse, dvs. *Karl-ik-s*. Namnet *Helge* kan exempelvis visa sig vara en tillfällig, *H*-inledd bildning av initialerna *L-G* för *Lars-Gunnar*. Tilltalsnamnet i *Klaus "Lasse" Laurell* utgår väl från både förnamn och efternamn. Vissa personer kan ha två inofficiella namn, ett t.ex. motsvarande för- eller efternamn och ett som särnamn, såsom *Janne "Flash"* i 10.6 mitten. Märk även flera kombinationsnamn i 8.2 början.

Namnet *Mabbe* anknyter som kvinnonamn ett par gånger till *Maj-Britt* och som mansnamn en gång till *Mats Dalberg*. Kvinnonamnet *Ingbritt* har jag sett uppkommet ur namnsviten *Ingeborg Birgitta*. Mansnamnet *Pea* stammar i materialet från namnföljder som *Paul Einar Ahlström* och *Peter Ahl*; jfr tvånamnsskrivningen *PA* för t.ex. *Per-Arne*. Någon kallas *Boa* av *Bo A(nders)* och en annan detsamma av *Bror Johan*, alltså ur två källor. Namnet *Nunne* är dels en barnspråksform av *Gunnel*, dels en bildning till *Gunnar* och en förkortning av namnföljden *Nils Ungman*, vartill läggs ändelsen *-e*. *Mabbe* respektive *Nunne* låter lika som mansnamn och kvinnonamn, men de har alltså olika ursprung. Ett sådant förhållande tycks inte vara unikt. Flera firma- och ortnamn bildade på liknande sätt av delar från olika namnleder behandlades ingående av Ture Johannisson (1975:194 f.), däribland t.ex. *Benelux* för det geografiska område som bildas av *Belgien*, *Nederländerna* och *Luxemburg*.

Flera språk- och stilarter berörs i granskningen, nämligen åtminstone dialekt, skriftspråk, slangspråk, sportspråk, talspråk, tidningsspråk och tvåspråkighet. Källspråk för namnen kan förutom svenska vara våra inhemska minoritetsspråk, dvs. (enligt Hyldenstam 1999) samiska, sverigefinska, meänkieli i Tornedalen, romani, jiddisch och teckenspråk (förbigås här). Jiddisch har germansk bas och är påverkat av hebreiska/aramaiska, romanska och slaviska språk m.fl.

3.2.2. *Namn med ett enda ursprung*

I materialet finns många inofficiella namn, där vart och ett återgår på ett enda känt förnamn eller efternamn, såsom kvinnonamnet *Becky* för *Rebecka* respektive mansnamnet *Tangan* av efternamnet *Tangegård*. Hur särpräglat ett sådant namn egentligen är kan vara svårt att avgöra. Om undersökningsmaterialet vore förslagsvis dubbelt så stort, skulle möjligen *Becky* visa sig vara också ett mansnamn gällande någon *Beckman* e.d. och *Tangan* ett kvinnonamn bildat som smekform av t.ex. ortnamnet *Tangogatan*. Chansen att ett namn är unikt ökar avsevärt om flera leder ingår däri, såsom i namnen *Narva-Kalle* för en medlem *Karl* i *Narva Boxningsklubb*, Stockholm, och *Pelle Sving* för *Pelle Svensson*, advokat och gammal brottare; jfr (*nack*)*sving*. Uppkallelsenamn kan i motsats till de i 3.2.1 anförda namnen också ha entydigt ursprung; se närmare 10.5.

Redan av det ovanstående anas, att man sällan kan vara riktigt säker på att ett visst inofficiellt namn bara har en enda källa. Efter en lång tids namnsamlade i pressmaterial kan jag genom ett nytt namnfynd inse att namn som jag tidigare bara har sett från ett visst perspektiv också kan ha ett annat ursprung eller en annan funktion.

3.2.3. *Vanliga officiella ursprungsnamn*

När jag behandlat smekformer till förnamn och efternamn, har jag givetvis kunnat lägga märke till några officiella personnamn som gett upphov till ett större antal inofficiella sådana.

Kvinnonamnet *Elisabet* har enligt mina noteringar bildat ett tjugoinofficiella namn, bl.a. *Betty*, *Elsie* och *Lissie*. Dopnamnet *Guðrun* motsvaras av ett dussin vardagliga namnformer, t.ex. *Dudde* och *Guje*. Namnet *Katarina* har gett ett tjugotal påvisade kortare varianter, som *Cat*, *Katta(n)* och *Nina*. Vidare företräds *Kristina* av ett tiotal namn, bland vilka ingår *Chris*, *Kicki* och *Tina*. Dopnamnet *Margareta* representeras av så många som ett trettiotal talspråksformer, såsom *Gegge*, *Maggan* och *Malin*.

Förnamnet *Peter/Per* är ett traditionellt mansnamn som jämte tillhörande *-son*-namn bildat ett fyrtiotal inofficiella namn, varibland finns *Pellan*, *Peppis*, *Perre* och *Pidde(r)*. Det officiella namnet *Johan(nes)* jämte efternamn som *Johan(ne)sson* och *Jonsson* motsvaras av ett tjugoinformellt brukade och ibland rentav på främmande språk uttryckta varianter som *Hans*, *Hasse*, *John(ny)* och *Jukka*. Förnamnet

Niklas/Nils har jämte efternamn som *Niklasson* och *Nilsson* gett upphov till ett dussintal smekformer, såsom *Klas(se)*, *Nicko* och *Nila(s)*. Det bör dessutom tillfogas att vissa individer har två smeknamn, varav det ena ibland kan återge förnamnet och det andra efternamnet, t.ex. *Hasse* och *Stavis* för *Hans-Erik Staflund*. Se om förnamnens formrikedom även Lindström (2004:360–364).

Vidare kan för- och efternamn i ursprunglig form ingå i inofficiella benämningar, t.ex. *Arvid på Nylund* med angiven bostad och *Avige Olsson* om spelsätt i handboll; se även namn som *Lill-Klas* och *Per i vråa* i 1.5 mitten och flera exempel hos Lidaräng (1982:135 f.).

3.3. Namn med olika betecknande funktioner

Ett officiellt namn varur ett inofficiellt namn har bildats kan ha olika funktioner, i första hand förnamns- eller efternamnsfunktion. I praktiken har det inofficiella namnet däremot snarast en allmänt betecknande funktion. Man bekymrar sig nog inte, då man brukar det, om var det haft sina rötter, alltså i ett förnamn, ett efternamn eller ett särnamn (av vilka ju den sistnämnda typen omfattar även ortnamn). Här närmast exemplifieras nu dessa olika bildningssätt.

3.3.1. Bildningar till förnamn

Smeknamnet *Tatta* utgår från förnamn som *Augusta*, *Greta*, *Katarina* och *Teresia*. Formen tycks vara bildad till det obetonade elementet */ta/* i dessa ursprungliga namn. *Rolle* utgår från förnamnet *Roland* eller *Rolf* och nyttjar *-e*-ändelse. Det är vanligt att inofficiella namn är bildade genom förkortning av längre förnamn, såsom *Chris* m.fl. av *Kristina* (se 3.2.3), *Hanna* av *Johanna* respektive *Alex* av *Alexander*, *Björn* av *Esbjörn* m.fl. och *Tor* av t.ex. *Theodor*.

Det förekommer också att inofficiella namn utgör förlängda former till kortare mans- och kvinnonamn. *Affe* och *Janne* är t.ex. ofta brukade tvåstaviga former av *Alf* och *Jan*, dvs. enstaviga förnamn. Likaså kan *Rutan* återge förnamnet *Ruth* och *Britten/Brittis* förnamnet *Britt*. Förkortning och förlängning av namn kan kombineras, som i *Gun-san* av *Gunhild*, *Ton-da* av *Anton*. Dessa namnpar har samma längd räknat i antal stavelser, men efterleden växlar; *-san* och *-da* är vanliga ändelser för inofficiella bildningar (jfr med 6.4, tabell 1). Smekformer hör ofta till visst förnamn, såsom *Kurre* till *Kurt*. Men anknytningen kan

vara friare. Formen *Kurre* återger då också namn som *Knut*, *Kuno* och *Kristina*! En smekform syftar oftare på en människas gängse tilltalsnamn än på ett annat av hennes förnamn. En viss *Birgitta Christina* kallades vanligen *Britta* men ändå ibland lekfullt *Stintan*.

Namnlek och anknytning till sakord kan påverka namnbildningen, såsom *Ettan* (av t.ex. *Ester*, *Henrietta*), *Kärran** (< *Kerstin*), respektive *Eka(n)** (av *Erik* och t.ex. *Ekblom*) och *Stickan* (av *Stig*); se Modéer (1964:84). Uttryck som *Halleluja-Kärran* för en frälsnings-soldat döpt till *Kerstin* och *Green-Olle* om en *grinig* golfspelare *Olof* innehåller omformade förnamn (jfr 6.7). Båda namnen verkar dubbeltydiga; jfr substantiven *hallelujasång*, *åkkärra*, *grinolle* och *golfgreen* i de olika fallen.

3.3.2. Bildningar till efternamn

I mitten av 1990-talet hette den kvinnliga europamästaren i bordtennis Marie *Svensson*. Hon kallades *Svea*, vilket bildats till hennes efternamn. Denna smekform kan för övrigt som förnamnsanknuten också beteckna en manlig fotbollsspelare, såsom *Sven-Erik Olsson* i Grebbestad. Efternamn på *-son* kan – som vi såg i det första fallet – förkortas till sin förled, som vanligen anges i uttalsform (se 6.5 mitten). Namnet *Kalle* får dock även syfta på namn som *Carlén*, *Lasse* på *Landström* och *Nisse* på det ovanliga *Niskanen*.

Basebollspelaren Peter *Fallgren* kallas *Fallis*, dvs. med förleden i efternamnet + ändelsen *-is*. Till efternamnet *Frisell* kan bildas det inofficiella namnet *Frisse* med ändelsen *-e*, liksom *Johansson* eller *Jonsson* kan få smekformer som *Jonke(n)* och *Jonte*. Inofficiellt personnamn kan direkt motsvara en efternamnsled, såsom *Emil* av *Emilsson*, *Bros* av *Broström* och *Jokso* av *Joksovic*. Såväl en man som – dock mera sällan – en kvinna kan anges som *Fredrik* av efternamnet *Fredriksson* (förekommer i en dödsannons). Det är ovanligare i pressen att en fru/fröken *Flach* eller *Pettersson* kallas *Flachan* eller *Petra* med en speciell kvinnlig form av respektive efternamn. Bland mansnamnen förekommer i pressen efternamn med ändelsen *-(e)n*, såsom *Björcken* till *Björck* och *Sjökvissten* av *Sjökvist*. En slutled i ett ursprungligt efternamn kan även bilda eget namn, t.ex. *Bågen* för *Ulfbåge* om en reporter och – med vokalväxling – *Kvast* för *Törnqvist*. Det tillfälliga namnet *Tandlös* brukar man en gång (1999) ironiskt i GP om boxaren *Olle Tandberg*; hans sista match gick 1949. Sådan antydande funktion kan flera namnbildningar ha. En man *Nummelin* kallas

t.ex. *Nubben*, som ju erinrar om *nubbe* 'sup' (Kotsinas 1998). Jämför med namnet *Blomman* av *Blomstedt*, vilket väl snarast tas som en växt, och *Ekan* vilket ger båtanknytning (enligt 3.3.1). Märk efternamnsbildning med *-a(n)*, *-as* och *-en* i 5.3.1. Det är mindre vanligt att efternamn i oförändrad form ingår i ett inofficiellt namn, såsom i *Carlsson på taket*, *Färg-Larsson* och *Köla-Lindqvist*. Om informella efternamnsbildningar se även Kvillerud (1997 a).

3.3.3. Bildningar utgörande särnamn

Den från namnbärarnas officiella namn fristående namntypen *särnamn* kan få representeras av *Korven*, som ofta är ett jämförande namn på en fyllig person, och personnamn som *Köping* bildat till det likalydande ortnamnet (se 5.3.3). Särnamnen överstiger inte 40 % av mansnamnen och inte 20 % av kvinnonamnen. Resten – dvs. ca 60 respektive 80 % – torde vara bildade som smekformer med anknytning till förnamn, efternamn eller en kombination av förnamns- alternativt efternamnsform med ett namntillägg, såsom *Anna Panna* och *Kalle Tusan* (för *Sven Karlsson*; jfr 6.8). Detta är en större andel än den som Lidaräng redovisat för sitt material; han anger 53 % (1982:155). Vissa namn kan vara såväl särnamn som förnamns- eller efternamnsformer. Kvinnonamnet *Peg* återfinns exempelvis liksom det närstående *Peggy*, utan att vara direkt kopplat till ett traditionellt förnamn. Formerna stammar dock ursprungligen (enligt Otterbjörk 1979) från kvinnonamnet *Margareta*, vars kortformer *Maggie/Meg(gy)* gett *Peg(gy)*, vilket också visar sig i mitt material. Namnet *Pelle* kan förutom dopnamn vara namnersättare och ett fristående särnamn, brukat även som kvinnonamn (se därom 5.2 slutet)!

3.3.4. Namn med flera eller alternativa funktioner

Ett namn kan ha olika ursprung, dvs. det kan ha bildats till ett förnamn, till ett efternamn eller vara ett särnamn. Materialet visar att mans- och kvinnonamnet *Lalla* inalles har bildats till sexton olika förnamn och två efternamn (se 5.2 slutet) samt dessutom kan beteckna en *lallande* person. Mansnamnet *Jocke* uppvisar motsvarande bakgrund. Det återger t.ex. förnamnen *Joakim*, *Johan* och *Josef*, efternamnen *Jansson* och *Johansson* samt kan vara särnamn, ibland väl med anknytning till slangens *jocke* 'grabb' (Gibson 1978). Då en *John Jo-*

hannesson kallas *Jocke* lär både förnamn och efternamn vara orsaken. Vissa inofficiella namn kan bestå av förnamn och efternamn sammansmälta, såsom *Brasse* enligt 8.2 mitten. En annan sorts dubbel syftning finns: en yttre till för- och efternamn samt en inre till påstådd egenskap; se *Vet Bästerberg* i 7.4.3. När en dragspelarare *Lars-Gunnar Andersson* kallas *Lasse Klavér*, har dessa namn olika upprinnelse, dels som smekform av ett förnamn, dels som särnamn liknande ett efternamn (jfr 3.4 slutet). Märk också strukturen bildning till efternamn + särnamn i *Nisse Glader* för Karl-Erik Nilsson (se 6.6 mitten). Kombinationer av smekform och särnamn är i pressen rätt ovanliga. – Ort-namn kan, som vi skall se, beteckna personer; se 5.3.3. Detta kan också ske på omvägar. En man från *Sölvesborg* bosatt i Stockholm är känd som *Sölve*, vilket erinrar om hans hemort men också liknar ett förnamn. En löpare från *Trollåsen* i Krokomb kallas *Trollet*, som utgår från gårdsnamnet men avser en av dess inbyggare.

3.4. Särnamn med karakteriserande stilfunktioner

Flertalet särnamn antyder något karakteristiskt för respektive person, dvs. kroppsliga eller andliga egenskaper, sociala förhållanden etc. Vissa utmärkande drag tenderar att återkomma i dessa sammanhang; se Janzén (1947) och Stemshaug (1984). Brylla (1999) och Leibring (2004) behandlar binamn eller förnamn plus binamn. De räknar med sex respektive åtta betydelsekategorier i sina material. Jag nöjer mig här med sex stilistiska klasser inklusive en obestämbart grupp; jfr motsvarande för småbarnsnamn i kapitel 4. Kategorierna kan inte anses helt enhetliga, då t.ex. vissa namn kan ha inslag av flera stildrag enligt 3.4.6. Men kategorierna ger möjlighet till en översiktlig mönstring. De aktuella stilgrupperna är anspelande namn (nr 2 i storlek), benämmande namn (nr 4), beskrivande namn (nr 3), jämförande namn (nr 1), ordlekande namn (nr 5), och härtill fogas övriga särnamn (nr 6 i storlek).

Särnamn kan användas lika naturligt som förnamn, såsom då formel 1-bilföraren Stefan Johansson omnämns som "*Lövis*" Johansson, troligen efter ett småländskt *Löv-/löv*-ortnamn; jfr efternamnsanslutet Erik "*Lövis*" Lövendahl. När en NWT-journalist skriver *Janne "Flash"* om rallyföraren Jan Nilsson, liknar särnamnet *Flash* ett efternamn. Detta engelska namn betyder 'blix(en)' och passar i motorsport. En annan sorts tillägg utgör andra namnet i t.ex. *Lasse Låda*, brukat om en korvhandlare försedd med *låda*. Propositionen saknas

som i *Lasse T-dojan* om en *Lars* som är på *dojan* 'berusad' av T-sprit (Gibson 1978:29).

3.4.1. Anspelande särnamn

De anspelande särnamnen är den näst största gruppen bland särnamnen. *Pyra* utgör ett kvinnligt inofficiellt namn om en äldre kvinna, som nog har kallats så eftersom hon i kropp eller later liknat ett *pyre* 'barnunge'. Namnet *Proppen* används i en 20-årsgratulation riktad till en flicka *Sofie*. Jämför som en förklaring därtill att det förekom en skämtvisa om *Sofi Propp* med Sonya Hedenbratt som sångerska. *Proppen* nyttjas dessutom i jämförande bemärkelse (enl. 3.4.4) om en troligen storväxt manlig idrottstränare i Skövde; jfr slangens *proppis* 'tjockis'. En år 1994 nyförlovad flicka kallas *Tångråkan*, vilket kan syfta på att hon enligt stockholmsslang är en *tångråka* 'vegan', dvs. växtätare (Kotsinas 1998).

De anspelande särnamnen gäller ofta personliga egenskaper. Flera namn kan något överraskande användas om rödhåriga personer. Kvinnonamnen *Flamman* och *Luntan* är kända från motorsporten. Manliga jämförelsenamn med samma innebörd är *Båken* och *Lys vidare*, det senare format som uppmaning. Likartade fall utgör de medeltida personnamnen *Springop* 'spring upp' och *Bintop* 'bind upp' (Modéer 1964:97) samt t.ex. några äldre fartygsnamn nämnda av Hugo Karlsson, nämligen *Gå på*, *Stå bra* och *Gack med* 'gå med!' (1970:72, 82). Jämför dessa med mina imperativiska och replikåtergivande namn i 9.2 mitten och 10.4.3 slutet.

Namn med litterär syftning finner man stundom. Ett par kvinnor nämns som *Puck(en)* med anknytning till en känd Shakespeare-gestalt i teaterstycket *En midsommarnattsdröm*, i vilket någon av dem uppträtt. Bland mansnamnen finns *Bölja*, ett namn från serien *Pigge och Gnidde*, om förra chefen för Sjöräddningen i Göteborg Hans Hansson (särskilt i nominalfrasen *kaptan Bölja*). Förste tränaren i GAIS Roland Nilsson kallades i sin ungdom *Fet-Edvard* som fotbollsspelare flyttad från Helsingborg till Göteborg, dvs. i anslutning till namnet på den runde, skånske filmidolen *Edvard Persson*. Indirekt litterär syftning märks, då en förskollärare kallas *Griseknoen*, därför att hon tjänstgör vid *Griseknoens* förskola i Säffle, uppkallad efter Astrid Lindgrens figur *Griseknoen* i boken *Emil i Lönneberga* (1963); jfr med baby-namn i 4.2.1.

Statsrådet Karin Söder fick flera extranamn. Beskow-namnen *Tant Grön* och *Tant Vit* antyder att hon var centerpartiledare respektive ansvarig för lördagsstängningen av Systembolaget; jfr slangens *vit* 'nykter' (Kotsinas 1998) och se *Nyktergalen* (3.4.5). Namnet *Gullegumman* är berömmande men delvis ironiskt, medan *Krut-Olga* och *Stor-morsan* är tuffa vardagsnamn för samma politiker. Det kan tilläggas att föräldrade enkla förnamn som *Olga* och *Albin* nu kan brukas som låtsasnamn. *Bonnen* 'bonden' kan i dialektal stil beteckna en lantlig rallyförare från Kil i Värmland. Öknamnet *Gnägget* syftar t.ex. på någons särpräglade skratt. Orden *gnägga* 'skratta' och *gnägg* 'skratt' anses vara slangspråk (Gibson 1978). Genom skämt eller ironi kan innebörden av t.ex. *Rövaren* och *Tjuven* respektive *Måltjuven* bli anorlunda än den i ord antydda. De anspelade särnamnen är mer framträdande här än bland småbarnsnamn, för antydningar passar vuxna bäst. Sanningen i inledningstexten är diskutabel; begrunda åter citat 3 ovan.

3.4.2. Benämning särnamn

Benämning särnamn utgör nummer fyra, dvs. näst minsta gruppen, och har en allmänt betecknande och teknisk funktion.

Namnen *Bubbas* och *Bubbe(n)* motsvarar slangens *bubbe* eller *gubbe* 'pojkvän' (Kotsinas 1998). *Gos(e)* och *Gosa* är slangspråksnamn från stockholmspressen. De är motsvararigheter till personbeteckningar med innebörden 'manlig respektive kvinnlig älskling'; jfr adjektivet *gosig* 'trevlig etc.' och verbet *gosa* 'ha trevligt, mysa, hångla'. *Gos*-orden infördes i svenskan under 1950- och 1960-talen enligt Svenska språknämnden. De benämning särnamnen återger ibland repliker eller uttryck använda av någon. En idrottstränare kallas t.ex. *Sjåpen*, därför att han brukar uppmana deltagarna i sitt lag att de inte skall *sjåpa sig* 'vara blödiga'.

Dockan och *Dockis* tycks vara särnamn på intagande kvinnor, då ju *docka* gäller 'leksaker i form av en människofigur; även om [...] liten söt och fåfäng kvinna' (Allén 1986). Det kvinnliga namnet *Pinglan* motsvarar slangordet *pingla* 'snygg flicka' (Kotsinas 1998) men ansluter sig ibland till förnamnet *Ingela*, medan det manliga *Snajda(r)n* från Göteborg representerar *snajdare* 'flott, elegant person' (Gibson 1978). *Ponken* av *ponke* 'pojke' (SAOL₁₃) kallas t.ex. en som 30-årshyllas.

3.4.3. Beskrivande särnamn

De beskrivande namnen är nummer tre i storleksordning bland särnamnen.

Ett namn som *Grävvarn* är beskrivande och motsvarar en yrkesbeteckning, t.ex. för en schaktnings- eller anläggningsarbetare. Flera liknande bildningar finns påträffade som inofficiella namn; se därom 5.3.2. Dialektalt och verbartat är namnet *Knasslan*, som hör ihop med götamålens *knassla* 'arbeta sakta, knåpa' (Rietz 1967:334 b, Götling 1918:35–39). Jämför därmed mansnamnet *Pula* till verbet *pula* 'greja, pill, pyssla'; se 9.4. Ibland kan ett adjektiv bilda eget smeknamn, såsom *Glader* för en *glad* kanotseglare; jfr det likalydande dvärgnamnet i *Snövit*-sagan.

Räkneord kan brukas som namn (jfr 4.2.3 slutet). Flera mansnamn har anknytning till tal. En viss Fredrik "*Ettan*" Larsson lär ha fått sitt extranamn för att kunna skiljas från en person med samma vanliga efternamn. Motsvarande kan gälla sportjournalisten Lars "*Tvåan*" Nilsson, Karlstad. Hockeytvillingarna Huusko i Djurgården kallas *Trean* och *Sexan* efter sina nummer i laget och på tröjan. *Hundringen* benämns en nybliven far i Stockholm, ett namn som t.ex. kan syfta på hans adressnummer eller någon incident med en hundralapp (jfr Björklund 1999:81).

Hit hör också ortnamnsanknutna namn (enl. 5.3.3 och 9.3). Beskrivande eller snarare identifierande förefaller dessutom namn, som i ett par fall ärvt från tillfälliga soldatnamn i släkten. Exempel kan vara namnen *Fröjd* och *Lärken*. Det senare gäller en fotbollsspelare från Tidaholm, vars farfars farfar var en soldat kallad *Lärk(en)*. Dennes namn var förmodligen bildat till ett gårdnamn som *Lärkebo* (liknande i Lidaräng 1982:78).

3.4.4. Jämförande särnamn

De jämförande namnen är den största gruppen bland särnamnen. *Bing-Bång* är en mans skämtsamma, ljudmålande namn på sin fru. *Bullan* och *Bullen* är jämförande, ofta positivt brukade namn, t.ex. inom sporten. Namnet *Greven* avser bland annat den kände svenske fotbollsspelaren Nils Liedholm, gift med en adlig italienska, och t.ex. en stockholmsk hamnarbetare som var greveaktigt välklädd i arbetet (Björklund 1999:65). Den framgångsrike orienteraren Kent Olsson kallades i början av sin karriär på 1980-talet *Kometen*. Ordet *komet* används

”även överfört om någon som plötsligt framträder som en stjärna” (Allén 1986).

Lillemor och *Lillan* ’lillflickan’ benämns vissa kvinnor. De är ofta yngst bland sina syskon men kan ibland kallas så även nittioåriga. Namnet *Lillan* kan dock alternativt återge förnamn som *Lilian*. En manlig motsvarighet är *Lillen*, som brukas om småväxta eller – ironiskt – om särskilt stora och tunga idrottsmän. Till den senare sorten hörde tungviktsboxaren Anders ”*Lillen*” Eklund, som vägde över 100 kg och fick ett retsamt tillnamn, som bygger på underdrift. I slangspråk finns *lillen* ’tjockis’ (Kotsinas 1998). En vanlig variant till namnet är *Lillis*. Den äldsta personen kallad så i min samling blev 89 år, varför innebörden av särnamnet i åtminstone åldersavseende kan framstå som något bleknad! I en text gratuleras *Lillpuckot* på 25-årsdagen av *Storpuccot*; i dessa båda namn ingår snarast skämtsamt vardagsordet *pucko* ’korkad person’ (SAOL₁₃). Bland liknande namn med förleden *Stor-* märks *Storfotingen* och *Stortorparn*. *Nutte(n)* och *Nutti(s)* lär ha innebörden ’lillan’ eller ’lillen’ (jfr subst. *gnutta* och *snutt*) och används jämförande om personer som nu är i växlande – ofta hög – ålder. Ett vanligt namn på en idrottsman är *Lången*, som brukar gälla stor kroppslängd. Vissa jämförelsenamn har även berömmande funktion, såsom *Gullet*, *-is* och *-o*. Jfr många norska konamn med förleden *Gull-* enligt Karbø & Kruken (1991:95). Namn som *Korven* och *Kulan* innebär vanligen en jämförelse av någons kroppsform med en *korv* respektive en *kula*. Märk även *Kuben* och *Kubiken* om korta, kraftiga män (även i Lidaräng 1982:101) och namnet *Kvadraten* om en satt matematiklärare. Stockholmarens *Carl Ameln* har stått modell för namn och figur på *Kalles Kaviar* och kallades därför i skolan ibland *Tuben* eller *Rommen*.

Smeknamnet *Bandykeruben* för idrottsledaren och tidningsmannen Gunnar Galin syftar nog på dennes knubbiga utseende som välutrustad bandyspelare i ungdomen; *kerub* betyder ’ängel i barngestalt, vanl. knubbig’ (Allén 1986). Namnet *Planta* betecknade på 1980-talet en ishockeyspelare Björn Olsson i Kristinehamn. Däri tycks ingå slangordet *planta* ’barn’ (Kotsinas 1998), brukat om denne på sin tid yngste spelare bland Olssonerna i hockeylaget; jfr *planta* ’växt som befinner sig i begynnelseskedet av sin utveckling’ (Allén 1986). Hos sportens jämförelsenamn märks *Fölet*, som förr användes om fotbollsspelaren Bengt Berndtsson, Göteborg.

Jämförande är flera uppkallelsenamn, övertagna från äldre kända eller mytiska personer, som man åter kan aktualisera för sentida efterföljare. Märk namn som *Snövit* om en bleknande hustru – jfr sagofigu-

ren – och *Judas* om en spelare som påstås förråda ett bandy­lag i en turnering – jfr Jesus-lärjungen – samt *Julio* för sångaren Robert Randquist, som med detta namn antyds musikaliskt motsvara spanjoren *Julio Iglesias*. Motsvarande gäller t.ex. namnet *Napoleon* brukat om Tuve Johansson, direktör för Volvo Personvagnar, vilken är både aktiv och mäktig, och *Torrance* för kulstötaren Torsten von Wachenfeldt, som sportsligt liknar den gamle olympiamästaren med detta namn. Vissa personer kan även för­ses med inhemska storheters för­ eller efternamn, t.ex. *Orvar* efter fotbollsspelaren *Orvar Bergmark* och *Hyland* efter TV-kändisen Lennart *Hyland* (se 10.5 slutet). Jämförelsenamnen finns mer för vuxna än för småbarn. De kan ibland till och med graderas. En man *Osten*, som fick det bättre ställt, kallades sålunda *Lyckosten*. Märk stigande + sjunkande gradering i *Silla-Gullfesken-Panka* i 9.4.

3.4.5. Ordlekande särnamn

Namnen *Biss*, *Bisse(n)* och *Biten* ingår som mansnamn bland de ordlekande särnamnen, den femte i storleksordning. De två första av dessa tycks anknyta till det svenska dialekt- och slangordet *bisse* 'liten gubbe' (Wessén 1997), 'snygg man' (Kotsinas 1998); jfr också hundnamnet *Bisse* (Mattisson 1999:58 f.). Namnet *Biten* tillhörde maratonlöparen Åke Eriksson, som enligt GP kallades så då han som "liten och kaxig" blev medlem i löparklubben Triangeln, Stockholm. Som kvinnonamn kan däremot nämnda former återge förnamn som *Britta*, *Elisabet* och *Lisbeth*. Ordleksprägel har t.ex. beteckningar som *Flugan* för en man som brukar bära *fluga* 'halsrosett' och *Flundran* för en person från *Flundre* härad samt *Ropet* om en högljudd innebandycoach. Namnet *Nyktergalen* om Karin Söder anger henne som en alltför hängiven nykterhetsivrare och anknyter samtidigt till den skönsjunga­nde fågeln *näktergalen* (jfr 3.4.1 slutet).

Antalet ordlekande namn har jag funnit stort bland småbarns­namnen (se 4.2.5). En uppsättning sådana namn verkar också ingå i vuxen­materialet, såsom kvinnonamnet *Tytyt* om en med bilar lekande faster och mansnamnet *Hoa-Hoa* avseende en vid tunga lyft ropande tyngdlyftare (även 6.3). Vuxennamn som de kvinnliga *Jeddan*, *Molla*, *Pytsi* och de manliga *Bubo*, *Mumpen*, *Trillan* samt t.ex. de tvåkönade *Botta* och *Tutt(e)* kan rent av ha varit tidigare småbarns­namn. Några danska motsvarigheter finns hos Søndergaard (1979:257). Namn ger ibland antydningar, som kan ha en speciell bakgrund. *Gubben Susing*

kallades förr ett original i stadsdelen Haga, Göteborg. Han gick med fingrarna i öronen för att inte plågas av småpojkers skrän och visslingar. Denne man led av hörselstörningen *tinnitus* 'öronsusning', som kan kallas *susing* på dialekt.

3.4.6. Övriga särnamn

Namn kan uttrycka fler eller andra stilfunktioner än de ovannämnda. Det som kvinnonamn påträffade *Pluttrik* tycks dels liksom andra *Plutt*-namn beskriva litenhet, dels anspela på ordbildningen i mansnamn som *Fredrik* och *Henrik* samt personbeteckningar av typen *snusmumrik*. Vissa namn väcker flera associationer. *Myran* anger ofta att en flitig person jämförs med insekten *myra* men kan alternativt syfta på efternamn som *Myrberg* och *Videmyr* eller anspela på någons ursprung i orter som *Myrbacken* och *Stormyr*. Ett namn med olika funktioner är *Räven*, som Lidaräng presenterar med sju (!) innebörder (1982:99).

3.5. Namn med historia – några exempel

Även då man beskriver namnförhållanden i senare tid, ser man spår av en långvarig utveckling, inte minst i smeknamn och öknamn.

3.5.1. Namntradition

Inledningsvis kan jag påpeka att inofficiella personnamn ännu i flera avseenden följer en flera hundra år gammal tradition: de är historiska. Det går sålunda att ange härkomst med ortnamn utan formförändring, såsom i Ann "*Malmö*" Gustafsson och Patrik "*Orust*" Olsson, ett sätt som användes redan på medeltiden enligt Modéer (1964:99 f.). Annars finns ju sedan länge särskilda beteckningar för ursprung och härkomst att tillgå, varom se närmare i 5.3.3.

Namn som *Gammel-Johnny*, *Lill-Anna*, *Lång-Nils* och *Stor-Sven* är jämförande namn med gammal, snarast dialektal bakgrund. *Långa benet* som benämning på en målvakt i AIK och *Foten* som tillfälligt namn på statsminister Ingvar Carlsson – avbildad som *fot* – är *arkaismer* med flera äldre föregångare, såsom namnen *Fot*, *Krokfot* och *Langanesa* från 1300-talet (Modéer 1964:101 f.). I dessa senare fall får en speciell kroppsdel i obestämd form beteckna hela personen.

Vissa exempel antyder att namnen givits i förhållande till varandra. De är alltså *relationsnamn*; se 6.3 mitten. Ärftliga smek- och öknamn märks i materialet; jfr liknande term med exempel i Leibring (2004:78) och se här vidare i 10.7. *Lill*-namnen kan referera till äldre släktingars eller sportkollegers namn; se 4.2.1 slutet, 8.4 början.

Vissa inofficiella namn motsvarar djurbeteckningar, såsom *Korpen* och *Ödlan*, dvs. de är jämförelsenamn. Medeltida exempel är *Korp(e)* och *Ödhla*, alltså namn med motsvarande obestämda former. Ibland brukas en beteckning för hondjur som smeknamn om en man. Detta är nog av omvärlden ursprungligen tänkt som retsamt. En yngre man, på folkmål kallad *Geta* 'geten', förlovar sig enligt familjenyheterna 1988, och en annan benämnd *Koa* 'kon' välkomnar sitt tredje barn 1989. Vederbörande lär själva ha formulerat annonsen i GP och är säkert stolta över tilldragelsen (jfr dock om nedsättande personord Kotsinas 2003:93). Formerna verkar vara jämförande i något avseende men kan lika gärna vara inbyggarnamn och gälla någons ursprung från t.ex. *Getakärr* vid Varberg respektive *Komariken* i Kungälv. (Se om djurnamnsanknytning 5.3.4 och dialektal fem. best. f. sg. med ändelsen *-a* 9.2.)

Det är vanligt här att yrkesbeteckningar i direkt eller jämförande användning fungerar som inofficiella personnamn, i synnerhet för män som *Bolltrollaren* och *Sjöman*; se vidare i 5.3.2. Till detta finns många historiska motsvarigheter från medeltiden eller senare, såsom *Gul-smidh* 'guldsmed' och *Sutare* 'skomakare' (Modéer 1964:104 f.). Särskilt i tidningarnas sportspråk märks flera berömmade namn bildade med traditionella kungliga och prästerliga titlar; se exempel i 8.3 och 9.7 mitten. Namntraditionen kan också länge i de benämndas utveckling som vuxna bevara deras tidigare småbarnsnamn; se 4.3 mitten.

3.5.2. Namn som tidsdokument

Inofficiella namn kan spegla samtiden. Internationella, stundom kortare namn visar sig sålunda ofta ersätta traditionella svenska alternativ. Formen *Anette* kan motsvara förnamnet *Agneta*, samma förhållande råder mellan *Annie* och *Anna*, *Caty/Catti(s)* och *Katarina*, *Gussy* och *Augusta* respektive *Billy* och *Wilhelm*, *Fred(dy)* och *Fredrik*, *Seb(by)* och *Sebastian*. Namns modernisering och internationalisering kombineras ofta behändigt med namnförkortning.

Aktualitetsnamnen växlar under tidernas lopp. Namn inledda med titeln *Mäster* för någon rallyförare, travtränare eller musiker verkar

både myndiga och ålderdomliga. *Mäster Nils* var ett alternativt namn på musikern *Banjo-Lasse*, som var kyrkobokförd som *Nils Larsson*. Mor till *Kalle Knäck* sålde egen *knäck*, dvs. sirapskarameller, i början av 1900-talet. Bland nu föråldrade namn kan t.ex. också märkas *Mäster Stig*, *Mor Elsa* och *Moster Sara* i 6.6, *Cellini*, *Cyrano* och *Jubal* i 10.5 samt de raljanta småbarnsnamnen *Bartolomeus* och *Xerxes* i 4.2.2. En man kallad *Gengas* lär ha arbetat med 1940-talets motordrivmedel *gengas* 'generatorgas' (SAOL₁₃). Något yngre är *El-Sven*, en tidigare anställd vid elverket. *Foto-Tarzan* har varit verksam som fotograf för tidningen *Expressen*. *Kapten Klänning* kallas ironiskt en feministiskt inriktad polischef i Uppsala under slutet av 1900-talet. Namnet *Data-Lasse* gäller en dataexpert. Materialet kan ibland som synes konstrueras med bokstavsrim, här händelsevis företrädda av *k*-ord.

Närvaron av vardagsformer och småbarnsnamn har länge visat sig i pressen, vilket tycks hänga samman med dess stilistiska breddning. Personnyheter och idrottsartiklar ger ofta exempel. Smekformer kan bildas av officiella namn, såsom *Abbe* av bl.a. *Albert* och *Albin*, *Beka* av *Bengt Karlsson*, *Keje* av *Karl-Erik*, *Stina* av *Kristina* m.fl. samt friare *Totti* av *Viktoria* och som skämt *Tur/ken* av *Ture*, vilket med tysk diminutivändelse avser 'lill-Ture'. Annan syftning har namnet *Turken*, då det brukas om en man intresserad av *turkisk* brottning. Diverse ord kan bilda särnamn, t.ex. *Guldfot* som beröm av en fotbollsspelare och *Välling* som ett retsamt namn om en oerfaren bandyspelare. Beskrivande namn för nyfödda är bland annat *Sparken* till *sparka* och *Buff* till *buffa* 'knuffa'. Antalet särnamn i tidningssporten verkar dock ha minskat under det senare kvartsseklet. En tänkbar orsak har antytts av Anita Eldblad: "Att använda smeknamn om idrottsmän skapar en 'vi-känsla', som det tycks ha blivit allt mindre behov av" (UNT 18.1.2000). Uttalandet kan synas ännu mer relevant för rikstidningarna.

3.5.3. Nybildningar

Ett nybildat, något obestämt namn är *Våran Olle* för en deltagare i fotbolls-VM i Genua 1990. Ett talande namn har *Nisse Fixén* eller *Nils Axelsson*, *Torslanda*, som *fixar* 'ordnar upp' fackliga tvister på arbetsplatsen. Dessa exempel är sentida novationer. Jämför dem dock med ett par medeltida namnskapelser, såsom *Jönis Supalt* 'Jöns som super allt' och *Anders Räckhals* 'Anders som sträcker på halsen' (Modéer 1964:106). Bland nybildningar i åtminstone relativt bemärkelse påträff-

fas vissa anonyma personbeteckningar, t.ex. pronomennamn som *Jag*, *Du*, *Hon* och *Han* med böjningsformer. Sådana får en diffus karaktär, såsom då en minnesannons för en person *Du* undertecknas av någon kallad *Jag*. Det kan noteras att *Jak* – en västgötsk form – liksom *Röde jag* om en socialdemokrat med rött hår finns hos Lidaräng (1982:108 resp. 105). Nybildade är dessutom t.ex. flera småbarnsnamn (såsom i 4.2.3–4.2.5), vissa nummernamn i min samling, bland annat *Nollan* (se 6.8), och omskrivande namn som *Vi på Toppvägen*, brukat om födelsedagsgratulanter, samt namn i sats- och meningsform (se 7.6).

Ett aktuellt anspelande namn får sångaren Per Gessle i musikgruppen *Gyllene Tider*, då han 1999 i en tidning kallas *PG Gyllenetiderhammar*; jfr därmed namnet på industrimagnaten *P.G. Gyllenhammar*, tidigare känd som *Volvochef*. Notera initialnamnen som behandlas i 6.5 mitten. Som nybildningar inom slang kan man t.ex. betrakta formen *Dajsan* för kvinnonamnet *Dagmar* respektive formen *Pirre* eller *Pjärsan* för det från franskan införda mansnamnet *Pierre*. En språklig trend är det att pressen i skrift tillåter, ja i vissa texttyper – såsom idrottsspråk – rentav gynnar talspråkliga personnamn. Detta ser jag som ett tecken på att tidningarna, som Bertil Molde påpekat, ”strävar efter ett ledigare, mera talnära skriftspråk” (1970:16–18). Man bör dock observera att även skriftspråkliga namn kan frodas i pressen, t.ex. namn på sportens olika ”kungligheter”.

3.6. Sammanfattning

Ett par förnamn eller förnamn plus efternamn, vilka tillsammans betecknar en individ, kan ibland bilda ett inofficiellt personnamn, t.ex. initialnamnet *Pea/PA*.

Ett inofficiellt personnamn kan återgå på egennamn med förnamnsfunktion, efternamnsfunktion eller särnamnsfunktion, vari även ortnamnsuttryck innefattas. Alternativt kan namnet uttrycka två eller fler namnfunktioner.

Flera inofficiella personnamn är typiska för den tid då de förekommer. Nybildningarna förefaller talrika: frasnamn, satsnamn, pronomennamn, nummernamn och namn av utländsk typ kan t.ex. påvisas. De inofficiella namn som exempelvis finns i sportartiklar tycks dock ha minskat i antal under 1900-talets senare decennier och i början av 2000-talet.

ILLUSTRATION 3. Namnet *Eka(n)* liksom *Kärran* (se 3.3.1 slutet) anknyter humoristiskt till kända fortskaffningsmedel och förnamn.

... inte långt ifrån utslagen

New Delhi (GP):

Det blev en rysare i nio hemska akter. Först efter nästan fem timmars spel säkrade Sverige 5–4 mot ”ofarliga” Västtyskland i VM-pingisens kvartsfinal. Rädare i nöden blev *Erik Lindh*, som dessförinnan missat det mesta.

Den kväll, som börjat så illa för *Lindh*, slutade i rena glädjeyran. Liggande på rygg inne i spelhagen mottog han lagkamraternas hjärtliga hyllningar. Alla var psykiskt utpumpade efter denna infernaliska kamp.

Tillfälligheter avgjorde mer än ”*Ekan*” själv i mötet med den västtyske *Jörg Roskopf*. Båda spelade med fladdrande nerver och en fruktansvärd chansoffensiv. Först vid 20–16 till svensken i skiljeset vågade vi andas ut. Det skulle vi inte ha gjort.

I stället blev Sveriges kvartsfinal mot Västtyskland i bordtennis-VM en närmast osannolik thriller. Först efter drygt fyra timmar kunde *Erik Lindh* avgöra till 5–4 i en dramatisk sista match.

När ”*Ekan*” slagit in matchbollen mot *Jörg Roskopf* frisläpptes en segerglädje i det svenska laget som vi aldrig sett tidigare. ”*Ekan*” låg på golvet och skrek ut sin glädje när lagkamraterna kastade sig över honom.

– Det här var det absolut värsta jag någonsin varit med om, säger ”*Ekan*”, som nästan grät av lycka när han rusade ut ur hallen för att under några ögonblick samla sig efter den våldsamma nervpåsen.

(GP 23.2.1987)

4. Småbarnsnamn

Citat 4

Kärt barn har många namn. (Ordspråk)

4.1. Inledning

I Sverige är det vanligt att nyblivna föräldrar sätter in en födelseannons i sin dagstidning. Förr nöjde man sig vanligen med att kort ange att barn hade anlänt. Under de senare decennierna har det allt oftare hänt att nyfödda barn har nämnts vid namn. Bättre fosterdiagnostik lär ha förbättrat namnberedskapen. Dessutom anges det numera inte sällan vilka syskonen är.

Men det har också inträffat att föräldrarna har meddelat barns ankomst genom att ange fingerade och mer eller mindre tillfälliga namn som kan kallas *småbarnsnamn* eller *babynamn*. Hurdant ter sig ett sådant inofficiellt namnskick? Detta är inriktningen i detta kapitel. Det händer ganska ofta att både småbarnsnamn och tilltänkta eller nyvalda förnamn anges i födelseannonserna, såsom ”Zorro blev en pojke. Välkommen PATRIK, Jessicas lillebror” (se 4.2.1 slutet). Detta kan ge en antydning om den ofta i flera steg skeende namngivningsprocessen.

Den ofta kortfristiga brukbarheten hos småbarnsnamn är välkänd. Den har understrukits i ett par av alla de födelseannonser som jag har granskat, där man helt enkelt har använt termen *arbetsnamn* för att markera den tillfälliga giltigheten. En talande synonym till denna möter oss som första ord i följande annonstext från 1994: ”Kodnamn ’Nisse’. Made in Norway!? Välkommen JENNY”. Enligt uppgift från några barnmorskor var det i början av 1990-talet vanligt att blivande föräldrar hade olika slags arbetsnamn på sina väntade barn.

Av mitt material framgår att barn kan betraktas och ibland också namnges på olika sätt före respektive efter födelsen. Om detta kan spegla en uppfattning om olika mänskliga existensformer i metafysisk mening är en intressant fråga, som dock inte kan bearbetas här. Texten

”*Flängberg* blev en tjej. Välkommen KIM” från DN 1992 inleds enligt min uppfattning av ett småbarnsnamn, vilket dock textanalytikern Gunilla Byrman överraskande betecknar som ”appellativ i stället för namn” (1992:76). Detta kapitel ansluter sig till en tidigare uppsats som jag skrivit (Kvillerud 1997 b), vars terminologi etc. numera är något förändrad. Beteckningen småbarnsnamn är för mig nu som tidigare något annat än barnspråksnamn. Den senare sorten brukar nämligen avse människors egna, i och från barndomen nyttjade uttalsformer av personnamn. Exempel ges i 9.6 mitten.

Småbarnsnamnet kan ibland tillfälligtvis överensstämma med en förnamns- eller efternamnsform, som avviker från barnets tilltänkta namn. Ibland är den dessutom föråldrad, ovanlig eller på annat sätt avvikande; se exempel i 4.2.2 slutet. Det vanliga är dock att det utgör en självständig namnbildning, såsom *Bumpen* och *Pyslingen*.

I materialet finner jag ibland titelartade benämningar som har namnkaraktär. Bland dem märks *Tuss(en)* och *Prinsen*. Namnet *Tuss(en)* avser såväl flicka som pojke. Det kan motsvara ett substantiv som bland annat betyder ’liten människa’ (jfr Rietz 1867:765 s.v. *tuss*; jfr även 10.4.3 slutet). Vissa av de i kapitlet nämnda smeknamnen tycks kunna behållas långt in i vuxen ålder. Då *Prinsen* används om en pojke, verkar kunglig glans falla också över hans familj. Märk att *prins* i slang numera kan stå för den mera allmänna innebörden ’snygg ung man’ (Kotsinas 1998).

4.2. Namnindelning

Att indela småbarnsnamnen i underkategorier erbjuder svårigheter. Indelningsgrunden kan alltid diskuteras; gränsfall lär finnas hur man än gör. Den kategoribildning som jag valt hänvisar främst till namnens stilfunktioner. Den har stor spännvidd, eftersom småbarnsnamn naturligt hänför sig till flera olika stilarter. Namnindelningen skall snarast ses som ett förslag. Jämför följande subkategorier med indelningen av vuxennamnen i 3.4.

- (1) anspelande namn (*Tjorven*),
- (2) benämmande namn (*Bambo*),
- (3) beskrivande namn (*Sprattel*),
- (4) jämförande namn (*Sardinien*),
- (5) ordlekande namn (*Siv-Urban*),
- (6) övriga namn (*Speedie*).

Den gruppering som uppstår, då denna klassifikation tillämpas, redovisas i det följande. De exempel av dessa slag som jag påträffat uppgår sammanlagt till ungefär 1400 olika namn. Av dessa har omkring en femtedel direkta motsvarigheter bland de manliga eller kvinnliga smeknamn och öknamn som behandlas för övrigt.

4.2.1. Anspelande namn

Anspelning på diverse innehållskategorier avgör hur jag indelar namnen i denna avdelning. De namngrupper som jag iakttar är enligt storleksordning inriktade mot områdena litteratur och serier, film och massmedier, historia samt familj och vardagsliv. Namngruppen är den minsta i min granskning av småbarnsnamn. Märk Svaneviks artikel från 1987 om hur massmediernas och skönlitteraturens namnbestand kan påverka även officiell namngivning.

Inemot hälften av de olika namnen inom gruppen har en inriktning mot litteratur och serier. Det finns vid uppkallelse utrymme för både kända litterära gestalter och diverse seriefigurer. Genom litterär anspelning har föräldrar och syskon nyttjat en mängd namn från barnlitteraturen som småbarnsnamn, t.ex. *Biggles* (från flygarböcker av W.E. Johns), *Huckleberry* (nämligen *Huckleberry Finn* hos Mark Twain), *Kalle Stropp* och *Grodan Boll* (från författaren Thomas Funck), *Knyttet* respektive *Skruttet* (Tove Jansson), *Mowgli* (Rudyard Kipling), *Mållgan* (Gunilla Bergström), *Pillerill* (ur en Elsa Beskow-bok), *Skorpan* och *Tjorven* (från Astrid Lindgren).

En stor del av de smeknamn som verkar ha litterärt ursprung är just från Astrid Lindgrens barnboksproduktion. *Mio*, *Pippi* och *Ronja* förmedlade av *Mio, min Mio* (1954), *Pippi Långstrump* (1945) respektive *Ronja rövardotter* (1981) kan särskilt märkas i detta sammanhang (se närmare Kvillerud 1997 b:26). I en annons får vi veta att *Annika* och *Tommy* Bengtsson – märk de lindgrensaktiga namnen – fått en dotter nämnd som *Pippi*. I en annan kallas den nyfödda flickan *Pippi-Lotta*, vilket är ett lån från början av ”bok-Pippis” fullständiga namn, som ju är *Pippilotta Viktualia Rullgardina Krusmynta Efraïmsdotter Långstrump*. Att *Karlsson* tre gånger finns i min samling som småbarnsnamn trots att föräldrarna inte har *-son*-namn, beror väl på namnlån från Lindgrens bok *Lillebror och Karlsson på taket* (1955). Texten ”Kristers *Karlsson* blev en LILLEBROR” talar för en sådan tolkning. Författarens omskrivning av namnet, alltså *Världens bästa Karlsson*, har dessutom påträffats två gånger i materialet, använd om barn med

nämnda efternamn. Liknande namnformuleringar är småbarnsnamnet *Världens bästa Jesper* respektive *Johansson* och vuxennamnet *Världens bästa Augustsson* respektive *Jönsson!* *Emil i Lönneberga* (1963) har stått modell för födelseannonsernas *Emil i Brinkeberga* och *Emil i Västanberga*. Även Emils namn på grisen, *Griseknoen* respektive *Knoen*, har brukats som tillfälligt babynamn! Det innehåller dialektordet *knoe* 'kulting, liten gosse eller flicka' (Rietz 1867:338 a). Namnet *Tjorven* finns i några födelseannonser från början av 1990-talet, troligen inspirerat av *Vi på Saltkråkan* (1964), där det betecknar en företagsam och talför flicka. Att Lindgren skulle ha avsett en bildning till nordsvenskt *tjorva* 'svamla, trassla till' (se om detta ord i J.-O. Nyström 1993) kan verka överraskande men är nog ett utslag av den ironi eller tvetydighet, som kan läggas i smekformer och öknamn och som här noteras exempelvis i 3.4.1 slutet och 3.4.4 början.

Ett antal småbarnsnamn stammar från film, teater och massmedier. Bland dessa känner man sålunda strax igen *Dallas*, *Drutten*, *Muppen*, *Pebbles*, *Smurfen*, *Televinken*, *Zeb*, *Zorro* och *Åsa-Nisse*. Att ortnamnet – eller snarare TV-programmet – *Dallas* får beteckna en nyfödd pojke är avvikande och har kanske en outtalad intern syftning. Av anförda namn har de flesta internationellt ursprung i äldre TV-program och filmer, såsom *Pebbles* från *Familjen Flinta* på 1960-talet och *Drutten* från *Drutten och krokodilen* på 1970-talet.

Även historia kan ge uppslag till småbarnsnamn. Bland högtidliga namn märks exempelvis namn på kända eller okända kungligheter, såsom *Prins Filip*, *Filip II*, *Ludvig XII Kingfors* (!), *Oskar I/II*, ja till och med *Carl XVI Gustaf*. Sådana kungliga småbarnsnamn torde vara något typiskt för en monarki.

Många är också de smeknamn som associerar till familjen. Det händer att barnet knyts med namn till sin familj, då det ges ett namn som påminner om dess efternamn eller en nära släktings förnamn, såsom *Fröet* (av familjens efternamn *Fröberg*), *Lill-Ann* (av mors namn *Ann*) och *Siggelina* (om en flicka, vars morfar är *Sigge/Sigurd*).

4.2.2. Benämmande namn

Benämmande namn är den näst minsta namngruppen bland småbarnsnamnen. Den har en allmänt betecknande och teknisk funktion.

Några enstaviga namn hör hit: *Bam*, *Bim*, *Biss*, *Kurr*, *Pim* och *Pom*. Flera av dessa är nog äldre syskons särskilt avpassade, barnspråkliga bildningar. Namnet *Bam* betecknar sålunda en stor baby men *Bim* en

liten. *Biss* tycks stundom motsvara appellativet *baby/bebis*. *Pim* efterbildar troligen *Kim* av *Joakim*. Namnet *Pom* är i mitt material ett initialord, vilket bygger på föräldrarnas förnamn, nämligen *Per-Olof* och *Marianne*. Märk den stavelsesdubbling som finns i t.ex. *Dojdoj*, *Gus-Gus* och *Tufftuff*. Namnet *Gus-Gus* kan vara bildat till en äldre släktings *Gus(tav)*; jfr 8.2 slutet. Dubblingen kan väl även i någon mån anknyta till namnbildningen i sagor, exempelvis *Jopp-Jopp* om en jätte. Upprepade namnleder med någon ljudvariation har paralleller i barnspråk och i barnböcker. De möter oss i namn som *Bebbelebbe* och *Rulta-Tulta*.

Bland namnen i mitt material återfinns man flera populära ändelser, som ingår i åtskilliga smeknamn (se närmare 6.4, tabell 1). Jag kan för småbarnsnamnens del särskilt erinra om följande: *-a(n)* i exempelvis *Bebba(n)*, *-as* i *Lurvas*, *-e(n)* i *Bebben* och *Bisse(n)*, *-o* i *Bambo* och *Curro*. Andra ändelser ingår i följande småbarnsnamn: *Battingen* och *Bumsingen*, *Bebelina* med varianten *Bebelinis* (jfr nyss nämnda *Bebbelebbe*) samt *Bonkis Stonkis*; märk den i slang vanliga *-is*-ändelsen.

Småbarnsnamn som *Bebben* och *Bebelina* står nära ordet *baby/bebis*; märk även slangordet *bebbe* 'spädbarn' (Thorén 1966) eller *bäbbe* 'ds.' (Kotsinas 1998). Namn som ovanstående *Dojdoj* och liknande kan man jämföra med ljudhärmande *ekoord*, såsom de svenska *pang-pang* 'skjutande' och *snuffasniff* 'påtänd' (Kotsinas 1998) samt det norska *stompelomp* 'knatte' enligt Tryti (1984:141–146).

Hit hör också experimentella namn av för- och efternamnstyp, vilka av praktiska skäl inte kan komma i varaktigt bruk. Förhastade namn var nog en vanligare företeelse förr än idag. Jag har under åren sett vissa fall som följande: "Agneta blev en kille" och "Vår hett efterlängtade 'Dennis' blev en MALIN". Att få döttrar kan t.ex. vara bekymmersamt, om man enligt födelseannonsen förberett sig med toklustigt ovanliga mansnamn som *Bartolomeus* och *Xerxes*, vilka förekommer bara 27 respektive 38 ggr vardera som officiella namn enligt Allén & Wåhlin (1995). Det är inte helt ovanligt att barn vid födelsen kortvarigt och skämtsamt kallas sådana tunga historiska namn. Mindre extrema är tillfälliga babynamn, vars popularitet som förnamn ligger ett par generationer tillbaka, såsom *Ester* och *Ture* som var populära i början av 1900-talet; jfr också om *täcknamn* hos Lidaräng (1982:204 f.).

Vissa familjer – eller ofta äldre syskon – finner nöje i att tänka sig den ofödde försedd med ett tillfälligt släktnamn som avviker från familjens. En anledning till detta är möjligen att ett sådant kan uppfattas

som könsneutralt, t.ex. *Asplund*, *Olsson* och *Åkvist*. Jag antar att dessa namn inte brukas någon längre tid efter födelsen. De verkar uttrycka en speciell sorts namnhumor. De har mera beständiga motsvarigheter bland vuxnas namn, t.ex. *Lindås* och *Ljungman*, som nämns i 10.7.

4.2.3. Beskrivande namn

Hit hör de många namn som har beskrivande funktion. Denna grupp är nummer tre i storleksordningen bland de fem egentliga namnkategorier som jag räknar med. En mindre del utgörs av titulerande personbeteckningar, vars namnkaraktär någon gång kan vara diskutabel. I ”Ny har kommit” antar adjektivet *ny* namnfunktion liksom i bildningen *Lilla Ny!* Märk även ett motsvarande *Lilla Vild nr tre*. Ovanligt är det namn som ingår i annonsfrasen ”Vår *Liten* blev en flicka”.

Största undergruppen i denna avdelning är de direkt karakteriserande namnen. Om barnets rörlighet i moderlivet erinrar namnen *Buff*, *Buffa*, *Buffelino*, *Buffe(n)* och *Lilla Buff*, *Bus*, *Busan*, *Busen* och *Bus-Maria*. Liknande ursprung har *Hoppe* och *Hoppсан*, *Krumbuktis*, *Skruvén*, *Sprattel* och *Sprattelgubben* samt *Trassel*. Antydningar om livaktighet ger även namnen *Sparke(n)*, *Sparkis*, *Sparkus* och *Sparky* samt *Rulle* och *Rullan*. *Sparkis* avser en flicka men *Sparkus* en pojke; jfr *Pontis*, *Pontus* nedan. Snabb födelse betecknar *Bråttom-Gustav*, *Racetjejen*, *Rally-Kalle* och *Turbolin*. Såväl livaktighet som födelsetid uttrycks i *Vilda November*.

Babynamnet *Pip* förefaller direkt ljudbeskrivande, medan *Bonk*, *Bärp* och *Gogg* verkar vara ljudsymboliska. Namnet *Tvek* lär karakterisera ett barn fött under en utdragen förlossning. Märk för övrigt dessa namns obestämda form. *Julius den store* är åtminstone i första rummet ett beskrivande namn: det *storväxta* barnet föddes i *juli* månad 1987. Man noterar också dess många historiska paralleller i diverse regentlängder. Pojknamnet *Glenn Gurfinn från stjärnorna* (GP 1989) verkar göteborgskt och tidstypiskt. Förnamnet *Glenn* respektive adjektivet *gôrfin* ’mycket fin’ är speciellt västsvenskt. Amerikanen *John Glenn* var vid den aktuella tidpunkten hyllad som astronaut.

Bland beläggen för *Junior* finner jag lustigt nog ett par personer födda i *juni*, vilket alltså innebär dubbel anledning till benämningen! Likaså förekommer som namnlek *Juna* om en flicka född i *juni*. Dessutom planeras namnet *June* för en annan sådan, som dock föds i månaden före och döps till *Maj!* *Pontis* och *Pontussa* kallas flickor som kommer i stället för en väntad pojke *Pontus*. Allvarligare bakgrund

har namnet *Kejsaren*, som brukas om en pojke vars mor blivit förlöst med kejsarsnitt. Det är alltså snarare beskrivande än jämförande. *Lillebror* kan ibland ses som rent smeknamn, dvs. utan att anknyta till dopnamn. Så brukar vara fallet då nyfödda pojkar dör och nämns i sina dödsannonser med detta namn.

Namnet *Tian* tycks antyda en stor nativitet i en familj. Men födelseannonsen ger vid handen att benämningen i det aktuella fallet innebär födelsen av det nya årets *tionde* baby på Mölndals BB (GP 25.1.1989). Ett annat förhållande råder, då smeknamnet *Tian* för något äldre barn kan ersätta förnamnet *Kristian*. De större talen *22:an* och *23:an* anger barnets födelsedatum i en viss månad brukat som namn (t.ex. "22:an blev en KILLE", född 22.3.1991), medan *89:an* helt enkelt betecknar ett barn av årgång 1989 ("89:an' blev en TIM", född 21.2.1989). Namnet *91:an Karlsson* finns i två fall och anger, att respektive flicka (!) som heter *Karlsson* är född 1991 och antyder samtidigt att hon är namne med den gamla kända seriefiguren. Detta namnskämt tycks något överraskande.

4.2.4. Jämförande namn

Småbarnsnamn är ofta av jämförande slag. Kategoriindelningen kan göras efter vad respektive jämförelse avser, dvs. olika slags människor, diverse djur, saker och företeelser, växter och frukter, mått och andra karakteriserande drag. Gruppen är den andra i storlek bland mina namnsorter för småbarn.

Jämförelserna med olika slags personer tar ofta fasta på barnets ringa ålder och storlek, såsom *Lillebror Namnlös*, *Pysslingen* och *Tummen*. Hit hör namn som *Fjunken*, *Fjuppen* och *Fjutten*, vilka väl i skämtsamt bemärkelse kan anses nedsättande liksom flera andra *ff*-inledda ord som *ffjant* och *ffjolla* (se Hellquist 1948). Vissa namn gäller utseendet i andra avseenden: *Angelface III*, som även tycks antyda vackra äldre syskon, *Blåfot* – säkert en pojkbeteckning då ju pojkar brukar få blåfärgade strumpor och andra kläder – och *Michelingumman*, som väl är knubbigt pösigt som Michelindäckets märkesfigur. Mera skämt än klander innebär säkert namnet *Skurken*. För *Prinsessan* finns kortformen *Sessan*; märk också det sagoaktiga *Prinsessan Silverhår*. Internationellt, stort och kungligt verkar baby namnet *Hampus the Great*.

Andra namn speglar barns rörlighet som foster, såsom *Brottar-Märta*, *Busfröt*, *Gasten*, *Huliganen*, *Kasper* och *Sprinter-Dennis*. I en

tyskbördig familj brukas på samma sätt *Lausbuben* av ty. *Lausbub* 'busfrö'. Benämningen *Lilljägarn* och dialektalt *Lell-Klôppern* (NWT 18.4.1991) tycks anspeå på vad barnafadern brukar göra, dvs. i senare fallet *klippa* som skraddare eller frisör; jfr värmländskt *klôpp té* 'klippa till' (Warmland 1997). Alternativt kan dock senare leden i namnet avse *klôppare* 'mansperson som är mycket fyndig och kvick' (Lidaräng 1982:76). Namnformen *Tummen* ovan kan även återge *Tomas*.

Att jämföra nyfödda barn med djur förefaller möjligt. Hur träffande en beteckning för djur är som barnnamn verkar kunna variera och är svårt att bedöma. Men att *Elefanten*, *Knubbsälen* och *Krokodilen* är stora barn, medan *Loppa*, *Räkan* och *Sardinen* är små vid födelsen, synes vara uppenbart. Notera sålunda att substantiven *elefant*, *knubbsäl* och *knubbluns* avser 'tjockis' samt *räka* 'obetydlig person, barn' i slang (Kotsinas 1998). Det finns starkare associationer till rörlighet hos namnen *Kalven*, *Mörten* och *Vesslan* än exempelvis hos namnen *Grodan**, *Krypet* och *Masken*. *Grodan* brukat som barnnamn tycks bära en positiv laddning som ordet enligt Kotsinas (2003:93) saknar i stockholmslang. Namnet *Reven* om en nyfödd anger stockholmskt uttal av *Räven* och syftar väl på barnets röda hårfärg eller eventuellt dess "rävaktiga" list, t.ex. beträffande födelsetid.

Att nyfödda barn ges jämförelsenamn efter sin likhet med saker och företeelser är den vanligaste namngivningsgrunden, som jag har observerat inom detta område. Mycket ofta är det formen eller utseendet av den blivande moderns mage som gett uppslag till spädbarnsnamnet, ibland är det andra förhållanden, såsom barnets utseende eller karaktär. Namn som *Apelsinen*, *Bubblan*, *Globen*, *Houston*, *Kulan* och *Snäckan* är väl ursprungligen bilder för mammamagen. *Globen* har säkert den kända byggnaden i Stockholm att tacka för sin ymniga existens. Namnet står också till en början mer i DN än i GP. I födelseannonserna kan *Globen* fungera som både ortnamn och personnamn: "Globen utrymd, en son!" respektive "Globen har tittat ut. Välkommen *Emelie*". Småbarnsnamnet *Houston* innebär väl att barnafödandet jämförs med uppsändandet av en rymdraket från det kända, så benämnda rymdforskningscentret i Texas, USA.

Av teknisk karaktär är småbarnsnamnet *Hale-Bopp*, vilket ursprungligen betecknat en omtalad meteor synlig i november 1997. Namnet *Kurtan* aktualiserar TV-figuren *Kurt* eller *Kurtan Olsson*, gestaltad av skådespelaren Lasse Brandeby, Göteborg. Rikt hårförsedda nyfödda pojkar kan anses likna honom i utseendet. *Kurtan från Sumpen* betecknar dock en nyfödd stockholmare från *Sumpen*, dvs. *Sundbyberg*. Ett modernt jämförelsenamn är också *Telex*, vilket tycks anty-

da snabb födsel, *Termos* som ursprungligen är en storasystems namn på mors mage, och *Tudor* som stammar från ett känt varumärke för bilbatterier och nu betecknar flera nyfödda barn. "Batteritolkningen" av *Tudor* får stöd av den presenterande födelseannonseringen "TUDOR, vårt energiknippe". Det senast anförda namnet kan ha orsakats av barnets sprittande rörelser i moderlivet.

4.2.5. Ordlekande namn

Bland småbarnsnamnen är ordlekande namn med undergrupper den största kategorin. Flera försöksbetonade namnskapelser ingår (jfr citat 4 ovan).

Flera bildningar utgör en blandning av manliga och kvinnliga låtsasnamn. Någon gång kan en tvåkönad namnföljd av imponerande längd prövas för ett väntat barn, såsom *Adam-Sara-Simon-Sanna*. Men *Broster* och *Karl-Astrid* är mera representativa för den språkstruktur som visar sig inom namngruppen. Den kan ibland ge uppslag till ett senare givet officiellt namn såsom i "Max-Ellen blev en liten Ellen." Men ofta är så inte fallet: "Harry-Stina blev en Emma".

Innan fosterdiagnostiken nått pålitliga resultat, kunde det anses klokt att i förväg gardera sig – även språkligt – för den nyföddas kön. Det inser man inför ovanliga namnbildningar som *Dottson* (av *dotter* + *son*) och *Edlin* (av *Edvin*+*Elin* e.d). En könsgardering innebär också formerna *Gubban* med flera förekomster och *Gubbsman*, som vardera innebär en kombination av de smeksamma beteckningarna *Gubben* och *Gumman*. Liknande gäller *Flojken II*, dvs. 'flickan eller pojken nr 2'. Man anar det intresse för svenska visor, gjorda av Birger Sjöberg och Erik Axel Karlfeldt, som föräldrarna till *Frida-Fridolin* har, vilka ändå konstaterar att barnet slutligen "blev en ANDREAS så fin".

De nybildade namnen har ett utrymme i gruppen ordlekande namn. Det i Göteborg högt uppskattade fotbollslaget GAIS – dvs. Göteborgs atlet- och idrottssällskap – har förorsakat åtminstone ett par nyheter inom namnbildningen: flicknamnet *Gaisalina* och pojknamnet *GAIS-Oscar** från GP 1990 respektive 1992! De på försök använda kombinationsnamnen är vidare inte alls få: t.ex. *Kentina* av föräldrarnas namn *Kent* och *Carina*, *Osklin* snarast av *Oskar* och *Elin* samt *Torklina* (!) av mansnamnet *Torkel* och moderns namn *Christina*.

Flera nonsensnamn eller fantasinamn förekommer i materialet. Jag avser t.ex. de ovanliga, tydligen ljudsymboliskt nyttjade namnen *Bapperappen*, *Puppeluren*, *Skruttibangbang*, *Skuttalumbilo* och *Tejlike*.

Pojknamnen *Pluttelutten* och *Snuddevutten* erinrar om orden *plutt* och *snutt* 'liten person', vilka har förlängts. Jämför med *Plutten* i 7.3.2 och *pluttenutte* 'pojkvän' (Kotsinas 1998). Flera av dessa namn företer en ordlekande språkblandning, vilken kan betecknas som "makaroniska ord" (se Tryti 1984:134–140, 197).

Även barnspråksbetonade uttalsformer av namn påträffas. *Malkåm* och *Mållgan* (för *Malkolm* och *Morgan*) har stått i familjepressen. Den senare formen, som finns i två fall, har en litterär parallell. Gunilla Bergström utgav 1976 barnboken *Alfons och hemlige Mållgan*. Jämför därmed *Orpon*, som eventuellt ursprungligen är barnuttal av *Skorpan*, och en storebrors angivna uttal av lillasyster Elins namn som *Ebin*. Några namn på nyfödda, myntade av t.ex. äldre syskon eller far-mor/morfar, hör också hit, såsom *Ningnik*, *Pläpple*, *Seladoff* respektive *Snoffan Noppa*n. Ursprunget för dessa är mig obekant, men åtminstone *Äpple* anas som källa till ett av exemplen.

Om helt nyfödda kan mera allmänna benämningar eller omskrivande namn nyttjas, såsom *Lilla jag*, *Lilla Barn*, *Lilla Någon* eller *Nån*, *Lilla Du*. Det sist anförda exemplet har i nära anslutning till växlande regionalt uttal också gett upphov till namn som *Lilla Duff* och *Lilla Ru*. De alternativa benämningarna på en nyfödd flicka Hannah Isabella anges som *Prinsessan Ru* eller *Baby Ru*. En förebild därtill kan säkerligen vara *Baby Ru* i Milnes barnbok *Nalle Puh*.

4.2.6. Övriga namn

Som överskjutande namn betraktar jag småbarnsnamn, som inte passar i nämnda huvudgrupper eller som verkar ha en särskilt vid och mångfacetterad stilfunktion. Ett sådant är t.ex. *Speedie*, som verkar anspelande, beskrivande, jämförande och ordlekande. Anspelning görs till en känd meloditext om en *Speedie Gonzales*. Det gäller en bråd-störtad födelse, som aktualiserar eng. *speedy* 'snabb'. Hit hör också de för- och efternamnsformer, som ibland kan nyttjas redan om barn som foster, t.ex. *Frasse* – av okänt skäl – om en blivande *Jesper*.

4.3. Erfarenheter och reflexioner

De mest omfattande grupperna bland småbarnsnamnen är i storleksordning följande: ordlekande, jämförande, beskrivande, benämning och anspelande namn. Att ordlekande och jämförande namn domine-

rar kan säkert till stor del bero på att föräldrar och äldre syskon fungerar som namnmakare.

Mitt material tyder på att några småbarnsnamn är särskilt vanliga, t.ex. *Grodan*, *Kotten*, *Pyret* och *Smulan*. Namn som *Bulan* och *Globen* gäller i annonserna både mammamagen och det nyfödda barnet. Det visar sig att småbarnsnamnen märks mera i huvudstadspressen än i landsortspressen. Storstaden är en språklig och social smältdegel, där vissa språkdrag – i detta fall småbarnsnamn – verkar kunna gynnas i sin förekomst och utveckling, särskilt om de bidrar till språklig förnyelse och variation. Det är vidare av intresse att småbarnsnamnen verkar nyttjas i samma utsträckning för flickor och pojkar.

De har ibland även motsvarigheter bland mans- och kvinnonamn. *Kotten* och *Pyret* finns som både manliga och kvinnliga smeknamn, *Lilleman* kan användas också om vuxna män och *Smulan* även om äldre kvinnor. Slangens *kotte* avser 'barn' och *smula* 'flicka'. Däremot är t.ex. följande småbarnsnamn inte observerade som namn på vuxna i mitt material: *Globen*, *Knodden*, *Liten* och *Maj-Björn*. Märk dock i slang *knodd* 'barn, baby' och *majbjörn* 'homosexuell man' (Kotsinas 1998).

Vissa småbarnsnamn tycks kunna hålla sig i bruk länge. En 85-årig dam nämns i en dödsannons 1989 som *Dottan*, vilket lär vara en bevarad barnspråksform för *Dockan*. Det finns äldre damer som ibland kallas t.ex. *Higgi* (av *Sigrid*), *Nun(a)* (för *Gunhild*), *Skorpan*, *Skrållan*, *Tattit* (för *Margit*) och *Tita* (av *Lisa*). *Skorpan* och *Skrållan* är i mitt material bildliga namn för barn och kvinnor, väl ofta hämtade från Astrid Lindgren; jfr *skorpa* 'hårdnad yta; fult el. snålt fruntimmer' (Rietz 1867:580 b) och *skrålla* 'damhatt' (Rietz 1867:602 a). Mansnamnen har paralleller. Jag har bland annat läst en gratulation till 23-åriga *Snutte* och sett barnspråksformen *Fenne* för en 60-årig *Sven(ne)*. En 25 år gammal *Nicke Nyfiken* gratuleras av *Nalle Puh*, vilket beror på deras förnamn *Niklas* respektive *Björn* och inspireras av kända namn på litterära figurer hos författarna Margret och H.A. Rey respektive A.A. Milne. I anslutning till namnet på gestalten *Nalle Puh* kan småbarn också benämnas enbart *Puh*.

Det ges flera exempel på att ett småbarnsnamn anknyter till något liknande namn, som tidigare har använts inom familjen. Man förstår att *Lilleman 3* har två äldre bröder, som till en början lär ha benämnts på motsvarande sätt. Flickan *Mekilina* visar sig ha en något äldre bror som först kallades *Lillmekis*. Man kan förutsätta att barnens far eller mor varit *mekis* 'mekaniker' eller åtminstone räknats som sådan. Det är däremot ovanligt att mer än ett småbarnsnamn per barn anges i

pressens annonser. Men undantagsvis har jag sett inte mindre än *tre* sådana nämnas för ett barn! En nyfödd *Elin* anges av olika personer tidigare ha kallats *Broster*, *Hilding* och *Solstråle nr 2*. Hon verkar vara efterlängtd.

Småbarnsnamn kan ibland anknyta till det område där de annonserande tidningarna utges, alltså Stockholms-, Göteborgs- respektive Karlstadstrakten. Förstnämnda bindning har flera *Globen*-namn samt med tanke på kungliga associationer babynamnen från 2003 *Prins Walter af Stureby* och *Hampus the Great* om en stor och tung, nyfödd pojke. Speciellt göteborgska är exempelvis några *GAIS*-benämningar (se 4.2.5 mitten). Namnet *Lell-Klöpfern* i 4.2.4 början kan erinra om värmländsk dialekt. Fantasibetonade och tvåkönade småbarnsnamn i pressen tycks nu på grund av ändrad namnsmak och bättre fosterdiagnostik vara färre än under 1980- och 1990-talen.

4.4. Sammanfattning

Jag har jämfört småbarnsnamn, som åtminstone i princip är särnamn, med äldre personers särnamn enligt 3.4 för att se, hur de båda materialen fördelar sig i rang enligt uppskattad storleksordning för de stilkatégorier som jag räknar med.

	<i>Småbarnsnamn</i> <i>rangnr</i>	<i>Äldre personers namn</i> <i>rangnr</i>
Anspelande namn	5	2
Benämmande namn	4	4
Beskrivande namn	3	3
Jämförande namn	2	1
Ordlekande namn	1	5

Bland de slutsatser som kan dragas, vill jag särskilt påpeka några. Tät-positionerna bland småbarnsnamn har ordlekande, jämförande och beskrivande namn, medan motsvarande bland äldre personers namn är jämförande, anspelande och beskrivande namn. Kategorin ordlekande namn är den viktigaste för småbarn, medan jämförande namn har motsvarande roll för (något) äldre personer. Man kan alltså främst *leka* med nyföddas inofficiella namn men *jämföra* med äldre personers motsvarigheter.

I vidare bemärkelse gäller följande: Familjerna brukar helst diverse ordlekar och i andra rummet jämförelser i småbarns smeknamn och

öknamn, medan vuxna människor helst gör jämförelser och i andra rummet anspelningar angående något äldre personers smeknamn och ökning. Det tycks vara särskilt ovanligt med anspelande småbarnsnamn och ordlekande namn på äldre personer.

Beskrivande namn och benämning namn (med teknisk funktion) utnyttjas i ungefär samma utsträckning för småbarn och äldre människor. Antalet småbarnsnamn i pressen verkar dessutom på 2000-talet ha avtagit, ingalunda tvärt och allmänt men ändå märkbart. En intressant kommentar, som dock innebär en stark överdrift, ges av Lidaräng (1982:175): "barnspråksnamnen tycks ha ett eget bildningssätt, opåverkat av de vuxnas namnformer". Hans åtföljande påstående att vuxenspråkets kort- och smeknamn har sin förebild i barnspråket är det knappast möjligt att instämma i.

ILLUSTRATION 4. *Grodan* (se 4.2.4) och *GAIS-Oscar* (se 4.2.5) presenteras för omvärlden.

Födda

"*Grodan*" blev en prinsessa.
 Monica Enqvist, Peter Olofsson
 DS 1989-09-04.
 Stort tack till
 förlösningsspersonalen.

(DN 8.9.1989)

Många IFKare månde tjuta,
 men alla GAISare kan njuta.
GAIS-Oscar är född,
 GAISinnan Carolines lillebror.
 Annika och Tomas Andersson

Varbergs BB 2/4 1992.

(GP 5.4.1992)

5. Mans- och kvinnonamn

Citat 5

Namn är förebud. (Plautus)

5.1. Inledning

Av de smek- och öknamn som jag samlat från pressen är – som nämnts i kapitel 2 – en fjärdedel kvinnliga och drygt två tredjedelar manliga. Man kan i anslutning därtill undra över om kvinnor och män har enhetligt, likartat eller olikartat bildade inofficiella namn.

5.2. Direkta överensstämmelser

I vilken mån finns samma namn, t.ex. *Agge* och *Dana*, som både mansnamn och kvinnonamn? Enligt kapitel 2 är 11 % av namnstoffet likadana mans- och kvinnonamn. Denna andel av överensstämmande namn är låg och beror väl delvis på att de inofficiella kvinnonamnen är relativt sett fåtaliga i pressen. Om det däremot gäller motsvarighet mellan *namntyper* för inofficiella mansnamn och kvinnonamn, råder en större konformitet, som visar sig tydligt för namn med t.ex. ändelserna *-a*, *-an* och *-e*, se därom i 6.4, tabell 1.

Namnens hela form kan vara identisk och förkortad som i mans- och kvinnonamnet *Dana*, vanligen av *Danielsson*. Även olika ursprungliga namn kan vid förkortning bli lika och förses med samma ändelse, såsom *Agge* av *Agneta* respektive *Agaton* och *Algot*. Sådana bildningar kan genom upprepning av stavelse utvecklas till nya namn, byggda av ljud från de ursprungliga namnen, såsom smeknamnet *Tette* av förnamnen *Anette*, *Kerstin* respektive *Bert*. En namnled hämtad från officiella personnamn kan få bilda eget självständigt namn, såsom *Bella* av förnamnet *Isabella* och efternamnet *Behlander*; *Challe* av *Charlotte* och *Charles*. Överensstämmande namnleder märks även i

Bolla respektive *Bolle*, som kommer av dels *Borg-/borg* i t.ex. kvinnonamnen *Borghild* och *Valborg*, dels mansnamnet *Bo*; detsamma gäller *Carro* av *Carolina* och *Carl Otto*. Likadana ljudförbindelser ingående i olika ursprungliga namn kan ge samma smeknamn, såsom *Coco* av *Cornelia* respektive *Jacob*; *Doddo* av *Dora* respektive *Rodolfo*.

Ljuden i ursprungliga namn kan ofta – som ovan synes – väljas, kombineras och kompletteras ganska fritt, då inofficiella namn bildas därav. Se även under *Lalla* nedan, för vilket här åtminstone arton ursprungliga namn kan påvisas. I detta fall finns ingen fast namnbildningstradition som styr valet av smekform. Den hypokorism, som en individ har, anknyter ofta till ett enda förnamn eller efternamn. Men ibland är utgångspunkten för denna två eller tre traditionella namn på vederbörande (se även 3.2.1). Mansbinamnet *Kaj* kan exempelvis med namninitialer motsvara en namnserie på tre personnamn, nämligen *Karl-Axel Jakobsson*.

Av namnen i denna grupp har två tredjedelar samma ursprungliga funktion som både kvinnonamn och mansnamn. Med detta avses att de på samma sätt återger officiella namn, dvs. förnamn alternativt efternamn, eller utgör särnamn. Enhetlig ursprunglig funktion – nämligen som förnamn – uppvisar t.ex. mans- och kvinnonamnet *Lola* av *Olof*, *Ola* och *Viola* m.fl. dopnamn. Det inofficiella namnet *Sparven* är ett jämförande särnamn för kvinna eller man. Känd var till exempel den stora hockeystjärnan Åke "Sparven" Ericson på 1930-talet. Märk också smeknamnet *Markus*, som bland kvinnonamnen ofta utgår från *Margareta* men bland mansnamnen har påträffats som kortform av *Markusson*.

Här ingår flera tvåkönade namn som utvecklats från officiella namn och blivit smeknamn. Man kan exempelvis märka följande fetstilta enheter, vars ursprungsnamn redovisas med särskild notering för dem som i materialet brukas om flera personer: **Eddie** av *Edit*, *Edvina* respektive *Edgar*, *Edier*, *Edvard*, *Edvin* (flera), *Idris*, *Edman*; **Kaj** från *Kajsa*, *Karin* (flera) respektive *Karl(-Erik)* (flera), *Karl-Axel Jakobsson*; **Kalle** av *Carina*, *Carola* resp it. *Giancarlo*, fi. *Kalervo* och *Kari*, *Karl* (flera), *Kassahun* (!); *Carlén*, *Karlsson* (flera); det finns även fristående; **Kicki** från *Carina*, *Christin*, *Karin* (flera), *Kerstin*, *Kristina* (flera), *Käthie* respektive *Christer*, *Erik*; *Rikardsson* och *Wickberg*; **Lalla** av *Clary*, *Edla*, *Gabriella*, *Geralda*, *Ingela*, *Klara*, *Laura* (flera), *Linnea*, *Olga*, *Stella*, *Tekla*, *Walda*, *Villany* respektive *Lars*, *Lenart*, *Roland*; *Lagerquist* och *Laursen*, vari ljudgruppen /la/ ingår eller kan extraheras; det är även särnamn; **Nenne** från *Agneta*, *Elna*, *Engla*,

Helene, Inez, Ingegerd, Ingrid (flera), *Jenny, Linnea* respektive *Eugenio, Henric, Lennart* (flera), *Sven* (flera), *Verner; Pelle* kommer av *Persson* och *Pettersson* för två kvinnor och flera män samt ofta av *Per, Peter* och *Petrus* eller är en för kvinnor och män nyttjad, självständig bildning; **Teddy** från *Edit, Therese* respektive *Tadeus, Teodor; Tedmark*. Namnet *Kalle* i stället för ett utländskt *Kassahun* är en ombildad, försvenskad form. Likheterna mellan svenskers och invandrarers smeknamn är ofta stora i förhållande till dem mellan deras officiella namn (se Riad & Larsson 2004:7 f.).

5.3. Inofficiella personnamn bildade till olika namntyper

Några namnsorter kommenteras nedan. Vissa av de angivna namnfraserna har närstående äldre motsvarigheter (se Wahlberg 1999).

5.3.1. Personnamnsanknutna

Många smeknamn och öknamn anknyter till officiella personnamn. Kortformer är t.ex. *Nea* av *Linnéa*, *Bert* av *Bertil* och *Garpen* av *Garpenborg* eller *-löv*. Bildade av för- eller efternamn med en vanlig ändelse är t.ex. namnet *Betty* av *Elisabet*, som är försett med ändelsen *-y*, *Karla* av första leden i *Karlsson* och *Carlqvist* plus *-a*, *Stickan* av *Stig* med ändelsen *-an*, mansnamnet *Dallas* av stammen i efternamn som *Dahlén*, *-in*, *-roth*, *-sten* och *-ström* jämte ändelsen *-as* samt *Bertis* av förnamnet *Berta* och *Fjellis* av förleden i efternamnet *Fjellström* med ändelsen *-is* tillagd.

Förändring av ursprungligt förnamn ses till exempel i inofficiella namn som *Ingrid* av *Ingegerd* och *Mats* av *Martin*, ombildning av efternamn anas i *Sudden* för *Mats Sundin* (ishockeyspelare), ett smeknamn också känt från äldre fotbolls- och hockeylirare, vilka dock kallas så som särmamn. Ibland ses i namnbeståndet alternativa typer, t.ex. mansnamnen *Hella(n)*, *Hellas* och *Hellen* av efternamn som *Hellquist* och *-ström*; jfr flera varianter av förnamnet *Björn* och *Jan* i 5.3.4 slutet respektive 6.6 mitten. Kvinnliga förnamnsbildningar med exempelvis *-a* och *-an* är många med hänsyn till kvinnonamnens antal i undersökningen. Det bildas få smeknamn ur kvinnors efternamn, dock t.ex. *Zwejan* för *Eva von Zweigbergk* (ytterligare exempel finns i 3.3.2). Flera inofficiella namn kan representera både förnamn och efternamn, såsom *Ludde* av t.ex. *Louis(e)*, *Ludvig(sson)* och *Lundberg*.

Dialektala bildningar görs ofta med tillagd prepositionsfras, såsom *Lars ve färja* m.fl.; se andra exempel i 9.5 mitten.

Exempel finns på baklängesbildningar av personnamn, s.k. anagram och palindromer. I formerna *Lian* och *Vonny* möter omkastning av namnleder, eftersom de inleds med efterlederna i kvinnonamnen *Anneli* och *Yvonne* och avslutas med respektive förled. En dam kallas *Noffan*, vari tycks ingå delar av hennes namn *Agneta von S...* i omvänd ordning. Då en *Jessica* kallas *Issy* brukas några baklänges angivna ljud från förnamnet plus en tillagd ändelse -y. Mansnamnet *Essal* nyttjas av en *Lars Ekström*. Det återger snarast smekformen *Lasse* från slutet. *Gits* Olsson blev känd som journalist under omvänt namn, för han var döpt till *Stig*. Formen *Kirre(n)* eller *Ki* med *k*-uttal används om *Kristina/Erik* samt *Kirneh* någon gång om *Henrik*. Likaså kunde förr namnet *Leztneg* avse direktör *Bo Gentzel* i IFK Göteborg. Exemplet utgör *backslang* (se Tryti 1984:124–126).

5.3.2. Yrkesnamnsanknutna

Yrkesbetecknande eller verksamhetsrelaterade namn kan fungera som smeknamn. Bland mina kvinnonamn finns det ytterst få yrkesnamn som har blivit till personliga smeknamn/öknamn. Annat gäller mansnamnen, där *Boxarn*, *Kapten*, *Läkarn*, *Målarn*, *Skepparn* och *Stinsen* m.fl. påträffas upprepade gånger. Respektive namn syftar ofta direkt på den omtalades yrke men kan även brukas i jämförande eller bildlig bemärkelse. Namnet *Läkarn* används t.ex. om en lagkapten som vill kurera sin idrottsgrupp, *Målarn* kallas en stor målgörare i en bollsport och *Skepparn* en man som vill styra diverse uppkomna situationer.

Kvinnonamnet *Amalgam-Ulla* används skämtsamt om en tandsköterska i mitten av 1990-talet. *Buttan* gäller dialektalt en kvinnlig handbollstränare som vill *butta* 'knuffa på' sitt lag (jfr liktydigt *putta*). En äldre dam kallad *Tango* sägs länge ha varit entusiastisk för *tango*-dans. *Basunen* är en man som spelar trombon och *Aktiestinsen* (med utvidgad yrkestitel) en f.d. järnvägstjänsteman som spekulerat på börser. *Bygg-Magnus* gällde en viss byggmästare *Magnusson*. Namnet *Doktor Nallergi* brukas om en *allergiläkare* kallad *Nalle* av förnamnet *Björn* (jfr 5.3.4), medan *Per i vråa* dialektalt betecknar en orkestermusiker med fast placering i en *vrå* och *Sigge Plåtis* slangspråkligt avser 'Sigvard som är *plåtslagare*'. Märk även de ålderdomliga fraserna *Mäster Nils* i 3.5.2 och *Mäster Stig (H)* i 6.6 slutet.

5.3.3. Ortnamnsanknutna

Ortnamnsrelaterade kvinnonamn är få men motsvarande mansnamn talrika. Folk kan anges som *Lerbo-Brita* och *Sven i Föske* med framförståld respektive tillagd ortnamnsbestämning (se även 9.5). En 90-årig dam i Mellan-Sverige kallas *Hula*, som i betydelsen 'Hålan' anger den fastighet där hon bott. Personbetecknande ortnamn brukar ge besked om en persons geografiska ursprung (jfr citat 5 ovan).

Ett ortnamn kan direkt användas som personbeteckning. För en avliden svensk flygare i Sydamerika uppges sårnamnet *Argentina*. En göteborgare kallad *Chicago* hade länge bott i staden med detta namn i USA. Flera personer har runt om i Sverige fått namnet *Öland* på grund av sitt ursprung från ön som heter så. Sven "*Furtan*" Andersson var från orten *Furtan* i Värmland och blev en legend i svensk motorsport. Gösta "*Fåglum*" Pettersson från socknen och cykelklubben *Fåglum* i Vårgårda, Västergötland, blev berömd som tävlingscyklist. Däremot tycks fotbollsstjärnan Lennart "*Nacka*" Skoglund ha haft en indirekt anknytning till staden *Nacka*, där hans far hade arbetat och hans bror tränat fotboll en tid. En i Västergötland avliden man med efternamnet Svensson nämns som *Peking*. Han har ursprungligen kommit från den östgötska staden *Norrköping*, som ju på slang enligt Gibson kallas *Peking*, tydligen i anslutning till namnleden *-köping*.

Fotbollsspelaren Mikael Lindholm, Malmö, har länge kallats *Häsen* som en inbyggarbeteckning till födelseorten *Hedesunda* i Gästrikland. Då han en tid spelade i Tyskland uppfattades namnet som det mer närliggande *Hessen*, ursprungligen ett delstatsnamn! I Kristinehamnstrakten har funnits en korvhandlare kallad *Bangladesh*, ett namn som annars avser en republik i Sydasien. Namnet kan antyda att korvkiosken med ägare befunnit sig långt från ortens centrum. Andra påträffade, internationellt syftande sårnamn på svenska män är *Japan* och *Kina* eller *Kinesen*, som kan syfta på namnbärarnas speciella utseende, vilket sägs i Kotsinas 1998 och Lidaräng (1982:97). Kvinnosmeknamnet *Kina* (med *k*-uttal) har annat ursprung. Det är en kortform av namn som *Katarina* och *Kristina*.

Ortnamn som beteckning för inbyggare från viss plats är som nämnts en företeelse som man särskilt noterar. *Anna "Karlstad" Sandborgh fyller 50* stod det en gång under våren 2000 i NWT. Därmed uppmärksammas en högtidsdag för *Karlstads* kommunidirektör. Man kan även få namn efter ett landskap. En man kallad *Värmland* brukar vara en värmlänning som flyttat från hembygden. *Kvinnaböske* avser Skånesångaren Hans Andersson och motsvarar namnet på hans

ursprungsort, vilket kan tolkas som 'buskaget där kvigor brukar hålla till' (*Svenskt ortnamnslexikon* 2003). Det visar sig att många som uppkallas efter sin hemtrakt är manliga idrottsutövare. Man noterar *Köping* för roddaren Henrik Nilsson från *Norrköping* (1897–1983), *Orust* avseende handbollsspelaren Patrik Olsson och *Tumba** som journalistnamn på dåvarande ishockeyspelaren *Sven Johansson* från *Tumba*. Den senare blev kallad *Nenne** privat, beroende av förnamnet *Sven* med biformen *Svenne*, och *Johan** i sitt lag som kortform av *Johansson*, men han heter nu även officiellt *Tumba*. Lindstedt anger *Tumba* som namn i offentlighetssfären, *Johan* som namn i kärngruppen (1989:60 f.). Man erinrar sig som jämförbart namn förre ledaren av vårt fotbollslandslag, dvs. *Åby* eller *Georg Ericson* från *Åby* i *Norrköping*, mest kallad *Jojje* bland sina kamrater.

Här gäller det alltså främst vissa ursprungsnamn som motsvarar ortnamn. *Män* brukar dessutom med något undantag (jfr ovan) avses. Som en variant till ren ortnamnsbeteckning för en person kan – ofta dialektalt – hans personnamn plus ortnamnsuttryck brukas eller alternativt en sammansättning av ort- och personnamn. Alltså anger man t.ex. Peter "Lyse" Karlsson eller *Peter i Lyse* för en person från *Lysed* i Silbodal, Värmland. Man berättar också om *Karlstad-Elvis* som namn på en *Elvis Presley*-stajlad *karlstadsbo* på 1960-talet och om *Kosta-Lasse*, som hette *Larsson* och hade arbetat vid *Kosta* glasbruk i Småland.

Till enkla ursprungsnamn hör *Guten* 'gotlänningen', *Masen* 'dalkarlen', *Svensken* och *Tysken*. Att *Svensken* kan fungera som smeknamn i Sverige och svensk tidningspress är givetvis överraskande. Det visar sig dock gälla "*Svensken*" som en exakt översättning till vårt språk av det finska efternamnet för NHL-proffset *Reijo Ruotsalainen*. Ett välkänt namn är *Masen* ovan, som flerstädes används om invandrade eller besökande dalkarlar. Jämför några vanliga, sammansatta dalska namn som *Mas-Harry* och *Mas-Lasse* samt med inledande gårdsnamn t.ex. *Busk Margit* Jonsson om en skådespelerska och *Backa Lennart* Eriksson om en frisksportare i Malung (se Larsson 1998 om gårdsnamn i Dalarna).

Av tradition finns vissa inbyggarbeteckningar mer hos mansnamn än hos kvinnonamn. Termen har förklarats ingående av Melefors (1983:13–15). En nyfödd flicka från *Hoahult* i Hindås nära Göteborg välkomnas i en annons som *Hoahultinna* 'hoahultskan', ett dialektalt, kvinnligt inbyggarnamn som liknar substantivet *väninna(n)*. *Kumlan*, som hyllas då hon fyller år 2003, lär avse en kvinna från staden *Kumla*. Nära Stockholm och Uppsala finns orterna *Hagalund* och *Knivsta*,

varifrån smeknamnen *Hagalundarn* och *Knivsta* eller *Kniven* stammar. De båda senare avser fotbollsspelaren Gösta Sandberg, Djurgården. Från *Jumkil* i Uppland kom skytten Edvard "*Jumkilarn*" Eriksson. *Rudden* kallas en fotbollsspelare från ett västsvenskt *Rud*. Namnet *Gaten* avser någon från ett torp *Gata* eller *Gate*. I *Skoga*, Värmland, bodde förr motorcyklisten *Skogaknutten*; *knutte* är 'person med stort intresse för något speciellt, t.ex. motorcyklar' (SAOL₁₃). Från *Tollarpar* i Skåne kommer musikern Jan "*Tollarparn*" Eriksson. Ortsboöknamn är möjligen också *Baggen* (se 7.4.2), *Geta* och *Koa* (se 3.5.1).

Inbyggarbeteckningar gjorda av ortnamn kan växla i form, såsom märks i *Finspångarn* av *Finspång* och *Nybben* av *Nyby*. Namnet *Killingen* 'kilsbon' har jag sett brukas även om en kvinna i det värmändska *Kil*; jfr detta med den likalydande djurbeteckningen. Bland mera säregna namn märks *Stöpahultarn*, ett alternativt namn för *Snidarn* avseende en ung träsnidare från *Stöpafors*, vilket förstås har påverkats av konstnärsnamnet *Döderhultarn*. Detta avsåg den kände träskulptören Axel Robert Petersson (1868–1925) från *Döderhults* socken vid Kalmar. Namnet *Julle* kan alternativt ha ortnamnsyftning (se nämligen 2.4). De beskrivande särnamnen för äldre män består till stor del av ortnamnsbildningar.

5.3.4. Djurbeteckningsanknutna

Djurbeteckningsanknutna namn förekommer genom anspelning och jämförelse i någon omfattning. Vissa av dem brukas om både kvinnor och män, såsom *Humlan* om en hit och dit "kringflygande" person, *Masken* om en smal individ respektive en i unga dagar *maskande* ishockeyspelare och *Svanen* om två personer, av vilka den ena heter *Svanstedt* och den andra rör sig som en *svan*, dvs. värdigt. *Gullhönan* står som smeksamt flicknamn i en gratulation; jfr substantivet *gullunge* 'söt flicka' och *höna* 'flicka, kvinna' (Gibson 1978). *Kamelen* är jämförelsenamn på en radiojournalist som varit *kamel* dvs. 'rekryt' (samma källa) i Mellanöstern, där ju även *kamelen* är arbetsdjur. *Sirocco* kallas en kvinnlig hästskötare, benämnd efter en arabisk häst, som på grund av sin snabbhet jämförts med ökenvinden *s(c)irocco* från Sahara. *Fido* är påträffat som namn på en ishockeymålvakt. Det motsvarar ett vanligt namn på en (vakt)hund. Detta personnamn finns även hos Lidaräng (1982:204). Namnet *Trana(n)* tycks i mitt material med förkortad form återge dels kvinnonamnet *Katarina*, dels efter-

namnet *Tranberg* för en fotbollsspelare i Västra Frölunda. *Trana* är jämte flera andra djurnamn även känt som soldatnamn (Modéer 1964:130).

Djurbeteckningen *björn* och mansnamnet *Björn* har berikat namngivningen. *Nalle* är en djurbeteckning liktydig med *björn*. Den används ofta som smeknamn om män som heter *Björn* eller har efternamn som *Nahlin*, *Nahlbom* och *Björnerstedt*. Vidare kan nämnas de inofficiella namnen *Björne*, *Björn*, *Björta* och *Björte*. Det första finns även som dopnamn eller kan motsvara förnamnet *Asbjörn*, det andra gäller en man från *Björneborg* respektive en jägare som fällt en *björn*. Jag har med anknytning till djur sett också mansnamnet *Baloo* från björnen i Kiplings *Djungelboken*, *Bamse* från en känd seriefigur, *Big Bear* i en gratulation av någon *Björn* på 50-årsdagen samt *Bärchen* som en förtyskad form i en dödsannons.

De båda första av dessa fyra sistnämnda smeknamn tycks avse storväxta godmodiga personer. Namnet *Bamse* motsvarar ett vardagsord med betydelsen 'björn, kraftig person' (Gibson 1978). Det används ibland talspråkligt för mansnamn som *Björn* och *Torbjörn*. I slutet av 1900-talet var björnen *Bamse* känd som film- och seriefigur. Namnen *Bamsemor* och *Bamsefar* brukas tillfälligt om två personer, som varit ledare för luftvärnsrobotsystemet *Bamse* i Bofors. *Björn* som inofficiellt namn kan vara kortnamn för dopnamnen *Esbjörn* och *Torbjörn* m.fl.

5.4. Olikheter i fråga om typer och förekomst hos inofficiella personnamn

Det råder olikhet i bildning och förekomst mellan kvinnliga och manliga namn.

5.4.1. Färre kvinnliga än manliga inofficiella namn

I 2.2 anges att 65 % av namnen i undersökningen är mansnamn, medan 24 % är kvinnonamn. Det märks t.ex. att av elitidrottare, som ju ofta ges speciella smeknamn, flera är män än kvinnor. En annan orsak är att manliga smeknamn blivit mer gångbara än kvinnliga utanför familjekretsen, ibland närmast som en reaktion mot arbetsplatsens formalism eller anonymitet. Inofficiella kvinnonamn reserveras snarare för muntligt bruk i hemmiljö och nära vänskrets. Man kunde för öv-

rigt göra liknande iakttagelser redan i början av 1900-talet (se nämligen Bromander 1926:34).

Det har i stilsammanhang talats om en tendens till ett språkligt isärhållande av könen med mannen som norm (Lilja 2000:196). En doktorand skriver något tillspetsat om en skillnad mellan kvinnligt och manligt språk, att "kvinnorna ska vara relationsinriktade mammor och männen tävlingsinriktade hannar i offentligheten" (Milles 2000:156 f.). Synpunkten avser närmast allmänna språkförhållanden men kan i mitt tycke gälla inte minst bruk av personnamn, där det särskilt för män kan finnas en växling av officiella och inofficiella former.

5.4.2. Kortare kvinnliga än manliga inofficiella namn

I språkliga sammanhang granskar man ibland ordens längd och byggnad. Korta ord har en tendens att vara vanliga, långa ord däremot ovanliga. För de insamlade inofficiella personnamnen har jag funnit att kvinnonamnen bland dem är i genomsnitt två stavelser långa och mansnamnen tre stavelser, vilket alltså innebär längre manliga än kvinnliga namn. I officiella namn visar sig tvärt om kvinnoförnamnen genomsnittligt vara ungefär tre stavelser och mansförnamnen två stavelser långa (Kvillerud 1980:115).

Inofficiella namn bildade till gängse förnamn brukar utgöra förkortade eller utökade grundnamn. Kvinnonamnet *Elisabet* med fyra stavelser kan ge upphov till bland annat formerna *Elsie* och *Lisa* med två stavelser och *Beth* med en stavelse, medan mansnamnet *Karl* på en stavelse ger smeknamnet *Kalle* som är tvåstavigt eller t.ex. *Kalle Kniven*, som är fyrstavigt och brukas om en gurkskärande *knivförsäljare*. Att manliga smek- och öknamn åtminstone i genomsnitt är längre än kvinnliga beror främst på att sammansatta namn och namnfraser överväger bland dem.

Det längsta kvinnonamnet i mitt material har tio stavelser, nämligen det ramsartade gratulationsnamnet *Ingela Plingela Puddingpastej* (se även om perifraser i 8.7). Som den längsta manliga enheten finns för en yngre person namnet *Stålmannen David i Kälvesta* med nio stavelser. Att han heter *David Stå(h)* är troligt, men i slang finns även *stålman* 'tuff man' (Kotsinas 1998). En annan *Stålmannen* lär kallas så i en tidningsartikel som jämförande namn på grund av sitt yrke som lastmaskinist. Ytterligare något manligt smeknamn har dock i uttalet likaså nio stavelers längd, nämligen *PG Gyllenetiderhammar*, varom se närmare 3.5.3. Nästan så långt är med sina åtta stavelser kvinno-

namnet *Fucking Åmål-Alexandra* enligt 7.2. Det finns ibland ännu längre smeknamn i pressen, men de brukar vara tillfälliga fantasi- och låtsasnamn och faller därför utanför undersökningen.

5.4.3. Kvinnliga dopnamnsbildningar – manliga särnamn

Rubriken skall antyda att kvinnliga inofficiella namn mer än manliga är varianter av officiella förnamn, medan de däremot i mindre omfattning än manliga utgör fristående enheter, alltså särnamn. *Babs* och *Babsan* av *Barbara* och *Barbro* (m.fl.) respektive *Bagarn* kan exemplifiera detta.

Uppskattningsvis tycks det vara så att halva antalet mansnamn i undersökningen men bara 20 % av antalet kvinnonamn är renodlade särnamn. Denna starkare kvinnliga anknytning till de etablerade namnen har motsvarigheter också på andra språkliga områden.

För män mera än för kvinnor är det brukligt med särnamn som *Gräsmark* och *Fiskarn*. Det förstnämnda nyttjas om en man som är från den Värmlandsort som heter så. *Fiskarn* blev Villas bandymålvakt Göran Johansson kallad under 1980-talet. Detta ursprungliga yrkesnamn lär snarast antyda hans spelstil. En kvinna kan dock benämnas t.ex. *Stumpan* 'lillflickan' ända tills hon är i medelåldern. "Jag kan alltså konstatera att med olika tekniker särhålls [...] kvinnors och mäns världar och arbeten", påpekar Agneta Lilja (2000:196).

5.5. Sammanfattning

Manliga smeknamn och öknamn dominerar över kvinnliga sådana i dagspressen. Detta har bland annat sociala orsaker. Sport- och yrkes-traditioner verkar t.ex. gynna en fokusering på män och därför manliga benämningar. De med varandra överensstämmande kvinnliga och manliga inofficiella namnformerna är ändå relativt talrika.

Kvinnliga inofficiella namn är i genomsnitt kortare än manliga. Däremot är kvinnliga förnamn längre än manliga. Inofficiella kvinno-namn anknyts ofta nära till officiella. Motsvarande mansnamn är till relativt stor del särnamn.

Yrkesnamns- och ortnamnsanknutna namn är fåtaliga bland kvinnor men talrika bland män. Det finns få sammansatta inofficiella kvinno-namn men många sådana mansnamn. Det förekommer däremot åtskil-

liga gemensamma avledningsändelser för mans- och kvinnonamn; se vidare därom särskilt i kapitel 6.

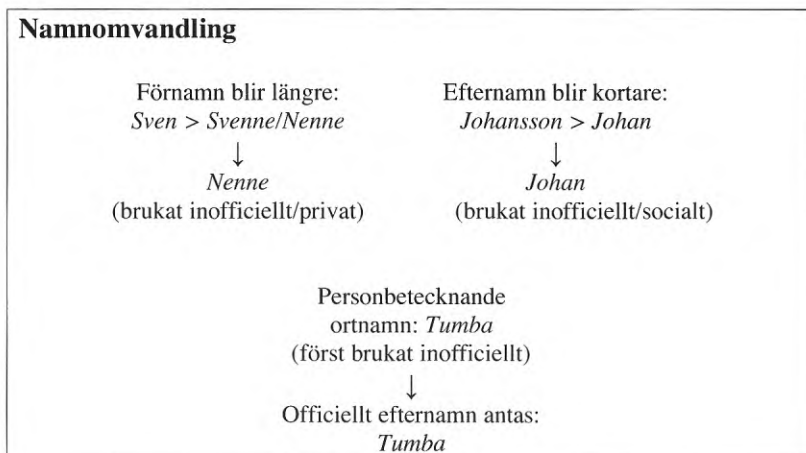
Kommentar

Stiltraditionen medverkar till att skribenter brukar uttrycka sig mer definitivt och utförligt om män än om kvinnor i sport- och personnyheter. Idrottsjournalisterna är ännu mestadels män, vilket även kan påverka den språkliga stilen. Mindre omfång av kvinnoidrott än mansidrott lär ha medfört att större uppmärksamhet riktats mot de manliga utövarna än mot de kvinnliga.

Men också andra omständigheter kan samverka till språklig formulering av smeknamn och öknamn: ”Det har föreslagits att mannens rikare förråd av slang och lägre språk skulle hänga ihop med att han mera fritt kunde röra sig mellan olika grupper och plocka åt sig vad han ville av det särspråk som brukar vara ett kitt i varje grupp” (Widmark 1980:86).

Jag ser i nära anslutning därtill för mannen mer än för kvinnan en möjlighet till inofficiell namnbildning, i synnerhet om den kombineras med vardagliga eller högtidliga för- och efternamnsformer.

ILLUSTRATION 5. Officiella kontra inofficiella personnamn enligt exemplet *Sven "Tumba" Johansson* (se 5.3.3 mitten).

6. Namnbildning

Citat 6

I de folkliga personnamnen finns mycket av humor och leklynne, raljans och satir. Även om egenskaper som dessa kan vara drivkraft till många namn, räcker de inte för att förklara det allmänt förekommande bruket av binamn. Den avgörande faktorn är behovet att skaffa identitesbeteckningar, som förstärker eller kompletterar de officiella namnen. (Arnold Lidaräng 1982:33)

6.1. Inledning

De inofficiella personnamnen uppvisar en rik ordbildning. Det finns flera orsaker. Mycket av de officiella namnens karaktär finns väl även hos dem. Därtill kommer flera språkdrag som direkt stammar från namnbruk i talspråket. Man ställer sig gärna frågan: Hur bildas egentligen smeknamn och öknamn?

6.2. Enkla namn

De enkla inofficiella namnen är talrika och kan verka enkla i sin byggnad. Jag avser t.ex. särnamn som i Helga "Honey" Ahlberg respektive Axel "Klang" Sandell. Men ibland är till synes enkla namn uppkomna ur mera komplicerade bildningar, såsom namngrupper och sammansättningar, t.ex. Anki av Ann-Christin, Anna-Karin e.d., respektive Gyllen av Gyllenberg, Kåa ur Karl-Arne m.fl.

Stavelsefördubbling ingår i åtskilliga förnamnsformer, såsom *Barbra* av *Barbro*, *Dilldill* av *Bodil*, *Jojo* ur *Johanna* respektive *Jonas* och *Kacka* från *Katarina* respektive *Karl*. I *Babbi* av *Barbara* eller *Barbro* får den fördubblade stavelsen vokalväxling, vilket inte tycks ovanligt. Motsvarande gäller mansnamnsformer, såsom *Gogge* av *Gunnar* och *Pepo* för *Stjepan*. Smeknamnet *Hompom* av efternamnet *Holmquist* får en konsonantväxling med inledande *h/p* i lederna.

6.3. Sammansatta namn

De sammansatta inofficiella namnen är inte så många bland kvinnonamnen som bland mansnamnen. Visserligen finns namn som *Dans-Monika* för en tidningsskribent med dansbandsinriktning. Men bland mansnamnen möter en mängd exempel, såsom *Krim-Kalle* för en kriminalkommissarie Carl-Eric Nilsson från huvudstaden och *Lill-Göte Wilhelmson*, en känd kortväxt orkesterpianist med förnamnet *Göte*. Namnet *Hoa-Hoa* avser tyngdlyftaren Lennart Dahlgren, vilken vid sina lyft utropat något som dessa leder verkar återge. *Lusse-Lasse*, som förr betecknade sångaren och lucialedaren *Lasse Dahlquist* i Göteborg, har rim med vokalväxling. Rimmande skämtsamma namn kan finnas i hyllningar, t.ex. *Grym-Trym* om en norsk fotbollsspelare i Hammarby; adjektivet *grym* betyder i slang bland annat 'duktig' (Kotsinas 1998). Upprepning eller förlängning av namnleder har ett lekfullt, förstärkande syfte. Någon av formerna har en motsvarighet i babyspråk, som visar ordbildning av detta slag (se 4.2.2); jfr även bildningarna *Lasse-Johan* i 2.5 och *Kalle Bebben* 7.3.1 slutet.

Många sammansatta namn har de relationsbetecknande förlederna *Lill-* (-a, -e), *Mini-*, *Stor-* (-a, -e) och sparsamt *Mell(an)-*, som i namnen *Lilla Marita*, *Mini-Bart*, *Stor-Sven* och *Mell-Sig* – det sistnämnda står för **Mellan-Signe*; namnbäraren i fråga har både en äldre och en yngre släkting med samma förnamn. Andra relationsbetecknande förleder förekommer i namn för prisvinnande idrottare, nämligen *Guld-*, *Silver-* och *Brons-*, som i *Guld-Foppa*, *Silver-Martin* och *Brons-Kajsa*. Dessa behandlas i 8.5. Flera namn inleds med titlarna *Drottning*, *Doktor*, *Kung* och *Mäster* samt *Prins* och *Prinsessan*. Förleder med negativ innebörd finns inte så ofta i tidningsmaterialet. Märk dock t.ex. några bildningar inledda med *Dum-*, *Fet-*, *Fis-*, *Sen-* och *Skit-*.

Smekfulla, skämt- eller retsamma tilläggsleder i namn förekommer ibland i hyllningssammanhang. En kvinna *Maria* nämns som *Majkensnuff* med en ovanlig ändelse, en annan vid namn *Eleonor* som *Nonnepaddan* och en tredje *Gudrun* som *Gudrunpandan*. Personbeteckningen *padda* har bildlig betydelse 'ful eller fet person' (Kotsinas 1998). Ordet *panda* avser egentligen 'kattbjörn', så flera öknamn tycks anknyta till zoologin. Snarast är väl *Gudrunpandan* en tillfälligt "uppsnyggad" form av en mera folklig bildning **Gurrepaddan*, för *Gurre* brukar avse *Gudrun* m.fl. och namnleden *-paddan* är känd från andra lekfulla öknamn som *Nonnepaddan* ovan. Ett namn som *Puffelina* verkar till sin bildning bekant. Det ansluter sig till ett inofficiellt

mansnamn *Puffe(n)*. Efterleden är känd från andra kvinnonamn, såsom *Karolina*, *Nikolina* m.fl. Redan en ung *Elisabet* kan tilltalas *Lisagumman* och en ung *Per* kallas *Pellegubben* eller *Pelleman*. Exempel på *sexolekter* eller könsformer ses mindre ofta i skrift på grund av deras talspråkskaraktär; jfr Einarsson (2004:146–180) och här 10.7.

På motsvarande sätt blir också en äldre person *Lars* ihågkommen av sin familj som *Lasseman*, en namnform som mest har brukats om barn. En 60-årig *Sven* nämns i materialet vänligt som *Svenneman* och en vuxen *Jonasson* som *Jontepojken*. Allmänt karakteriserande för- och efterleder tycks alltså kunna användas i de inofficiella personnamnen. De finns ofta hos både mansnamn och kvinnonamn och verkar förnyas under tidernas lopp. Något positivt för deras användning är att de kan representera olika stilnivåer. Sammansättningar kan också vara flerledade. Märk namn som *Lina Pina Pärönprutt* (se andra exempel i 5.4.2); jfr med slangordet *pärönstjärt* 'flicka' (Kotsinas 1998).

6.4. Avledda namn

Den som granskar namnmaterialet stilistiskt finner en stor variantrikedom. Det gör för övrigt också den som indelar personnamnen fonetiskt, såsom Riad (2002). Han har i mitt tycke något överraskande betecknat som "illegitima smeknamn" åtminstone följande välkända former, som även finns i mina pressnamn eller i facklitteraturen: *Janke* < *Jan*, *Svente* och *Svenke* < *Sven* (Riad 2002:58), *Gurre* < *Gudrun* (Riad 2002:63), *Goffe* < *Gottfrid* (Lidaräng 1982:163), *Larre* < *Lars*, *Masse* < *Mats*, *Nille* < *Nils* och *Rolle* < *Rolf* (Riad 2002:64) samt *Benne* < *Bengt* (Riad 2002:68). Märk att det i min fortsatta text gäller namn i ordbildnings- och stilperspektiv, exempelvis förtecknade som i tabell 1.

Åtskilliga ändelser med talrika varianter brukas vid namnbildningen. Några är vanliga, såsom *-a*, *-an*, *-e*, *-en*, andra ovanligare som *-arn*, *-el(a)*, *-ing(en)* och särskilt *-ot*, *-sja*. Namnförteckningen i tabell 1 ger utan att vara uttömmande ett tjugofemtal namnändelser jämte varianter, satta inom snedstreck (jfr Lidaräng 1982:120, 197, Lindstedt 1989:28–31). Sparsamt finns utomnordiska former och ändelser i materialet, såsom bland kvinnonamnen ryskt *Tanjoska* 'lilla Tanja', bland mansnamnen italienskt *Peppino* 'lille Josef' av förnamnet *Giuseppe* 'Josef'.

Ofta brukas samma uppsättning ändelser för bildandet av både kvinnonamn och mansnamn. Namnbildning med ändelserna *-a*, *-an*

och *-e* med varianter är viktiga för bådadera, t.ex. *Berra* av *Berit* respektive *Bertil(sson)*, *Linkan* av *Lindqvist* m.fl., *Malle* av *Malena* respektive *Martin*. I materialet finns namn på *-arn* och *-as* som mansnamn. Tolkningsproblem kan ibland noteras, t.ex. för det från radion kända namnet *Moltas* (Eriksson), eventuellt givet sedan namnbäraren en gång uttalat sig om tonarten *moll*. Smekformer på *-a* som *Gösta* och *Ola* kan ibland motsvara ursprungligen konsonantslutande förnamn, dvs. i exemplet *Gustav* och *Olof*. Ändelserna *-in*, *-it* och *-ot* bildar inofficiella kvinnonamn, såsom *Malin*, *Margit* och *Margot*, vilka alla kommer av förnamnet *Margareta*. Respektive ändelse kan vara förlängd, vanligen med en inledande konsonant, t.ex. *b* (ex. *Laban* av *Lars*), *k* (*Macko* av *Madeleine*), *p* (*Tompa*, *-pis* av *Tomas*), *s* (*Svesse* av *Sven*) och *t* (*Stintan* av *Stina*). Ändelser som *-ka* och *-pis* ges i förteckningen som varianter av *-a* respektive *-is*. Liknande former i barnspråk och som hypokorismer nämner Modéer (1964:81–85). Ibland påverkar uttalet av ändelsens inledande ljud namnets stam, vilket en bandyspelares smeknamn kan demonstrera: *Bernt* "Bem-pa" Ericsson.

Den som ser *Kribbe* av *Christian* sluter sig till att författaren *Lubbe* Nordström (1882–1942), döpt till *Ludvig*, lär ha haft samma sorts namnbildning, dvs. med ändelsen *-be* lagd till den inledande ljudgruppen i förnamnet. Några ändelser, såsom *-i(e)/-y*, kan vara svåra att skilja åt, då de varierar inbördes. Namnen *Gunni* och *Tommy* lär ha samma slutvokal i uttalet, oavsett om den skrivs med *-i* eller *-y*. Ovanliga är ändelserna *-ek* och *-sja*. *Posek* finns som värmländskt öknamn, väl i betydelsen 'dumbom' (jfr Warmland 1997:199). *Sasja* är en rysk, till Sverige införd smekform av *Alexandra* respektive *Alexander*. Samma språkliga härkomst har *Petrov* (mansnamn) och *Petrovna* (kvinnonamn), som nu ibland skämtsamt hänför sig till *Peter/Petersson*. Till det senare efternamnet bildas även mansnamnen *Peta(n)* och *Petta*.

I avledningar för jag till ordstammen de namndelar, vars motsvarighet finns redan i grundnamnet, t.ex. *Lipp-an* eller *Lipp-e* av *Lisbeth*, *Link-an* eller *Link-en* av *Lind-gren* och *Lind-kvist*, *Henk-a(n)*, *Henk(-e)* eller *Hink-e(n)* av *Hen-rik*. Här slutar avledningens ordstam med en tonlös klusil konsonant, som har en motsvarighet i den ursprungliga namnefterleden. Ljudens längd i avledningar och grundnamn kan ibland vara olika, såsom i *Mary* och *Mariola* av *Maria*, alla med växlande placering av vokallängd och tryckaccent, samt *Micke* och *Micklet* av *Mikael* med kort respektive lång första vokal. Jämförbara former kan ha vokalväxling, som *Svante/Sventa* och *Svesse/Svisse*

TABELL 1. Avledning¹ar jämte avledningsvarianter, ordnade efter suffix.

	Kvinnonamnsexempel	Mansnamnsexempel
-a	<i>Hella</i> (av fn. <i>Helena</i>)	<i>Karla</i> (av en. <i>Karl/sson/</i> , <i>Carlqvist</i>)
/-ba/	<i>Gulleba</i> (omformat ur <i>Gunnel</i>)	<i>Klaba</i> (ur fn. <i>Klas</i>)
/-da/	<i>Gunda</i> (av fn. <i>Gunborg</i>)	<i>Pedda</i> (av fn. <i>Peter</i>)
/-fa/	–	<i>Lefa</i> (av fn. <i>Lennart</i>)
/-ja/	<i>Valja</i> (från fn. <i>Valentina</i>)	<i>Peja</i> (från fn. <i>Pe/te/r</i>)
/-ka/	<i>Hanka</i> (av fn. <i>Hanna</i>)	<i>Hacka</i> (av fn. <i>Hans</i>)
/-la/	<i>Mala</i> (från fn. <i>Marianne</i>)	<i>Krilla</i> (från fn. <i>Krister</i>)
/-ola/	<i>Mariola</i> (från fn. <i>Maria</i>)	–
/-pa/	<i>Krippa</i> (av fn. <i>Kristina</i>)	<i>Hempa</i> (av fn. <i>Henrik</i>)
/-ra/	<i>Gura</i> (från fn. <i>Gunvor</i>)	<i>Gurra</i> (från t.ex. fn. <i>Gustav</i>)
/-sa/	<i>Kajsa</i> (av fn. <i>Karin</i>)	<i>Kjellsa</i> (av fn. <i>Kjell</i>)
/-sja/	<i>Sasja</i> (av fn. <i>Alexandra</i>)	<i>Sasja</i> (av fn. <i>Alexander</i>)
/-ta/	<i>Tinta</i> (av fn. <i>Katarina</i>)	<i>Gunta</i> (från fn. <i>Gunnar</i>)
-an	<i>Lajan</i> (av fn. <i>Elaine</i>)	<i>Kordan</i> (av en. <i>Kordelius</i>)
/-ban/	–	<i>Laban</i> (ur fn. <i>Lars</i> ; t.ex. <i>Lars "Laban" Arnesson</i>)
/-jan/	<i>Ejan</i> (från fn. <i>Edith/Elisabet</i>)	<i>Bojan</i> (från fn. <i>Bo</i>)
/-kan/	<i>Kakan</i> (av fn. <i>Karin</i>)	<i>Gurkan</i> (av fn. <i>Gunnar</i>)
/-lan/	<i>Mallan</i> (av fn. <i>Maj, Margit</i>)	–
/-pan/	<i>Nippan</i> (från en. <i>Nilsson</i>)	<i>Svempan</i> (från fn. <i>Sven</i>)
/-san/	<i>Ingsan</i> (av fn. <i>Ingrid</i>)	<i>Pjärsan</i> (av fn. <i>Pierre</i>)
/-tan/	<i>Stintan</i> (ur fn. <i>Stina/Christina</i>)	<i>Duntan</i> (ur en. <i>Duhnér</i>)
-arn	<i>Lillsneckarn</i> (sn.; ev. uppkallad)	<i>Kulladalarn</i> (av on. <i>Kulladal</i>)
-as	–	<i>Smidas</i> (från en. <i>Smedberg</i>)
/-tas/	–	<i>Moltas</i> (ev. av subst. <i>moll</i>)
-ax	–	<i>Rödax</i> (från en. <i>Rödén</i>)
-e	<i>Bigge</i> (av fn. <i>Birgit</i>)	<i>Bigge</i> (av fn. <i>Birger</i> ; äv. <i>Biggen</i> finns)
/-be/	<i>Mabbe</i> (ur fn. <i>Maj</i>)	<i>Kribbe, Nibbe</i> (ur <i>Christian, Nils/son/</i>)
/-de/	<i>Madde</i> (av fn. <i>Margit</i>)	<i>Pedde</i> (av fn. <i>Per</i>)
/-ge/	–	<i>Hagge</i> (av fn. <i>Harry</i>)
/-je/	<i>Geje</i> (från fn. <i>Greta</i>)	<i>Peje</i> (från fn. <i>Pe/te/r</i>)
/-ke/	–	<i>Macke</i> (till fn. <i>Mats</i>)
/-le/	<i>Mille</i> (av fn. <i>Maria</i>)	<i>Krille</i> (av fn. <i>Christian</i> m.fl.)
/-pe/	<i>Krippe</i> (av fn. <i>Kristina</i>)	<i>Nippe</i> (av fn. <i>Nils, en. Nilsson</i>)
/-se/	<i>Misse</i> (från fn. <i>Marie</i>)	<i>Svesse/Svisse</i> (av fn. <i>Sven</i>)
/-te/	<i>Majte</i> (av fn. <i>Maj</i>)	<i>Mante</i> (från fn. <i>Emanuel</i>)
-el(a)	<i>Immela</i> (till <i>Imma</i> < <i>Ingeborg</i> ?)	<i>Adel</i> (ur fn. <i>Adolf</i>)
/-kell/	–	<i>Perkel</i> (av en. <i>Persson</i>)
-en	<i>Gitten</i> (av fn. <i>Birgitta</i>)	<i>Linken</i> (av en. <i>Lindquist</i>)
/-ben/	<i>Lobben</i> (av fn. <i>Charlotte</i>)	<i>Nubben</i> (ur en. <i>Nummelin</i>)
/-den/	<i>Madden</i> (till fn. <i>Margit</i> m.fl.)	–

<i>/-gen/</i>	–	<i>Dregen</i> (av fn. <i>Andreas</i>)
<i>/-ken/</i>	<i>Majken</i> (från fn. <i>Maria</i>)	<i>Jonken</i> (från fn. <i>Johan</i>)
<i>/-ren/</i>	–	<i>Gurren</i> (av fn. <i>Gustav</i>)
<i>/-sen/</i>	<i>Tofsen</i> (till fn. <i>Tove</i>)	<i>Josen</i> (till fn. <i>Johan</i>)
<i>/-ten/</i>	–	<i>Svinten</i> (av fn. <i>Sven</i>)
<i>-er</i>	–	<i>Jerker</i> (av fn. <i>Erik</i> , en. <i>Eriksson</i>)
<i>-et</i>	<i>Baxet</i> (till fn. + en. <i>Birgitta Axelsson</i>)	<i>Micklet</i> (till fn. <i>Mikael</i>)
<i>-i</i>	<i>Gunni</i> (ur fn. <i>Gunborg</i> m.fl.)	<i>Tommy</i> (ur fn. <i>Tomas</i>)
<i>/-di/</i>	<i>Maddie</i> (från fn. <i>Margareta</i> m.fl.)	–
<i>/-ki/</i>	<i>Kricki</i> (från fn. <i>Kristin</i>)	<i>Joski</i> (av fn. <i>Josef</i>)
<i>/-pi/</i>	–	<i>Joppi</i> (av fn. <i>Jakob</i> och <i>Jouni</i>)
<i>/-si/</i>	<i>Majsie</i> (av fn. <i>Margit</i>)	<i>Petzi</i> (från fn. <i>Peter</i>)
<i>/-ti/</i>	–	<i>Hatti</i> (av isl. fn. <i>Haraldur</i>)
<i>-ik(a/an)</i>	<i>Annika(n)</i> (till fn. <i>Anna</i>)	<i>Erik</i> (till fn. <i>Eero</i> el. <i>Erland</i>)
<i>-rik/</i>	<i>Pluttrik</i> (sn.; betyder ’lillan’)	<i>Papprik</i> (sn. bildat till <i>pappa</i>)
<i>-in</i>	<i>Malin</i> (från fn. <i>Amalia</i> m.fl.)	–
<i>-ing</i>	–	<i>Kvibling</i> (av on. <i>Kvibille</i>)
<i>-is</i>	<i>Mandis</i> (av fn. <i>Amanda</i>)	<i>Flygis</i> (sn.; betyder ’flygare’)
<i>/-dis/</i>	–	<i>Fordis</i> (av en. <i>Forsgren</i>)
<i>/-lis/</i>	<i>Mallis</i> (från fn. <i>Margareta</i>)	–
<i>/-pis/</i>	–	<i>Tompis</i> (av fn. <i>Tomas</i>)
<i>/-tis/</i>	<i>Mintis</i> (av fn. <i>Maria/Minna</i>)	<i>Tottis</i> (av fn. <i>Kristoffer, Tomas</i>)
<i>-it</i>	<i>Margit</i> (från fn. <i>Margareta</i>)	–
<i>-ita</i>	<i>Anita</i> (till fn. <i>Anna</i>)	–
<i>-o</i>	<i>Robo</i> (av fn. <i>Robin</i>)	<i>Ingo</i> (av fn. <i>Ingemar</i>)
<i>/-bol/</i>	–	<i>Labbo</i> (ur fn. <i>Lars</i>)
<i>/-kol/</i>	<i>Macko</i> (till fn. <i>Madeleine</i>)	<i>Gucko</i> (av fn. <i>Gunnar</i> el. <i>Gustav</i>)
<i>/-pol/</i>	–	<i>Jimpo</i> (från fn. <i>Jimmie</i>)
<i>/-rol/</i>	–	<i>Mikro</i> (alt. från fn. <i>Mikael</i>)
<i>/-tol/</i>	–	<i>Hento</i> (av fn. <i>Henrik</i> , en. <i>Henriksson</i>)
<i>-on</i>	–	<i>Liffon</i> (av fn. + en. <i>Leif Persson</i>)
<i>-os</i>	–	<i>Carlos</i> (från fn. <i>Carl</i>)
<i>-ot</i>	<i>Margot</i> (av fn. <i>Margareta</i>)	–
<i>-ov(na)</i>	<i>Petrovna</i> (från en. <i>Petersson</i>)	<i>Petrov</i> (från fn. <i>Peter</i>)
<i>-s</i>	<i>Kajs</i> (av fn. <i>Karin</i>)	<i>Peps</i> (av fn. <i>Per</i>)
<i>-u</i>	<i>Potiu</i> (ev. babyform av <i>Charlotta</i>)	<i>Tinu</i> (bildat till tyskt <i>Martin</i>)
<i>-us</i>	<i>Linus</i> (från fn. <i>Linnéa</i>)	<i>Linus</i> (sn.; från känd seriefigur)
<i>-x</i>	<i>Mix</i> (av fn. <i>Maria</i>)	<i>Mix</i> (av en. <i>Mikaelsson</i>)

Förklaringar: en. = efternamnet, fn. = förnamnet, on. = ortnamnet, sn. = särnamn(et)

av *Sven*. Kvinnonamnen här har färre avledningar än mansnamnen. Skillnaden lär vara skenbar, då de i materialet är få. Flera av dem har ändå hög frekvens. I *Svenska Akademiens grammatik* (2/1999) står att ”kvinnliga smeknamn bildas på ett mer varierat sätt än de manliga”

(1999:127). Detta märks inte tydligt i mitt material; se 11.2 I och 11.4. Namn bildade med ändelserna *-as*, *-is*, *-o* och *-us* tillhör enligt Lidar-äng slangen (1982:198). Omdömet passar också namn på *-os*, *-ov* och *-s*. Bildningar med *-as*, *-ax* och *-is* är latinska enligt Modéer (1964:116). Riad & Larsson anger *-is*-former som diminutiver (2004:11). Märk då även smeknamn som *Brittis* av *Britt-Marie*, *Lillis* i stället för *Lillen*. Bland äldre stockholmska *-is*-namn uppmärksammar Carl Ivar Ståhle särskilt den produktiva gruppen *kamratnamn* som *Jolis* av *Jolin*, *Schylis* av *Schylander* och *Scholis* av *Scholander*. Han nämner också exempel på dagens vanliga smeknamn i sporten, såsom *Lövis* för *Lövgren* och *Svängis* (1981:150).

En påfallande bildning med ändelsen *-et* möter oss i materialets böjda form *Baxet*, gjord till namnet *Birgitta Axelsson*, och *Micklet* till namnet *Mikael*. Namn i sådan *t*-form visar sig också i *Ullet*, troligen bildat till *Ulle* av *Ulrika*, och *Leffet* bildat till *Leffe* av *Leif*. Dessa former verkar avvikande. Jämförbara tycks flera nedsättande nordsvenska Ortsboöknamn med *t*-former vara, såsom *hissjöhassje* 'hissjö-halsare' från Degerfors i Västerbotten, vilka behandlats av Lars-Erik Edlund (1985:233–236). Det är slående att *hon-* och *han-*begrepp återges som sakbeteckningar i genus neutrum. Om man ersätter normal form *Leif* eller intima varianter som *Leifen* och *Leffe(n)* med *Leffet*, tycks den senare formen markera en neutral inställning. Individens framställs med den snarare som företeelse än som person. Ändelser som *-e* och *-(e)n* finns ibland i talspråksformer av för- och efternamn, t.ex. *Nisse(n)* av *Nils(son)* samt *Prysse* av *Prüzelius* och *Prytzen* av *Prytz*. Till förteckningens *Liffon* av *Leif Persson* ansluter sig *Stickon* av *Stig Persson* (jfr *Stickan* av *Stig*). Avledningsändelsen *-on* framstår här som en rest av namnleden *-son*, och de nybildade namnen verkar vara uppkomna ur vardera två förenade namnleder. Filmregissören och -producenten *Olle Hellbom*, som gjort filmer om böcker av Astrid Lindgren, kallades ibland *Ollebom* av henne!

Det är vanligt att de avledda namnen utgår från en förkortad form av ett längre namn, till vilken en avledningsändelse läggs. Som exempel kan tas *Gittan/Gitten* av *Birgitta* och *Gunta* av *Gunnar*. Ibland kan avledningen utgå direkt från ett kort grundnamn och bli längre än detta namn, som *Sivan* av *Siv* och *Svennis* av *Sven*. Diminutiv- och intimitetsformer kan innebära såväl namnförlängning (t.ex. *Annika*) som namnförkortning (t.ex. *Babs*), vilket kommenterats av Eva Meldgaard (1983:101 f.). Flera namn har ursprungligt inlånade ändelser, som *Gretchen*, *Majken* och *Mariola* (10.2.2 f.). Vissa namnformer kan

utgöra dels förlängning som *Danne* av *Dan*, dels förkortning som *Danne* av *Daniel* (jfr 6.5).

Tabell 1 belyser avledningarnas mångfald och variation. Många inofficiella namn bildar med hjälp av könsbeteckningar formella par, som är eller liknar avledningar. Kvinnligt och manligt namn har i detta fall samma ursprung men varierar i formen, såsom *Bamsemor* respektive *Bamsefar*, *Petrovna* respektive *Petrov* (se ovan och 10.2.4 början), *Putta* eller *Puttelina* respektive *Putte*, *Tulla(n)* respektive *Tullis*. I några fall framstår namnen nu som parbildningar, även om de har olika ursprung, såsom *Millan* och *Mille*.

6.5. Förkortade för- och efternamn; initialnamn

Reduktionen av stavelse- och ljudantalet i ursprungliga namn kombinerar ofta med bruk av namnbildningsändelser, då nya vanligen kortare namn skall skapas.

Av många vardagliga kortnamn märks t.ex. kvinnonamnen **Ann*** av *Aina*, *Anna* i flera fall, *Antonina* och *Hanna*; **Elin** av *Eleonora*, *Elina*, *Elvira* och *Eveli*; **Li** ur *Elisabet*, *Lilly* och *Linnea* m.fl., **Nettan** av *Alletta* (!), *Anette*, *Henrietta*, *-e*, *Jeanette*; **Stina** från *Albertina* (!), *Ann-Christin*, *Justina* och *Kristina* (flera); mansnamnen **Abbe** av *Abdollah*, *Abdellatif*, *Agbar*, *Albert* (flera), *Albin* (flera) samt av efternamnen *Albelin*, *Albrektsson*; **Flisan** ur *Flisberg*; **Höken** från *Högkvist*, *-lund* och *Hökenström*; **Lia** av *Eliasson*; **Owe** från *Oscar Wilhelm* respektive *Oskar Wagné*; **Paj(en)** av *Per-Anders Johansson*, dvs. initialer plus alternativ ändelse; **Vickan**, **Vicke**, **Vicky** återger namn som *Viktor(ia)* och *Wiklund*. Namnen *Li* och *Lia* är uppkomna ur obesläktade för- och efternamn. Mansnamnet *Abbe* kan motsvara också flera utländska och särpräglade personnamn. *Owe* och *Paj* har påträffats bildade av dopnamnets och efternamnets initialer (jfr initialord i Liljestränd 1975: 83). De angivna ursprungliga namn som försetts med utropstecken har ombildats vid förkortning.

Man utgår ofta från en led i förnamn/efternamn, då man bildar ett inofficiellt namn. Ett kvinnligt *Madde* anknyter till dopnamn som *Madeleine* och *Margit*, medan *Stina* ofta förs till *Justina/Kristina* samt *Inga* till *Ingeborg*, *Ingegerd* eller *Ingrid*. Mansbinamnet *Inge* kan utgå från *Ingemar* och *Hans* från *Johannes* eller efternamnet *Hansson*. Det finns även bildningar till trycklätta namnefterleder, såsom *Trude* av *Gertrud* och *Tjoff(e)* av *Fritjof*. Bland många till förleden förkortade släktnamn påträffas *Ottor* och *Rosen* för fotbollsspelarna *Ottordahl*

och *Rosenkvist*. Att ett långt utländskt namn avkortas och försvenskas kan ses i namnet på boxaren *Shadrach Odhiambo*, benämnd *Hambo*, som inspirerats av efternamnets senare del. Namnet på ishockeyspelaren *Vadim Slivchenko* omformas i Sverige till dial. *Sleva* 'sleven'! Förkortade efternamn plus ändelse är *Nord-a* för *Nordström*, *Jull-e* av *Juhlin*, *Grön-is* för *Grönfeldt* eller *Grönhagen*. I smeknamnen *Frögga* av *Frögren* och *Junken* av *Ljungkvist* ses en efterledsrest i -gg- respektive -k-.

Det är också brukligt att inofficiella namn uppstår genom sammandragning av längre officiella namnformer, såsom ofta *Mia* av *Maria* eller *Miriam* respektive *Dick* av *Didrik* eller *Rikard*. Ljudbortfall i namn kan ofta kompenseras av tillagd avledningsändelse, som i kvinnligt *Jettan* av förnamnet *Harriet* eller manligt *Hinke* av förnamnet *Henrik*. Olika sorters suffixbildning av smeknamn kommenteras översiktligt i *Svenska Akademiens grammatik* (2/1999:127 ff.).

Det finns kortnamn uppkomna av två eller flera ursprungliga namn. Dessa är ibland skriftspråkliga initialnamn eller kontraktionsnamn, som *Beba* för *Birgit Bachner Alexander* (förfamn + två efternamn) och *Kewa* för *Karl-Edvard Wahlqvist* (två förfamn + efternamn). De har flera paralleller och kan också ingå i firma- eller butiksnamn. *Gepe Trading* i Göteborg leds av direktör *G. Peterson*, som allmänt kallas *Gepe*. Ofta blir namn på annat sätt sammandragna i uttal, vilket kan ske redan i barnspråket, såsom i *Binne* och *Daddit* för nu mogna kvinnor som heter *Britt-Inger* respektive *Maj-Britt*, och i mansnamnet *Kacke* för *Karl-Axel* och *Karl-Erik* samt *Lacke* för *Karl-Axel* och *Lars-Åke*. En *Karl-Axel* kan alltså vara känd som *Kacke* men en annan med samma namn som *Lacke* på grund av växlande namnbildning. Likaså kallas flera *Per-Gunnar* enligt ingående initialer *Pege* (*PG*) men en rallyförare *Per-Gunnar Andersson* för *Peggen* med ändrad ljudlängd och tillagd -n-ändelse. Se även 8.2 om förkortade namn i skrift.

Det kvinnliga smeknamnet *Millan* kommer i materialet från de nio förfamnen *Amalia*, *Camilla*, *Emelia*, *Emilia*, *Marie-Louise*, *Milda*, *Mildgård*, *Mildred* (flera gånger) och *Vilhelmina*, vartill läggs ändelsen -an. Av fallet *Millan* utvecklade ur *Marie-Louise* ser man att två förfamn sammanfattas i det inofficiella namnet. Det likartade mans- och kvinnonamnet *Mille* har elva av mig påvisade ursprung, nämligen förfamnen *Emil*, *Mikael*, *Milenko*, *Milton*, *Miodrag* respektive *Maria* och *Marie*, efternamnen *Millard*, *Millbert*, *Millqvist*, *Milutinovic*. Invandrarinslag och namnförsvenskning märks här i namnbildningen.

Namnet *Hjalmar** kan beteckna såväl en man som en kvinna, då det som en sorts smeknamn är förkortning av *Hjalmarsson*. En sådan från efternamn avskild namnled antar i praktiskt bruk ofta den uttalsform som är vanlig för motsvarande förnamn. *Kalle* kan sålunda både bland män och kvinnor återge efternamnet *Karlsson*; *Lasse*, *Nisse* och *Olle* kan på samma sätt ersätta efternamnen *Larsson*, *Nilsson* och *Olsson*. Motsvarande gäller *Pelle* för *Persson* och *Pettersson*. Sådan ersättning för efternamn är även känd från svenska dialekter, bland annat västgötskan (Lidaräng 1982:179).

Märk att flera av de nyssnämnda vanliga formerna också – och ännu mer – är brukliga som förlängda förnamn (enligt 6.6 mitten). Av *-e*-formerna kan särskilt *Olle* dessutom vara officiellt förnamn med en förekomst på över 1200 enligt Allén & Wählin 1995. Liknande kortformer av efternamn fanns redan hos Gustaf Fröding, som t.ex. 1889 kunde skriva *Hinke* för *Henrik* av *Henriksson* (*Gustaf Frödings brev* I:158). I mitt material finns exempel som *Nils/Nisse* av *Nilsson* och *Petter* eller ibland *Pettson* av *Pettersson*. Att efternamn som *Olausson* och *Zackrisson* talspråkligt ersätts med en form av respektive förled, t.ex. smeknamnen *Olaua* om en fotbollsspelare och *Zacke* om en volleybollsspelare, kan bidra till att bevara nu föråldrade förnamn som *Olaus* och *Zackarias* eller *Zackris* i de nämnda fallen.

Inte sällan återgår nu alltså särskilt manliga inofficiella namn på efternamn. Namnen *Frykis* och *Hagis* av *Frykberg* respektive *Hagberg* och *Hagström* ger prov på att efternamn kan förorsaka inofficiella namn också för kvinnor, här med ändelsen *-is*. Mansnamnen *Freddan* eller *Fredde*, *Gabbe* och *Mellis** är korta former av *Fredriksson*, *Gabrielsson* respektive *Melander*, *Mellberg* och *Mellström*, dvs. plus brukad ändelse. Avslutande *-s* kan markera förkortning, såsom i *Järs* för storslalomåkaren Patrik *Järbyn*. Bland avkortade namn tycks man föredra sådana former som motsvarar igenkännliga och funktionella ord, såsom *Flisan* (inte *Flisis* e.d.) av efternamnet *Flisberg* och *Höken* (inte t.ex. *Hökan*) av *Högvist* m.fl. enligt den inledande materialredovisningen ovan.

Då två eller flera ursprungliga namn genom urval och sammandragning av former bildar ett enda namn, utgör detta ett *kombinationsnamn*. Sådana är t.ex. kvinnonamnen *Ami* och *Ammi* respektive *Malou*, *Milo*, *Milis*, då de uppstått av *Anna-Maria*, *Ann-Britt* och *Ann-Marie* respektive *Marie-Louise*, mansnamnet *Gucka* av *Carl-Gustaf* och *Kajo* av *Karl-Johan*. Namn kan ibland avkortas starkt. Det finns namn förkortade till en enda bokstav eller ett enstaka ljud enligt 8.2 mitten!

6.6. Förlängda för- och efternamn; rimnamn

Förlängning av ursprungliga för- och efternamn till inofficiella namn kan märkas i namnbildningen. Den visar sig i ökat antal leder, stavelser och ljud. Stavelseför-dubbling ges det exempel på i *Sing-Sing* av kvinnonamnet *Signe*.

Rimnamn omfattar ofta namngrupper som innehåller rimmande tillägg till personnamn. *Nina Pina* är bildat till *Nina* av *Kristina*, *Sivan Divan** till *Siv* och *Åsa Påsa* till *Åsa*. Namnet *Brasse-Hasse* har inledande utfyllnad och gäller en fotbollsspelare *Hans Blomqvist*, Västra Frölunda IF, vilken har en spelstil som liknar *brassarnas*, dvs. 'brasilianarnas'. *Hasse Lingonkasse* har godtyckligt komplement, och *Håkan Bråkan* eller *Kråkan* eller *Påkan* och *Jolle Tolle* återger *Håkan* respektive en form av *Jan-Olof* med liknande utfyllnad. *Mange Bange* eller *Pange* motsvarar *Magnus* med samma sorts tillsats. I exemplet *Nina Pina* ovan kombineras förkortning och förlängning av namn. Efterleden i namn som *Sivan Divan*, *Håkan Kråkan* och *Markus Parkus* tycks fungera som ekonamn för rimmets skull; se även 7.5.2 slutet. En källa är ramsor och barnrim (se af Klintberg 1980 Inledning och s. 29–44). Namnforskaren erinrar sig den förr i personnamnsforskningen ofta diskuterade kategorin dubbelnamn (Aarset 1983).

En variationsmöjlighet ger tillagda leder. Märk exempelvis *Cattie Teaterapa* om en skådespelerska *Catarina* och *Ingeborg ve Såga* (accent 2) om en fru från gården *Sågatorp*, Grums i Värmland respektive *Berga-Klingen** om en hr *Kling* från *Varberg*. Jfr namntillskott av annat slag i *Stig på såga* (accent 1) om en sågverksarbetare. Förlängda namn finns ofta eller tillfälligtvis, med eller utan variation av det ursprungliga namnet. Kvinnonamnet *Ann* kan ibland bli till *Annika* 'lilla Anna' och *Rut* till *Rutan*. Mansnamnet *Jan* företräds av namnbildningar som *Jaje*, *Jampa*, *Jan Banan*, *Jana*, *Jangen*, *Janka*, *Janke(n)*, *Janko*, *Janne*, *Jannis*, *Janos*, *Janrik*, *Jasse* och *Nan(n)e!* Formen *Kalle* och fraser som *Kalle Knäck*, *Kalle Kula* och *Kalle Sjöman* brukar motsvara namnet *Karl*. Observera bokstavsrimmen i exemplen. Varianterna *Nisse*, *Nisse Glader* och *Nilseman* utgår i sin tur från *Nils*. Märk bildningar som *Hasse*, *Hassan* och *Hanseman* av *Hans*. Av dessa kan *Hasse* även anknyta till *Harald*. De två- och flerstaviga manliga smekformerna tycks ha intimare prägel än motsvarande enstaviga officiella namn. Smeknamn med två eller flera ord har lägre frekvens och anger mer entydigt bestämda personer än vad korta ettordiga namn brukar göra.

Flera speciella förleder eller inkluderade titlar finns mest belagda i skriftspråklig stil bland mansnamnen. Märk dock även smeknamn som *Mor Elsa* och *Moster Sara*. Med *Gammel-Dahlis* avses en 70-årig man med efternamnet *Dahlström*. *Mäster*-benämningarna är flera, såsom *Mäster Stig* om rallyföraren *Stig Blomqvist* (jfr även 3.5.2). En titel finns ordlekande utnyttjad i namnet *Borgmästarn** för *mästersimmaren Arne Borg*. Några svenskar har namngetts med den engelska titeln *Sir*, varibland översten *Sir Henry* – nämligen *Magnusson* – från Borås. I hans fall berodde namnet på några festarrangörers förhastade tolkning av initialerna *S. H.*, som egentligen avsåg hans förnamn *Sven Henry*. Namnfrasen *Sir Henry* kan nu också syfta på en travchampion, även kallad *Mäster Stig H*, dvs. *Stig H(enry) Johansson*. Titlar inordnade i namnet och skrivna med stor bokstav kan alltså understundom tillhöra ett fast namnbegrepp.

Namn förlängning med hjälp av särskilda för- och efterleder märks ofta. Det finns i materialet tecken på att det officiella namnet *Ann* – särskilt i namnsviter som *Ann-Marie* och *Ann-Sofie* – kan ge det längre, inofficiella namnet *Anna* och att *Birgit* på motsvarande sätt kan bli *Birgitta*. Jämför därmed att förnamnen *Karen* och *Karin* i ett par fall ger den inofficiella formen *Carina*. Detta stämmer bra överens med namnutvecklingen i senare delen av 1900-talet, då även de kvinnliga dopnamnen på *-a* blev vanligare än de varit i mitten av seklet. Se i samband därmed om *Kalle*- och *Nisse*-namn ovan i denna paragraf. Märk även förlängda namn som *Dans-Monika* och *Pellegubben* enligt 6.3 och perifraser i 8.7.

6.7. Ombildade namn i övrigt

Namn ombildas av olika stilistiska skäl och med folkligt leklyne (jfr citat 6 ovan). Med någon formförändring kan namn göras mer antydande, informativa och moderna eller alternativt ombildas. Svenska namn kan t.ex. omformas efter utländskt mönster, som *Garpy* för ishockeyspelaren *Garpenlöv* enligt engelsk modell och smekformen *Mitzi* för *Maria* efter tysk förebild. Tvärtom kan utländska namn ges en svensk eller internationell form. Tecken på detta är att en kvinnlig, kinesisk gäststudent i Karlstad heter *Zhiyang Lu* men kallas *Lucy*, ett namn som genom omvänd, förkortad namnbildning verkar ha fått engelsk karaktär.

Ombildade namn uppstår t.ex., när kvinnonamnen *Adriana* och *Janina* ger upphov till *Jenny* samt mansnamnen *Arnold* och *Amund* till

Arne (se Kvillerud 1993 b:64 f.). Det manliga smeknamnet *Andy* kan komma av dels förnamnet *Andreas*, dels efternamnet *Andersson*. Många mansnamn är förkortade och ombildade efternamn, såsom *Pillas* av *Pihlgren*, *Stävis* av *Stävhammar*. När miljöpartisten Eva *Goes* kallas *fru Gås* är det senare namnet förstås en ironisk ombildning. Märk att hennes partibroder Birger *Schlaug* även kallas *herr Slug*, vilket är nära jämförbart med hennes öknamn.

Elly av *Elin* visar en tendens till anglisering, som också märks i t.ex. *Andy* ovan och *John(ny)* av *Johan*. Dessa exempel antyder flydda tiders namnpopularitet, då *Elin* och *Johan* fortfarande ansågs föråldrade. Numera är dessa namn åter brukliga bland unga människor. I diskretare modernisering kan ibland t.ex. officiellt *Hanna* ersättas av det inofficiella namnet *Anna* och det ovanliga *Aud* av det numera 100 gånger vanligare *Maud*. En manlig motsvarighet är att *Ture* kan utbytas mot smeknamnet *Tore*, dvs. egentligen ett förnamn som under det senaste halvseket av 1900-talet varit mer modernt och gångbart än under det tidigare.

Namnförkortningar medför ibland ombildningar, som kan väcka nya eller andra namnassociationer. Namnen *Katt*, *Katta*, *Katte*, *Kattis* av *Katarina* får mig lätt att tänka på djuret *katt(a)*. Många svenska TV-tittare har t.ex. avnjutit program ledda av *Kattis* Ahlström. En kvinna i materialet har förnamnet *Olivia* och är känd som *Livet*, medan en annan med förnamnet *Rose-Marie* kallas *Rosen*. En nybliven mor *Susanne Klaréus* anges som *Klara* i anslutning till sitt efternamn. Jämförbart är kvinnonamnet *Mosa* av *Moström*. *Amany Abdelsaid*, en muslimsk kvinna i Sverige, kallar sig svenskt *Anna* på grund av viss namnlighet. En fotbollsspelare med förnamnet *Benjamin* benämns *Banjo*, som säkert ursprungligen är en skämtsam namnombildning.

Svåra att tolka är namn som tillfälligt ges på hemligt språk, såsom "Grattis *Friggonuggolinulo* på 25-årsdagen"! Ganska vanligt är däremot att förnamn och efternamn omtolkas och blir nonsensartade, som i *Suddan** av *Susanne*, *Kneten* för mansnamnet *Kent(en)*, *Notan* för exempelvis *Nordfeldt* och *Norström*, *Orren* bildat till *Orvar* samt *Pepparn* för *Peppe(n)* av *Peter/Per*; jfr 8.9. Ljudomkastning med repriser och förkortningar kan ge nya, ibland ungdomliga namn av gamla och traditionella, t.ex. *Trisse* av förnamnen *Beatrice* och *Christer* samt *Lale* av mansnamnet *Lennart*.

En ombildning utgör även den välbelagda namnformen *Ankan* till *Anders* eller *Andersson*, vilken tycks vara bildad med *-kan*-ändelse till leden *An(d)*-. Notera som exempel ishockeyledaren *Anders "Ankan" Parmström*. Bland de ombildade mansnamnen finns Gösta "*Anka*"

Svan från Skara IF på 1930-talet. Namnet *Anka** i stället för *Svan* tycks innebära både en lek med ordbetydelser och en stilförskjutning åt vardagligt håll. Förnamnet *Sten* har ibland lockat till skämtsamma, associativa stilvarianter som *Flinta* och *Flisa*; jfr bruket av *flinta* om en stenart och *flisa* om en stenbit. Märk att *Vargen* kan få ersätta namnet *Ulf*, då ju *ulv* liksom *Ulf* har den ursprungliga betydelsen 'varg'. Jämför därmed att smeknamnen *Bamse* och *Nalle* kan återge mansnamnet *Björn* (enl. 5.3.4 slutet). Människor byter för övrigt ibland både namn och identitet; se t.ex. Strandberg (1998:87).

Betonade efternamnsleder som *-én*, *-in* och *-inder* kan i muntligt brukade former motsvaras av obetonade ändelser, såsom i kvinnonamnet *Rosa* av efternamnet *Rosén* och mansnamnet *Dalle(n)* av *Dahlén*, *Molle* av *Molin*, *Tallen** av *Tallén* eller *Tallinder*. Utbyte av namnbildningsändelser förekommer därutöver. En dam *Toini* anges som *Tojsan* och en annan döpt till *Mildred* som *Millan*. Vidare kan *Hedvig* kallas *Hedda* och *Heddy* samt *Henrik* bl.a. *Henka* och *Hempa*. Ett justerat efternamn har väl en Bror *Persson* kallad *Perkel*, som närmast bildats till förleden *Per* men även erinrar om finska svordomen *perkele* 'fan' och det från Västergötland kända namnet *Pärkel*, som kan vara en djävulsomskrivning (åtminstone enligt Lidaräng 1982:90). Detta erinrar om smeknamnet *Perka* av *Per-Erik*. I detta stycke märker man att flera inofficiella former faktiskt har samma längd i stavelser som sina motsvarande officiella namn. Likheter med ombildade namn har namnomskrivningar som *Kortedalas Maradona* i 1.3 och stilblandade namn, vilka behandlas i 7.4.3. Märk även namnförändringar såsom ersättningsnamn i avsnitt 10.7.

6.8. Några speciella namnbildningar

Associationsnamn tycks vara populära och utgår ofta från redan befintliga namn. En åldrig kvinna *Dischen* lär ha fått smeknamnet bildat till slutleden i sitt officiella förnamn, nämligen *Hjördis*, plus den ursprungligen tyska diminutivändelsen *-chen* som i *Gretchen* (se 10.2.2). Denna har en i Sverige vanligare motsvarighet i namn som *Majken* av *Maria* och *Kajken* av *Karl*. Namnet *Kalle Dussin* kan ännu i press och slangspråk beteckna "hjaltekungen" *Karl XII*, död 1718, dessutom t.ex. en tolvbarnsfar (Björklund 1999:91). *Kalle Tusan* hette Sven *Karlsson*, dog i Stockholm 1986 och brukade förmodligen kraftordet *tusan*. Av sådant skäl namngavs nämligen redan *Peder Tusandag* i 1400-talets Arboga (enligt Modéer 1964:106). Jag har för övrigt

samlat ett par dussin *Kalle*-fraser (jfr 6.6 mitten), och Lidaräng ger över trettio sådana (1982:218).

Säregna är inofficiella namn som *Ettan* och *Tvåan* (enligt 3.4.3) och väl också småbarnsnamn av ljudsymboliskt eller nonsensartat slag (nämnda i 4.2.5 mitten). En yngling *Oscar* kallad *Nollan* fyllde 1996 tjugo år. Hans smeknamn syftar väl snarast på initialen i förnamnet, som onekligen liknar en nolla. I DN kan *Nollan* någon gång 2004 beteckna bandymålvakten Linda Odén, särskilt när hon ”hållit *nollan*” och Sverige utan insläppta mål vunnit VM-guld i Finland. Ännu mer känd som *Nollan* var säkert den norske sångaren Jahn Teigen som tog 0 poäng i schlagerfestivalen 1978. Ett helt annat ursprung har smeknamnet *Nolle*, då det ibland anknyter till senare leden i förnamnet *Arnold*.

Olika slags avvikelser i namnbildningen kan förekomma. Ett inslag av vardagsspråk har födelseannonstexten ”*Humhum* blev Astrid KAROLINA” från DN 1991. Jämför därmed nämligen *humhum* använt som en återhållen svordom. I exemplet fungerar *Humhum* närmast som ett ersättnings- eller reservnamn; jfr med namnen *X*, *Y* och *Z* i 8.2. Namn uppkomna genom kombination av två eller flera namn, såsom *Lål* i 3.2.1 och *Torklina* enligt 4.2.5, är också påfallande. Fantasi-fulla namn finns sporadiskt i materialet. Som ett sådant kan räknas kvinnonamnet *Elisadonelbet* för en dam född 1919 och död 2005. Hon var inte döpt till *Elisabet* men hennes smeknamn påminner onekligen starkt om namnet på romanfiguren *Elisabet Dohna* i Selma Lagerlöfs *Gösta Berlings saga*. Manliga motsvarigheter finns, såsom de ljud- och formexperimenterande småbarnsnamnen *Pluttelutten* och *Snudde-vutten*.

Som speciella framstår också t.ex. sådana bildningar, vars namnkarakteristik är mindre uppenbar, såsom kvinnonamnet *Muje* och mansnamnet *Mannen*. Lars-Göran ”*Mannen*” Lindqvist var sålunda förr bandytränare i Nässjö. Till och med en 4-årig pojke med detta smeknamn har jag nyligen sett gratuleras i en tidning! Märk även kvinnonamnet *Moa(n)* m.fl. påtalade i 9.6 mitten.

6.9. Sammanfattning

I begränsad utsträckning överensstämmer inofficiella namn för män och kvinnor. Det är t.ex. vanligt att diverse manliga respektive kvinnliga smeknamn uppstår genom förkortning av officiella namnformer. Även namnförlängning märks ibland, då namn bildas. Flera gemen-

samma ändelser kan brukas vid nybildning av namn. Vissa förleder nyttjas dessutom mycket för namnbildning, t.ex. *Lill-* och *Stor-*, *Gammel-* och *Mäster-*.

De vardagliga kortnamnen bildade av längre förnamn/efternamn är talrika. Ibland kombineras vid namnbildningen kortnamn med ändelser som *-a*, *-an* och *-e*. Förlängda namn kan bildas genom tillagda framför- eller efterställda namnleder samt namnändelser. Som inofficiella namn tycks ofta ombildningar av förnamn och efternamn vara uppskattade.

Det finns olikheter i förekomst och bildning mellan manliga och kvinnliga inofficiella namn. Kvinnonamnen förefaller i pressen vara färre, medan mansnamnen där synes vara talrika. Sammansättningarna är få bland kvinnliga namn men många bland manliga. De inofficiella namnen är kortare för kvinnor än för män. Några namnbildningsändelser förekommer helt eller företrädesvis hos kvinnonamn såsom *-in*, *-it* och *-ita*, andra hos mansnamn såsom *-arn*, *-as*, *-ax*, *-ek* och *-er*.

Bland speciella likheter mellan kvinnonamn och mansnamn kan man särskilt finna att rimmande namn tycks vara populära. Bland skillnader mellan kategorierna kan man t.ex. notera, att nummernamnen knappast alls förekommer bland kvinnonamnen men däremot i ansevärd mängd bland mansnamnen.

ILLUSTRATION 6. Exempel på smeknamn bildade till officiella personnamn.

Några smeknamnstyper

Förkortade namn

Ann av förnamnet *Antonina* (6.5 början)

Hjalmar av efternamnet *Hjalmarsson* (6.5. mitten)

Mellis av efternamnet *Melander*, *Mellberg* eller *Mellström* (6.5 slutet)

Förlängda namn

Sivan Divan för förnamnet *Siv* (6.6 början)

Berga-Klingen för efternamnet *Kling* (6.6 mitten)

Borgmästarn för *mästersimmaren* *Arne Borg* (6.6 slutet)

Ombildade namn

Suddan av förnamnet *Susanne* (6.7 mitten)

Anka av efternamnet *Svan* (6.7 mitten)

Tallen av efternamnet *Tallén* el. *Tallinder* (6.7 slutet)

7. Namnstil och stilnamn

Citat 7

Det moderna massmediasamhället med sin fokusering på enskilda personer inom politik, idrott, film och populärmusik har skapat en arsenal av kändisar och idoler, vars namn och namngivning ger upphov till nya modenamn. (Gertrud Pettersson 1996:231)

7.1. Inledning

Vilka stilistiska namntendenser märks i materialet? Jag granskar förhållandet mellan de inofficiella personnamnen och de olika sammanhang vari de ingår. Namnens längd, stilprägel, vanlighet och geografiska utbredning skall kommenteras.

7.2. Korta och långa namn

Namnens längd beräknar jag genom att registrera deras stavelseantal (se därom 5.4.2). Långa kvinnonamn blir ofta kortnamn, då de brukas vardagligt. Det inofficiella kvinnonamnet *Lola* är i mitt material utvecklade från fem längre förnamn och ett lika kort sådant, nämligen ur *Carola*, *Charlotta*, *Eleonora*, *Leonarda*, *Olga* och *Viola*. Det är alltså vanligt att *Lola* utgör en förkortning för eller en sammandragning av längre namn. De manliga smekformerna *Jonne* och *Jonte* utgår i materialet från såväl enstaviga som trestaviga förnamn, nämligen *John* och *Johannes* respektive *John*, *Jon* och *Jonatan*. Formerna *Jonne* och *Jonte* kan alltså utgöra från sina ursprungliga förnamn både förkortade och förlängda namn. Bland smekformerna till förnamn av skilda slag är huvuddelen tvåstaviga.

Inofficiella personnamn kan ibland bildas genom förlängning av förnamn eller efternamn. *Fucking Åmål-Alexandra* heter *Alexandra Dahlström* och är känd som skådespelerska från bland annat filmen

Fucking Åmål. En benämning *Syster Britt* (på Barnkliniken) gäller en sjuksköterska i Uppsala. *Lill-Blomman* avser Mattias Blom, som spelat basketboll i Sjuhäradsbygden liksom äldre brodern Niklas, dvs. *Stor-Blomman*. Sådana *Lill-* och *Stor-*namn finns ofta parvis, mest bland mansnamn i idrottsföreningar. Namnet *Pappi Bel Gryno Gullefjun* är ett till barn anpassat fadersnamn, brukat då en femåring gratuleras, och innebär väl 'Pappa till Vackra Barnet Gullefjun'. Figuren *Gullefjun* är hämtad från texten i en äldre barnvisa. Se om förkortning/förlängning av namn även 6.5, 6.6, 8.2 och 8.6.

7.3. Vanliga och ovanliga namn

Namnens vanlighet antyds här genom grov skattning, inte genom försök att beräkna den frekvens som namnen förekommer i, vilket materialet inte tillåter.

7.3.1. Vanliga respektive ovanliga inofficiella namn, bildade till förnamn och efternamn

Många vanliga inofficiella namn bildas till förnamn eller – mest beträffande mansnamnen – till efternamn. Märk kvinnonamn som **Anki** av *Ann-Christin*, *Ann-Katrin*, *Anna-Kristina*, *Anna-Karin* och *Annika*, **Bibbi** av *Birgit*, *Birgitta*, *Britt* och åtminstone sju namn till, **Ninni** se nästa stycke och **Sanna** från *Susanna*, *-e*. Observera också mansnamn som **Acke** av *Anders*, *Arthur*, *Axel(sson)* och **Åke**, **Bosse** av *Bo*, *Boström* m.fl., **Lasse** från *Lars(son)*, *Landström* och ett tiotal fall därtill, **Masse** från *Magnus(son)*, *Martin*, *Mats* m.fl. samt **Pelle** av *Petrus*, *Per(sson)* och *Peter(sson)*. Man kan bland annat notera stavelserepriisen i *Bibbi* och *Ninni* samt förlängningen av konsonant inuti namnen *Lasse* och *Pelle*. I dessa former har ett ursprungligt *r* försvunnit då *Lars* blir *Lasse* respektive utbytt när *Per* blir *Pelle*. Det finns dock annorlunda, något ovanligare alternativ därtill, som *Labbe*, *Larre* och *Larsa(n)*, respektive *Peppis*, *Perra*, *-e*, *Pära* och *Päris*.

Bland de kvinnoismeknamn som kan härledas till flest officiella namn är *Ninni*, som i samlingen har nitton skilda ursprung: förnamnen *Anneli*, *Gunhild*, *Gunilla* (flera), *Inez*, *Ing-Britt*, *Ing-Marie*, *Ingegerd*, *Ingela*, *Ingelill*, *Inger*, *Ingrid* (flera), *Josefina*, *Katarina* (flera), *Kristina*, *Lilian*, *Linnéa*, *Marie*, *Renée* och *Signe*. Påfallande källor till *Ninni* är *Marie* som saknar *n* och *Renée* som saknar *i*. De ursprungliga

officiella namnen har ibland ombildats påtagligt, vilket är ett sätt att få till stånd eftertraktade smeknamn. Märk den likartade bildningen *Titti*, som i materialet även kommer av nitton förnamn, exempelvis *Edith* och *Kristina*; jfr *Lalla* i 5.2.

Motsvarande främsta mansnamn är *Ville*, vilket återger femton olika ursprungliga personnamn, närmare bestämt de tio förnamnen *Veli*, *Wilbur*, *Vilfred*, *Wilhelm* (flera), *Vilho*, *William* (flera), *Willihard*, *Vilnis*, *Winfried* och *Witalis* och de fem efternamnen *Widlund*, *Wilander*, *Wilhelmsson*, *Willén* och *Villeneuve*. Därnäst i omfattning, vad beträffar antalet ursprungliga mansnamn, kommer *Nicke* (se 7.7). Det visar sig att de kvinnliga smekformer som är utvecklade ur officiella namn har större koncentration än de manliga motsvarigheterna, dvs. lockar fler namnbärare till sig än de senare. Detta är anmärkningsvärt, då kvinnliga inofficiella namn inalles motsvarar bara en tredjedel av antalet manliga (se 2.2).

Men också något ovanligare inofficiella namn kan vara bildade i serier till kända förnamn eller efternamn. Bland kvinnonamnen från mitt material finner jag i den alfabetiska förteckningen inom avsnittet från *Bia* till *Bittis* ett trettiotal namn, varav flertalet tycks ha sitt ursprung i *Birgitta* eller varianter därav, t.ex. *Birgit*. Bland mansnamnen ses *Dick(e)*, *Dicken*, *Dicki*, *Didde*, *Diddi* respektive *Fred*, *Fredda(n)*, *Fredde*, *Freddisen*, *Freddy*, *Frella*, *Frille*, *Frippe* och *Frutte*, som alla stammar från namnet *Fredrik*, varvid formen *Frutte* väl har utvecklats av en form **Fritte* enligt principer som diskuteras i 10.6 slutet. Det finns flera appellativliknande, manliga smeknamn bildade till efternamnsleder, såsom *Lankan* för en Sture *Landqvist*, *Lövet* för personer med efternamn som *Lööf*, *Löfgren* och *Löfqvist* (jfr subst. *löv* 'blad') samt *Kleva* för t.ex. bandyspelaren Rickard *Timmerklev*. I det sistnämnda exemplet är smeknamnet bildat till andra leden i efternamnet.

De vanligaste kvinnliga smekformerna slutar ofta med *-a* eller i mindre mån *-e(n)* och är vanligtvis förkortade former, såsom *Ann(a)*, *Britt(a)*, *Maj(a)* och *Stina* respektive *Gitte(n)* av bland annat namnen *Annika*, *Birgitta*, *Maria* och *Kristina* respektive *Birgitta* och *Margit*. Deras manliga motsvarigheter brukar sluta med *-e* eller i någon mån *-a(n)* och är i regel förlängda namnformer, såsom *Bosse* (analogibildning), *Kalle*, *Lasse* och *Nille/Nisse* respektive *Kurta(n)* av förnamnen *Bo*, *Karl*, *Lars* och *Nils* respektive *Kurt* (liknande hos Lindstedt 1989:78–82); jfr även med 6.4.

Namnformen *Kalle* kan återge inhemska och utländska namn, såsom svenskt *Karl(sson)* respektive finskt *Kalervo* (se 5.2 slutet). Den kan även ingå i tvåledade, något ovanligare namn. Den är efterled i

t.ex. *Bohus-Kalle* och förled i namn som *Kalle Bebben* om en viss *Karl Bertil*, *Kalle Knepig* om en försäljare med namnet *Karl*, *Calle P* för en sångare uppkallad efter en känd Sigge Wulff-visa från 1890-talet (!) och *Kalle på Trappa* för en travkusk *Karl O Johansson* med platsangivelse. Jämför med namnet *Kalle på trappa* om en handlare, som från sin affärstrappa spanar efter kunder (Lidaräng 1982:103 f., 218). Ortnamn kan ingå i fasta uttryck som *Lasse på Edholma*. Ombyggade, längre personnamn får ofta låg frekvens, såsom *Vet Bästerberg* och *Jahajohansson* (se 7.4.3).

7.3.2. Vanliga respektive ovanliga särnamn

Några särnamn är vanliga. *Mini* (ofta om små/yngre) och *Spöket* är jämförande namn för båda könen. Bildliga kvinnonamn är *Pytta(n)* och *Pärulan* som betecknar 'litenhet' respektive 'dyrbarhet, förträfflighet'. Mansnamn som *Knatte(n)* anger en småväxt person och *Klimpen* en kraftigt byggd man, ishockeyspelaren Lennart Häggroth t.ex., som efter VM-guldet 1962 kunde kallas *Guldklimpen*.

Andra särnamn visar mer begränsad förekomst. *Plommon* har någon gång påträffats som jämförande benämning, *Pluttis* likaså – nämligen motsvarande det vanliga namnet *Plutten* 'lillan' eller 'lillen'. Känd som *Plutten* var på sin tid Carl Johan Bernadotte, nuvarande kungens farbror, som nämligen var yngst i sin syskonkrets. *Plutten* kan även ironiskt beteckna 'en man med stor, kraftig kropp' (Lidaräng 1982: 214).

Ovanligt verkar det beskrivande *Krullen* om en krullhårig man och det jämförande värfågelsnamnet *Lärkan*, då det används av och om en glad, i mars månad nybliven far. Långa namn brukar också vara ovanliga, såsom *Pluppelina* som är kvinnligt smeknamn till *Pluppen* (märk liktydigt *Plutten* ovan och jfr med *Puffelina* och *Puffen* i 6.3) och *Snickarn på Säm*, som är benämning på en bohuslänsk hantverkare. Den senare sorten, bestående av både yrkes- och ortnamn, står sällan i pressen. Även korta särnamn kan dock ibland ha låg frekvens, såsom med eventuell ljudsymbolik kvinnonamnet *Kyff* och mansnamnet *Svisch*.

7.4. Språkmönsterpräglade namn

Många inofficiella personnamn ansluter till språkmönster som svenska namn, andra nordiska namn än svenska samt stilblandade och ordlekande namn.

7.4.1. Svenska namn

Som svenska smek- och öknamn behandlar jag namnformer som här i landet har utvecklats ur tidigare för- och efternamn eller – alternativt – är särnamn av svensk typ. Vilket deras första kända ursprung varit bekymrar mig därvid föga.

Märk först namn påträffade både som kvinnonamn och mansnamn. Så förhåller det sig t.ex. med *Affa*, uppkommet ur *Alfhild* respektive *Alf* m.fl. med barnspråklig förenkling och tillagd ändelse *-a*. Namnet *Blomma(n)* är liksom även *Blommis* bildat till efternamnet *Blom*, förleden i *Blomberg*, *Blomqvist* etc. eller efterleden i *Sjöblom* m.fl. En avvikelse är att en vacker kvinna nämnd i materialet kallas *Blomma* som särnamn, dvs. utan att ha en *Blom*-led i sitt officiella namn. *Gunne* har uppstått t.ex. ur kvinnonamnet *Gun* eller förleden i *Gunborg*, *-vor* respektive ur stammen i mansnamnet *Gunnar*, i båda fallen med tillagd ändelse *-e*. Namnet *Hagis* kommer av förleden i *Hagberg* eller *Hagström* plus ändelsen *-is* från slangspråket. *Kråkan* är i materialet främst ett kvinnligt jämförelsenamn, som formellt närmast motsvaras av manliga, rimmade namn som *Håkan Kråkan*.

Linkan avser utan könsåtskillnad en person med efternamn som *Lindgren* eller *Lindqvist*; på motsvarande sätt brukas *Ljungen* för *Ljung* och *Lunkan* för *Lundgren* eller *Lundqvist*. Namnet *Olle* är som kvinno­beteckning hämtat från efternamnet *Olsson* men som mansbeteckning uppkommet ur antingen förnamnen *Elof*, *Fridolf*, *Joel*, *Olaus*, *Olavi*, *Olof* eller efternamnet *Olsson*. Namnet *Sanna* refererar som kvinnonamn till *Susanna*, *-e*, medan det som mansnamn vid något tillfälle fungerar som särnamn, då det betecknar en person från orten *Sanna*. De för kvinnor och män likalydande inofficiella namnen har alltså ofta (delvis) samma ursprung men ibland av naturliga skäl olika sådant. Det inofficiella namnet *Alva* motsvarar i materialet dopnamnen *Alfhild* och *Alvina*. Formerna *Boja(n)* eller *Boje* återger kvinno­namnet *Ingeborg* m.fl., *Bojan* dessutom även mansnamnet *Bo*. *Lillsneckarn* är ett folkligt namn på en ung flicka som verkar namnges efter sin fars yrke som snickare.

Dessutom skall nämnas ett antal mansnamn som också i princip är svenska till ursprunget. *Acke Berka* eller *Axel Bergqvist* och *Svenne Berka* eller *Sven Bergqvist* tillhörde på 1930- och 1940-talen Sveriges främsta fotbollsspelare och kan fortfarande nämnas ibland. Vanliga yrkesnamn brukas ofta som personliga smeknamn. *Bagarn* verkar enligt pressen ha varit ett vanligt idrottarnamn, som särskilt passat dem som varit bagare till yrket eller är ”förväntade bagartyper”, dvs. rund-

lagda personer. Bland annat flera fotbollsspelare kallas *Dala*. De heter t.ex. *Dahlqvist* och *Dahlström* men kan alternativt komma från orter som *Dala*. Känd som värmländsk poet är Stig "Fôlkprat" Berg. Hans namn anges ofta så, dvs. med en tillagd led som syftar på att han utgett dialektdikter med titeln *Fôlkprat*.

En tämligen vanlig namnbildningstyp är initialnamn. Kvinnonamnen däri är i jämförelse med mansnamnen fåtaliga. De kan illustreras med *H:Zeta*, som är en uttalspåverkad form med "stockholms-e" för *Hildur Zetterberg*; jfr *Zeta* med *Zäta* enligt registret. Mansnamnet *Koj* kan avse fotografen *Karl-Olof Johansson* och innebär i detta fall att ljudmaterialet kommer från initialerna i en serie av tre personnamn; jfr med 3.2.1 och 8.2 slutet.

Tjena är ett kompletterande namn i en dödsannons från Göteborgstrakten. Det kan återge en av den döde brukad stockholmsk – och därför på Västkusten särskilt observerad – uttalsvariant av hälsningsordet *tjänare*; Kotsinas 1998 anför *tjena* (även *tjäna*) 'hej'. Namnet *Varg-Olle* syftar på speedwayföraren *Olof Nygren*, som på 1940–70-talen ingick i laget *Vargarna* från Norrköping, där *Vargfar*, nämligen en man Arne Bergström, varit ledare vid seklets mitt. En annan *Vargfar*, Stig *Wolfbrandt* (jfr eng. och ty. *wolf* 'varg'), ledde på 1970-talet *Black Wolves*, alltså 'svarta vargarna', vilket är namnet på Karlstads rugbyklubb. Märk även *Äpplet*, dvs. Mikael *Appelgren*, Europamästare i bordtennis, vars smeknamn anknyter till efternamnet.

7.4.2. Andra nordiska namn än svenska

Att skilja nordiska namn från svenska kan vara förenat med vissa svårigheter. Flera sådana kan dock enligt mitt undersökningsmaterial bäras av både kvinnor och män, t.ex. *Gugge*, *Kolla*, *Rasmus* och *Sigge*. Namnet *Gugge* har främst utvecklats ur kvinnonamn som *Gudrun* och *Gunvor* respektive mansnamn som *Gunnar* och *Gustav*. Det kan som i dessa fall vara så att första stavelsen i ursprungsnamnet genom varierad upprepning ger smeknamnet. *Kolla* har noterats som vardagsnamn för en ursprunglig isländska döpt till *Kolbrún*, för den gamle fotbollsspelaren i Degerfors *Knut-Olof Olsson* på grund av en sammandragning av hans namn och i senare tid – väl genom uppkallelse – vidare för läraren, författaren och idrottaren Erik Bengtson, Karlstad. *Rasmus* är i mitt material som kvinnonamn och mansnamn uppkommet genom förkortning av det snarast dansk-norska efternamnet *Rasmussen*. Formen *Sigge* har jag funnit som återgivning av kvinnonamnet *Sigrun*

respektive mansnamnen *Segold* (ovanligt), *Sigfrid*, *Sigurd*, *Sigvard*, *Sixten*, *Stig* (!) samt efternamnet *Siggesson*.

Flera av kvinnonamnen är uppkomna genom förkortning av officiella förnamn, nämligen vad beträffar ljud- och stavelseantalet. Exempel på detta är *Daga* av *Dagmar*, *Gerd* ur *Gerda* och *Ingegerd*. Namnet *Hulda* finns i mitt material som en popularisering av det mera literärt förankrade *Hilma*, en förändring som har motsvarigheter bland andra namn. Formen *Ranka(n)* kommer av *Ragnhild* med konsonantförändring och efterleden ersatt med ändelsen *-a(n)*. Formerna *Leffe*, *Tosse(n)* och *Uffe(n)* är knutna till nordiska förnamn, nämligen *Leif* respektive *Thor*, *Tord*, *Tore*, *Torleif*, *Torvald* respektive *Ulf*. Man kan finna varianter som *Leffet*, *Leifen* och *Luffe* av *Leif*, men formen *Leffet* är en särskilt anmärkningsvärd bildning till mansnamnet *Leif* liksom *Ullet* till kvinnonamnet *Ulrika* (se 6.4 mitten). Vid sidan av *Uffe(n)* till *Ulf* finns i materialet också de manliga bildningarna *Ulfen*, *Ulfi* och *Ulle*, av vilka den sista formen även kan återge mansnamnet *Ulrik*. Formrikedomen är alltså ansevärd.

Mina iakttagelser om vad danskar, norrmän och islänningar kallas i Sverige är få. Möjligen söker dessa inskränka sitt smeknamnsbruk till familjen. En man i materialet har dock länge gått under namnet *Dansken*. Liksom det svenska kvinnonamnet *Kristina* har i ett fall även det norska *Kristiane* fört med sig tilltalsformen *Kerstin*. Att en avliden med efternamnet *Norman* har öknamnet *Baggen* är säkert ingen tillfällighet, för en *norrmän* i Sverige betecknas ibland som *norrbagge* (Allén 1986). En inlinesåkare i Götajoggen 1997 kallades med ett jämförelsenamn *Koss* efter det norska skridskoesset Johan Olav *Koss*. Bland de få påträffade isländska namnen finns smeknamn som *Kolla* (se ovan) respektive *Hatti* för en fotbollsspelare *Haraldur*, vars namn till bildningsstadiet nära motsvarar svenskt *Hatte* av *Hans* (jfr den vanligare sidiformen *Hasse*), som påminner om *Latte* av *Lars* (jfr det mycket brukligare alternativet *Lasse*).

Pressen har också exempel på de i Sverige kända inhemska minoritetsspråken enligt 3.2.1 slutet. Provtal på romani, dvs. zigenarnas språk, ges i 7.5.2 mitten. Samiska aktualiseras bland annat genom namnet *Jokkmokks-Jokke* som innehåller ett samiskt ortnamn; se närmare i 9.3 början. Namnen på jiddisch (med tyska som bas) är svårbestämda; sådana kan vara *Sam* för *Samuel(sson)* och *Mimosa Sam* som nämns i 10.4.2. Kortformen *Sam* kommer dock ofta över engelskan enligt Otterbjörk (1979).

Vissa namn antyder finsk språkform. Spåren av finska, som är modersmål för talrika till Sverige flyttade finnar, är ganska få i de namn

jag samlat. Men som exempel kan nämnas smekformen *Teppa* av det finska kvinnonamnet *Terttu* och dito *Jaska* av det finska mansnamnet *Jaakko*. Då en svensk kvinna gratuleras i en födelsedagsannons under namnet *Pirkitta Plom*, lär det avse någon *Birgitta Blom*. Det kan vara ett finskpåverkat uttal som antyds så, därför att jubilaren har haft goda kontakter med Finland. Finska språket gynnar nämligen *p*- och *k*-uttal, alltså med tonlösa klusiler, på bekostnad av *b*- och *g*-uttal, dvs. med motsvarande tonande ljud. En äldre dam kallad *Birgitta* visar sig från början vara finska och ha det motsvariga finska förnamnet *Pirkko*. Just i detta fall är alltså *Birgitta* ett informellt brukat och till svenskt språk överfört finskt namn.

Den ursprungligen finska formen *Pekka* förekommer också i Sverige och motsvarar ofta förnamnen *Per*, *Per-Erik* m.fl., *Peter* och *Pietari* (jfr Modéer 1964:77). Även "helsvenska" personer kallas *Pekka*, som ibland tycks ha fått modenamnskaraktär. Känd var t.ex. radiomannen *Per-Olof "Pekka" Langer* (1919–96). Smeknamnet kan även återge efternamnet *Pikkarainen* för en finländare i Sverige. *Finn-Pekka* verkar kunna brukas om en finne i allmänhet men ses under senare år ofta speciellt om rallyföraren Tommi Mäkinen. Allén & Wåhlin (1995) anger förnamnet *Pekka* för omkring 1900 personer. Flera spelmän i Dalarna har länge haft finskdalska namn, såsom *Pekkos Gustaf* för *Gustaf Persson*.

Finländare med svenska förnamn kan ges finska smeknamn i avslutning därtill. Någon *Johan(nes)* kallas sålunda *Jukka*. Ett språkblandat smeknamn har den finländske tecknaren och författaren Henrik *Tikkanen*, då hans namn återges med *Tyckanen* eller *Tänkanen* (jfr om ordlekande namn i 7.4.3). Ett i Sverige påhittat smeknamn är det av Björklund (1999:35) angivna *Cykelainen*, som betecknar en ofta *cyklande* finsk hamnarbetare i Stockholm. Exempel på finska ortnamn i Sverige och därtill bildade personnamn finns i 9.3.

7.4.3. Stilblandade och ordlekande namn

Språkmönstret i ursprungliga namn kan förändras med diskreta men effektiva medel. Inga *Rexed* kallas lekfullt för *Flexed*, då hon i radio *flexar*, dvs. 'växlar', mellan program om musik, poesi och samhällsfrågor. Annika *Sörenstam* kallas en gång i DN 2004 för *Sörenslam*, då det meddelas att hon söker klara *Grand Slam*, dvs. vinna de fyra huvudtävlingarna i golf. Särpräglade namn ges ibland en vanligare form. Någon har länge kallats *Cecilia* i stället för dopnamnet *Celin*, andra

Elisabet för det slaviska *Elzbieta* respektive ungerska *Erzébet*. En internationell form *Irene* kan i vårt land ersätta utländska former som *Erenia* och *Irina*.

När hockeyspelaren *Pelle Prestberg* nämns som *Pelle Sanslös*, innebär det både en skämtsam värdering av personen och en indirekt jämförelse med Gösta Knutssons litterärt kända katt *Pelle Svanslös*. Rallyföraren Jan "*Flash*" Nilsson kallas någon gång *Fläsk* och *Krasch*, dvs. ironiska namn som delvis liknar smeknamnet *Flash*. Då fotbollsspelaren Leif "*Foppa*" Forsberg (efternamnsbenämnd) har dålig framgång eller "gör en *flopp*", kan han tillfälligt kallas *Floppa*. Att Kenny *Bräck* gjort en vågad bilomkörning orsakar rimnamnet *Fräck*. Fotbollsspelaren Ralf Edström var förr känd för sina nickar och kallades *Nickson*, som tvetydigt påminde även om USAs president Richard *Nixon* med ämbetslid 1968–74.

Biblick förebild har namnet *Johannes Dräparen* för en tuff fotbollsspelare *Johannesson* i klubben Örgryte; jfr nämligen med *Johannes Döparen* i Matteus evangelium av Nya testamentet. Tennisstjärnan *Pelle Hjertquist* från Bodafors kallas *Hjärtat* på grund av association från förleden i efternamnet till kroppsorganet. Förre ledaren av folkpartiet Bengt *Westerberg* respektive av centerpartiet Olof *Johansson* benämndes ibland på 1990-talet – efter uppslag från textförfattarna till radioprogrammet *På håret* – med öknamnet *Vet Bästerberg* respektive *Jahajohoansson*. Även en TV-underhållare kan ibland få ett skämtsamt namn i pressen, t.ex. från 2002 *Kristen Kasperdocka* för programvärden *Kristin Kaspersen*. Liknande ord- och namnlek berörs av Tryti (spec. 1984:119–126).

Som både pastischartade och underhållande kan man betrakta ombildade kvinnonamn som *Fiken* av *Fredrika*, *Lussan* av *Louise* och *Sippan* av *Elisabet*. Motsvarande gäller mansnamn som *Kejsarn* av efternamnet *Keijser*, *Lubba* av efternamnet *Lyberg* och *Tarren* av förnamnet *Lennart* (en baklängesbildning). Se beträffande omtolkade namn och namnlek även 2.7 och 3.3.1.

7.5. Skriftspråkliga och talspråkliga namn

Vissa olikheter och variationer kan märkas mellan namn i skriftspråk och namn i talspråk. Dessa avspeglar sig också i tidningsmaterial.

7.5.1. Skriftspråkliga namn

Jag vill först fästa uppmärksamhet vid anspelade namn, särskilt sådana som har internationell eller litterär syftning. Exempelen kan hänföra sig till sport och barnlitteratur. Bland kvinnonamnen märks *Lill-Turchina* som benämning på en svensk kvinnlig handbollsspelare, vilken jämförs med ryskan *Turchina*, som har kallats "världens bästa handbollstjej". Dessutom kan *Världens bästa Karlsson* anföras, dvs. ett namn avseende guldmedaljören i simning *Louise Karlsson*, vars hedersnamn påminner om *Astrid Lindgrens* fantasifigur i boken *Lillebror och Karlsson på taket*, vilken ju alternativt nämns på det viset (se 4.2.1 mitten). Motsvarande exempel finns bland manliga namn. Svensken *Ulf Sandström* kallades *Lill-Krutov*, eftersom han i likhet med den ryske ishockeyspelaren *Krutov* inte behövde gå mållös från en match. Namnet *Lasse Liten* om t.ex. ishockeyspelaren *Lars Dahlström* från Södertälje och storsimmaren *Lars Frölander* erinrar raljant om den kända barnvisan *Lasse, Lasse liten*.

Vissa långa namn har en benägenhet att särskilt förekomma skriftspråkligt, varom se 6.6. Utländska namnformer kan i svenska tidningar ibland ge texten en värdig prägel. Mera högtidliga, t.ex. på engelska formulerade namn, såsom *Rockamore* för en 50-årig svenska, kan föras hit. En latinsk namnbildning *Rustica* används om en kvinnlig konstnär *Rut*, som gillar *rustika* motiv. Bland skriftspråkliga mansnamn kan jag särskilt nämna ett par längre namn i meningsform: *Ge mig en kvart om dagen!* som uppmanande namn om en kroppsvårdare och *Ska han inte lägga av snart?* som fundersamt namn om en överårig popsångare. Hit hör bland andra också sådana kvinno- och mansnamn på prästtagare i idrottsgrenar, som inleds med lederna *Guld-*, *Silver-* och *Brons-*. De innebär kontraster och skall här senare och närmare behandlas i 8.5.

7.5.2. Talspråkliga namn

Här märks namn i talspråksform, som även kan ha anknytning till kändisar och idoler (jfr citat 7 ovan). Ett sådant är kvinnonamnet *Babs*, som främst kommer av *Barbara* och *Barbro* men någon gång även av t.ex. *Valborg*. Formen *Babs* fungerar alltså som kortnamn och är försedd med den sentida bildningsändelsen *-s*. Jämför därmed smekformen *Mas* av *Maria*. Sångerskan *Alice Babs*, gift *Sjöblom*, har dock *Babs* som tillagt namn med efternamnsfunktion. Hit hör dessut-

om flera från engelskan lånade former som *Lottie* och *Peggy*. Namnet *Lottie* brukar representera förnamnet *Charlotta*, -e men kan dessutom återge det ovanliga, ursprungligen norska *Bergliot*. Ett namn som *Peggy* är icke numera entydigt bundet till något förnamn (se 3.3.3). I talspråksnamnen ingår också kortnamn som *Tea* för *Dorotea* eller *Teresia* och särnamn som *Pussy*, vilket i jämförande syfte är uppkommet av eng. *pussy-cat* 'kissekatt, älskling'.

Mansnamn kan ofta vara inriktade på vad någon gör eller hur någon rör sig. Jag kan hänvisa till namn på idrottare som *Bryggarn*, *Buttis*, *Flygis* och *Sotarn*. Namnet *Svarvarn* eller dialektalt *Svarvern* anger troligen den så benämnades yrke, vana eller hobby. Av dem brukar *Buttis* t.ex. *butta* eller *putta* 'stöta in' bollen i bandymålet, medan *Flygis* har för vana att *flyga* över isen, då han är ledare i ishockey. Ett namn som *Bob(b)o* har ofta utvecklats från mansnamnet *Bo* – jämför den likvärdiga formen *Bosse* – men kan dessutom ha förutsättningar i andra personnamn, såsom svenskt *Tor-Björn* eller till och med infört nigerianskt *Bobga*. Smekformer kan också utgöra kombinationer av för- eller efternamn med särnamn, som då *Janne Loppa*n gäller Sven Erik *Jansson*. Formen *Janne* syftar här med talspråksform på första leden i efternamnet, och *Loppa*n med ett jämförande ord på personens livlighet. Frasen *leva loppa*n 'festa, svira' (Allén 2003) kan säkerligen ha inspirerat till detta namn.

Namn med tycke av slang dyker ofta upp. Barnpromenadledaren Merit *Forsberg* i Stockholm kallas fru *Forsis*; -is-ändelsen är vanlig i svensk slang och brukar i inofficiella personnamn markera att en ursprunglig namnled ersatts. Med ändelsen -an återger *Netta*n åtminstone förnamnen *Anette*, *Henrietta*, -e och *Jeanette*. Frasen "Grattis *Sanneskatan* på 25-årsdagen" hyllar med öknamn en dam, för *Sanne* avser förnamnet *Susanne* och dess bostavsrim *skata* är ett slangord för 'flicka' enligt Gibson (1978); jfr *Nonnepadda*n i 6.3 mitten och olika nedsättande kvinnobeteckningar hos Kotsinas (2003:93). Andra bildningar görs t.ex. med ändelsen -as som i namnet *Krulla*s till orden *krulla/krullig* och -in som i *Piggelin* om en *pigg* varelse. En frodig namnbildning som i gratulationstexten "Hurra för *Pluttenussan & Megeleggen*, 18 år" har tycke av både ordlek och barnspråk. Efter att ha rådfrågat slangordböckerna förmodar jag, att texten innebär ett leve för tvillingarna 'lillflickan' och 'flickstumpan'! Subst. *plutt* betyder nämligen 'barn' och *nussa* eller *nutta* 'flicka etc.' (Kotsinas 1998), medan *Megeleggen* verkar kunna vara en slangspråksbildning av *megga* 'flicka' (Gibson 1978) och *legg* eller *lägg* 'ben' (Kotsinas

1998), alltså egentligen med betydelsen "flickbenet", dvs. 'flickstumpen'. Jämför flera lekfulla bildningar i 4.2.5 mitten.

Latjing fanns på 1980-talet använt som namn för en fotbollsspelare i Arvika, vilken brukade *lattja mä trasan* 'leka med fotbollen', som man kan uttrycka det på slangspråk (Thorén 1996). Grundordet lär vara *lattjo* 'bra, roligt', som är ett ord från romani (Bergman 1964:31, Carling 2005:89). En känd fotbollsspelare i Göteborg har karakteriserande kallats *Lattjo* och en hamnarbetare i Stockholm *Greve Lattjo* (Björklund 1999:65). Ett berömmade namn med samma ursprung är journalistnamnet *Pralen* från DN, vilket hör ihop med det romska ordet *pral* 'bror, kamrat' (Carling 2005:89). Förr var *Plåtis från Bagis*, dvs. 'plåtstagaren från Bagarmossen', en sportfavorit i Hammarby. När en man kallad *Rajtan* – som påminner om slangens *rajtantaajan* 'fest' och *rajtatajta* 'dansa' (Kotsinas 1998) – avled, sattes det en antydande musiksymbol i hans dödsannons. *Polarn* är ett namn bildat till subst. *polare* 'kamrat' (Bergman 1964:87).

Därtill kan läggas exempelvis namnen *Tjomme(n)*, *Tjomming*, *Tjompen* och *Tjompy*, som bland annat brukats om utövare av bollsporter. De tycks vara bildade till slangordet *tjomme* 'pojke, kamrat', vilket väl är ett lån av engelskt *chum(my)* 'vän' (Bergman 1964:92). I ett par fall hänför sig dock namnet även till personer med förnamnet *Thomas*. Kung Carl XVI Gustaf kallades som kronprins och gymnasist *Tjabbe* eller *Tjabo*, ett namn från romanis *tjabo* 'pojke'. Dessa namn motsvarar stockholms slangord från tidigt 1900-tal (Thorén 1996). Det manliga *tjabo* används i svenskan mindre än det därtill enligt Bergman (1964:36) bildade kvinnliga *tjej* 'flicka', som har blivit ett allmänord. De sentida rätt vanliga slangorden för 'flicka' respektive 'pojke', såsom ursprungligen turkiska *guss* m.fl. respektive *shino* etc. (Doggelito & Kotsinas 2004:13 f.), tycks ännu inte ha gett upphov till namn i pressen.

Flera presenterade namn är från Stockholm. Men inslag av slang finns också i göteborgska namn. Göteborgarnas stora intresse för fotbollslaget GAIS har stimulerat namnbildningen. Namnen *Gais* och *Gaisarn* för två idrottsmän anger att de är medlemmar i den antydda klubben. Lagledaren Åke *Lindegarth* har kallats *Lindegais* men även dialektalt *Tanna* 'tanden' på grund av en avslagen *framtand*. Engelskt uttal anger formen *Hajsen* för fotbollsstjärnan Glenn *Hysén* från IFK Göteborg och senare Liverpool. På grund av sina *hyss* benämns han även *Hyssen*! Från Haga i Göteborg noteras öknamnet *Hängbjörken* för en äldre man som heter *Björk*. Han har kanske varit kommunalarbetare, för en sådan persons spade kan i slang ironiskt kallas *häng-*

björk (Gibson 1978). Han kan ju alternativt vara *hängig* 'sjuk, dålig' (Kotsinas 1998).

Företeelsen rimmande namn är välkänd, inte minst från ramsor och lekar. Bland kvinnonamnen märks t.ex. de vanliga lekfullt använda namnfraserna *Anna Panna** och *Nickan Pickan*. Omkring 1950, då namnet *Anna* väl ännu inte åter blivit så vanligt bland yngre människor, hörde jag den retsamma namnramsans "Anna Panna stekte fläsk, artonhundra nittisex". *Nickan Pickan* brukar ha sin utgångspunkt i formen *Annika* 'lill-Anna', dvs. efterleden däri kan försees med ändelsen *-n*, varefter det bildade inofficiella namnet ges ett rimmande tillägg. Bland mansnamnen finner man exempelvis *Fredde Bedde*, *Ivrige Ivar* och *Jan Banan*; se om liknande former även 6.6 början.

I exemplet *Ivrige Ivar*, som bland annat gäller 1960-talets skrinarmästare *Ivar Nilsson* från Hindås, nyttjas s.k. bokstavsrim, dvs. uttalslikhet mellan de ingående orden vad beträffar begynnelseljud. Namnet *Ivrige Ivar* brukades t.ex. också – enligt uppgift från Lennart Graneld – om förra kommunalrådet och riksdagsmannen *Ivar Franzén* i Kungsbacka med anledning av hans *iver* att genomföra nyheter inom politiken. En gratulation till en dam som fyller 25 år undertecknas med en rimmad talspråksform *Jollebrolle**, som avser någon som är 'din bror Jan-Olof'.

7.6. Namn i menings- och satsform

Det finns exempel på smeknamn i menings- och satsform. Namnet *Du vet vem* betecknar t.ex. anonymt en födelsedagsgratulant. Man kan exempelvis jämföra detta med ett namn som Fröding 1891 brukade om sig själv i hyllningsdikten *En liten comedia*, nämligen *Hon Vet Vål Hvem*. Namnet *Han Som Bestämmer* eller annorlunda formulerat *HSB* har ett par gånger som en namnlek setts gälla statsminister Göran Persson. En kvinnlig motsvarighet är *Hon Som Bestämmer* eller *HSB* för t.ex. VDn Birgitta Johansson-Hedberg i *HSB Bank!* Detta vitsande namnbruk utgår närmast från den gängse förkortningen av *Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsförening*. Se meningsformade namn även i 7.5.1 slutet.

Man ser för övrigt i systerspråken några andra originella tolkningar av initialord, såsom *De Satans Baner* för *DSB* (egentligen om *Danske Statsbaner* enligt *Politikens slangordbog*) och *Komplett Udugelige Lurendreiere* för *KUL* (egentligen om *Kommunistisk universitetslag*

enligt Tryti 1984:124). Initialnamnet *HSB* kan jämföras med exempel i 6.5 mitten, såsom *Beba*, *Pege* och *PG*.

7.7. Namn som har dubbel stilistisk funktion

Bland smeknamn som har dubbel stilfunktion märks åtskilliga som både återger sina ursprungsnamn formellt och uttrycker ett nytt innehåll på överraskande sätt. Hos kvinnonamnen märks sålunda *Grynet* av efternamnet *Grünewald* och *Kakan** av förnamnet *Annika* m.fl. Bland mansnamnen förekommer t.ex. *Bullen** av efternamnet *Berglund* och *Taggen* av förnamnet *Tage*.

Men vid sidan av den antydda formella likheten mellan inofficiella och officiella namn förekommer de nämnda smeknamnen också som jämförande eller karakteriserande särnamn. Namnet *Bullen* kan i så fall erinra om någons runda kroppsform och *Grynet* om någons litenhet; jfr liknande fall i 3.4.4. Märk även slangorden *bulle* 'tjockis etc.' och *gryn* 'barn' (Kotsinas 1998). En bildning med alternativa funktioner är namnet *Nicke*, vilket i mitt material kan återge både sju förnamn, *Jan-Erik*, *Niklas* m.fl., och sju efternamn, bl.a. *Niklasson*, *Nykvist*; jfr *Kalle* för t.ex. *Kalervo/Karl* respektive *Carlén/Karlsson*.

Flera inofficiella personnamn har alternativt ursprung i ett efternamn eller ett ortnamn. Det kan t.ex. gälla någon person kallad *Dala* enligt 7.4.1. En utvecklad stilfunktion ansas, då en person tycks ha blivit dubbelt uppkallad, såsom en nyfödd pojke *Åsa-Nisse* i Nacka 1995 efter både sin mor *Åsa* och gestalten *Åsa-Nisse*. Ett smeknamn kan också anses ha dubbel stilistisk funktion genom att exempelvis vara utvecklat i flera led, såsom *Garvis* enligt 9.7 slutet, ett namn vars språkstoff verkar härröra från yrke, uppkallelse och lån.

Fristående smekformer och öknamn skulle oftare kunna vara lämpliga stilistiska alternativ inom vardagliga skildringar i pressen. Man borde dock undvika bruket av dem i schablonartade presentationer och som långrandiga hyllningar (jfr ex. i 2.3 och 6.6).

7.8. Sammanfattning

Jag har behandlat de inofficiella namnens förekomst i jämförelse med förnamn och efternamn samt såsom särnamn. De senares antal är något begränsat, särskilt för kvinnonamnens del. Personnamn knutna till ortnamn finns talrikast för män. Några officiella namn som bildat sär-

skilt många inofficiella namn är förnamnen *Elisabet* och *Katarina* samt *Karl* och *Per* respektive *Peter* jämte därmed besläktade efternamnsbildningar.

Inofficiella personnamn uppvisar växlande stilvärde. Skriftspråkliga namn kan referera till utländska och litterära förhållanden eller ha omskrivande prägel. Talspråkliga namn är ofta formulerade med slang och vardagligt språk. Inslag i namnförrådet finns från svenska minoritetsspråk och nordiska grannspråk.

Som speciella kan betecknas åtminstone namn i sats- och meningsform samt namn med dubbel stilfunktion. I det senare fallet kan exemplet dels referera till officiella personnamn, dels utgöra särnamn.

ILLUSTRATION 7. *Anna Panna* (se 7.5.2 slutet) gratuleras, *Mange Pange* (se 6.6 början) respektive *Jollebrolle* (se 7.5.2 slutet) gratulerar, och *Bullen* tillsammans med *Kakan* (se 7.7) hoppas på framtiden.

Gratulation till *Anna Panna* respektive från *Mange Pange* och *Jollebrolle*

"Grattis *Anna Panna*, vår sirapsängel är nu 20 år! önskar Padre" enligt DN 24.6.1997 respektive "Grattis, Kristina, önskar *Mange Pange* med tusen pussar!" enligt DN 30.11.1993 och "Grattis på 25-årsdagen, Moa, från Sune, Maj och *Jollebrolle*" enligt DN 30.3.2000.

Bullen & Co. inväntar sin chans

Aten (GP)

Ove Tobiasson, 22, tittade storögt bort mot Atens väldiga Olympiastadion. Det är där han skall vakta IFK Göteborgs mål i morgon kväll med 80 000 tjutande greker på läktarna.

– Mitt livs chans. Den tänker jag ta, sade "*Bullen*".

"*Bullens*" lillebror fick i veckan ett nytt smeknamn: "*Kakan*". Hemma i barnkammaren har Ove själv en liten krabat. Vågar vi gissa att han blir fotbollsmål-vakt och kallas "*Smulan*"?

(GP 19.3.1985)

8. Stilmedel vid namnbildning

Citat 8

På en måde er navnets socio-stilistiske funktion vigtigere end den elementære identifikationsfunktion. I hvert fald er det her, navnet er mest interessant og mest udtryksfuldt. (Georg Søndergaard 1979:22)

8.1. Inledning

Personnamn i pressen kan fördelas på stilistiska kategorier. Det vore naturligtvis tänkbart att granska materialet annorlunda, eftersom namn kan anses ha flera växlande stilfunktioner. Detta bleve dock möjligen onödigt komplicerat. Därför förs namnen dit, där de i stil tycks närmast höra hemma. Märk att vanligare namnsorter i princip behandlas före ovanligare. Typen metaforer eller språkliga bilder har exempelvis naturlig anknytning åt flera håll; se även Jonsson (2000).

8.2. Förkortade bildningar

Långa förnamn och efternamn ger genom förkortning ofta upphov till talspråkliga namn, som kan visa sig praktiskt användbara; jfr också 6.5.

Kvinnonamnet *Aga* kan utgöra en förkortning och vara uppbyggt av initialerna i det fullständiga personnamnet *Anna-Greta Alsterås*. Detta innebär att tre personnamn har gett upphov till ett enda muntligt brukat namn (enl. 3.2.1). Formen *Milis* har bildats genom sammandragning av *Marie-Louise*, och *Bitte(n)* har uppkommit av *Birgit(ta)*, *Britt(a)* eller *Elisabet* liksom *Silla* av *Cecilia*. Namnet *Gen* har uppstått som kortform ur *Genoveva* och som namnförkortning med någon ombildning ur namnföljden *Gerd Matilda*. Namnformen *Sissi* har sitt ursprung i sju påvisade förnamn, t.ex. *Cecilia*, *Rosie* och *Signe*. Formerna *Jo* och *Ka* återger som kvinnonamn *Johanna* respektive *Karin*

eller *Katrin*. Namnet *Kri* kan vara kvinnligt av *Chatarina*, *Kristina* och manligt av *Christian*.

Mansnamnet *Aga* kan vara förkortning av efternamnet *Augustsson* plus ändelsen *-a*. *Alf* har ibland uppstått som sammandragning av det under 1900-talet allt mindre gångbara mansnamnet *Adolf*, som blev internationellt mest känt genom tysken *Adolf Hitler*. Mansnamnen *Gu* och *Jö* är två kortnamn för *Gunnar* respektive *Jörgen*. Mansnamnet *Kjarne* har uppstått ur namnföljden *Kjell-Arne*; liknande kombinationsnamn är även *Snocke* av *Sven-Åke*, *Brasse* av *Lasse Brännström* och någon gång exempelvis *Larsson* av *Lars-Åke Oskarsson*. Sådana exempel på namnbildning är enligt Modéer ”djärva krumsprång” (1964: 82). Märk bruket av kortnamn med eventuell ändelse, vilka ofta kan motsvara förleden i efternamn, t.ex. *Petter* av *Petersson* och *Swanis* av *Thore Swanerud* (känd orkesterledare). Initialnamn behandlas i 6.5 mitten.

En mest förr brukad anspelning på ett kungligt namn var *V-Gurra* (uttalat [ve`gurra]) för kung *Gustaf V*. Den bygger på omtolkning av den romerska talsymbolen *V* ’fem’. (Liktydigt *Mr G* förbigås här enligt motivering i 1.6.) Någon likhet med andra anförda kortnamn har kvinnonamnet *Y*. Det brukas av politikern *Ulla Y Gustafsson*, Göteborg, som innan hon införde ”extranamnet” ofta förväxlades med en annan *Ulla Gustafsson*. Uppslag till *Y* fick hon, då hon från sin barnoms Kungshamn mindes ett franskt krigsbarn med namnet *Yvette*. Jämför detta med USA-sättet att i ett angivet namn införa en fritt vald initial, som i namnet på president *Harry S Truman* (1884–1972). Ett barn i vardande kallas en gång *X*, vilket kan jämföras med matematiskt *X* för ’obekant storhet’, men barnet blir som nyfött också annonserat som *Hedda* i DN 2002. Namnet *Z* anges oförklarad i dödsannonser för en år 2003 avliden stockholmare. Det lär i uttalet ha två stavelser respektive fyra ljud, dvs. /sä-ta/. Märk det skriftspråkliga kortnamnet *G* för en fotbollsspelare *Gustavsson* i Hammarby, vilket ju är kortare än det påträffade *Gus*, *Gusten* och *Geson* för detta efternamn.

Namnet *X:et* brukas här om flera idrottsmän som heter *Erix(s)on* och har en förebild i namnet på måleriprofessorn *Sven ”X:et” Erixson* (1899–1970), som använde denna förkortning även som signatur på sina tavlor. Namnet *Zeta* eller *Zäta* avser personer som har namn med *z*-stavning, såsom *Tomaz*, *Zachrisson*, *Zetterberg* och *Zeth Höglund* (känd tidningsman). Namnen *X:et* och *Zeta/Zäta* finns också som kvinnonamn. Ett exempel gäller sångerskan *Monica Zetterlund*: ”’The lost tapes’ har *Zätas* fans snackat om i trettiosex år, men knappast någon hört” (NWT 6.9.1996); jfr även *H:Zeta* i 7.4.1 slutet. Märk vidare

en speciell smekform som *Hasse T* för *Hans Torstensson*, hämtad från en dödsannons.

8.3. Språkliga bilder

De metaforiska namnen är talrika. Namnet *Måsen* finns exempelvis om en kvinna. Det kan väl innebära en språkligt formulerad bild av henne, kanske snarast som en vit, fri och naturlig kustbo. Smeknamnet *Trollet* används bland annat om en nyfödd pojke och en tonårsflicka. Det har liksom det vanliga substantivet *troll* ofta en smeksam ton då det brukas om barn; jfr även beteckningen *charmtroll*. Som *Grytan* benämndes länge en storsimmare, som efter en kall simtur utan lov gick avsidet och värmdes sig i en *gryta* med varmvatten (jfr 8.12 och se Jonsson 2000).

Namnet *Kungen* kan vara berömmande, såsom då det en gång nyttjas om ishockeystjärnan Ulf Sterner, Karlstad; jfr titelbruket i t.ex. *Kung Åke** för den legendariske travkusken Åke Svanstedt, och märk beteckningen *kung* 'om person som är ledare i vissa lekar' (SAOB K 2294, betydelse e: a). *Prinsen* är ett jämförande namn om en yngre man i karriären. På folkminnesinstitutet i Uppsala har jag sett *Prinsen* beteckna en skånsk prästgårdsarrendator i Tottarps socken, son till en storbonde i Staffanstorp kallad *Kungen*. Folkpartiledaren Lars *Leijonborg* benämndes efter valframgången 2002 *Lejonkungen*, jfr Disneyfiguren *Lejonkungen*. Märk även bildliga namn som *Bolltrollaren* om en fotbollstränare i Billdal; jfr *bolltrillare* (Gibson 1978) och *bollmatare* (Kotsinas 1998) 'fotbollsspelare'. En innebandyspelare i Karlstad har smeknamnet *Baron*, vilket lär stamma från bandylaget *Baronerna*, startat av friherre Gerard De Geer (1889–1980), känd som industriledare för Lesjöfors AB, Värmland.

Tänkbara bildspråksnamn kan ibland visa sig ha konkret syftning. *Fjällvinden* kallas såväl en kvinnlig som en manlig idrottare från skidklubben med detta namn i Tärnaby, Lappland. Flera idrottsmän kallas *Måsen* som ett sammandrag av efternamnet *Mårtensson* eller som en kombination av förnamnsinitial med en inledande del av efternamnet plus ändelsen *-en*, t.ex. gällande *Martin Åslund* och *Mats Åström*.

8.4. Jämförelser

De jämförande namnen, som är talrika, har viktig social och stilistisk funktion (se citat 8 ovan). Deras antal sammanhänger för övrigt med hur man fördelar namn mellan 8.3, 8.4 och 8.5.

Smeknamn på kvinnor pendlar från litenhet till dyrbarhet, som i *Lillpyttan* och *Pärulan**. Det senare namnet uttrycker uppskattning och används t.ex. av en man om dennes hustru. Berömmande är också *Flitiga Lisa*, sett i bruk 2004 om en fotbollsspelare Lisa Mellberg i Mallbacken; jfr växten *Flitiga Lisa* som avser en sorts rikt blomstrande balsaminer. Jämförande mansnamn gäller ofta ålders- och storleksförhållanden. Magnus "*Lill-Tidan*" Johanssons far är Nils "*Tidan*" Johansson från *Tidan* i Västergötland. Båda har spelat fotboll för IFK Göteborg.

Kvinnor kan få inofficiella namn inledda med *Lill(a)*, såsom *Lill-Babs* för sångerskan Barbro Svensson och *Lilla Gos* 'lilla älskling' som ett kelnamn. *Lill-Babs* uppges referera till artistens båda tidigare smeknamn, dvs. *Lillan* och *Babs* av Barbro. Jfr dock även namnet på sångerskan Alice Babs (7.5.2). I texten "*Lillstrumpan* gratuleras på 30-årsdagen av *Storstrumpan*" väntar man sig eventuellt snarare *-stumpan* 'flickan', men det gäller bildningar till slangordet *strumpa* 'flicka' (Gibson 1978). Ett mansnamn *Strumpan* har annat ursprung, nämligen efternamnet *Strömberg*. Många manliga idrottare har namn inledda med *Lill(e)*, såsom *Lill-Krutov* för hockeyspelaren Ulf Sandström, vilket namn påminner om Sovjets gamla hockeystjärna *Krutov*, och *Lelle Kjell* (dialektalt ursprung) eller *GEMA-Kjell*, som betecknar speedwayföraren *Kjell* Gemanius från klubben *GEMA* i Göteborg.

Bland kvinnonamnen finns tillfälligt *Stor-Babs* för Barbro "*Babben*" Larsson; jfr *Lill-Babs* ovan. Mansnamnen har ett tjug *Stor*-sammansättningar, såsom *Stor-Flash* för rallyföraren Jan "*Flash*" Nilsson, då han och hans fru väntar barn. År 1998 blev Sune "*Maximum*" Karlsson 75 år och gratulerades av "speedwayfansen". Han satade *maximalt* på motorsport. Jämför *Minimal* som namn på en kortväxt musiker samt *Super-Jill* om superskickliga countrysångerskan Jill Jonsson. Annars gäller *Super*-namnen ofta goda idrottare som *Super-Seb* om DIFs målvakt Sebastian Karlsson. *Plutten* och *Pysen* svarar i betydelse till *Lillen* men kan också ironiskt brukas om storväxta personer. Namnet *Pojken* ses en gång nyttjat om en 91-åring! Märk även namnet *Jätten* som boxarnamn. Detta kan också avse en liten men stark spannmålsbäare (Björklund 1999:87)! Namn med leden *Lill(a)(n)* eller *Lill(e)(n)*, *Stor(a)* eller *Stor(e)* är jämförande, åldersanty-

dande eller ironiska (jfr 3.4.4, 6.3 mitten). Samhöriga *Lill-* och *Stor-*namn utgör *relationsnamn*. Namnparet *Lill-Murren* och *Stor-Murren* betecknar med namnvariation två generationer av bandyspelarna *Murén* (jfr Otterbjörk 1979:3). En *Gammel-Pricken*, död vid 86 års ålder, lär ursprungligen ha fått namn efter sin son kallad *Pricken*, ett mycket vanligt babynamn.

Tabuföreställningar till trots finns namnet *Jesus* som jämförelsenamn, t.ex. om en fotbollsspelare med långt hår och sandaler, som ju i slang kallas *jesustofflor* (Gibson 1978). *Halte Jesus* har betecknat en halt kristendomslärare. Olika värden i namnets båda delar bidrar säkert till dess effekt. *Fläsk-Jesus* avsåg en rund kristendomslärare och *Pansar-Jesus* biskop Manfred Björkquist (1884–1985). En Tivedenpredikant försökte omkring år 1900 vid en sjö uppväcka en död och kallades sedan *Udenäs-Jesus*. New Age-artisten Thomas Di Leva har fått namnet *Gävle-Jesus*. En forshagabo med långt skägg är känd som *Reserv-Jesus* (Leibring 2004:76). Jämför att en firereligiös affärsman benämnts *Bank-Jesus* (Modéer 1964:117). I pressen ses ibland smeknamnet *Buddha*, som erinrar om det hedersnamn vilket gavs till religionsfilosofen Siddharta på 500-talet f. Kr. För sina frälsande insatser fick Frölunda-tränaren Conny Evensson en gång det bibliska namnet *Messias*. Ishockeylaget Frölunda kallas *Frölunda Indians* eller *Indianerna*. En tränare däri var känd som *Buttra Molnet*, ett jämförelsenamn i indianboksstil!

Skådespelaren Wiktor Andersson fick jämförelsenamnet *Kulörten* redan som 20-åring 1907, då han spelade biografvaktmästare i en revy och uppträdde som rödhårig i färgglad uniform med amiralshatt (Ericson 1989–93 del 1:109 f.). Thomas Wassberg intog som skidåkare ibland en sittställning som gav honom namnet *Säcken*. Flera idrottare har kallats *Snoddas*, vilket namn liksom småbarnsnamnet *Snoddas* verkar knutet till verbet *sno*. Känd blev den sjungande bandyspelaren Gösta Nordgren (1926–81) från Bollnäs. Sitt smeknamn lär han ha fått av att hans far varit ”gummihandlare”, dvs. hade i sitt arbete som taxiförare sålt kondomer, varför sonen kallades *gummisnodden*, vartill bildades kortnamnet *Snoddas* med ändelsen *-as* (Ericson 1989–93 del 13:133 f.). I namnbildningen kan alltså grundordet vara *snodd* ’hopsnott [...] garn eller snöre’ (Allén 1986) och slangordet *snoddas* ha den jämförande betydelsen ’kondom’ eller (Kotsinas 1998) ’penis’.

Av jämförande slag är även ursprungligen nationalitetsbetecknande namn, som *Dansken*, *Norrmannen*, *Svensken* och *Tysken*. Bland jämförelsenamnen ingår dessutom vissa, för vilka parallellt brukade, något liknande för- och efternamn tycks ha haft betydelse vid namnbild-

ningen, såsom ett par fall av *Kryddan*, som syftar på någon *Christian* och *Krister*, respektive *Halvan* för en slalomåkare *Halvarsson*. Man kan som ytterligare ordlek notera att slangordet *krydda* brukar beteckna 'glädje, kick' och *halva* 'sup' (Kotsinas 1998).

8.5. Kontraster

Den grupp, där namnen stilistiskt kan studeras i kontrast till varandra, är stor. En bakgrund ges av Liljestrands 1993:87–89 om kontrasterande stilfigurer. Märk talrika "pristagarnamn" från idrotten, vilka bygger på likhet eller olikhet i erövrade priser. Här ingår t.ex. *Guld-Lisa*, alltså guldpristagaren i 400 m. häck under EM 1982 Ann-Louise Skoglund, *Guld-Foppa*, dvs. OS-segraren i ishockey Peter "Foppa" Forsberg, och *Gulde Svahn* (!) för segraren i VM-femmilan på skidor 1985 Gunde Svahn, *Silver-Martin* för EM-silverpristagaren i stavhopp Martin Eriksson och *Brons-Kajsa* Bergqvist, som tog en friidrottsmedalj i brons under OS i Sydney 2000. Dessa namn har närmast skriftspråklig karaktär.

Här kan vidare observeras fraser som *Mor Elsa* om en husföreståndare, där den inledande ursprungliga titeln ingår i namnet. Man kan jämföra med *Fader Gunnar*, som används om flera män, t.ex. en präst och en kriminalkommissarie. Att manliga ishockeyspelare efter sin funktion i laget kan kallas *Back-Stefan* respektive *Forward-Peter* är inget märkligt. Statsrådet Bo Ringholm benämndes i en aktuell serie-sekvens i DN 1999 med kontrasterande namn som *Skrivholm*, *Mailholm* och rentav *Skitsnackholm* (!) i samband med sitt agerande i ett diskutabelt personalärende. Vid ett internationellt finansministermöte i Malmö uppgavs Ringholms namn förkortat som *BoRing*, vilket inte alls har god klang på engelska, där ju *boring* betyder 'tråkig'. En viss kontrast råder vidare mellan ett noterat engelskspråkigt hästnamn *The Onion* 'rödlöken' och ett därtill svarande travkusknamn *Purjo*, bildat till *purjolök* 'grön bladlök'. Det är en konstfull färgsammanställning och ett välfunnet manligt smeknamn.

8.6. Formella upprepningar

Namnupprepningarna är många i materialet. Bland kvinnonamnen märker man en ofullständigt upprepad led i *Hillill*, en form som tycks ha uppkommit ur efterleden i *Alfhild*. Kvinnonamnet *Lollo* består av

en upprepad led ur namn som *Liselotte*, *Louise*, *Solveig* och *Viola*. *Sussie Pussie* är ett utbroderat smek- och rimnamn, som startat med formen *Sussie* av *Susanne*. Namnet *Kajsa Kavav* med tillagd led och bokstavsrím har ofta betecknat höjdhopparen *Kajsa Bergqvist* med en förebild i Astrid Lindgrens bok *Kajsa Kavav och andra barn* (1950).

Motsvarande rim och upprepningar finns också hos mansnamnen, t.ex. *Håkan Påkan*, *Hö-Hö*, *Jaja*, *Lollo* och *Vilda Ville*. Namnet *Håkan Påkan* består av ett förnamn som får tillägg av ett nonsensaktigt rim; jfr med *Sussie Pussie* ovan och se i 6.6 början. *Hö-Hö* är ett öknamn för skådespelaren Janne Carlsson och återger hans typiska film-skraut, medan mansnamnet *Jaja* respektive *Naja* från dödsannonser verkar kunna citera någons favorituttryck; se även 10.4.3 slutet. Alternativt kan *Jaja* motsvara t.ex. ett barnspråksuttal av *Göran*, såvida detta namn föreligger. Mansnamnet *Lollo* speglar förnamnen *Lars-Ove*, *Laurent*, *Louis*, *Louray*, *Olav* och *Olof* samt efternamnet *Lagerholm*. Stavelshedubbling finns även i namn som *Bob(b)o* av *Barbro*, *Bodil* och *Bo*, *Titti* och *Tintin* av *Christin(a)* m.fl., *Tot(t)o* av exempelvis *Tomas* samt *Jan-Jan* av *Jan Johansson*; jfr 4.2.2 om småbarnsnamn. Stavelsererpris med vokalväxling förekommer, som i *Totta* av *Torsten*. Namnet *Vilda Ville* sågs i mitten av 1900-talet ofta syfta på den orädda skidförbandsöversten *Wilhelm Reuterswärd* (1908–99). Formen *Vilde Ville* har i pressen under senare tid brukats knuten till efternamnet på de internationella rallystjärnorna *Gilles* och *Jacques Villeneuve*. Hur formen *Ville* kan representera för- och efternamn redovisas i 7.3.1 mitten.

8.7. Omskrivningar

Omskrivningarna brukar ha någon social prägel och ansenlig omfattning.

Ett förnamn utvecklas till en rimramsa i ”*Ingela Plingela Pudding-pastej*, nu grattar vi Dej” (i 5.4.2), som innehåller förnamn plus smekvariant med titulatur. Märk *pudding* och *pastej* med betydelsen ’flicka’ (Gibson 1978). De båda rimsorterna slutrim (redan i första namnparet) och uddrim (*p*-formerna) bör också noteras. Språkmaterialet kan jämföras med slangfrasen *hopp-tjolahej-leverpastej* ’rolig’ (Kotsinas 1998). Namnformuleringen verkar ha förstärkande effekt. Märk även det delrimmande smeknamnet i popmusikern *Ingela ”Pling” Forsmans* namn. I gratulantnamnet *Maja Pirayan* förses första namnformen med ett rimtillägg från Lasse Åberg-låten *Min piraya*

Maja från 1970-talet. *Moras lilla Olle* betecknar vinnaren i Vasaloppet 2000 med mål i *Mora*, nämligen estländaren Raul *Olle*. Namnet är omskrivande och anspelar på Tegnérsvisan *Mors lilla Olle*. Dessutom är det dubbeltydigt vad beträffar formen *Mors* respektive *Moras*. En 23-årig *Mikael* anges med rimtillägg som *Mickedick vår lilla Klick*, vars slutord dock knappast är ett namn. Jag erinrar mig i anslutning därtill det liknande barnnamnet *Knickedicken*; jfr därmed beteckningen *knickedick* 'skojare' (Gibson 1978). Se likaså 6.6.

8.8. Främmande inslag

I avdelningen finns ett antal exotiska namn. Somliga är uppkallelse-namn efter utländska förebilder, andra är snarast nonsensartade bildningar.

Bland mansnamnen finns för svenska idrottsmän vissa från utlandet hämtade uppkallelse-namn med internationell anknytning till film, konst och idrott, som *Chaplin*, *Garbo*, *Picasso* och *Zamora*. Namnet *Chaplin* är känt om ett par fotbollsspelare, som går med utåtriktade fötter såsom filmens *Chaplin* ofta gjorde. En sådan sportsman benämns också med en intimare namnform *Chappe*.

En stockholmsk *Margareta* död år 1985 kallades *Maj*, stundom *Greta* eller vanligen – med association från sitt namn och utseende till efternamnet på den kända skådespelerskan – *Garbo*. Konstnärsnamnet *Picasso* brukas om en konststuderande fotbollsspelare, om vilken det vid målskott skrivs att "Picasso målar"! Flera goda svenska fotbolls-målvakter, såsom Bengt "Zamora" Nyholm, Norrköping, har uppkallats efter en ryktbar spansk idol, Ricardo *Zamora*. Också frun till Åke "Zamora" Carlsson kunde ibland nämnas med dennes smeknamn! Sådant namnbruk är förmodligen ovanligt.

Exotiska verkar de ovanliga småbarnsnamnen *Klottrik*, *Nuppe*, *Smyko* och *Tulsa*. Det sistnämnda motsvarar för övrigt namnet på en stad i Oklahoma, USA, vilken har flyg- och rymdfartsindustri (enligt Allén 2003); jfr småbarnsnamn med kommunikationsinriktning som *Houston* och *Telex* (i 4.2.4). Bland kvinnonamnen märks vissa ensamstående, svårtydda bildningar som *Chambo*, *Goj* och *Urrburr*, bland mansnamnen exempelvis *Coje*, *Motis* och *Strails*. Längre namn, som *Pluttelutten* och *Snuddevutten*, är åtminstone ovanligare och mer ryt-miska än sina korta motsvarigheter, t.ex. *Plutten* och *Snutten* (jfr 4.2.5). Utländska namn kan i svenska sammanhang få exotisk verkan, vilket dels kan verka lockande i namngivningen, dels kan leda till di-

verse namnbildningsordlekar. Den ursprungligen spanska formen *Pedro*, som närmast kommer av *Petrus/Peter*, får ibland beteckna någon svensk *Per*.

En afrikansk fotbollsspelare i IF Elfsborg heter *Gbassay Banqura* och benämns – snarast för att *undvika* exotism – med den engelska formen *Biggy* (jfr 10.2.1).

8.9. Förvrängningar

Ibland finns i pressen omformade namn, brukade i parodiskt syfte. Det påstås t.ex. att dåvarande ministern Marita *Ulvskog* kallats *Dumskog* av ”kapitalets brödraskap”. Som en manlig motsvarighet kan nämnas *Konjaksson* om någon i pressen omskriven, drinkintresserad politiker vid namn *Conradsson*. Smeknamnet *Nyllet* om hockeyspelaren Michael *Nylander* är en ordlekande efternamnsbildning, kopplad till slangordet *nyllet* ’ansiktet’; jfr Teleman-Wieselgren 1984 § 3.7 och 3.11. Smeknamnet *Perrault* brukas om en man *Per* Johansson, som fyllde 30 år 1993. Detta motsvarar efternamnet på en omdiskuterad fransk presidentkandidat, Jacques *Perrault*, som man då också i svenska tidningar kunde läsa mycket om.

En grovkornig gratulationshälsning vänder sig enligt annons i DN till Alf ”*Gylfenborre*”; jfr med *gylf* och slangens *borr* ’penis’ (Kotsinas 1998). Det senare namnet tycks vara en ombildning, t.ex. av efternamnet *Gyllenborg*. Former som *Pölman* och *Solman* brukades ibland skämtsamt om förre TV-meteorologen John *Pohlman*, dvs. i relation till hans prognoser, som alltså kunde innebära utsikter till regn och vattenpölar eller till *solsken*. Namnen *Kung Kohl*, *King Kohl* och *Don Kohleone* (jfr sångarnamnet *Nat King Cole* samt gangsternamnet *Don Corleone* i filmen *Gudfadern*), dvs. rimmande namn som antyder politisk stöddighet, var en gång även i Sverige nyttjade spydigheter om förre tyske förbundskanslern Helmut *Kohl*.

Parodiskt är exempelvis ett namn med ljudomkastning eller på engelska *spooneerism* (enl. Tryti 1984:124) såsom *Tappan Staffer*, vilket avser *Staffan Tapper* som missade en straff i fotbolls-VM 1974. *Åsnebrink* är en likartad, insinuant ombildning av efternamnet på tidigare svenske finansministern Erik *Åsbrink*. Efter ett felciterat namn uppkallades en pojke, som på 1960-talet berättat i skolan att han hört *Biggles* sjunga i TV. Han avsåg – utan att behärska namnet fullständigt – *Be-ates!* Flera fall anförs av Lidaräng under *Fantasinamn* [så!], däribland *Hinhålefan* som en ”utveckling” av *Hårleman* (1982:180). Ex-

empel på ”parodiska” släktnamn ges även av Modéer, såsom *Stjärtröm* för *Zetterström* (1964:116). Jämför därmed namnvarianter som *Vet Bästerberg* och *Jahajohoansson* (7.4.3).

Språkliga betydelseförändringar för karakteriserande ord kan vara såväl nedsättande som självverkande. Detta har ibland kallats pejorering och automatisering (se Svahn 1999 kap. 6). Kvinnobeteckningarna *kona*, *käring* och *fruntimmer* har haft sådan utveckling. Jag har ovan gett exempel på motsvarande tendenser bland mina inofficiella namn. En skillnad är att de nedsättande personnamnen ofta ombildas. Vidare påverkas mans- och kvinnonamn i samma omfattning, medan nedsättande kvinnoord dominerar i det allmänna ordförrådet.

8.10. Överdrivna uttryck

Exemplen inom denna kategori tycks inte vara särskilt många. I en vigselannons benämns bruden skämtsamt *Spöket*. Troligen motsvarar detta namn närmast slangordet *spöke* ’flicka, hustru’ (Thorén 1996). En vindögd, nedåtblickande människa kallas enligt referat från Göteborg under 1920-talet *Titt i helvete* och en person, som med uppåtvänd blick vandrar omkring på samma plats och vid samma tid, benämns *Titt i himla* eller *himmel* (GP-artikel 1987, Lidaräng 1982:217). De båda anförda namnen består formellt sett av dialektala imperativer och uttrycker en handling som sker under innevarande tid. Liknande av handikapp förorsakade öknamn tycks åtminstone tidigare ha varit vanliga. Namnet *Ängeln* avser i en tidningsintervju en kvinnlig sambo; jfr slangordet *ängel* ’flickvän’ (Kotsinas 1998).

Märk de många med titeln *Kung* inledda namnen bland idrottare och politiker (se 8.3 och 8.9). Ishockeyspelaren i Timrå Boo *Ahl* kallas *Fenomenal*, vilket också kan skrivas *Fenomen-Ahl* som en ordlekande karakteristik. En ironisk överdrift verkar det vara att en orienterare i Kristianstad anges som *Stridsvagnen*, men namnet nyttjas nog i jämförande syfte om en välrustad och effektiv person. I motorsport avser ordet ’kartvagn’ (Gibson 1978). Också underdrifter är gångbara, såsom då *Pluppis* ’lillan’ används om en 30-årig dam och *Pågen* ’pojken’ betecknar en äldre affärsman eller idrottare; jfr därmed *Lillen* och *Lillis* i 3.4.4.

8.11. Delen i stället för det hela

Denna grupp är inte stor. En språkstilistisk detalj får här en vidare syftning. Förr nämnde man TV-reportern Elisabeth Höglund som *Clipset*, då hon i cykelsport haft problem med *clipset* 'cykelpedalremmen'. Travtränaren Anette "Copiad" Nyström är uppkallad efter sin häst, en för henne viktig del av verkligheten.

Kiosk(en) tycks vara ett namn på en tidigare *kioskanställd* person och utgör en anspelning. Namnet *Pligg(en)* påträffas flera gånger för fotbollsspelare och även för skomakare. Det tycks vara *pligg* 'stift i skosula' som i jämförande användning orsakat namnet. Ibland antyder nog detta att personen som kallas så är liten till växten. En hamnarbetare i Göteborg var på 1980-talet känd som *Skrattet*. Säkert hade han ett tydligt märkbart *skratt*; jfr smeknamnet *Skratt-Kalle* (Björklund 1999:181). Ännu vanligare lär namnet *Skrattis* vara, en slangspråksbildning med ändelsen *-is*, som finns även hos Lidaräng (1982:81).

Vissa namn anspelar på defekta kroppsdelar. Jag kan exempelvis nämna *Tanna* 'tanden', brukat om en fotbollsspelare med avslagen *tand*, och *Glasögat* om en journalist med *ögonprotes*. Dialekterna ger sådana raka besked. *Enhåningen* som har *en hand* och *Enarming* som har *en arm* nämns av Lidaräng (1982:80, 95).

8.12. Namnbyten

Betydelseförändring har skett t.ex. i ordet *middag* från 'mitt på dagen' till 'måltid mitt på dagen' (Norén 1995:143–146). Genom liknande namnbyten kan personer ibland benämnas efter produkter och uppfinningar som de gör eller ägodelar som de har. En bryggerianställd kan kallas *Pilsnern*, en musiker på blåsinstrument *Basunen*, en älskare av chokladpraliner *Rollo* efter ett känt varumärke och en man i sällskapslivet *Skägget* på grund av sin markanta ansiktsprydnad. Märk dessutom närliggande exempel i 8.11 ovan.

8.13. Sammanfattning

Traditionella stilkategorier används här för indelning av de inofficiella namnen. Följande grupper är (mycket) omfattande: ellipsnamn, metaforiska namn, komparativa namn, kontrastnamn, reprisnamn och perifrassnamn.

Särskild betydelse verkar ellipser eller kortnamn ha. Ett begränsat omfång har framför allt den namngrupp som företräder metonymi eller namnbyten, ett material där främst saknamn ger upphov till namn på personer.

I det moderna samhället ryms också exotism eller främmande inslag samt parodi eller förvrängningar bland namnen i pressen. Det skulle inte förvåna, om dessa kategorier kommer att tillväxa i framtiden till följd av mediernas utveckling.

ILLUSTRATION 8. Smeknamn kan t.ex. vara bildliga, såsom *Kung Åke* (se 8.3), eller värderande, såsom *PärLAN* (se 8.4).

Kung Åke tog 300:e segern

Åke Svanstedt blev igår historisk genom att som förste travkusk i Sverige vinna 300 segrar på ett och samma år.

Vid söndagens tävlingar på Rättvik ledde han hela vägen med Otard Dicks och den fantastiska drömgränsen var ett faktum.

– Det kändes väldigt skönt med tanke på all uppståndelse som varit på slutet, sade Åke efter den historiska jubileumssegern.

[- - -]

Åke Svanstedt – något av rekordens man och unik i många sammanhang.

Inom trav-Sverige gör han verkligen skäl för namnet "*Kung Åke*". Inte nog med att han har tagit makalöst segerrekord, han har även blivit champion i år på hela fem olika banor. Det har heller ingen lyckats med tidigare. Segerrikast har han blivit på Bergsåker, Bollnäs, Dannero, Hagmyren och Östersund.

[- - -]

Det är således bara att konstatera att det är *Kung Åke* som regerar i trav-Sverige. Och han har för alltid skrivit in sig i historieböckerna.

(NWT 21.12.1998)

Anmärkning:

Till den traditionella kungabilden passar t.ex. ordval som *historisk* (r. 1), *vinna segrar* (r. 1 f.), *den historiska jubileumssegern* (r. 6), *segerrekord* (r. 9), *segerrikast* (r. 10), *regerar* (r. 12) och *historieböckerna* (r. 13).

En dödsannons

Ulla "PärLAN" Alexandersson

*1 oktober 1928

†8 mars 1991

Sörjd – saknad

[Famijemedlemmarnas namn, ett diktat och en inbjudan till minnesstund i Stockholm avslutar texten.]

(DN 13.3.1991)

9. Namn från dialekt och gruppspråk

Citat 9

KALLE GLA MÄ SOLA (strof 1)

Gla va Lars i hôsera,
 Erk mä mun va åg litt gla,
 gla va Jan där Nola,
 men den aller gla'ste va
 Kalle Gla,
 Kalle Kirom-lirom-la,
 Kalle Gla mä Sola.

(Gustaf Fröding 1895)

9.1. Inledning

Kan smeknamn och öknamn i Sverige variera regionalt och socialt? Med den frågan i minnet söker jag kommentera några namn, som jag från olika trakter respektive grupper har funnit i pressen. Fröding anslår tonen (se citat 9 ovan).

Till den dialektala, geografiskt fördelade sorten hör namn som i ordförråd och uttal avviker från riksspråket. I den sociala kategorin kan ingå namn från slangspråket. Detta är emellertid svårt att definiera och avgränsa: "Det finns nämligen många slag av slang, högre och lägre, finare och mera grovhuggen. Gemensamt för dem alla är avsteg från det konventionella, det allmänt vedertagna och godkända språkbruket. Man tar sig friheter" (Bergman 1964:68). Slangen innebär medvetna avvikelser från normalspråket, vilka inte är dialektalt eller innehållsmässigt betingade (Tryti 1984:16).

Det brukar betonas att slangen markerar grupptillhörighet. För namnen i pressen framstår ofta landskaps- och sockendialekter samt samhälls- och gruppspråk som samhöriga. Ibland anger jag namn exempel från en landsdel, ibland inom en befolkningsgrupp. Se om terminologin Thelander (1996) och Widmark (1996 b).

9.2. Namn med regionalt uttal

Stundom inser man att namnformer som står i tidningarna har sitt ursprung i regionalt uttal. I ganska stor omfattning har jag funnit sydvästsvenska exempel, förmedlade framför allt av NWT och GP. Den förstnämnda tidningen har flest fall.

Flera gånger har jag i materialet mött stavvokalen *e/ö* som i götamålen svarar mot riksspråkets *i/y*, som i *Lellen* 'lillen' och *Per i körka* (om kyrkvaktmästare). Ändelsen *-a* förekommer inte sällan för riksspråkets *-an* eller *-(e)n* i fem. best. f. sg., t.ex. i *Alfred i Klövva* 'Alfred i Klåvan, dvs. klyftan', *Geta* dvs. 'geten' som personnamn (se 3.5.1), *Klarälva* dvs. 'Klarälven, -älvan' som ordlek om en kvinnlig turistdirektör i Värmland, *Petter i boa* 'Petter i boden, dvs. affären'. Det öppna *ö*-ljudet motsvarar ofta i dialekt riksspråkets korta *å*-ljud, såsom i namnen *Fôlkprat* och *Isak i Môsen* (jfr 7.4.1 mitten). Formen *Elis i Tasre* återger värmländskt uttal av namnet på den folkkäre *Elias Eriksson* (1856–1936) från *Taserud* vid Arvika, äldre bror till bildhuggaren *Christian Eriksson*. Hans fyndiga repliker återges ännu i Värmlandspressen. En bandyspelare i Hammarby kallas *Rekan*, som har stockholms-*e* för långt *ä*-ljud i *Räkan*, ett namn vilket antyder att någon är liten som en *räka*; jfr *räka* 'barn' (Kotsinas 1998) och notera *Reven* för *Räven* i 4.2.4 mitten. *Jerk(a)/Jerker* är ursprungligen uppsvenska former av mansnamnet *Erik* (Otterbjörk 1979); märk även *Kalle Jerka* för *Karl-Erik*.

Ljud kan ibland saknas, såsom *-a* i de västsvenska imperativiska personnamnen *Titt i helvete* och *Titt i himla* (eller: .. *himmel*) om en skelögd människa respektive en person med hög buret huvud, *-d* i *Sme-Persson* respektive *-de-* i *Smen* 'smeden'. Ändelsen *-are* kan i mellansvenska dialekter bli *-er* som i *Mejern* 'fotbollsspelaren som mejar ner sina motståndare' samt de yrkesbetecknande *Smörjern* 'smörjaren' och *Svarvern* 'svarvaren'. En bandyspelare *Mejan* i Göteborg har ett smeknamn som motsvarar *Mejarn*, för dentaler kan ofta ersätta supradentaler i göteborgsdialekten (enligt Björseth 1958:14 f.). Formen *Bikongen* i en personlig annons har dialektalt, sydsvenskt *-o-* i stället för *-u-* före *ng*-ljud och *Korva-Bertil* har sydsvensk sammansättning med *-a-*; jfr värmländskt *Gammel-Johnny* och västgötskt *Storre-Petter* för en *Erik Pettersson*. Starkt dialektalt verkar kvinnonamnet *Bladan*, dvs. 'fru eller fröken Blad'. Den jämförbara formen *Månsan* avser en 'fru Månsson' i Klågerup, Skåne. I lokal dialekt kan ju ändelsen *-sa* finnas som i Frödings *Jan Ersä* och *Per Persa* av *Eriksson* respektive *Persson*. Likartade fall finns i materialet, såsom – då det inte

gäller hemhörighet i orten *Orsa* – namnet *Orsa* om en hockeyspelare Kenneth *Olsson*, Hagfors, och *Stor-Persvensa*, om en kraftkarl *Per Svensson* i Dalarna. *Pålle-Johan* för 'Johan Paulsson' är en dialektal namnbildning brukad om en kalmarit. Märk ändelsen *-skan* i *Anderssonskans Kalle* om en baby, uppkallad efter sin mor enligt mönster från Emil Norlanders filmatiserade bok (1901), samt *Lindqvistskan* om en fru *Lindqvist*. Se även Lidaräng (1982:83, 139 f.).

Ett ursprungligt officiellt namn kan visa sig i flera tydliga uttalsvarianter, vilka här betraktas som olika namn. *Solveig* har påträffats som *Sola*, *Solan*, *Soli*, *Solis* och *Sollan*. Ätminstone *Sola* och *Soli* är rent dialektala. En avliden varvsarbetare från Hisingen anges som *Globet*, vilket kan återge bohuslänskt uttal med tjockt *l*, *ô*-ljud och *b*- i stället för *p*-ljud. Han torde ha klagat över vinterns arbetshindrande *glopp* n. 'snöblandat regn'. Ett liknande öknamn med väderinriktning anförs av Lidaräng (1982:92), nämligen *Tivärs* av *tivär* 'töväder'.

En uttalsform i dödsannons är *Krischan*, gällande *Kristian* som avkortad form av *Kristiansson*. Namnet *Preppen* på en idrottsman och Länkarna-medlem i Göteborg antyder att han gillat produkter från *Preppens*, dvs. *Pripps* Bryggerier. Märk den västsvenska formen med *-e*- i ordstammen och *-en* som ändelse. Götamålsformen *Stecka*, som exempelvis brukas om rallyföraren *Stig-Olov Walfridsson* från Torsby i Värmland, motsvarar den vanliga talspråksformen *Stickan* av *Stig*; jfr med *n*-bortfall i ändelsen även t.ex. *Silla* och *Panka* i 9.4 mitten. En stavningsvariant av tidigare nämnda form hade musikförläggaren *Stig "Stikkan" Andersson* (1931–97). Dess stavning med *-kk-* kan ha påverkats av den vanliga skriftformen *Pekka* (se 7.4.2 slutet) eller av några ursprungligen danska/norska skriftformer som *Mikkel* av *Mikael*. Allén & Wåhlin 1995 noterar ett 50-tal fall för officiellt *Mikkel* och anger kvinnoförnamnet *Kikki* som betydligt ovanligare än *Kicki*.

Som både sociala och dialektala kan man räkna ett stort antal uttalsformer, smeknamnsbildningar eller barnspråksformer av namn, som snarare återger barns och ungdomars språkvanor än en viss landsändas. Som exempel kan nämnas *Dudde* av *Gudrun* respektive *Douglas*; *Eja* från *Elsa*, *Eva* m.fl. respektive *Einar* och *Erik*; *Gugge* av *Gudrun*, *Gunilla*, *Gunnel*, *Gunvor* respektive *Gunnar* och *Gustav*. Dialektinslag finns även i talspråksnamn enligt 7.5.2.

9.3. Nordliga och sydliga, östliga och västliga namn

Det har sitt intresse att något uppmärksamma personnamnens utbredning i landet. Lättast är att göra detta med hjälp av ortnamn (jfr 5.3.3). Betydligt svårare är det att visa hur olika namntyper av personnamn kan variera inom Sverige. Jag nöjer mig här med att ta upp ett antal namn med någon observerad geografisk fördelning. Bland dem är åtskilligt fler mansnamn än kvinnonamn. En speciell spridning av mansnamn kan ibland bero på att män snarare än kvinnor förr gjorde långa geografiska förflyttningar, t.ex. i sin yrkesverksamhet.

Man finner lätt nordligt orienterade namn i materialet. Flera namn från övre Norrland har samisk och finsk karaktär. *Jokkmokks-Jokke* eller Bengt Djupbäck – tidigare *Johansson* – var känd som sångare. Han kom från trakten av *Jokkmokk*, som är ett samiskt ortnamn med innebörden 'å-krök' enligt *Svenskt ortnamnslexikon*. Smekformen *Jokke/Jocke* motsvarar *Johan(sson)*. Den är svensk men *-kk*-stavningen tycks vara finskpåverkad. Den besläktade formen *Jussi* hör samman med finska förnamn som *Juha* och *Juho* (av *Johan*). Från sport känner man *Kiruna-Lasse* som skidlöpare, avseende Erik *Larsson* på 1930-talet, och *Kiruna-Tobbe* som ishockeyspelare, gällande *Tobias Lundström* på 1990-talet. Följande namn gäller bemärkta män från den ort som deras smeknamn anger: *Porjus* arbetade vid kraftverket med detta namn i Stora Lule älv, *Ruskträsk* kallades en saxofonist från en plats nära Lycksele, *Selånger* var backhoppare och hockeyspelare från en trakt i Medelpad, *Suorva* hade plats vid en damm och turiststation i Lappland och *Vittjärv* var känd fotbollskomet från en ort i Norrbotten. Namnet *Kiruna* är finskt och *Vittjärv* tornedalsfinskt, medan *Porjus* och *Suorva* är lulesamiska ortnamn enligt *Svenskt ortnamnslexikon*.

Det finns sydligt orienterade namn i materialet. De är från södra Halland, Småland, Skåne och Blekinge. Någon känd som *Malmö* får motta gratulationer på en bemärkelsedag. Talspråksformen *Sibben* brukades förr om sångerskan *Siw Malmkvist* från Landskrona. Patrik "Bjärred" Andersson är liksom brodern *Lill-Bjärred* fotbollsspelare som har västskånskt ursprung. *Korva-Bertil* kallades en korvhandlare i Lund men t.ex. en kollega i Solna *Korv-Ingvar*. Bindevokalen *-a-* i första fallet är en typisk företeelse i sydsvenska sammansättningar (Liljestrand 1975:33). *Kvibling* är ett inofficiellt namn för fotbollsspelaren Stig Andersson i *Kvibille* BK. Det är ett avlett inbyggarnamn till ortnamnet *Kvibille*, en halländsk bygd nära Halmstad. Namnet *Skåning(en)*, som givetvis kan referera till flera olika personer, har blivit

välkänt i skilda delar av Sverige. Det har också exempelvis personnamn som *Småland* och *Smålands-Pelle* om människor från Småland.

Jag har ett 50-tal östligt orienterade namn. Hos de få kvinnonamnen därav finns t.ex. Greta ”*Skå-Edeby*” Jonsson från Stockholms län, gift med *Skå-Gustav*, dvs. överläkaren *Gustav* Jonsson vid Barnbyn *Skå*. Den som kallades *Blidö-Andersson* gjorde sig känd som redare i huvudstadens skärgårdstrafik. *Chicken*, *Chippen* och *Dego* är stockholmska personnamn av slangord som betyder ’rädd person’, ’pojken’ respektive ’lat person’ (Kotsinas 1998). Inslaget av slang i de östliga namnen är betydande. I stockholms slang finns även ordet *knas* ’dum person’. Namnet *Knas* kunde särskilt beteckna skådespelaren Gunnar Lindkvist (1916–90), som var med i revygruppen *Tre Knas*. Jämför därmed dialektnamnet *Knasen* av *knase* ’knös, kaxe’ (SAOB K 1577, Lidaräng 1982:88). *Finspångarn* benämns en person från *Finspång* i norra Östergötland. *Timmernabben* kallades förr en fotbollsspelare i Norrköping, vilken var från orten *Timmernabben*. Detta ger åter exempel på att ett ortnamn kan överföras direkt till personbeteckning. Tätorten har namn efter sin utskoppning av *timmer*, och dess slutled är bestämd form av *nabb* ’udde’ enligt *Svenskt ortnamnslexikon*.

De västliga namnen i materialet kommer främst från Dalarna, Värmland, Dalsland, Bohuslän och Västergötland och är minst lika märkbara som de östliga. Bland dem finns kvinnonamn som *Marja i Myrom* från västra Värmland, *Knippla-Bettan* ifrån Bohuslän (se 2.6) och *Sätilla-Åsa* från södra Västergötland. Bland mansnamnen märks t.ex. *Long-John*, alltså fotbollsspelaren *John* Nilsson, som var stor målgörare i GAIS under 1930-talet. Namnet antyder en avsevärd kroppslängd och kombineras i sin engelska stavning med benämningen på en känd whiskysort. Det är i all enkelhet en sorts göteborgsvits. Man kan också märka *Värmland* som efter ursprung namnger ett par till Italien respektive Nacka flyttade värmlänningar (se även 5.3.3). Till sist skall nämnas filosofie hedersdoktorn Sixten *Bengtsson* (1908–2000), Skövde, kallad *Västgöta-Bengtsson*, som var kännare av västgötsk berättartradition.

9.4. Namn uppkomna av dialektord

Flera dialektord finns för begreppet ’liten flicka’: *pyra/pyre*, *pytta*, *-an*, *-e*, *-en*. Dessa kan även brukas som vardagsnamn, alltså *Pyra*, *Pyret*, *Pytta*, *Pyttan* etc. Prägel av götamål i språkformen har kvinnonamnen *Mumlan* och *Snobban*, dvs. ’kvinnan som mumlar’ respektive

'den kvinnliga snobben', samt *Tutt*, *Tutta(n)* och *Tutte*, samhöriga med dialektordet *tutta* 'liten flicka' (Rietz 1867:765 b). En kvinna *Dalta* var förr pantlånerska i Göteborg, och hennes man kallades *Daltegubben*. De brukade *dalta med*, dvs. 'röra om i' de föremål som skulle belånas (SAOB D 217). Mera gångbart idag är nog namnet *Snuttan* 'lillflickan' och dess motsvarighet *Snutten* 'lillpojken' av det barnspråkliga *snutt(a)* (SAOB S 8245 f.).

Bumlas tycks vara ett inofficiellt mansnamn som är samhörigt med dialektverbet *bumla* 'brumma; krångla' (Rietz 1867:65 a). Han som kallades så arbetade med tillverkning av metallfjädrar. Namnet *Byllen* gäller en bandyspelare i Nässjö på 1940–50-talen. Det lär vara jämförande och motsvara ordet *bold* eller *byll(e)* 'böld' (Rietz 1867:45 b). Kläder och annan svällande utrustning kan säkert motivera en sådan benämning på spelaren. *Gutten* brukar motsvara förnamnen *Gustav* och *Gösta*, närmast som en variant av *Gusten*. Alternativt kan namnet vara bildat till nord- och västsvenskt – samt indirekt givetvis norskt – *gutt* 'pojke'.

Pågen är det vardagsnamn som bars av den olympiske mästaren i skytte Erik Ohlsson, Malmö, död 96-årig 1980; sydsvenskt *påg* betyder som grundord 'pojke'. En ung man från Osby har smeknamnet *Kidde*, bildat av dialektordet *kidde* 'killing; pojkvalp' (Rietz 1867:317 b). *Rödfärgarn* kallas en färgstark auktionsutropare och kommunalpolitiker som också målar lador röda. Men *Rödtoppen* är rödhårig som flera andra med detta öknamn. Substantiven *rödtopp*, *-tott* och *-tupp(a)* 'rödhårig person' kan räknas som dialekt- och slangord (Rietz 1867:830 b; Gibson 1978, Thorén 1996).

Silla 'sillen' kallades förr en Karlstadsmurare, därför att han hade *sill* på smörgåsen. Han döptes om till *Gullfesken* 'guldfisken', då han vann högsta vinsten på penninglotteriet. När denna var slut, fick han namnet *Panka* (dialektal, götisk och mellansvensk best. form fem. sing. utan *-n*). Detta är ett ironiskt använt fisknamn, då ju *pank* betyder 'utblottad' och *panka* 'inte fullvuxen braxen' (Molde 1982). Namnet *Strömningen* innebär en ordlek med efternamnet för racerbåtsföraren Lasse *Ström*, Värmdö. Ett babynamn är *Görgodt*, som väl avser *görgött* 'något mycket gott, en läckerhet'; jfr *görbra* 'mycket bra' (Kotsinas 1998). Förleden däri (med *g*-uttal) är enligt Andersson & Ralph (1986:92 f.) förstärkande i västsvenskan. Märk skämtsamt gammalstavning i babynamnet, som brukas flera gånger med växlande, undan för undan stigande nummer i en familj.

Några namnbildningar tycks hänga samman med verbet *lulla* 'springa omkring planlöst' (Kotsinas 1998), t.ex. *Lull(a)* och *Lullan*. I

vissa fall kan dock dessa former alternativt motsvara förnamnet *Gull(an)*. Man kan även notera Susanne "*Knip*" Lanestedt, som leder kvinnor i att *knipa*, dvs. träna för att stärka bäckenbotten. Namnen *Glida* och *Pula* har jag sett brukas om människor som vill 'glida fram' respektive 'pyssla med något'. Dessa verbaktiga namn må jämföras med västsv. *vela* 'velig flicka eller kvinna' (Allén 1986) till *vela v. 'välja obeslutsamt'*.

En äldre fotbollsspelare i Stockholm kallades förr *Stabben*, ett namn uppkommet ur dialekt- och slangordet *stabbe* 'far' (Kotsinas 1998, Thorén 1996). Spelaren *Sigvard* Parling i Djurgården var på 1950-talet – vid sidan av smeknamnet *Järnkaminen* – känd som *Sigge Sluring*. Substantivet *järnkamin* är ett slangord med betydelsen 'stabil fotbollsspelare' och *Järnkaminen* brukar avse 'Djurgårdens IF' (Thorén 1996). Ett reseminne från 1951 berättades av gamle landslagsspelaren *John "Jompa" Eriksson* i DN 1999. Enligt detta hade Parling i Israel med god aptit ätit *sluring* 'tunn välling, dålig soppa' (Rietz 1867:629 a; Allén 1986), som dock enligt den regionala kokkonsten var förstärkt med kameltestiklar! Valet av namnet *Sluring* underlättades nog av möjligheten till bokstavsrim med namnformen *Sigge* och av likheten med efternamnet *Parling*. Maträtten *sluring* har kommenterats från ett göteborgskt perspektiv av Andersson & Ralph (1986:112).

9.5. Namn bestående av personnamn med bestämningar

De regionala personnamnen kan anses talrika i pressen. Först granskas här personnamn med framförställda bestämningar och sedan med efterställda.

Framförställda bestämningar är vanliga. *Bio-Emma* har arbetat på en biograf, *Bragd-Magda* med inrimmande namn – eller *Magdalena* Forsberg – har erövat bragdguldet, dvs. SvD:s guldmedalj i skidskytte, och *Halleluja-Kärnan* avser förmodligen en kvinnlig frälsningssoldat med namnet *Kerstin*, för slangordet *hallelujabrallis* har liknande syftning (Gibson 1978). De som kallas *Lerbo-Brita*, *Smålands-Lasse* och *Spanien-Gustav* kommer från eller har länge varit på de orter förleden nämner (jfr 5.3.3). Om de senare bildningarna erinrar *Mas-Harry* och *Mas-Lasse*. Båda avser *masar* 'dalkarlar'. Den förste hette *Harry Larsson*, den senare *Harald Larsson*. Förleden kan som synes antyda ursprung eller vara en karakteristik. Det sistnämnda gäller också ett namn som *Naken-Janne* om en *Jan O. Jansson*, som blev känd

när han blottade sig i TV-serien *Farmen*, som sändes 2003. *Dubbel-Nisse* och *Dubbel-Olle* är antydande namn för en *Nils Nilsson* och en *Olof Olsson*. Fotbollsspelaren *Jesper Jansson* kallas *Dubbel-Jesper*, då han är både mittfälts- och backlinjespelare. Hans lagkamrat *Jesper Blomqvist* har inte sådan dubbel funktion och nämns en gång i DN 1994 med jämförelsenamnet *Enkel-Jesper!* Namnet *Dubbel-Olle* har kallats dialektalt men beskrivits bara uttalsmässigt (Lidaräng 1982:205). Samisk-nordisk anknytning har namnet *Trenils*, vilket är uppkommet ur *Nils Nils Nilssen Eira* (Rydving 1998:344). Denna imponerande serie med officiella namn har för övrigt en parallell i det knepiga, hypotetiska exemplet *Nils Nilsson Nilsson Nilsson* hos Williams (2004:158).

Troll-Eva hör hemma på *Trollhagen* i Svanskog nära Åmål. Hennes namn lär vara en reducerad form av den längre sammansättningen **Trollhagen-Eva*. Namnet på fotbollsspelaren *Strömstad-Sven* kan sägas sakna *-s* efter sammansatt förled, men det beror eventuellt på att stadens namn i vardagsuttal mister sitt *-d* och alltså slutar med vokalen *-a*, vilket alltså ger *Strömsta'-Sven*. Man kan jämföra detta med den odiskutabelt korrekta formen *Uppsala-Sven*. Någon kan för övrigt säkert också fundera över att det i telefonkatalogen står t.ex. *Strömstad Golfklubb* men *Strömstads Bangolfklubb*; formellt invändningsfri i dessa namn vore *s*-formen. Dragspelaren *Gnesta-Kalle* från orten *Gnesta* var från början folkbokförd som *Rune Karlsson* men heter numera *Gnestadius*. Bland mina exempel finner jag också *Sump-Hugo*, som gäller en man från *Sumpan*, en välkänd vardaglig form för *Sundbyberg*. Därifrån avviker *Sump-Jocke*, det en enda gång förekommande och enligt NWT bara tänkta "misslyckandenamnet" på en fotbollshjälte i Degerfors 1999, nämligen *Joakim Grandelius*, som dock med ett skickligt slutmål lyckades förhindra att hans lag skulle *sumpa* (dvs. 'förlora') matchen. Namnet *Sura-Pelle* gäller ishockeyspelaren *Ronald Pettersson* från *Sura*, dvs. orten *Surahammar*.

Efterställda bestämmingar inledda med preposition (t.ex. *i*, *på*, *vid*) förekommer ganska ofta. De passar inte minst i muntligt bruk för att skilja personer åt. Namn som *Brita i Nedraby* och *Olle på Halla* är kända från landsbygden. Det förstnämnda avser en bagerska från Tomelillabygden i Skåne, och det senare gäller en riksspelman från Torsbytrakten i Värmland. *Sonja på Rapid* var förr anställd vid *Rapid Bevakning AB* i *Sundbyberg*, *Kalle på gårn* heter *Karl-Axel Johansson* och har arbetat på *fritidsgården* i *Strömstad*. Formen *gårn* 'gården' återger ett dialektuttal, vilket noga räknat inte innehåller *r* utan "tjockt" *l*, som motsvarar konsonantförbindelsen *rd* i *gård*. Detta dia-

lektala ljud ingår också i första ordet av följande namn: *Sola i Karlsta*. Så kallades för ett par hundra år sedan den glada servitrisen Eva Lovisa Holtz (1739–1818). Det smeknamnet har blivit ett ännu kännetecknande begrepp för staden Karlstad, inte minst sedan hennes staty, gjord av Herman Reijers, placerats utanför Stadshotellet.

Ett begrepp är också *Gubben i lådan*, vilket någon gång använts om en V75-kusk Örjan Kihlström. *Lådan* är i detta fall ett jämförande ord för 'sulkyn'. Benämningen användes på 1960-talet också om skådespelaren Carl-Gustaf Lindstedt, när han som clown dök upp ur en papplåda i TV-programmet *Hylands hörna*. Uppskattad blev då även sketchen *Gubben i lådan* med Hasse Alfredson och Martin Ljung. Uttrycket *dyka upp som gubben i (eller ur) lådan* är välkänt (se *låda* i Allén 1986). *Gubben i lådan* står som benämning på en nyfödd i DN 2003. Det förutsätter slangorden *gubbe* 'pojke' och *låda* 'mage' (Kot-sinas 1998). Namnen på köpmännen *Kalle i boa* och *Petter i boa* bör skrivas med "litet b", men så sker inte alltid i pressen. Med inledande versal skulle *Boa* verka lika ortnamnsaktigt som t.ex. *Backen* eller *Långbacken*, men bara *boa* 'boden, affären' brukar avses i de anförda namnfraserna.

Anders Sundström, som i mitten av 1990-talet var minister i Ingvar Carlssons regering, hade tidigare som kommunalråd i Piteå ironiskt kallats *Jag Piteå* (enl. DN 27.10.98). Den namnbildningen är ovanlig, eftersom ett pronomen *Jag* ges namnfunktion och det efterställda ortnamnet saknar en naturlig koppling med t.ex. ordet *i, som* eller *är*. Den originella namnbildningen utgör en del av ironin, då ju Sundström tycks förhäva sig genom att "anta" ett *Jag*-namn, som verkar innefatta hela Piteå. Namnbildningen antyder förmodligen en folklig kritik av politisk stöddighet. Märk även *Jag* som fristående personnamn enligt 3.5.3.

9.6. Namn med åldersanknytning

Namn kan indelas på skilda sätt. Vissa namn fördelar sig på ålderskategorier. De fungerar som småbarnsnamn, vuxennamn och åldersnamn.

Namn på små barn har redan behandlats i en längre framställning (kapitel 4). Sådana namn kan t.ex. uttrycka att barn förefaller kraftiga. *Bulan* och *Elefanten* är av den sorten. Om man tvärt om vill understryka nyföddas litenhet, kan man nyttja jämförande namn som *Grynet* och *Loppan*. Namnet *Tuffa Viktor* är ett småbarnsnamn som anspelar

på en känd seriefigur. Det antyder dessutom vilket det tilltänkta dopnamnet kan tänkas bli. Man finner att namnet också används om vuxna idrottare som heter *Viktor(sson)*. I Göteborgstrakten motsvaras det av varianten *Tuffe Viktor*, där adjektivet brukat om en manlig individ alltså får ändelsen *-e*. Om föräldrarna vill understryka en lekfull inställning till sitt nyfödda barn, kan de nyttja särskilda, stundom långdragna smekformer (nämnda i 4.2.5). Kort- och smeknamn bildade av barn kallar Ivar Modéer och Arnold Lidaräng barnspråksnamn (1964: 81f. resp. 1982:160). Jag brukar tala om småbarnsnamn för de namn som betecknar foster och nyfödda. Att vissa sådana kan brukas länge i livet har framgått av undersökningen. Men att en åldring ännu kallas *Pågen* är ändå påfallande (jfr 9.4). Detta är tecken på att smeknamn är etiketter. De behöver inte jämt analyseras logiskt, tolkas exakt och förnyas.

Att namn innehållande barnspråk kan hålla sig länge i bruk framgår av att en 20-årig *Johanna* ännu är känd som *Tjoa* samt desto mera av att en 85-årig *Ingrid* i familjen nämns som *Nginge*, vilket med inledande *ng*-ljud är en osvensk men i barnspråk ofta hörd form, och att en 90-årig *Rosa* fortfarande kallas *Ota*. Märk även någon *Ingrid* benämnd *Ije* eller *Iji*. Kronprinsessan *Victoria* blev länge enligt sitt barnuttal kallad *Oja*. Äldre män kan ibland som i sin barndom anges som t.ex. *Joja* av *Johan*, *Ocke* av *Oskar*, *Ona* eller *Osa* från *Jonas* samt *Pomas* från *Tomas*; jfr därom även 4.3. De nämnda formerna är vanligare i tal än i skrift, där de förekommer bara i speciella sammanhang.

Vuxennamnen kan ha vid omfattning. Jag nöjer mig med att ta upp vissa som anknyter till familjen. Benämningar som *Moa(n)*, *Moglia*, *Moja(n)*, *Molla(n)*, *Moppe* och *Moris* tycks vara namn som åtminstone ibland svarar mot familjetiteln *mor* och i något fall *mormor*. *Mamma Astra* kallades en kvinnlig avdelningschef i läkemedelsföretaget *Astra*. Manliga motstycken finns förvisso. *Far-Nisse*, *Farsan*, *Pappa*, *Pappa Pe* och *Papprik* är namn som visserligen erinrar om beteckningen *far* eller *pappa* men gäller ledargestalter i överförd och jämförande bemärkelse. Namnet *Farsan* avser t.ex. ofta den på sin tid legendariske tränaren och ledaren i Svenska Fotbollförbundet Birger Sandberg. *Pappa* benämndes ibland den kände och mångårige ledaren av FBK i Karlstad Kjell Glennert, medan *Papprik* snarast kan vara en gammal barnspråksform nyttjad även i en gratulation från senare tid. En äldre fotbollsdomare i Stockholm har ända från 20-årsåldern kallats *Stabben*. Det är påfallande, eftersom ju vardags- och slangordet *stabbe* avser 'far, pappa' (SAOB S 10660, betydelse 7; Gibson 1978). *Sven An-*

dersson är en fotbollsspelare med lång verksamhet i lagen Örgryte, Strömstad och Helsingborg. Han kallas sedan länge *Farbror Sven*. Detta namn syftar på hans stora erfarenhet men innebär också en indirekt jämförelse med den legendariske *Sven Jerring* vid Radiotjänst/Sveriges Radio (1895–1979), känd som *Farbror Sven*, ledare för programmet *Barnens brevlåda*.

Åldringsnamnen märks i materialet. Namnen *Stålfarmor* och *Stålmormor* avser äldre, uthålliga kvinnor och är närmast bildade till mansnamnet *Stålfarfar*. Detta gällde under senare hälften av 1900-talet ursprungligen den åldrige motionären och tävlingscyklisten Gustaf Håkansson från Gantofta i Skåne. I detta namn har förleden *Stålen* berömmande och kvalitetsbetecknande funktion; jfr med svenskt *Stålmannen* som motsvarighet till engelskans *Superman* 'övermänniska; Stålmannen (som seriefigur)', varom se Allén 2003. En markering av 'ansenlig ålder' ligger i namn som *Gammel-Dahlis* och *Gubbstrutten*, av vilka det senare är slangspråkligt och ofta negativt till innebörden. För mansnamnet *Gubben/Gubbi(s)* och kvinnonamnet *Gumman/Gummi(s)* noteras att människor kan kallas så redan i ungdomen, för slangens *gubbe* avser 'pojke, man' och *gumma* 'flicka, hustru' (Kotsinas 1998); jfr *Pågen* ovan. *Gubbstrutten* m.fl. kan alltså tillhöra olika sorters *kronolekter* eller åldersbetingade språkvarieteter (jfr Einarsson 2004:181–200). Rallyföraren Per Eklund kallas på värmländska ofta *Moffarn*, dvs. 'morfar', som en påminnelse om att han är gammal i sin sport.

Föråldrade namn ges det ibland prov på. Ett sådant är det dialektala *Dalta* (nämnt i 9.4). Ett annat är t.ex. *Torparn*, som väl snarast antyder en lantlig livsstil och brukas om bland annat idrottsmän och stugägare på landet. Nybildade namn tycks inte vara sällsynta. Några långa och frasformade sådana finns till exempel i 5.4.2 slutet. Engelskinfluerade innovationer möter en i *Sir Väs*, som betecknar en AIK-ledare med väsröst, och *Sir Väse* som anger en särskilt meriterad innebandymålvakt i Karlstad, bördig från grannorten *Väse*.

9.7. Namn med samhälls- och gruppanknytning

De inofficiella namnen får lätt funktionen att signalera diverse sammanhang mellan individer och företeelser i samhället. Det antydda sambandet kan visa sig på flera sätt, inte minst i diverse stilistiska formuleringar.

Olika befolkningsgrupper i samhället kan synas framträda genom de påträffade namnen. *Lappen* kan åtminstone i Mellan- och Syd-Sverige brukas som namn om en man eller kvinna född i Lappland eller – skämtsamt – i Norrland över huvud taget. Fotbollsspelaren *Liatorparn** och skidlöparen *Likenäsarn* benämns efter sina hemorters namn, dvs. *Liatorp* i Småland respektive *Likenäs* i Värmland.

Yrkes- eller verksamhetsangivande namn ses ofta i pressen. I en personlig annons nämns en kvinna som *Bryggeriet*, vilket tycks gälla en bryggerianställd (jfr *Bryggarn* nedan). *Dyngevangen* uttrycker på västgötsk dialekt 'mannen som kör *dyngvagn*'. *Karamell-Greta* syftar på en dam som förr sålde konfektyr på torget i Karlstad. Namnet *Luck-Margit* gäller ett företags receptionist, som tackar för uppvaktning. Märk bland mansnamnen *Bok-Vicke* för en bokhandlare *Viktor Persson* i Uppsala. *Bosse Batong* heter *Bo* och var närpolis i Karlstad; jfr slangordet *bosse batong* 'polis' (Kotsinas 1998). Att statsrådet Bosse Ringholm kallas så i en insändare efter sin kritik av poliser verkar något förvirrande. *Kd-Alf* kan avse förre kristdemokratledaren *Alf Svensson*. *Målarn* kallas ofta sportens målgörare, för slangordet *målare* avser 'målskytt' (Gibson 1978); jfr även *Mål-Otto* för fotbollsspelaren *Ulf Ottosson*. Smeknamn uppkomna av yrkestitlar är t.ex. *Bryggarn*, *Murarn* och *Snickarn*; jfr likartade ortnamn hos Staffan Nyström (2003:63–69). Namn som *Bonden* och *Slaktarn* synes jämförande. Det första har jag sett om någon med fri, bondsk levnadsstil, det andra om en boxare!

Bomben finns som jämförelsenamn på en stor tung man, bildat till slangordet *bomb* 'tjockis' (Kotsinas 1998). En namnfras som *Nye Norman* anger tillfälligt att tennisspelaren *Magnus Norman* är sportsligt nyorienterad. *Party-Majsan* betecknar en dam *Maj-Britt*, känd som festunderhållare. En bandyspelare kallades *Pastorn*. Det gjorde också en stockholmsk hamnarbetare, som ofta gav sina kamrater moralkakor, och en annan som var med i pingstkyrkan (Björklund 1999: 155). Namnet *Prosten* kan ofta syfta på någons tjockhet, bostad nära en kyrka eller släktskap med en präst. De båda senare namnen brukar dessutom ange talföra och lärda män. *Fimpen* är ett jämförelsenamn som t.ex. kan brukas om korta män, såsom innebandyspelaren *Anders "Fimpen" Olsson*, nu Hägglund, för *fimp* är ett slangord för 'kort person' (Kotsinas 1998). Namnet kan även gälla 'person som brukar plocka upp cigarettfimpar' (Lidaräng 1982:103). Det har påpekats att stockholmsslangen har rik förekomst av öknamn (bl.a. Andréén 1945: 27).

Ganska många namn är uppkallelsenamn. En ung svensk mor kallas *Pebbles* efter ena barnet i *Familjen Flinta*, den förr populära TV-serien från USA. Anledningen till detta är fördold. Bandyspelaren Stefan Larsson i Boltic, Karlstad, nämns som *Gretzky* efter den berömde kanadensiske ishockeyspelaren Wayne *Gretzky*. En liten pojke döpt till *Carl Johan* kan i familjen kallas *Kantarellen* som kontrast till sitt officiella namn och i jämförelse med sin far som heter *Carl Jan*; jfr nämligen växtnamnen *karljohanssvamp* och *kantarell*! Uppkallelsenamnen är inte sällan grupprelaterade. Det visar sig däri att personer som tillhör samma grupp kan benämnas med anknytning till varandra. I finansfamiljen Wallenberg har funnits slangartade smeknamn som *Boyboy*, *Dodde*, *Husky*, *Lucke*, *Pirre*, *Poker* och *Pugge*. AIK:s ishockeylag hade en tid flera insektsbetonade smeknamn med ändelsen *-an*, såsom *Humlan* om Peter Hammarström, *Myggan* för Claes-Göran Wallin och *Myran* om Stefan Gustavson. Namnet *Liket* avser en till Linköping flyttad ishockeyspelare, som övertagit sin kusins och tidigare klubbkamrats smeknamn, vilket denne fått som son till en begravningsentreprenör! Namnförklaringen tycks vara tankeväckande oförutsägbar.

Vissa namn anknyter på annat sätt till släkt och familj. En *Moster Sara* heter verkligen *Sara* men har i sitt kontaktnät många obesläktade storstadsungdomar. Substantivet *moster* har nämligen ännu ibland betydelsen 'äldre kvinna' (Molde 1982). Flera personer har varit kända som *Fader Gunnar*, bland andra en kriminalkommissarie och en fotbollsspelare, båda på något sätt "faderliga" i sitt uppträdande. En namnförebild var "*Fader Gunnar*" Rosendal (1897–1988), kyrkoherde i Osby. Denne liknade en katolsk *fader* – alltså 'präst' – i stil och klädsel. En fotbollsspelare på 1960-talet var Björn "*Lill-Garvis*" Carlsson, son till och uppkallad efter den legendariske liraren Henry "*Garvis*" Carlsson, verksam under 1940-talet. Namnet *Garvis* har flera gånger diskuterats i pressen. Det är troligen övertaget från en äldre Falköpingsspelare, som Henry en gång ersatte och som var son till en *garvare*. Namnet tycks alltså *inte* – som ibland hävdats – vara knutet till slangordet *garva* 'skratta' men är en personbeteckning på *-is*, här bildad till substantiv och typisk för slangspråket. Det har genom uppkallelse överförts till ishockeyspelare som Eilert Määttä och Uno Öhrlund.

Sportsliga namn förekommer rikligt i pressen, särskilt för män; se t.ex. i 2.6 slutet och 3.4.4 flerstädes. Löparfyndet "*Annorlunda Sara*" Wedlund nämndes ofta karakteriserande så på 1990-talet. En energisk, kvinnlig handbollsspelare kallas jämförande *Duracell*, egentligen ett

batterinamn. Också någon beteckning för annan utrustning kan ibland brukas som inofficiellt personnamn, såsom *Grytan* (enl. 8.3). En hårdskjutande forward i GAIS kallades på sin tid *Atom-Egon*, ett jämförelsenamn inspirerat av 1940-talsbegreppet *atombomb*. Jämförelser med den amerikanska *grizzlybjörnen* görs, då en svensk väl påklädd och utrustad hockeymålvakt blir kallad *Grizzly*. Idrottares inofficiella namn överensstämmer dock ofta med andra sorters smeknamn. Avvikande är främst några namn som hänvisar till speciella sporter, t.ex. *Boxar-Larzon*, *Isräven* (i ice-racing), *Måltjuven* (ishockey), *Rally-Kalle* och *Skogaknutten* (motocross).

9.8. Namn som är systembundna

Olika slags systematisk namngivning kan förekomma bland smek- och öknamn. Hos småbarnsnamnen märks bland annat gruppen ordlekande namn (se 4.2.5). Märk för övrigt ortnamns- och djurnamnsanknutna namn (enl. 5.3.3–4). Man kan även notera nummernamn som *Ettan*, *Tvåan*, *Trean* och *Sexan* i 3.4.3 och pronomennamn som *Jag*, *Du*, *Hon* och *Han* i 3.5.3. Sådan systembunden namngivning – en term särskilt lanserad av Thorsten Andersson (1994:27–28) – kan tillämpas inom persongrupper som familjer och idrottslag, se exempelvis ovan *Mamma-* och *Pappa-*namn i 9.6 och föregivet kungliga namn som *Drottning Magda* och *Kung Sune*, gällande skidskyttstjärnan *Magdalena Forsberg* respektive ishockeytränaren *Sune Bergman*.

9.9. Sammanfattning

Regionala uttalsformer märks särskilt i NWT och GP (se 9.2 inl.). Vissa av dem avviker klart från riksspråket. Några speciella dialektord har kunnat påvisas i namnbeståndet, t.ex. *bylle*, *gutt* och *rödtopp*. Ibland är det svårt att skilja mellan dialektord och slangord. Namn som består av personnamn med bestämning har ofta dialektal eller regional karaktär. Bestämningen kan placeras *före* eller *efter* personnamnet, såsom i *Karamell-Greta* respektive *Kalle på gårn*.

Inofficiella personnamn kan bestå av inbyggarbeteckningar, av vilka de manliga dominerar kraftigt. De kan variera språkgeografiskt och uppvisa likheter med ortnamn. Personnamn med särskild åldersanknytning förekommer ganska rikligt, såsom speciella småbarnsnamn, vuxennamn och åldersnamn. Särskild samhällsanknytning har till

exempel yrkes- och verksamhetsangivande namn, som kan representeras av *Bok-Vicke* brukat om en *bokhandlare*.

ILLUSTRATION 9. Exempel på dialekt och ortnamn i ett smeknamn (se 9.7).

Nicklas satte Liatorp på kartan

– Tänk att jag fick lyckas i första matchen. Det var det bästa som kunde hända, säger 20-åriga Nicklas Persson, "Liatorparn", som i den allsvenska premiären prickade in Östers segermål mot Halmstad och slog en kullerbytta som tack för publikjublet.

Han värvades till Öster i julas men bor kvar i Liatorp söder om Växjö. Igår fick han ta emot grattis hela dagen på Bröderna Bengtssons Mekaniska Verkstad, där han är verkstadsarbetare.

(DN 16.4.1985)

10. Namnförändringar

Citat 10

Något av det mest typiska för indiansk kultur över huvud taget är bruket av flera personnamn. De flesta indianer har två namn, många har tre och vissa ännu flera. Vanligtvis är bruket av dessa namn parallellt, men det kan också vara successivt, dvs. att ett namn med tiden tas i stället för ett annat. (Jan-Åke Alvarsson 1998:119)

10.1. Inledning

Vad innebär namnförändringar som märks i inofficiella namn? Lån och variation av utländska namn visar sig ha betydelse för namnskat- ten. Att ändra namn kan ge stileffekter av flera slag: antyda ämnes- och stilbyte, skapa textvariation etc. Märk särskilt att åtminstone namnförkortning och namnförlängning redan behandlats i 6.5 och 6.6.

10.2. Namn formulerade på främmande språk

Ett stort antal smek- och öknamn visar sig i en form som innebär en språklig anpassning efter främmande, utländska språkmonster.

10.2.1. Påverkan från engelska

Många namn antar engelsk form. Kvinnonamnen däribland är talrika. Formerna *Baby* och *Honey* är slangbetonade, förtecknas som appellativer med betydelser som 'snygg flicka' hos Kotsinas (1998) och finns nu till och med som smeknamn i dödsannonser! Nämnda *Baby* brukas tydligen ännu i början av 2000-talet av och om ett par damer i 80-årsåldern. *Big* kallas en svensk landslagsspelare i innebandy. Hon är av norsk härkomst och heter *Birgitte* Lersbryggen. Namnet *Big*, som

aktualiserar eng. *big 'stor'*, avser nog främst hennes storlek och storhet som idrottare. Det har en manlig motsvarighet, som jag i ett fall har sett gälla musikalitet. Smeknamnet för Lersbryggen kan väl också uppfattas som hennes förnamn förkortat. *Hotlips* är ett insmickrande namn från en förlovningsannons, lånat från film- och TV-serien *Mash 4077*, medan *Piglet* från liknande textmaterial erinrar om en figur i Milnes *Nalle Puh*. Märk även formerna *Elaiza* och *Laisa* för *Elisabet*, påträffade med ljudnära men oengelsk stavning. Exemplet *Elly*, *Emmy* och *Etty* utgår från förnamn som *Elin*, *Emilia* respektive *Edit*. En känd svensk skådespelerska kallas på engelskt vis *Gaby* efter sitt förnamn *Gabriella*, nämligen *Gaby Stenberg*.

Mansnamnen ger ännu fler exempel. Engelska benämningar kan ibland brukas om svenskar som varit verksamma i USA eller Storbritannien. Så är fallet med ishockeyspelarna *Garpy* (Johan *Garpenlöv*), *Hogie* (Jonas *Höglund*), *Homer* (Tomas *Holmström*) och *Tommie Gun* (Tomas *Sandström*). De kallas här hemma vanligen *Garpen*, *Högga*, *Holma* och *Tjompen*. Svenskamerikaner är en man *Earl* av *Erling* och en annan *Chester* av *Gösta*. En norskamerikansk svensk (!) var i USA känd som *Shoore*, som avsåg namnet *Sören*. Två sjömän kallas *Ernie* med ombildat namn efter en seriefigur och i stället för sina förnamn *Arne* respektive *Ernst*.

Inflytande från massmedier anar man, då radiomannen Ulf *Elving* på grund av sitt efternamn kallas *Bobby Ewing*, överensstämmande med namnet på en i sin tid känd rollfigur i "TV-såpan" *Dallas*, och då den svenske brottaren *Frank Andersson* nämns som *Frankie Boy** liksom den amerikanske sångaren *Frank Sinatra*. Det kan tilläggas att *Bobby* är ett inofficiellt namn, vilket ibland brukas med anknytning till förnamn som det vanliga *Robert* eller invandrarnamn som *Abdo* men också är särnamn. På liknande sätt kan *Billy* motsvara *Vilhelm* och *William* eller vara ett oberoende namn. *Charles* kan finnas som variant av *Karl*, *Karl-Erik* etc. Formen *Charlie* påträffas sedan länge i svenskan inte bara som talspråksform av det engelska förnamnet *Charles* utan ofta som smeknamn till de officiella namnen *Karl* och *Karlsson*. Vidare är *Challe* en motsvarighet till dopnamnet *Charles*. Märk också den ursprungligen engelska formen *Jim(my)* brukad i stället för *James* eller självständigt och *Tom(my)* ofta knuten till förnamnet *Tomas* eller *Torsten*. Formen *Teddy* kan komma av namn som *Edith*, *Therese* (kvinnliga förnamn), *Tadeus*, *Teodor* (manliga förnamn) och *Tedmark* (efternamn).

Mansnamnen med engelsk form inledda med leden *Big* är talrika. Någon *Björn* kan gratuleras som *Big Bear*. En storväxt svensk foto-

graf *Bengt* är i Paris känd som *Big Ben* precis som tornklockan i parlamentshuset i London. Direktör för High Chaparral i Värnamo har varit *Bengt Erlandsson* eller *Big Bengt*. Likaså kallas tryckaren *Bert Persson*, NWT i Karlstad, *Big Bert*. Bokstavsrim gynnar bildandet av dessa *Big*-fraser. *Big Mama* eg. 'tjock kvinna' (Kotsinas 1998) benämns med ironiskt förändrat förnamn en storväxt, ursprungligen senegalesisk fotbollsspelare *Mamadou Diallo* i IFK Göteborg. I en gratulation av *Buggarn* deltar *Bigfoot*. Dessa namn gäller svenska utövare av den amerikanska dansen jitterbug. Internationellt känd för iskall behärskning blev tennisstjärnan *Björn Borg* kallad *Ice-Bjorn* och *Ice-Borg*; jfr eng. *iceberg* 'isberg'.

Bland idrottsmän märks även boxaren *Stonebreaker* för Nicklas Mårtensson, GAIS-spelaren *Daddy Cool* för Mikael Johansson (efter en figur i en diskolåt) samt hockeyspelaren *Oboy* för Ulf Söderström, eventuellt efter ett av honom brukat amerikanskt utropsord *O boy!* Innebandyspelaren Stefan *Mörk* kan skämtsamt kallas *Dark*. Om ett par kraftigt byggda personer används smeknamnet *Bull* 'tjuren'. En sportjournalist benämns *Keeper*, då han förr varit fotbollsmålvakt. Se om engelska lånord i idrottspråket Tingbjörn (2003), bl.a. *keeper* s. 387 f. En 40-årig skaldjurssnorklare kallas "på svengelska" *Shrimpen*; jfr eng. *shrimp* 'räka'. Vissa hedersnamn kan i internationella sammanhang formuleras på engelska, såsom *Sir Henry* för översten *Henry Magnusson*, Borås, *The Champ* för boxaren *Ingemar Johansson*, *The Great* för norskfödde hockeyspelaren *Tore Vikingstad* och *Stiggy the Viking* för motorstjärnan *Johan Stigefelt*. Den ursprungligen engelska formen *Conny* motsvarar som mansnamn *Cornelis* och *Konstantin*, som kvinnonamn *Constance*. Jämförande namn på svenska idrottare är t.ex. de engelska benämningarna *Slim* 'smärt' och *Nugget* 'guldklimpen'.

Internationella verkar engelskamerikanska benämningar som *Buddy*, *Buster* och *Sonny*. I vår tid med rymdfärder dyker det upp namn som *Space* och *Spaceman*, använda t.ex. om innebandyspelaren Peter Andersson respektive golfstjärnan *Jesper Parnevik*. Exempel visar att engelskan ofta kan vara språklig passepartout för inofficiella namn. Finska namn får i Sverige ibland engelska former, som då hockeymålvakten *Wallinheimo* kallas *Wally* eller av FBK-fansen *The Wall* 'muren' och hockeybacken *Virtanen* blir *Killer* 'slaktaren'. Hockey spelar även *Hannes Hyvönen*, i FBK kallad *Boom-Boom* 'bångbång' liksom i USA den hårdhante boxaren *Ray Mancini*. Vidare är någon tyskboridig *Heinrich* här känd som *Henry*. Formen *Steven* av förnamnet *Stefan* motsvarar den engelska skriftformen *Stephen*. Den kan också vara

dopnamn enligt Allén & Wåhlin (1995). Ombildning ses exempelvis i *Kepsen* av sv. *keps* från eng. *cap* 'mössa'.

Många muntligt brukade kortnamn kan ha påverkats av engelskan. Jag avser utöver redan nämnda exempel kvinnonamn som *Chris* av *Christina* och *Maggie* av *Margareta*, mansnamn som *Ben(ny)* från *Benjamin*, *Bernhard* och *Roy* från *Roger* m.fl.

10.2.2. Påverkan från tyska

Några namn har tysk språkdräkt. Bland kvinnonamnen märks diminutivformer som tyskt *Gretchen* och österrikiskt *Gretl*, båda för 'lilla Greta'. Familjer där sådana former finns har ofta tyskspråkigt ursprung. Namnet *Marlies* har använts om en tyska döpt till *Marie-Luise* och *Mitzi* om en österrikiska döpt till *Maria*. Smeknamnet *Bubi* står i dödsannonser, en gång för en österrikare; jfr tyskt *Bubi* av *Bube* 'pojke'. Den tyska formen *Bärchen* kan ibland återge förnamnet *Björn* (enl. 5.3.4). En tysk "nationspappa" vid Uppsala universitet kallades *Vater* 'far'. *Fritz* kan vara en form av tyskans *Friedrich*, *Heinz* en kortform för *Heinrich* och *Petzi* en smekform till *Peter*. Till fotbollslaget Assyriska i Södertälje hör en spelare Benyamin Bakircioglu från Turkiet. Han brukar i jämförelse med en känd tysk målkung kallas för *Müller*. Märk skillnaden mellan högtysk och lågtysk form i *Gretchen*, *Dischen* respektive *Kajken*, *Majken* i 6.8.

Skogs-Anna synes fungera som en roande översättning av det i tidningstexten även nämnda, ursprungligt tyskspråkiga namnet *Anna Holst*, som gäller en nybliven mamma. Familjenamnet *Holst* betyder egentligen 'holsteinare' men sammanhänger med tyskt *Holz* och svenskt *hult/holt* 'skog' (Hellquist 1948). Namnet *von Oben* som på tyska anger betydelsen 'ovanifrån' har jag en gång sett ersätta namnet på före överbefälhavaren och flyggeneralen Owe Wiktorin, då han i uppfordrande stil sökte föra en budgetdebatt med försvarsministern Björn von Sydow.

10.2.3. Påverkan från romanska språk

Många namn antar romansk – närmare bestämt främst fransk, italiensk eller spansk – språkform. Men kvinnonamnen däribland är tämligen få. *Renée* är i mitt material en gång ombildning av det ovanliga dopnamnet *Serine*. *Bébé* är smeknamn på en ung svenska i Paris. Det av-

ser antingen betydelsen 'baby' hos franska subst. *bébé* eller snarare namnbärarens likhet med skådisen *Brigitte Bardot*. Smeknamnet *Mariola* är egentligen ett italienskt kvinnonamn, som i materialet återger *Maria* men språkligt närmast motsvarar mansnamnet *Mario*. För sångerskor och aktriser ses i pressen tack vare italienska kulturtraditioner namn som *La Camilla* om *Camilla Henemark*, *La Krook* för *Margaretha Krook* och *La Nilsson* om *Birgit Nilsson*.

Bland mansnamnen är *Carlo* och *Carlos* romanska motsvarigheter till *Karl*. Namnet *Perrault* för en viss *Per Johansson* är en förfranskad form (se 8.9). Den spanska formen *Pedro* kan i något speciellt men för mig okänt syfte ersätta *Per* eller *Pettersson*, medan namnet *Pépé* en gång brukas självständigt för det namn *Gunnar* som en fransksvensk man har (jfr *Bébé* ovan). Namnet *Pronto* lär höra samman med italienskt *pronto* 'hallå', ett känt och passande ord för en signalist. Motsvarande *Bimbo* används i mitten av 1990-talet om en yngre sörjande kvinna. Det överensstämmer med det nyord *bimbo* från 1990, som Svenska språknämnden 2000 anför som 'ung vacker kvinna med yttlig framtoning'. Namnet har över engelskan kommit från italienskt *bimbo* 'pojke'. Det förvånar därför inte att det också brukas om en man i materialet. Namnskaparna är skickliga då det gäller att finna romanska motstycken till nordiska namn, såsom *Benito* för finskt *Pentti*, *Danilo* motsvarande svenskt *Danielsson*, *El Mando* för *Elmander* och *Emanuelo* för *Emanuelson*. En 78-årig göteborgare var då han dog ännu känd som *Piccolo* 'lillen'. En frejdig svensk präst kallades under slutet av 1900-talet *Don Camillo* på grund av sin likhet med den tolkning av en katolsk präst som den franske skådespelaren Fernandel gav i 1950-talsfilmer.

I en klass för sig står det spanska namnet *Dolores*, egentligen enligt Otterbjörk (1979:150) ett gammalt *Maria*-namn, nämligen av *Maria de los Dolores* 'plågornas Maria', som i DN 18.4.1993 används som ironisk ombildning av efternamnet på den då Sverige-besökande EG-kommissionären Jacques *Delors*. Mindre lyckat är det kanske att i en gratulation hylla en hustru som *Amparito* Gustafsson, för den formen uppfattas som maskulin i spanskalandes öron. Avsikten är dock att en välmenande make vill överföra svenskt *Ampan* (för *Ann-Britt*) till en spanskklingande motsvarighet. Namnet *Bebesito* i en födelseannons är en liknande bildning med innebörden 'lilla baby', gjord till spansk *bebé* 'baby'.

10.2.4. Påverkan från andra språk

Namn formuleras också på andra icke svenska språk än de ovannämnda.

Då *Petrov* får återge svenskt *Peter*, beror det väl på skämtsam förrysning av detta namn. Motsvarande kvinnonamn *Petrovna* kan avse en fru *Pettersson*. I dödsannonser står faktiskt dessa former. Till dem kan från en gratulation läggas *Tanjoska*, gällande en svensk *Tanja*. Formen *Volodja* brukas om en rysksvensk författare *Vladimir*. Bland barn finns ryskt *Perestrojka* eg. 'samhällsomvandling' och genom uppkallelse av FN:s före generalsekreterare det ursprungligen arabiska namnet *Boutros*. Arabiskt *Ali* brukas som hedersnamn för flera idrottare. Indiskt *Buddha* nämns i 8.4 mitten. En man kallar sig i Sverige holländskt *Kees* för *Cornelis*. Redaktören *Lars Olof Månsson* i radion föddes i Dublin, växte upp i Sala och kallade sig senare *Lasse O'Månsson*, säkert inspirerad av irländska namn som *O'Brian* 'Briansson'. Numera kan namn i bruk på flera sätt anknyta till främmande språk och invandrarspråk (se även 10.3, 10.5 och jfr Bijvoet 2002).

De latinska namnen är få. *Lokus* kallas en man som ofta talat om sitt *lokus* 'matställe'; jfr lat. *locus* 'rum, ställe'. En akademiker i Lund var känd i studentpressen som *Ego*; jfr lat. *ego* 'jag'. *Jakobus Spellivinkus* för 'Jakob spelevink' är en latinsk låtsasform för en storebror; jfr även *Rustica* i 7.5.1. En fru Lundgren gratuleras som *Carolina Morotlander*. Om hon hetat exempelvis *Carolina Molander*, har *morotsrött* hår eller är *morotsodlare* är okänt; jfr med lat. *Daucus Carota* och eng. *carrot* 'morot'. En latinlärare i Stockholm hade familjärt det romerska uppkallelsenamnet *Sextus* 'den sjätte'. Han var *sjätte* barnet i åldersföljd inom sin syskonkrets. Ett grekiskt namn är involverat, när en svensk *Leonidas* kallas *Leon*, och ett bibliskt hebreiskt, då den yngste i en familj benämns *Benjamin*.

10.2.5. Reflexion om språkpåverkan

Varför har namn i Sverige sådana utländska former? Språkliga antydningar kan t.ex. eftersträvas och främmande ursprung e.d. markeras. Namn på andra språk kan också innebära stilistisk variation eller uttrycka någons språkliga intressen.

10.3. Utländska namn överförda till svensk språkform

Många främmande namnformer anpassas till eller förändras i det svenska namnsystemet. Så kallade förenklingsstrategier tillämpas därvid ofta.

Utländska namn kan i Sverige ibland ges former som är både internationella och svenska. Exempel kan vara *Helena*, motsvarande bland annat grekiskt *Elena* och ungerskt *Ilona*, samt *Johan* som svarar till exempelvis spanskt *Juan*, finskt *Juha(ni)*. Ett annat sätt att försvenska utländska namn är att förkorta dem. Kvinnonamnet *Debora* kan bli *Dora*; det kurdiska förnamnet *Dilbahar* motsvaras här för en känd sångerska av kortformen *Dilba*, och en filippinska *Remylyn* kallas *Len*. Mansnamnet *Sergi Bruguera* bärs av en spansk tennisspelare och kan återges som *Brugge*, medan den svenske handbollsspelaren *Ljubomir Vranjes* ursprungligen serbiska namn här kan bli *Ljubo* eller *Lubo*. En annan namnavkortning är *Berra* för den baskiske tennisspelaren *Alberto Berasategui*. Formen *Berra* avser annars ofta det svenska förnamnet *Berit* respektive *Bertil*. Förnamnet *Nebojsa* från Bosnien-Hercegovina kan här motsvaras av former som *Nebbe*, *Nebo* och *Nesjo*.

Sådant avkortande av namn kan kombineras med tillägg av namnändelser. Jag kan erinra om en engelsksvensk sjuksköterska *Jacqueline* Rose benämnd *Jackie*, som kan jämföras med namnet på USA-presidenten Kennedys fru *Jacqueline* eller *Jackie* i början av 1960-talet. Märk även den rysksvenska friidrottaren *Ludmila Engqvist*, kallad *Ludda(n)* eller *Ludde*, och handelsminister *Leif Pagrotsky* benämnd *Paggan* samt förre ministerpresidenten i Sovjetunionen *Michail Gorbatjov*, ibland ihågkommen här i landet som *Gorby* eller *Gorban*, och skidlöparen *Vladimir Smirnov*, kallad *Smirre* på svenska. Med formen *Paggan* kan jämföras *Pagge*, som avser fotbollsspelaren *Pascal Simpson*, född i republiken Togo i västra Afrika men som ung hitflyttad. Ofta inträffar ändring i ljud- eller formbildning, då namn byter stilmiljö. Efternamnen *Wessel* och *Westin* har exempelvis i sportspråk antagit formen *Vesslan*. Den finländske tecknaren och skribenten *Henrik Tikkanen* kallade sig olika efter den sinnesstämning han var i (se 7.4.2 slutet). Man anknyter gärna till kända ord i ordförrådet, när man bildar inofficiella namn. Detta kan innebära ombildning av etablerade namn, styrd av olika språkliga associationer.

Mindre vanligt är det att man söker direkt översätta namn från främmande språk till vårt eget. Namnet *Svensken* kan dock ibland motsvara det finska efternamnet *Ruotsalainen*, med betydelsen

'svensk'. En avliden överste kallas *Pippi* i stället för sitt tyska efternamn *Vogel* 'fågel'. Överföring från ett språk till ett annat kan alltså ha inslag av namnskämt. För stileffektens skull bryter man då mot regeln att namn inte bör översättas. En annan sorts formulering prövas, då en akademiker återger sitt smeknamn *Pippi* med det grekiska bokstavstecknet *pi* upphöjt till 2!

Det förekommer att man talspråkligt och förnyande ombildar utländska namn. Förnamnet *Eufemia* kan utvecklas till *Femman* och efternamnet på den tjeckiske hockeyspelaren Radek *Hamr* återges som *Hammarn* i Sverige. Det senare finns även som jämförelsenamn på t.ex. svenska bordtennisspelare. En finländare med namnet *Eero* kan i vårt land liksom för övrigt en svensk *Erland* bli känd som *Erik* (jfr 6.4, tabell 1). En grekisk kvinna *Efthimia* kallas i Sverige det engelsklingande namnet *Effy*. En fotbollsspelare i laget Elfsborg har som unikt förnamn *Edier* men benämns *Eddie*. Språklig transponering av personnamn är ett roande textinslag, såsom *Blomman* för det kanadafrenska efternamnet *Lafleur*, *Påsen* av svenskvallonskt *Pousette* och engelskliknande *Jolly* från förnamnet *Joel*. Det överraskar mer att det polska fotbollssproffset Marek *Skurczynski* här med språkskämt kallas *Skurhinken* och att Kiruna-födde Hans *Särkijärvi* av samma skäl nämns som *Säcken*. Det senare namnet kan dock även vara jämförande enligt 8.4.

TV-kommentatorn Bengt Grive döpte 1973 fyndigt om den kinesiske bordtennisspelaren *Hsi En-ting* till *Säj Ingenting!* Märk att den kanadensiske hockeymålvakten i Karlstad *Boris Rousson* ibland kallades *Bosse Russin*, ett namn med "hemvävd" svensk prägel. Ett förenklat namn ur svenskt perspektiv får också den tjeckiske motorcykelföraren *Bohumil Brhel*, då han här kallas *Bosse B* eller *Bob!* Mindre extremt tycks det vara att slaviskt *Bronislaw* kan ge kortnamnet *Bruno* på svenska. Många utlänningar har i sina ursprungliga namn någon led som liknar eller kan överföras till en svensk namnform. Den från Grekland till Södertälje och Sverige invandrade *Dimitrios Giannakopoulos* kallas därför i någon anslutning till efternamnet för *Janne Grek*.

Namn kan alltså ändra stilistisk gestalt genom förkortning, översättning, förenkling och ombildning. Dessa processer följer kända språkliga mönster.

10.4. Namnförändringar som stilsignaler

Stilförändring i en text kan visa sig också i växlande namnbruk.

10.4.1. Lågstilade namn för högre sakinnehåll

Beskrivande och underhållande är kvinnonamnet *Amalgam-Ulla* om en tandsköterska. Likartade är kvinnonamn som *Piggelin* om en aktiv 15-åring som "chattar på nätet" och *Pötnäsa*, som verkar gälla en födelsedagsfirande dam med *putande* eller framstickande *näsa*, samt mansnamnen *Kalle Bock* för en man *Carl Beck* och *Svea* respektive *Svecia* om två personer som heter *Sven-Erik*. Som klandrande framstår öknamnet *Senmark* för den framgångsrika skidveteranen Ingemar *Stenmark*, när denne misslyckades i storslalom 1988, och *Torsken*, ett fisknamn brukat hånfullt om förbundskapten Bengt "*Fisken*" Ohlson, då det svenska ishockeylandslaget en gång råkade *torska*, dvs. 'förlo-ra'. I slang avser *torsk* 'dumbom' och *gå i fisk* 'misslyckas' (se t.ex. *Politikens slangordbog* 1989).

10.4.2. Högstilade namn för lägre sakinnehåll

Ett pompöst kvinnonamn är *Mimosa Sam*, Greta Garbos smeknamn på vännen *Mimi* Pollak. Blomnamnet *Mimosa* anknyter till dopnamnet och *Sam* kan vara kortform av *Samantha* 'lyssnerska', ett hebreiskt och mycket populärt namn i USA (Schill 1990). Högstilat är också t.ex. babyflicknamnet *Den Rosa Pärlan nr 2*; jfr om numrerade syskonnamn i 4.2.3. Bland mansnamnen märks *Blåbärskungen* om en blåbärsplockande brandchef i Göteborg. *Professorn* kallas ibland en tekniskt kunnig fotbolls- och hockeyspelare samt någon mycket tankspridd man. Mest bekante bäraren av detta smeknamn lär ha varit fotbollsspelaren Gunnar Gren, känd som *Il Professore* i Italien. Namnet *Professorn* kan annars gälla en beläst person (Lidaräng 1982:97). Märk även "kungliga namn" i 8.3 samt prästerliga i 9.7 mitten.

10.4.3. På annat sätt stilsiterade namn

Upplysande karaktär har t.ex. namnet *Smör-Emma*, använt om en kvinna som förr arbetade vid ett smörstånd i Saluhallen, Karlstad.

Motsvarande gäller namnet *Esbjörn* och *Vebjörn* som också ger prov på namnvariation, då de betecknar en S-politiker *Björn Johansson* i Kristinehamn respektive en V-politiker med samma för- och efternamn därstädes (jfr Modéer 1964:17 f., 33 f.), samt *Klister-Karlson* eller Axel Robert *Karlson*, som 1922 introducerade *Karlsons Klister*.

Berömmande stil ses i kvinnonamnet *Brabra* – fastän detta väl främst återger uttalet av *Barbara/Barbro* – och *Älskebiten*, som nog innebär 'lilla älskling' och är en mans namn på sin fru. Positiv innebörd har mansnamn som *Eleganten*, *Spelmotorn* och *Stålmannen*, vilka avsåg "drömkedjan" i handboll på 1950-talet. Nedvärderande stil har däremot öknamnet *Fis-Lisa* i en retsam hyllning och *Nivea* – jfr namnet på hudkrämen! – använt om en "fet och dryg" ämbetsman. Namn som *Tjocken* i en dödsannons och *Mördarn* i ett fotbollsreferat är aparta pressinslag. Övergång från klander till beröm erfar hockeyspelaren *Jonathan Hedström*, då han i stället för *Elake Jonte* börjar kallas *Tuffe Jonte* 2004. Samma människa kan för sina kvalitéer nämnas såväl positivt som negativt. En svensk statsminister har sålunda kallats både *Mys-Persson* och *Buffel-Persson*.

Uttals- eller replikåtergivande namn förekommer i någon mån. Vissa former lär exempelvis vara bevarade barnspråksformer, bl.a. *Tulli* för *Gurli*, *Tussen* för *Susann* (se andra exempel i 9.6). En avliden manlig upplänning kallas *Iff-Iff* och en annan sådan *Jaja*. Namnen kan motsvara uttryck som ofta brukats av respektive person. *Iff-Iff* kan beteckna en supporter för 'fotbollslaget Malmö FF' (jfr Gibson 1978), medan *Jaja* tycks återge interjektionen *jaja* (1) 'låt bli!' eller mer uppgivet (2) 'ja då..' (Allén 1986). Favorituttryck kan orsaka smeknamn enligt Modéer 1964, som omtalar en handlare *Tackar, tackar* (117), och enligt Lidaräng 1982 som nämner personerna *Hoppсан* och *Just dä* (103).

10.5. Uppkallelsenamn och lånade namn

Uppkallelsenamnen är talrika och kan ofta ha internationell anknytning. Margaretha "Corvetten" Lännewall körde som värmlandspräst ofta en Chevrolet *Corvette*. Handbollsspelaren Gunilla Eriksson är känd som *Lill-Turchina*, uppkallad efter "världens bästa handbollstjej", ryskan *Turchina*. En år 2002 avliden dam kallas i dödsannonsen *Cellini*, vilket lär bero på hennes intresse för den italienske guldsmeden och skulptören Benvenuto *Cellini* (1500–71).

En man avliden i Luleå 1994 kallades *Cyrano*. Han skrev i pressen lika bitskt som satirförfattaren *Cyrano de Bergerac* (1619–95). Peter ”*Cantona*” Berggren, som spelat fotboll i Hammarby, är uppkallad efter den internationella fotbollsstjärnan Eric *Cantona*. Namnet *Castro* finns använt om en kommunistisk strejkledare i Malmberget samt om en hamnarbetare i Stockholm, vilken försedd med skägg liknade Cuba-ledaren Fidel *Castro* (Björklund 1999:33). Sportchefen i Färjestad Håkan Loob har någon gång benämnts *Clapton*, då han sagts utnyttja sitt lag lika skickligt som Eric *Clapton* spelar sin gitarr. Genom uppkallelse kan ibland namn från avlägsna språk nyttjas, såsom när en ishockeylirare – återkommen 2003 till sitt svenska lag från utlandet – anges som *Usama bin Ladin* efter den kände islamistiske al Qaidaledaren. Sentida svenska slangord från många långgivande språk, såsom arabiska, turkiska och slaviska språk, står i Doggelitos och Kotsinas bok *Förortsslang* (2004). Namnmotsvarigheter till dem finns i mitt material, t.ex. kvinnonamnet *Habiba* till substantivet *habibi* ’kamrat, älskling’ och mansnamnet *Capo* till adjektivet *capo* ’bra’.

Smeknamnet *Jubal* om en bowlingspelare i Karlstad har anknytning till den bibliske harpisten *Jubal* i Första Moseboken 4:21. *Tarzan* kallas flera av idrottens hjältar efter seriefiguren med detta namn. Namnet kan nu även vara officiellt förnamn. En år 1984 avliden stockholmare nämndes i sin dödsannons med tilläggsnamnet *Zjivago*. Enligt mannens änka var han bland vänner känd under detta namn. Först hade han som läkarbiträde i militärtjänst kallats *Doktorn*. Sedan blev han i radioförbindelser genom litterär association benämnd *Zjivago* av kamraterna, ett namn bekant från romanen *Doktor Zjivago* av den sovjetiske författaren Boris Pasternak med svensk översättning 1958.

Jörgen ”*Red Hot Pepper*” Wickman var travkusk i V75, benämnd efter sin häst. Idrottsmannen, utgivaren av *Idrottsbladet* och ledaren för danspalatset *Nalen* i Stockholm Gustaf ”*Topsy*” Lindblom skall ha fått sitt smeknamn i ungdomen, då han år 1907 ensam förde åter den förrymda elefanthonan *Topsy* till den cirkus i Norrköping som hon hade flytt ifrån (Ericson 1989–93 del 11:164–166). Därmed hade ett kvinnligt elefantnamn faktiskt blivit ett manligt smeknamn! Namnet kan idag också vara ett traditionellt hundnamn (Mattisson 1999:59). Dess ursprung är den tyska formen *Topsy* eller *Tobsy* av kvinnonamnet *Tove*, som motsvarar mansnamnet *Tobias* (Schill 1990). Sverige hade åtminstone på 1970-talet få kvinnor men ingen man med det *officiella* namnet *Topsy*.

Yngre män kända som *Ladd* respektive *Elvis*, *Karlstad-Elvis* och *Lill-Elvis* har främst på grund av sitt utseende uppkallats efter film-

skådespelaren Alan *Ladd* respektive popsångaren *Elvis Presley*. En *Sven "Duva"* Söderman verkar på liknande sätt faktiskt ha fått namn efter titelfiguren i Runebergs dikt *Sven Duva*. Rallyföraren *Erik Carlsson* gavs, sedan hans SAAB i en tävling hamnat på biltaket, smeknamnet *Carlsson på taket*, inspirerat av Lindgrens bok *Lillebror och Carlsson på taket* (1955); jfr 3.3.2 slutet. I Värmland bodde förr en man benämnd *Hyland*, vilken ansågs likna radio- och TV-mannen *Lennart Hyland* (1919–93). En ledare i raggaegruppen *Svenska Akademien* har länge kallats *Sture Allén d.y.* genom uppkallelse efter förre ständige sekreteraren i den likalydande Akademien (enl. GP 29.5. 2004). Det bör tilläggas att namnuppkallelsen kan ske i flera led och ibland är svår att följa eller överblicka. Se t.ex. i 9.7 slutet om *Garvis* och *Lill*-namnen.

10.6. Namnupprepning och namnvariation; alternativa smeknamn

I exempelvis tidningarnas sportartiklar är det inte ovanligt att inofficiella och officiella namn varierar, dvs. om idrottaren är allmänt känd under ett smeknamn. Inom en artikel av Stellan Kvärre om Claes-Göran "*Myggan*" Wallin och svensk ishockey i DN 1998 anges huvudpersonen med fullständigt + inofficiellt namn en gång, som *Myggan* 6 ggr, *Myggan Wallin* 4 ggr, "*Myggan*" och "*Myggan*" Wallin en gång var med utsatta anföringstecken samt enbart *Wallin* 2 ggr. Med ännu större variation nämner Ragnar Ekholm i NWT 1985 travtränaren från Färjestad *Karl O Johansson* på just detta sätt 6 ggr, som *Karl O* 2 ggr, *Kalle* 3 ggr, "*Kalle på Trappa*" 3 ggr och "*Trappa*" en gång. Dessa exempel illustrerar en i pressen ibland noterad, angenäm stilistisk namnväxling (jfr med 2.3). Denna tycks dock ha blivit inskränkt under 2000-talet till förmån för större likriktning.

Några idrottsmäns smeknamn upprepas särskilt flitigt i tidningarna. NWT nämner t.ex. innebandyspelaren *Mattias "Bult"* Larsson både ofta och nästan genomgående som *Bult*. Vissa förutsättningar tycks vara viktiga för sådan tät upprepning, nämligen skribentens personkännedom och sporthändelsernas geografiska närhet till tidningen och läsarna. I dessa fall är namnväxlingen alltså minimal inom respektive artikel men kan vara påfallande i jämförelse med andra artiklar, som har ett mera traditionellt namnbruk. Å andra sidan finns flera exempel på att ett inofficiellt personnamn används bara i respektive tidningsrubrik. Det kan då tjäna som lockbete till läsning, vilket t.ex. gäller

olympiske mästaren i ryggsimning Bengt *Baron* i en NWT-rubrik från 1981: *Vilken skräll i EM-bassängen: "Guld-Baronen" utslagen!* Ordlek med namn möter inte sällan i en rubrik, såsom "*Myggan*" sticker till AIK respektive "*Fisken*" nappade. Den senare antyder att Bengt "*Fisken*" Ohlson accepterat en tjänst som tränare för svenska ishockeylandslaget (DN 14.4.1988). Namnet *Fisken* används här livfullt; jfr andra fiskinspirerade namn i 9.4 mitten. Förekomsten av sportens smeknamn tycks numera inskränkas i pressen.

På motsvarande sätt kan en rubrik uppmärksamma *Lisa*, som i den följande artikeln visar sig vara häcklöparen *Ann-Louise* Skoglund, och en annan rubrik nämna *Grönis*, avseende fotbollsspelaren Anders *Grönhagen*. Ovanligare är förvisso att skribenten i en artikel om en fotbollsspelare anger hans fullständiga namn sju gånger, efternamn två gånger och inofficiella namn bara en gång i textens mittparti. Jag har om fotbollsspelaren Håkan Mild, kallad *Tjalle*, sett ett sådant exempel i GP. Genom namnvalet däri får skriftspråklig formalism ett enda överraskande inslag av vardaglighet. Det kan även finnas möjlighet till namnvariation, om ibland två inofficiella former ingår som i *Janne "Flash"* för rallyföraren *Jan Nilsson* och *Roffe Ceder* för den som heter *Rolf Cederquist*.

Namnvariation kan innebära att olika namnalternativ växlar. I tidningarnas minnesrunor över avlidna möter oss ofta inofficiella namn i ett inledande eller avslutande, mindre formellt parti av texten. Sådant namnbruk gynnar en mera personlig stil. Men vissa personer är kända med flera inofficiella namn, som nyttjas i skilda miljöer eller under olika stadier i livet. Tidningarna upplyser sällan direkt om sådana namnvarianter, men om vissa personer har jag ändå däri funnit alternativa namn. Registratörn Anna Sjöcrona (1896–1989) blev enligt DN kallad *Loyse*, *Ossen* och – av Barbro Alving – *Viran*. En alternativt förekommande närmare anknytning till en persons officiella namn uppvisar musikern *Albert Sandström*, nämnd som *Al Sandy*, *Don Alberto* eller av Povel Ramel *Proffe* 'den professionelle'. Vid undersökning av binamn i ett fältkompani visar sig drygt en femtedel ha två eller flera sådana namn (Andrén 1945:25). Flera inofficiella namn per individ kan alltså brukas, ofta i olika sammanhang. Sådana stilistiska varianter kan jämföras med dialektgeografisk ordvariation, t.ex. enligt Lars-Gunnar Andersson (1994). Namnformer med avvikande vokaler får ibland avlösa mer väntade bildningar, som kvinnonamnet *Jutta* av förnamnet *Marjatta* och *Kurre* för *Kirre* av *Kristina*, mansnamnet *Junne* för *Jan(ne)*, *Kralle* för *Krille* av *Krister* och *Kvast* av efternamnet *Törnqvist* enligt 3.3.2; se om liknande vokaländringar hos Söder-

berg (1996:369) och Widmark (1996 a). Konsonantvariation ses där-
emot i t.ex. formerna *Benga(n)*, *Benke* och *Benne* av *Bengt*.

I en dansk öknamnundersökning visar sig 91 % av personerna ha ett enda öknamn, 8 % två öknamn och 1 % tre öknamn eller fler (Kristiansen 1991:26). Under en hel levnad lär även svensken i gemen tilldelas fler växlande eller tillfälliga namn. Också i tidningar anges enligt ovan alternativa personnamn med olika form och funktion. Att verkligheten kan överträffa pressen antyds av att ett par tolvåriga flickor 1982 kunde meddela sin lärare i Karlstad att de vardera haft ett dussin smeknamn. I Kina lär det inträffa att en man under sin livstid brukar mer än tio olika namn (Søndergaard 1979:10); jfr indianskt flernamnssystem enligt citat 10 ovan.

10.7. Ersättningsnamn och genusbytande namn

Ersättningsnamn kan dyka upp i pressen. Ibland verkar namn rent av vara maskerade eller kodade, såsom när ett nyförlovat par kallas *Illern* och *Duvan* eller ett par gratulanter *Snos* och *Fnos*. Mindre vanligt är att en kvinna anges med mansnamn och en man med kvinnonamn. Påfallande kan det verka att en äldre dam från Motala kallas *Truls* i sin dödsannons. Detta namn är annars känt som mansnamn. Om hon stått i relation till någon med detta manliga förnamn, till efternamnet *Trulsson* eller ortnamn som *Trulsbo* är obekant. Märk dock det västgötska mansbinamnet *Truls*, bildat av ett dialektord som betyder 'liten, jämntjock man' (Lidaräng 1982:93). Det kan därför synas troligt att såväl detta namn som kvinno-smeknamnet utvecklats ur dialektor-det *truls(a)* 'litet, ovigt klumpigt barn; kort och tjock kvinna', känt från Mellan-Sverige (Rietz 1867:755 a).

Diverse namnassociationer visar sig ge upphov till ersättningsnamn. Modets växlingar kan bidra till att vissa namn blir ratade och andra tvärtom populära. Då föråldrade eller på något sätt misshagliga namn överges, blir sålunda förnamn som *Beata* och *Bertha* gärna ersatta med de liknande formerna *Beth*, *Bettan* respektive *Märta*. När namns popularitet ändras märkbart, kan t.ex. ovanligare kvinnonamn som *Hulda* och *Olga* avlösas av smekformen *Ulla* och mansnamn som *Algot* och *Alrik* av det om dessa namn något påminnande och nu brukligare *Allan*. Å andra sidan ersätts vid något tillfälle de traditionella mansnamnen *Gösta* och *Göran* med det snarast nedvärderande binamnet *Gösen* (jfr *gös* 3 hos Hellquist 1948). En inledande formell likhet råder mellan de tre senare namnen; jfr *Grynet* m.fl. i 7.7. Ett

förnamn som *Rune* blir till synes slumpvis kompletterat med ett helt fristående smeknamn som *Hjalle*. I stället för ett ovanligt dopnamn används ibland ett vanligare, likt eller gärna oliket svenskt förnamn som smeknamn, såsom *Eva* för det ursprungligen franska *Geneviève* samt snarast godtyckligt *Sven* för det ursprungligen tyska *Ernfrid* och *Rickard* för Kongo-Kinshasa-namnet *Ntomba*. *Pelle* är för kvinnor och män ett vanligt ersättningsnamn (se 5.2 slutet). Inofficiella namn kan även ersätta vedertagna *-son*-efternamn, som i mitt material *Lindås* i stället för *Johansson* och *Ljungman* för *Andersson*. Dessa namn liknar soldatnamn eller släktnamn; se motsvarande hos Lidaräng (1982:177 f.).

Genusbyttande eller moverade namn påträffas av och till. Några tydliga sådana, såsom *Putta/Putte*, nämns i 6.4 slutet. En handbollsspelare *Hans* i Göteborg blev vid mitten av 1900-talet kallad *Greta*. Anledningen är kanske att dessa namn i folksagan *Hans och Greta* är nära förknippade. Möjligen hade laget flera spelare med namnet *Hans*, varför en fick ”byta namn” med hjälp av sagoassociationen. Vid samma tid benämndes en manlig idrottare i Gnosjö *Lotta*, vilket erinrar om serien *August och Lotta* (jfr Lidaräng 1982:157). Påfallande är det också att idrottande söner till de nämnda männen *Greta* och *Lotta* kallades *Lill-Greta* respektive *Lill-Lotta*. Fotbollsspelaren Thomas Brodin begåvades en tid med namnet *Inga Gill*, då han med sitt blonda hår liknade den kända skådespelerska som hette så. *Hon/Henne* och *Han/Honom* kan någon gång ges karaktären av tillfälliga ersättningsnamn, t.ex. i följande klädesannons: ”Snygga, sköna, härliga önskeplagg för både *Henne* och *Honom*”; jfr även 3.5.3 början. Ett personligt uttal hört i radio har märkts hos en gammal ishockeyspecialist, som därför i ett nummer av GP 1985 kallas Rolle ”*Honom*” Stoltz. Hans förnamn var *Roland*.

Mona-Lisa var sportnamnet på Sune Andersson, en svensk OS-medaljör i London 1948, vilken påstods ha beslöjad blick och gåtfullt leende som *Mona Lisa* på Leonardo da Vincis kända porträttmålning. Denna namnformulering kan jämföras med *Selma* och *Vendla* som finlandssvenska namn på ett par fotbollsspelare i Vasa på 1950-talet (se Blomqvist 1986:158). En gammal utövare av samma sport i Kristinehamn har sagt mig, att han efter sin far ärvt smeknamnet *Ida*. Denne hade som ung ofta talat om en fönsterputsande flicka med detta namn, varför han själv också kallades så. Märk även att en *blonderad* karl känd från TV år 2002 benämndes *Blondie* liksom en känd kvinnlig seriefigur.

Oväntade kvinnliga och manliga inofficiella namn beror ibland på den benämnades officiella förnamn och efternamn. Kvinnonamn som *Linus* respektive *Mack*, *Markus*, *Micka* och *Mickus* finns som bildningar till förnamnet *Linnea* respektive *Margareta*. Märk *-i-* och *-k-*formerna som är påträffade bildningar till det senare namnet; jfr dess mer traditionella former *Maggan* och *Greta*. Kvinnonamnen *Bengan* och *Patrik*, *Alex* och *Sigge* förefaller manliga men utgör även kvinno-betecknande kortformer av efternamnen *Bengtsson* och *Patrikson* respektive förnamnen *Alexandra* och *Sigrun*.

Namnet *Vega* på en fotbollsspelare från Skara kan dock snarast hänga ihop med ett firma- eller klubbnamn som han förknippats med. Äldre båtfirmor, rederibolag och idrottsklubbar har nämligen ofta *Vega*-namn efter A.E. Nordenskiölds Vegaexpedition (1878–79). Jag har för övrigt inte märkt av materialet, att kvinnliga namn på män respektive manliga namn på kvinnor skulle anses direkt nedsättande. De är däremot ovanliga och verkar säkert pikanta. Kvinnonamn för män kan enligt Lidaräng också vara *täcknamn* (1982:205).

Som namn på en man som maskerad deltar i en kvinnlig löpartävling har jag en gång sett *Björnina*, som motsvarar hans förnamn *Björn*. Kvinnonamnet *Puffelina* är likvärdigt med det manliga smeknamnet *Puffe*. Den kvinnliga namnformen *Pontis* motsvarar liksom småbarns-namnet *Pontussa* det manliga förnamnet *Pontus*. Namnet *Anderssonskan* gäller en 'fru Andersson'. De nämnda kvinnonamnen är med växlande ändelser bildade till de angivna mansnamnen. En manlig form *Migge* synes tvärtom kunna anknyta till det kvinnliga smeknamnet *Migge* eller *Miggie* av t.ex. *Margareta* och *Margit* (jfr *-i-*formerna ovan). Två män som planerar ett könsbyte kallar sig redan *Gunvor* för *Gunnar* respektive *Görel* för *Göran*.

10.8. Sammanfattning

Svenska inofficiella namn överförs till utländska former av olika stilistiska skäl. Mängden av engelska namn är betydande. Utländska personnamn kan i Sverige bli inofficiella genom förkortning, försvenskning eller annan ombildning.

Människors inofficiella namn lånas ibland från olika verksamhetsområden, från utlandet eller i främmande språkdräkt. Namnbildningen stimuleras av de associationer till nya namn, som redan existerande vardagliga namn skänker. Inverkan från främmande språk kan resultera i nya namn med svensk prägel.

Växling mellan inofficiella och officiella namn är vanligt, särskilt i sportartiklar. Å andra sidan kan smeknamn ibland stå bara i rubriker för att locka till läsning. Namnleder kan av stilskäl utbytas mot liknande språkelement. Det ges därvid exempel på ersättningsnamn samt kodartade eller genusväxlande namn. Här finns manliga uppkallelse-namn använda om kvinnor och – än mer – kvinnliga sådana om män. Vidare kan t.ex. pronomen brukas som namn.

ILLUSTRATION 10. *Frankie Boy* är ett uppkallelsenamn, lånat från USA (se 10.2.1 mitten).

Som i gamla dar, *Frankie Boy*

Matchen så många väntat på var den näst sista av alla och egentligen betydelselös. Öis var redan klar slutsegrare, när de båda världsmästarna Mikael Ljungberg och Frank Andersson kom in. Eftersom Frank är 40 år och inte har brottats på allvar sedan 1987 fanns det inte ens prestige i potten.

– Det hade varit märkligt om resultatet blivit något annat, erkände Frank efter sina flygturer, men det kändes lite konstigt att åka dit på mitt eget gamla specialgrepp.

Två gånger lyfte Ljungberg Frank i smidjebältet, två gånger flög ”*Frankie Boy*” i riktning mot taket för att landa med en tung duns. Efter tre och en halv minut var matchen över.

– Jag har aldrig tagit någon match för given, inte den här heller, kommenterade ”Micke”. Man får se upp med gamla rävar.

(GP 17.11.1996)

11. Namnsummering

Citat 11

Jag har i min berättelse skisserat vissa grunddrag i sukuma-nyamwezis namnskick [i Tanzania] och antytt konventioner för namn och namngivning. En grundlig utredning om reglerna för detta skulle kräva en hel avhandling. Den skulle ändå inte vara uttömmande. Konventionerna för namn och namngivning och konventionernas tillämpning i det sociala livet kan liknas vid förhållandet mellan pjäsförfattarens text och regissörens olika uppsättningar av pjäsen. Namnet är den text som iscensätts såväl av bäraren själv som hans eller hennes sociala omgivning. (Per Brandström 1998:153)

11.1. Inledning

Efter lång tids namnsamlande i svensk press konstaterar jag att informell namnvariation finns där och ibland förefaller vara ganska omfattande. Den är dock något svår att fånga och beskriva entydigt, även om den kan vara enklare och tydligare än motsvarande hos sukuma-nyamwezi (enligt citat ovan).

11.2. Diverse erfarenheter

Man finner alltså att pressen under senare decennier i några avseenden visar förändring och utveckling av den språkliga stilen även för namn. Jag har valt att här i kapitlets början söka formulera viktigare iakttagelser, som jag har gjort om förekomsten av tidningarnas personbetecknande smeknamn och öknamn. Dessa ges i punktform, markerade med alfabetets bokstäver.

Ordningen mellan punkterna är tämligen fri. Till en början uppmärksammas flera konkreta namnförhållanden, medan senare avsnitt mera avser allmänna namntendenser. Anmärkningsvärt är att en fjärdedel av erfarenheterna från undersökningen, nämligen främst enligt

punkterna H–N nedan, gäller jämförelser mellan kvinnonamn och mansnamn.

Tillfälligheter gör att mina summerande noteringar till antalet sammanfaller med alfabetets bokstäver. Med annorlunda formuleringar hade utfallet naturligtvis lätt kunnat presenteras också i annan form.

A. De smeknamn och öknamn som gäller personer i pressen har ansenlig bredd och variation. De motsvarar respektive persons förnamn och/eller efternamn, utgör särnamn eller är en kombination av olika namnsorter.

B. I det tidningsmaterial som jag har använt avspeglas de officiella personnamnen tydligt i de inofficiella. Namn som *Kalle* och *Pelle* visar sig t.ex. fungera bra, eftersom de kan återge både kvinnliga och manliga förnamn, vidare flera efternamn samt dessutom utgöra fritt tillagda särnamn.

C. Särnamnen verkar numera ha ett visserligen klart märkbart men ändå minskat utrymme jämfört med äldre förhållanden. Vissa inofficiella namn kan ibland återge förnamn eller efternamn, vid andra tillfällen vara fritt valda särnamn, såsom *Kickan* och *Putte*. Dock verkar särnamn ännu användas långt mer muntligt i vardagslivet än skriftligt i pressen.

D. Antalet inofficiella namn i tidningsartiklar om sport är tydligt märkbart men tycks ha minskat under senare tider. Inom familjenyheter och allmänna artiklar finns namntypen sparsammare men är jämnare företrädd under den granskade perioden.

E. Dialektinslag kan ännu noteras i namnbildningen, enligt mitt material mest i NWT, därefter i GP och i tredje rummet hos DN. Resultatet överraskar knappast, eftersom särskilt den förstnämnda tidningen har mest lokal spridning.

F. Exempel på slangspråk visar sig i mitt personnamnsmaterial mest i DN, därefter i GP och i tredje rummet hos NWT. Detta är säkert bland annat en följd av slangens starkare ställning i storstäder än på mindre orter.

G. Den relativt omfattande invandringen till Sverige tycks förstärka förekomsten av inofficiella namn, då dessa ofta kan fungera som gångbara tvärspråkliga namnförenklingar.

H. Manliga särnamn dominerar starkt över kvinnliga i pressen. Detta kan bero på äldre, speciella mansnamnstraditioner, exempelvis i yrkeslivet och sporten.

I. Inofficiella mansnamn knutna till efternamn och ortnamn framstår som vida fler än motsvarande kvinnonamn. En orsak kan vara att vissa smekformer av kvinnonamn verkar så kända eller vedertagna att de inte brukar ges särskild markering i skrift, såsom *Elsa*, *Lisa*, *Lisbet* av *Elisabet* och *Maj(a)* eller *Marie* av *Maria*.

J. De inofficiella namnen har betydelse som stilmarkörer och stilvarianter. I pressen är smeknamn som *Flamman* och *Gullis* vanligare än öknamn som *Fis-Lisa* och *Rövarn*. Olika stilnivåer finns, såsom vardagliga och högtidliga namn.

K. Inofficiella namn som bildats ur förnamn visar sig gångbara bland både kvinnor och män. De kan vara såväl kortare som längre än sina ursprungsnamn. Jämför t.ex. *Chris* och *Tina* av *Christina* (vanligare) med *Sivan* och *Sivan Divan* av *Siv* (ovanligare) respektive *Chris* och *Ian* av *Christian* (ovanligare) med *Lasse/Lasseman* av *Lars* (vanligare).

L. Kvinnliga inofficiella namn är i genomsnitt kortare än manliga. Kvinnonamnen är relativt sett ganska fåtaliga, men vissa av dem uppvisar ändå rik förekomst.

M. Kvinnonamn för män och mansnamn för kvinnor finns stundom med viss, snarast roande, stilistisk effekt bland mina inofficiella namn. Man ser också exempel på att djurnamn och sakord i jämförande syfte kan beteckna människor.

N. Särskilt framträdande inofficiella namn är sport-, ortnamns- och yrkesrelaterade särnamn, dialektala namn samt småbarnsnamn. De tre första främst bland män observerade typerna finns också i andra delar av världen, medan den fjärde typen är lantligt förankrad i Sverige och den femte mest koncentrerad till svensk stadsmiljö.

O. Särnamn och småbarnsnamn granskas med sex observerade stiltendenser. Kategorin *ordlekande namn* förefaller viktigast för småbarn, medan *jämförande namn* kommer i första rummet för äldre personer.

P. Småbarnsnamnen kan vara experimentella och storstadsanknutna, ge förebud om namnbärarnas senare smeknamn och ibland behållas även i vuxen ålder. Deras minskande förekomst under 2000-talet bör särskilt noteras: "Barnets århundrade" (Ellen Key) tycks i flera olika avseenden vara slut!

Q. Att inofficiella personnamn kan användas som stildrag i pressen är värt att märka (jfr även med J). Det kan konstateras att upprepning och namnlighet, ordlek och ironi samt dubbeltydighet spelar roll i namnbruket.

R. Under perioden tycks någon namntyp ha inskränkts eller utmönstrats. Namn som *Vabban* av *Valborg*, *Age* eller *Agge* av *August*, *Algot* m.fl. har exempelvis blivit färre, eftersom ursprungsnamnen blivit ovanligare. Namn med dialektinslag såsom *Alfred* i *Klövva* brukas nu inte ofta. De ingår i lantliga och historiska skildringar.

S. Under tiden 1980–2005 har vissa språkliga namntendenser förstärkts. Engelskpåverkade eller internationella inofficiella namn har exempelvis blivit vanligare. Familjära smekformer har fått en vidare stilistisk användning, som väl gynnas av allmänna tendenser till språklig demokratisering och stilistisk utjämning.

T. Jag märker i materialet flera slags inofficiella namn. Dit hör särskilt socialt viktiga tal- och skriftspråksformer till officiella personnamn och familjära smeknamn av skiftande slag men också slangspråksnamn, mest brukade om och av män i storstäderna, samt dialektala eller folkliga öknamn, särskilt från landsbygden.

U. Man finner bland inofficiella namn många exempel på språklig humor och kreativitet. Överraskande antydningar och ordlekar förekommer ofta, och uttrycksfullt språk, t.ex. i form av språkliga bilder och ordlekar, nyttjas i olika sammanhang.

V. Inofficiella namn ger prov på såväl språklig koncentration som ordrik omständlighet. I fyndiga och slitstarka namn uttrycks ofta ett sammansatt perspektiv på livet. Korta namn brukar ha hög frekvens

men långa en låg sådan. Ibland övergår titlar till kategorin namn, bl.a. *Prosten** (med eventuell bestämning) som jämförelsenamn.

W. Den vanligt förekommande, formelartade presentationen av främst inofficiella mansnamn (se 2.3) understryker mansnamnens historiskt sett starkt traditionella karaktär, som jag tidigare kommenterat om förnamn (Kvillerud 1980:148, 152).

X. De inofficiella namnen kan bidra till en förenkling av namnsystemet, då t.ex. olika förnamn och efternamn kan ge samma smeknamn; jfr även med B.

Y. Smekformer och öknamn formuleras ofta i anslutning till andra personnamn, ibland med särskilt systematiserat namnval, ombildning eller utnyttjande av leder som *Lill(a)* och *Stor(a)*; *Guld-*, *Silver-* och *Brons-*. De kan ofta gynna möjligheterna till personidentifikation.

Z. De inofficiella namnen i pressen innebär ett mera talspråksnära skriftspråk. Avvikande inslag finns dock, såsom skriftspråklig karaktär hos de fingerade kungliga namnen och initialnamnen samt vissa massmediepåverkade längre namn (i 5.4.2) och några med särskilda leder förlängda namn (enl. 6.6).

Å. Materialet exemplifierar både språklig tradition, t.ex. bevarade äldre namn som *Mäster Nils* (enl. 3.5.2) samt *Olaua* < *Olausson* (i 6.5 slutet), och språklig förnyelse såsom bruket av nummer- och satsnamn (enl. 6.8 resp. 7.6).

Ä. Det sociala inslaget i namnstilen, såsom uppkallelse av personer och anknytning till olika yrken eller främmande språk, är viktigt (jfr även med T).

Ö. Inofficiella namn kan vara kommunikationssignaler. De speglar ofta kontakten mellan människor (enl. 9.6 och 9.7). De kan även ha särskilt samband med olika samhällsgruppers förhållanden och erfarenheter (se 5.3.2 och 5.3.3).

11.3. Några tendenser i namnbildningen

Vissa tendenser för smeknamn och öknamn märks speciellt i pressen:

- (1) Det är färre och kortare kvinnliga än manliga inofficiella namn (se 2.2, 5.4).
- (2) Mansnamnen kännetecknas mer än kvinnonamnen av namntradition och nybildning av namn (enl. 3.5.1 resp. 3.5.3).
- (3) Småbarnsnamn avviker i flera avseenden från vuxnas namn (märk bl.a. 4.4).
- (4) Inofficiella kvinnonamn brukar med påtaglig formvariation ansluta sig till förnamn, medan motsvarande mansnamn i större utsträckning är efternamnsbildningar och särnamn (se. 5.3.1 resp. 5.4.3).
- (5) Inofficiella kortformer bildas ofta, även försedda med ändelser (se 6.5).
- (6) Inofficiella personnamn kan fungera som stilmarkörer (obs. särskilt 7.5).
- (7) De inofficiella namnen i pressen uttrycker både språktradition och språkförnyelse (märk 8.2 och 8.4).
- (8) Smeknamn och öknamn med ingående attribut nyttjas emellanåt (se 9.5), varvid även officiella personnamn kan ingå.
- (9) Internationella inslag i inofficiell namnbildning kan förekomma (enl. 10.2).
- (10) De inofficiella namnen ger en god men idag föga utnyttjad möjlighet till språkvariation i pressen (se 10.6).

11.4. Slutord

”Det vatten du hämtar ur bäcken lär dig känna källan”, säger ett ordspråk. De namnexempel som här hämtats ur namnströmmen i pressen ger en uppfattning om de inofficiella namnen som resurs i språklig stil. En del mera långsiktiga namntendenser har särskilt betonats i 11.3.

Inofficiell namngivning av personer i samhället beror på flera sociala och kulturella förhållanden. Namnmaterialets bredd och föränder-

ligheten i namnbruket är viktiga. Senare tiders samhällsförändringar har satt spår i namnskicket. Att få inofficiella kvinnonamn men många inofficiella mansnamn markeras i pressens texter är påfallande (se 2.2 början och 2.6 slutet). Däremot överensstämmer det snarast med ens förväntningar, att småbarnsnamn nyttjas lika mycket för flickor som för pojkar (enl. 4.3 inl.). Betydelsen av att forskning om personnamn även anlägger socialantropologiska perspektiv har betonats i senare tid, t.ex. speciellt i Helleland 1998:395 f.

De kvinnliga smeknamnen kan uppfattas som naturligt utvecklade och välkända bruksformer på olika stilnivåer, medan tidningarnas manliga smekformer och öknamn samt särnamn ofta verkar vara statusformer, medvetet nyttjade som komplement eller stilistiska alternativ till förnamn och efternamn. Därav tycks bland annat följa att mansnamnen tydligare anges i skrift än kvinnonamnen. Jämför även Alléns omdöme om kvinnliga respektive manliga journalisters bruk av pronomina *han/hon*: ”Siffrorna för [frekvensen av] *hon* tycks antyda, att om inte kvinnorna talar om kvinnor, så blir det inte mycket talat om dem” (Allén 1999:395).

Åtskilliga kvinnliga kortformer av namn tycks finnas i tidningstext utan att markeras, härledas och kommenteras. De kan därför undandra sig läsarnas observation. Däremot anges ofta manliga smeknamn och särnamn uttryckligen i tidningarna (se t.ex. 11.2 W). Så är det särskilt, då man i olika texter av stil- eller tydlighetskrav kombinerar officiella och inofficiella namn.

Många kvinnliga smek- och särnamn verkar brukas muntligt och privat, alltså inte som tidningsformer. (Se om pressens få kvinnliga smekformer i 11.2 I.) Kortformer som *Lo*, *Lott*, *Su* och *Suss* kan höras vid samtal men saknas i materialet. Ommarkerade kvinnliga smeknamn tycks delvis motsvaras av formellt angivna manliga särnamn, ofta uttryckta inom namnpresentationsfraser (se 2.3). Märk att mediernas nyheter – enligt journalisten Maria Jacobson – till 70 % gäller män och bara till 30 % kvinnor (GP 19.12.2004). Detta förhållande synes ha bidragit starkt till de inofficiella mansnamnens numerära dominans i pressen.

Äldre tradition i yrkesliv och sport tycks främst gynna förekomsten av manliga smek- och öknamn. Om jag undersökt 25–50 år äldre material, är det troligt att inofficiella kvinnonamn varit relativt sett ännu färre men sådana mansnamn desto fler. Redan för medeltida källor gäller följande: ”Seden att använda binamn såsom särskiljande benämningar tycks huvudsakligen ha brukats för män” (Janzén 1947:56 f.). Idag verkar smek- och öknamn minska i pressen snarast på grund

av strävan efter större stilistisk konformitet. De förekommer numera särskilt i koncentrerade textsammanhang, såsom rubriker, ingresser och sammanfattningar. En stilistisk intimitets- och triggereffekt verkar ofta eftersträvas med deras hjälp. Det utbredda *du*-tilltalet kan antas ha medverkat till något ökat bruk av gemensamma informella uttryck som anknyter till både förnamn och efternamn.

ILLUSTRATION 11. Titel eller namn? Det undrar man stundom (se 11.2 V).

Ett födelsedagsbarn

Owe Thörnqvist tycks ha varit en pratglad fabulerare redan i knatteåldern, för en barnvakt döpte honom fyndigt till "*Prosten i Palthammar*". Hans första sångarmoatjé, Ulla-Bella Fridh, kallade honom "*Morkarla-Mozart*".

- Jag hämtade dialekten och typerna från Morkarla socken i nordöstra Uppland, där jag tillbringade min barndoms somrar. Därifrån kom Slaktar-Emil, Anders och Brita, Josefsson och många av de andra.

(DN 11.3.1999)

Litteraturförteckning

Facklitteratur

- Allén S. 1986. *Svensk ordbok*. Språkdata, Göteborgs universitet. [Stockholm.]
- Allén S. 1999. *Modersmålet i fäderneslandet*. Ett urval uppsatser under femtio år. Göteborg. (Meijersbergs arkiv för svensk ordforskning. 25.)
- Allén S. 2003. *Prismas svenska ordbok*. Utarbetad vid Språkdata, Göteborgs universitet. Göteborg.
- Allén S. & Wåhlin S. 1979. *Förnamnsboken*. (3 uppl. 1995.) Stockholm.
- Alvarsson J.-Å. 1998. –Vad var det jag hette? Indianskt namnskick reflekterat i 'weenhayek-folkets kultur. I: *Personnamn och social identitet*. S. 103–138.
- Andersson L.-G. 1994. Om *göra* och *sylta* – en dialektgeografisk undersökning på lokalplanet. I: *Spår av odling*. S. 6–15.
- Andersson L.-G. & Ralph B. 1986. *Sicket mål*. Göteborg.
- Andersson Th. 1983. Personnamn. Till begreppets avgränsning. I: *Personnamnsterminologi*. S. 9–22.
- Andersson Th. 1994. Olika egennamnskategorier – förenande och särskiljande drag. I: *Övriga namn*. S. 15–42.
- Andersson Th. 1996. Onomastiska grundfrågor. I: *Den ellefte nordiske navneforskerkongressen*. Sundvollen 19–23 juni 1994. Red. av K. Kruken. Uppsala. (NORNA-rapporter. 60.) S. 15–41.
- Andrén G. 1945. Öknamn, smeknamn och andra personliga binamn vid ett fältkompani. I: *Nysvenska studier* 25: 22–56.
- Benson S. 1983. Smeknamn – öknamn. I: *Personnamnsterminologi*. S. 109–113.
- Bergman G. 1964. *Slang och hemliga språk*. Stockholm.
- Bijvoet E. 2002. Röster från Rinkeby. I: *Språkbitar*. S. 102–103.
- Björklund A. 1999. *Gubbar – historier och namn från Stockholms hamn*. Stockholm.

- Björseth B. 1958. *Göteborgsspråket*. Stockholm. (Svenskt riksspråk i regionala skiftningar. 2. Skrifter utg. av Nämnden för svensk språkvård. 19.)
- Blomqvist M. 1986. Binamn inom en idrottsförening. I: *Xenia Huldéniana*. En vänskrift till Lars Huldén på hans 60-årsdag 5.2.1986. Red. av M. Saari, A.M. Londen och K. Nilsson. Helsingfors. (Meddelanden från Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet. Serie B nr 10.) S. 151–160.
- Blomqvist M. 1993. *Personnamnsboken*. Helsingfors.
- Brandström P. 1998. *Lolandi* – se jag är! En historia om det berättande namnet hos sukuma-nyamwezi i Tanzania. I: *Personnamn och social identitet*. S. 139–155.
- Brink S. 1992/93. Var står onomastiken idag? En epistemologisk betraktelse. I: *Namn og Nemne* 1992/93:7–29.
- Bromander A. 1926. Öknamn, vedernamn och andra personliga binamn i en västgötasocken. I: *Skrifter utg. av Institutet för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs högskola*. IV. Göteborg. S. 1–39.
- Brylla E. 1996. Fornsvenska mansbinamn av typen *Dyna*, *Gylta* och *Stura*. I: *Från götarna till Noreens kor*. Hyllningsskrift till Lennart Elmevik på 60-årsdagen 2 februari 1996. Red. av E. Brylla, S. Strandberg och M. Wahlberg. Uppsala. (Skrifter utg. genom Ort-namnsarkivet i Uppsala. Serie B. Meddelanden 11.) S. 59–67.
- Brylla E. 1999. Anna Mädh inga händer, Karl Dängenäf och Ingridh Thiuvafinger. Några exempel på medeltida binamn. I: *Runor och namn*. S. 11–19.
- Brylla E. 2002. *Ursäkta, hur var namnet?* Personnamn i praktiskt bruk. Uppsala.
- Brylla E. 2004. *Förnamn i Sverige*. Kortfattat namnlexikon. Stockholm. (Skrifter utg. av Svenska språknämnden. 88.)
- Byrman G. 1992. Födelseannonsen i dagstidningar. I: *Svenskans beskrivning* 19. Förhandlingar vid Nittonde sammankomsten för svenskans beskrivning i Stockholm den 2–3 april 1992. Utg.: S. Hellberg, U.-B. Kotsinas, P. Ledin och I. Lindell. Lund. S. 72–81.
- Carling G. 2005. *Romani i svenskan*. Storstadsslang och standard-språk. Stockholm.
- Cassirer P. 1970. *Deskriptiv stilistik*. En begrepps- och metoddiskussion. Göteborg. (Acta Universitatis Gothoburgensis: Nordistica Gothoburgensia. 4.)
- Dialekter och folkminnen* 2000. Hyllningsskrift till Maj Reinhammar den 17 maj 2000. Red. av L. Elmevik och K. Hagren. Uppsala.

- Doggelito D. & Kotsinas U.-B. 2004. *Förortsslang*. Stockholm.
- Edlund L.-E. 1985. *Studier över nordsvenska Ortsböcknamn*. (Skrifter utg. av Dialekt, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå. Serie B: Namn nr 2.)
- Edström V. 1992. *Astrid Lindgren. Vildtoring och lägereld*. Stockholm. (Skrifter utg. av Svenska barnboksinstitutet. 320.)
- Einarsson J. 2004. *Språksociologi*. Lund.
- Eldblad A. 2000. Varför så få *Virus* och *Garvis* numera? I: *UNT Namnspalten* 18.1.2000.
- Gibson H. 1978. *Svensk slangordbok*. 2 uppl. Stockholm.
- Götling J. 1918. *Studier i västsvensk ordbildning*. De produktiva avledningssuffixen och deras funktioner hos substantiven i Göteve-målet. Stockholm.
- Helleland B. 1998. Ånd – individ – namn. Kommentar og synspunkt. I: *Personnamn och social identitet*. S. 383–397.
- Hellquist E. 1948. *Svensk etymologisk ordbok*. 3 uppl. Lund.
- Hyltenstam K. (red.) 1999. *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsperspektiv*. Lund.
- Jacobsson R.M. 2002. Små, små ord – om diminutiver. I: *Språkbitar*. S. 57–58.
- Janzén A. 1947. De fornvästnordiska personnamnen. I: *Nordisk kultur VII. Personnamn*. Utg. av A. Janzén. Stockholm. S. 22–186.
- Johannisson T. 1975. Tendenser i nutida svensk ordbildning. I förf:s *Ordbildning och ordbetydelse*. Valda studier. S. 185–200. (Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning. 14.)
- Jonsson H. 2000. Metaforer i dialekt. Strödda belägg, spridda tankar. I: *Dialekter och folkminnen*. S. 145–155.
- Karbø A. & Kruken K. 1991. *Gullhorn og dei andre*. Kunamn i No-reg. Oslo.
- Karlsson H. 1970. *Studier över båtnamn, särskilt namn på backebåtar och bankskutor från 1700-talets Bohuslän*. Göteborg. (Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning. 12.)
- Kotsinas U.-B. 1998. *Norstedts svenska slangordbok*. Stockholm.
- Kotsinas U.-B. 2003. *En bok om slang – typ*. Stockholm.
- Kristiansen K. 1991. *Danske øgenavne*. Fantasi, psykologi, jantelov. København.
- Kvillerud R. 1980. *Förnamn i Göteborg*. Namnskick för skolbarn födda 1958. Göteborg. (Acta Universitatis Gothoburgensis: Nordistica Gothoburgensia. 12.)

- Kvillerud R. 1991. Svenska personbinamn av idag: några axplock ur tidningsmaterial. I: *Heidersskrift til Nils Hallan på 65-årsdagen 13. desember 1991*. Red. av G. Alhaug, K. Kruken, H. Salvesen. Oslo. S. 262–272.
- Kvillerud R. 1993 a. Broster och Karl-Astrid. I: *Nordiska orter och ord*. Festskrift till Bengt Pamp på 65-årsdagen den 3 november 1993. Red.: G. Hallberg, S. Isaksson, I.-L. Löfquist, E. Nordin, C. Ringdahl, M. Saurow. Lund (Skrifter utg. genom Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund. 7.) S. 149–152.
- Kvillerud R. 1993 b. Personbinamn som motsvarar förnamn och efternamn i det allmänna ordförrådet. I: *Studia Anthroponymica Scandinavica* 11:63–70.
- Kvillerud R. 1997 a. Informella efternamnsformer i svensk tidningstext. I: *Namn og nemne* 14:69–79.
- Kvillerud R. 1997 b. I väntan på ett officiellt personnamn. En överblick av småbarnsnamn i födelseannonser. I: *OUÅ/Ortnamnssällskapets i Uppsala årsskrift 1997*. Red. av K.I. Sandred. Uppsala. S. 16–39.
- Larsson I. 1998. Gårdsnamnen i Dalarna – ett inhemskt släktnamnsskick. I: *Personnamn och social identitet*. S. 195–213.
- Leibring K. 2004. *Karl mä kappa, Börje Lata och Kockla*. Binamn i ett värmländskt brukssamhälle. I: *Namn*. S. 75–80.
- Lidaräng A. 1982. *Lurel och Smesa*. Västgötska personnamn i muntlig tradition. Stockholm.
- Lilja A. 2000. Tillbakadragna kvinnor och banbrytande män. Om könsordningen inom vetenskapen. I: *Dialekter och folkminnen*. S. 189–198.
- Liljestrand B. 1975. *Så bildas orden*. Lund.
- Liljestrand B. 1993. *Språk i text*. Handbok i stilistik. Lund.
- Lindstedt I. 1989. *Sportspråkets personnamnsbruk*. Göteborg. (NORDRAPP. Rapporter från institutionen för nordiska språk/svenska vid Göteborgs universitet. 2.)
- Lindström F. 2004. *x2. Världens dåligaste språk. Jordens smartaste ord*. Stockholm.
- Malmsten A. 1991. *Namnbok för 90-talet*. Stockholm.
- Mattisson A.-Ch. 1999. ”Kom nu Monika så går vi”. Om namngivning av hundar. I: *Runor och namn*. S. 55–62.
- Meldgaard E.M. 1983. Diminutiv, hypokorisme, kortnavn og kortform. I: *Personnamnsterminologi*. S. 98–108.

- Melefors E. 1983. *Byngen, Smissen och Listar*. Inbyggarbeteckningar och husbondenamn på Gotland. 1. Typologi och ordbildning. Uppsala. (Studier till en svensk ortnamnsatlas utg. av H. Ståhl. 13. Acta Academiae Regiae Gustavi Adolphi. LVI.)
- Milles K. 2002. Manligt och kvinnligt språk. I: *Språkbitar*. S. 156–157.
- Modéer I. 1964. *Svenska personnamn*. Handbok för universitetsbruk och självstudier. Utg. av B. Sundqvist och C.-E. Thors med bibliografi av R. Otterbjörk. Uppsala. (Anthroponymica Suecana. 5.)
- Modärna tider*. Vision och vardag i folkhemmet 1985. Utg. av J. Frykman och O. Löfgren. (Skrifter utg. av Etnologiska sällskapet i Lund 15.) Malmö.
- Molde B. 1970. Dagens svenska och morgondagens. I: Molde B. & Ståhle C.I.: *1900-talssvenska*. Stockholm. (Skrifter utg. av Nämnden för svensk språkvård. 37.) S. 5–24.
- Molde B. 1982. *Illustrerad svensk ordbok*. 3 rev. uppl. Stockholm.
- Mål i sikte* 1996. Studier i dialektologi tillägnade L. Elmevik. Red.: M. Reinhammar (huvudred.), G. Eklund, L. Peterson, M. Thelander och C. Åneman. Uppsala. (Svenska landsmål 1995.)
- Namn* 2004. Hyllningsskrift till Eva Brylla den 1 mars 2004. Red. av S. Strandberg, M. Wahlberg & B. Heinrichi. Uppsala. (Namn och samhälle 15.)
- Norén K. 1995. Hur språket förändras. I: *Ordbruk*. Lärt och lättamt om språk. Sveriges Radio. Stockholm. S. 138–148.
- Nyström J.-O. 1993. *Ordbok över lulemålet på grundval av dialekten i Amtnäs by, Nederluleå socken*. Umeå. (Skrifter utg. av Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå. Serie A. Dialekter nr 10.)
- Nyström S. 2003. *Smånamn och andra ortnamn*. Stockholm.
- Otterbjörk R. 1979. *Svenska förnamn*. Kortfattat namnlexikon. 3 uppl. Stockholm. (Skrifter utg. av Svenska språknämnden. 29.)
- Personnamn och social identitet* 1998. Handlingar från ett Natur och Kultur-symposium i Sigtuna 19–22 sept. 1996. Red. av Th. Andersson, E. Brylla och A. Jacobson-Widding. Uppsala. (Kungl. Vitterhets, Historie och Antikvitets Akademien. Konferenser. 42.)
- Personnamnsterminologi* 1983. NORNA:s åttonde symposium i Lund 10–12 oktober 1981. Red. av G. Hallberg, S. Isaksson och B. Pamp. Uppsala. (NORNA-rapporter. 23.)
- Pettersson G. 1996. *Svenska språket under sjuhundra år*. En historia om svenskan och dess utforskande. Lund.
- Politikens slangordbog* 1989. Af S. Anker-Möller, H. Jensen, P. Stray Jörgensen. 2 udg. Köbenhavn.

- Ralph B. 1994. Namnighet. I: *Spår av odling*. S. 239–245.
- Riad T. 2002. Svensk smeknamnsfonologi. I: *Studia Anthroponymica Scandinavica* 20:51–98.
- Riad T. & Larsson N. 2004. Ibrahim kallas Ibbe. I: *Språkvård* 4/2004:7–13.
- Rietz J.E. 1867. *Svenskt dialektlexikon*. Ordbok öfver svenska allmogespråket. Malmö.
- Rogan B. 1994. Navn eller nummer? Motiv for navngiving av ting. I: *Övriga namn*. S. 81–100.
- Ruke-Dravina V. 1983. Översättning av ortnamn och personnamn i litterära texter. I: *Från språk till språk*. Sjutton uppsatser om litterär översättning. Utg. av G. Engwall och R. af Geijerstam. Lund. S. 230–246.
- Runor och namn* 1999. Hyllningsskrift till Lena Peterson den 27 januari 1999. Red. av L. Elmevik & S. Strandberg (huvudredaktörer) samt E. Brylla, M. Wahlberg & H. Williams. Uppsala. (Namn och samhälle. 10.)
- Rydving H. 1998. Namn och identitet i nordsamisk kontext. I: *Personnamn och social identitet*. S. 337–359.
- SAOB = *Ordbok över svenska språket utg. av Svenska Akademien*. 1–. 1898–. Lund.
- SAOL₁₃ = *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket*. 2006. 13 uppl. Stockholm.
- Schill I. 1990. *4000 Vornamen aus aller Welt: von Adrian bis Zarah*. Niedernhausen.
- Släktnamn i Norden* 1995: Rapport från NORNA:s tjuvförste symposium i Oslo 17–20 september 1992. Red. av K. Kruken. Uppsala. (NORNA-rapporter 58.)
- Sorvali I. 1983. *Översättandets teori och praktik*. Helsinki.
- Språkbitar* 2002. Red. J. Nystedt. Stockholm.
- Spår av odling* 1994. Festskrift till Hugo Karlsson ... sammanställd av B. Ernby. Göteborg. (Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning. 19.)
- Stemshaug O. 1981. Namnebruken i Johan Falkbergets diktning. I: *Norske personnamnstudier*. Red. av O. Stemshaug. Oslo. S. 10–43.
- Stemshaug O. 1984. *Tilnamn i norske gruvesamfunn – Kongsberg og Røros*. Oslo. (Det kongelige norske videnskabers selskab 1/1984.) S. 1–63.
- Strandberg S. 1998. Personnamn och social kategori. Kommentar och synpunkter. I: *Personnamn och social identitet*. S. 87–91.

- Ståhle C.I. 1981. *Kungsan, Fiskis och Stegan*. Ord på *-an* och *-is* i stockholmskan – och en Bellmansstrof. I: *Stockholmsnamn och Stockholmspråk*. Stockholm. S. 138–158.
- Svahn M. 1999. *Den liderliga kvinnan och den omanlige mannen*. Skällsord, stereotyper och könskonstruktioner. Stockholm.
- Svanevik A. 1987. Innflytelse fra navn brukt i film og litteratur – og fra serieprogram i radio og TV. I: *Nyere nordisk personnavnskikk*. Rapport fra ett symposium på Skammestein i Valdres 10–14 april 1985. Red. av T. Schmidt. Uppsala. (NORNA-rapporter. 35.) S. 23–34.
- Svenska Akademiens grammatik* 1999. 2. Ord. Förf. av U. Teleman, S. Hellberg, E. Andersson. Stockholm.
- Svenska namn 1975. Projektet Svenska namns förnamnsregister. Upprättat vid Inst. för språkvetenskaplig databehandling vid Göteborgs universitet (Språkdata). Göteborg. (Otryckt material: datalistor.)
- Svenska språknämnden 1988 = *Från rondell till gräddfil*. 1988. Nya ord i svenskan från 40-tal till 80-tal. 2 uppl. Stockholm.
- Svenska språknämnden 2000 = *Nyordsboken med 2000 nya ord in i 2000-talet*. 2000. Stockholm.
- Svenskt ortnamnslexikon* 2003. Språk- och folkminnesinstitutet och Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. Red. M. Wahlberg. Uppsala.
- Söderberg B. 1996. *Hjala och jolla* – om spontan ordbildning. I: *Mål i sikte*. S. 365–373.
- Søndergaard G. 1979. *Bogen om personnavne*. Oprindelse, historie, brug. Copenhagen.
- Søndergaard G. 1991. *Danske fornavn* – betydning, oprindelse, popularitet. København.
- Teleman U. 1999. Är egennamn substantiv? I: *I hast hälsar...* Festskrift till G. Hallberg på 60-årsdagen den 7 okt. 1999. Red.: S. Isaksson m.fl. Lund. (Skrifter utg. av Språk- och folkminnesinstitutet, Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund. 9.) S. 243–247.
- Teleman U. & Wieselgren A.M. 1984. *ABC i stilistik*. 3 uppl. Lund.
- Thelander M. 1996. Från dialekt till sociolekt. I: *Svenskan i tusen år*. Glimtar ur svenska språkets utveckling. Red. L. Moberg och M. Westman. Stockholm. (Skrifter utg. av Svenska språknämnden. 81.) S. 163–181.
- Thorén B. 1996. *Bonniers slanglexikon*. Stockholm.
- Tingbjörn G. 2003. *Engelskt lån i svenskt idrottspråk*. Göteborg. (Meijerbergs arkiv för svenskordforskning. 30.)
- Tryti T. 1984. *Norsk slang*. Oslo.

- Wahlberg M. 1999. Uppsalaborgare på 1600-talet. I: *Runor och namn*. S. 105–116.
- Warmland K. 1997. *Värmländsk ordbok*. De värmländska dialekternas ordsfatt. Filipstad.
- Wessén E. 1997. *Våra ord, deras uttal och ursprung*. Kortfattad etymologisk ordbok. 2 uppl. Stockholm. (Svenska språknämnden/Norstedts Ordbok.)
- Widmark G. 1980. Kvinnospråk. I: *Språken i vårt språk*. Språkstudier av I. Jonsson och utg. av Svenska Akademien. Stockholm. S. 72–89.
- Widmark G. 1996 a. Om kedjeförskjutningar och teleologisk ljudförändring. I: *Samspel och variation*. Språkliga studier tillägnade B. Nordberg på 60-årsdagen. Red.: M. Thelander (huvudred.), L. Elmevik, B.-L. Gunnarsson och B. Melander. Uppsala. S. 491–502.
- Widmark G. 1996 b. Om termen dialekt och dess synonymer. I: *Mål i sikte*. S. 409–417.
- Wiggen G. 2000. *Quando corpus morietur... Dödsannonser i Norge gjennom det 20. hundreåret*. Et bidrag til norsk språk- og mentalitetshistorie med internasjonalt utblikk. Oslo.
- Williams H.B. 2004. Mellannamn. I: *Namn*. S. 155–159.
- Aarset T. 1983. Dobbelt navn og doble navn – nokre terminologiproblem. I: *Personnamnsterminologi*. S. 87–97.
- Österlund G. 1966. *Lundastudenters tilltalsnamn under femtio år*. Lund. (Lundastudier i nordisk språkvetenskap utg. av K.G. Ljunggren och G. Holm. Serie B, nr 1.)
- Övriga namn 1994. Handlingar från NORNA:s nittonde symposium i Göteborg 4–6 december 1991. Red. av K. Jóhannesson, H. Karlsson, B. Ralph. Uppsala. (NORNA-rapporter. 56.)

Skön- och allmänlitteratur

- Bergström G. 1976. *Alfons och hemlige Mållgan*. Stockholm.
- Bibeln 2000*. Utg. av Bokförlaget Cordia. Göteborg 1999.
- Bäckström L. "Bläckis" – Carlvik S.-O. 1996. "Som vi minns det..." *50- och 60- talets Karlstad*. Karlstad.
- Bäckström L. 1998. "Som vi minns det..." *70- och 80-talets Karlstad*. Karlstad.
- Den svenska psalmboken*, av Konungen gillad och stadfäst år 1937. Lund.
- Den svenska psalmboken*, antagen av 1986 års kyrkomöte. Örebro.

- Egner T. 1969. *Klas Klättermus*. Sv. övers. Stockholm.
- Ericson U.M. 1989–93. *Myggans nöjeslexikon*. Ett uppslagsverk om underhållning. Del 1–14. Höganäs.
- Gustaf Frödings brev*. I (1887–1891). Utg. och komm. av G Michanek och I. Rosenblad. Stockholm 1991.
- Gustaf Frödings poesi* 1993. Red. och komm. av G. Michanek. Stockholm.
- Holm P. 1972. *Bevingade ord och andra talesätt*. 14 uppl. Stockholm.
- af Klintberg B. 1980. *Hallå där – köp blåbär!* Rim och ramsor sammanställda. Ill. av B. Malmström. Stockholm.
- Lagerlöf S. 1891. *Gösta Berlings saga*. Stockholm.
- Linde G. 1964. *Den vita stenen*. Stockholm.
- Lindgren A. 1945. *Pippi Långstrump*. Stockholm.
- Lindgren A. 1950. *Kajsa Kavat och andra barn*. Stockholm.
- Lindgren A. 1954. *Mio, min Mio*. Stockholm.
- Lindgren A. 1955. *Lillebror och Karlsson på taket*. Stockholm.
- Lindgren A. 1963. *Emil i Lönneberga*. Stockholm.
- Lindgren A. 1964. *Vi på Saltkråkan*. Stockholm.
- Lindgren A. 1973. *Bröderna Lejonhjärta*. Stockholm.
- Lindgren A. 1981. *Ronja Rövardotter*. Stockholm.
- Lundgren M. 1970. *Åshöjdens bollklubb*. Stockholm.
- Milne A.A. 1930. *Nalle Puh*. Sv. övers. Stockholm.
- Norlander E. 1901. *Anderssonskans Kalle*. Stockholm.
- Pasternak B. 1958. *Doktor Zjivago*. Sv. övers. Stockholm.
- Pelle Plutt* 1983. Ramsor och rim från gator och gårdar, sammanställda av B. af Klintberg. Ill. av E. Eriksson. Stockholm.
- Shakespeare W. 1980. *En midsommarnattsdröm*. Sv. övers. Stockholm.
- Ström F. 1978. *Svenska ordstäv*. Stockholm.
- Tidningarna Dagens Nyheter, Stockholm (DN), Göteborgs-Posten, Göteborg (GP), Nya Wermlands-Tidningen, Karlstad (NWT), årg. 1980–2005.
- Århundradets största sportprofiler* 1999. Del 1–3. Utg. av Stroemberg MediaGroup. Stockholm.

Namnregister

- 22:an 40
 23:an 40
 89:an 40
 91:an Karlsson 40
- Abbe 31, 65
 Acke 75
 Acke Berka 78
 Adam-Sara-Simon-Sanna 42
 Adel 62
 Affa 8, 78
 Affe 20
 Aga 89
 Ag(g)e 47, 137
 Aggie 9
 Agneta 38
 Aktiestinsen 50
 Al Sandy 129
 Albin 25
 Alex 20, 132
 Alf 90
 Alfred i Klövva 103, 137
 Ali 122
 Allan 130
 Alva 13, 78
 Amalgam-Ulla 50, 125
 Am(m)i 67
 Ampan 121
 Amparito 121
 Anders 13
 Anderssonskan 132
 Anderssonskans Kalle 104
 Andy 70
- Anette 30
 Angelface III: 40
 Anita 63
 Anka(n) 70
 Anki 58, 75
 Ann(a) 65, 69, 70, 76
 Anna Panna 22, 86
 Annie 4, 30
 Annika(n) 63, 64, 68
 Annorlunda Sara 114
 Ansa 14
 Apelsinen 41
 Argentina 51
 Arne 70
 Arne på Åsen 12
 Arvid på Nylund 20
 Asplund 39
 Atom-Egon 115
 Avige Olsson 20
- Babben 92
 Babbi 58
 Babs 56, 64, 83
 Babsan 56
 Baby 117
 Baby Ru 43
 Back-Stefan 94
 Backa Lennart 52
 Bagarn 56, 78
 Baggen 80
 Baloo 54
 Bam 5, 37
 Bam-Bam 5

- Bambo 35, 38
 Bamse 5, 54
 Bamsefar 54, 65
 Bamsemor 54, 65
 Bandykeruben 27
 Bangladesh 51
 Banjo 70
 Banjo-Lasse 31
 Bapperappen 42
 Baron 91
 Bartolomeus 38
 Basunen 50, 99
 Battingen 38
 Baxet 63, 64
 Bea 9
 Beba 66
 Bebba(n) 38
 Bebbelebbe 38
 Bebben 38
 Bébé 120
 Bebelina 38
 Bebelinis 38
 Bebesito 121
 Bebs 14
 Becky 19
 Beka 31
 Bella 47
 Bempa 61
 Ben 120
 Benga(n) 130, 132
 Benito 121
 Benjamin 122
 Benke 13, 130
 Benne 60, 130
 Benny 120
 Berga-Klingen 68
 Berra 61, 123
 Bersa 2, 15
 Bert 49
 Bertis 49
 Beth 55, 130
 Bettan 130
 Betty 19, 49
 Bia 76
 Bibbi 75
 Biffen 12
 Big 117
 Big Bear 54, 118
 Big Ben 119
 Big Bengt 119
 Big Bert 119
 Big Mama 119
 Bigfoot 119
 Bigge(n) 62
 Biggles 36, 97
 Biggy 97
 Bikongen 103
 Billy 30, 118
 Bim 5, 37
 Bimbim 5
 Bimbo 121
 Bimse 5
 Bing-Bång 5, 26
 Binne 66
 Bio-Emma 108
 Birgitta 69, 81
 Biss 28, 37
 Bisse(n) 28, 38
 Biten 28
 Bitte(n) 89
 Bittis 76
 Bjärred 105
 Björeken 21
 Björn 20, 54
 Björne 54
 Björnina 132
 Björnig 54
 Björta 54
 Björte 54
 Bladan 103
 Blidö-Andersson 106
 Blomma(n) 22, 78, 124

- Blommis 78
 Blondie 131
 Blåbärskungen 125
 Blåfot 40
 Boa 18
 Bob 124
 Bob(b)o 84, 95
 Bobby 118
 Bobby Ewing 118
 Bohus-Kalle 77
 Boja(n) 62, 78
 Boje 78
 Bok-Vicke 113, 116
 Bolla 48
 Bolle 48
 Bolltrollaren 30, 91
 Bomben 113
 Bonden 113
 Bonk 39
 Bonkis Stonkis 38
 Bonnen 25
 Boom-Boom 119
 Borgmästarn 69
 BoRing 94
 Bosse 75, 76
 Bosse B 124
 Bosse Batong 113
 Bosse Russin 124
 Botta 28
 Boutros 122
 Boxar-Larzon 115
 Boxarn 50
 Boyboy 114
 Brabra 58, 126
 Bragd-Magda 108
 Brasse 90
 Brasse-Hasse 68
 Brita i Nedrabby 109
 Britt(a) 21, 76
 Britten 20
 Brittis 20, 64
 Brolle 4
 Brons-Kajsa 59, 94
 Bros 21
 Broster 42, 45
 Brottar-Märta 40
 Brugge 123
 Brunis 10
 Bruno 124
 Brunte 10
 Bryggarn 84, 113
 Bryggeriet 113
 Bråttom-Gustav 39
 Bubbas 25
 Bubbe(n) 25
 Bubblan 41
 Bubi 120
 Bubo 28
 Buddha 93, 122
 Buddy 119
 Buff(a) 31, 39
 Buffel-Persson 126
 Buffelino 39
 Buffe(n) 39
 Buggarn 119
 Bulan 44, 110
 Bull 119
 Bullan 26
 Bullen 26, 87
 Bult 128
 Bumlas 107
 Bumpen 35
 Bumsingen 38
 Bus 39
 Bus-Maria 39
 Busan 39
 Busen 39
 Busfröt 40
 Busk Margit 52
 Buster 119
 Buttan 50
 Buttis 84

- Buttra Molnet 93
 Bya 17
 Bygg-Magnus 50
 Byllen 107
 Bågen 21
 Båken 24
 Bärchen 54, 120
 Bärp 39
 Bölja 24

 Calle P 77
 Cantona 127
 Capo 127
 Carina 69
 Carl XVI Gustaf 37
 Carlie 2
 Carlo(s) 63, 121
 Carlsson på taket 22, 128
 Carotina Morotlander 122
 Carro 48
 Castro 127
 Cat 19
 Cattie Teaterapa 68
 Catti(s) 30
 Caty 30
 Cecilia 81
 Cellini 126
 Challe 47, 118
 Chambo 96
 Chaplin 96
 Chappe 96
 Charles 118
 Charlie 118
 Chester 118
 Chicago 51
 Chicken 106
 Chippen 106
 Chris 19, 20, 120, 136
 Clapton 127
 Clipset 99
 Coco 48

 Coje 96
 Coma 11
 Conny 119
 Copiad 99
 Corvetten 126
 Curro 38
 Cyrano 127

 Dada 8
 Daddit 66
 Daddy Cool 119
 Daga 80
 Dajsan 32
 Dala 79
 Dallas 37, 49
 Dalle(n) 71
 Dalta 107
 Daltegubben 107
 Dana 47
 Danilo 121
 Danne 65
 Dans-Monika 59
 Dansken 80, 93
 Dark 119
 Data-Lasse 31
 Dego 106
 Den Rosa PärLAN nr 2 125
 Dennis 38
 Dessi 12
 Dick(e) 66, 76
 Dicken 76
 Dicki 76
 Didde 76
 Diddi 76
 Dilba 123
 Dilldill 58
 Dischen 71
 Dockan 25
 Dockis 25
 Dodde 114
 Doddo 48

- Dojdoj 38
 Doktor Nallergi 50
 Doktorn 127
 Dolores 121
 Don Alberto 129
 Don Camillo 121
 Don Kohleone 97
 Dora 123
 Dottan 44
 Dottson 42
 Dregen 63
 Drottning Louise 5, 11
 Drottning Magda 115
 Drutten 37
 Du 32
 Du vet vem 86
 Dubbel-Jesper 109
 Dubbel-Nisse 109
 Dubbel-Olle 109
 Dudde 19, 104
 Dumskog 97
 Duntan 62
 Duracell 114
 Duva(n) 128, 130
 Dykarn 14
 Dyngevangen 113

 Earl 118
 Ebin 43
 Eddie 48, 124
 Edlin 42
 Effy 124
 Ego 122
 Eja(n) 62, 104
 Eka(n) 21
 El Mando 121
 El-Sven 31
 Elaiza 118
 Elake Jonte 126
 Elefanten 41, 110
 Eleganten 126

 Elin 65
 Elis i Tasre 103
 Elisabet 82
 Elisadonelbet 72
 Elly 70, 118
 Elsa 136
 Elsie 19, 55
 Elvis 127
 Emanuelo 121
 Emil 21
 Emil i Brinkeberga 37
 Emil i Västanberga 37
 Emmy 118
 Enkel-Jesper 109
 Erik 63, 124
 Ernie 118
 Esbjörn 126
 Essal 50
 Ester 38
 Ettan 21, 26
 Etty 118
 Eva 131

 Fader Gunnar 94, 114
 Fallis 21
 Far-Nisse 111
 Farbror Sven 112
 Farsan 111
 Femman 124
 Fenne 44
 Fenomen-Ahl 98
 Fenomenal 98
 Fet-Edvard 24
 Fido 53
 Fiken 82
 Filip II: 37
 Fimpen 113
 Finn-Pekka 81
 Finspångarn 53, 106
 Fis-Lisa 126, 136
 Fiskarn 56

- Fisken 125, 129
Fjanten 2
Fjellis 49
Fjunken 40
Fjuppen 40
Fjutton 40
Fjällvinden 91
Flachan 21
Flamman 24, 136
Flash 23, 82
Flexed 81
Flinta 71
Flisa(n) 65, 71
Flitiga Lisa 92
Flojken II: 42
Floppa 82
Flugan 28
Flundran 28
Flygis 63, 84
Flängberg 35
Fläsk 82
Fläsk-Jesus 93
Fnos 130
Fölkprat 79, 103
Foppa 82
Fordis 63
Forsis 84
Forward-Peter 94
Foten 29
Foto-Tarzan 31
Frankie Boy 118
Frasse 43
Fred 30, 76
Freda(n) 67, 76
Fredde 67, 76
Fredde Bedde 86
Freddisen 76
Freddy 30, 76
Fredrik 21
Frella 76
Frida-Fridolin 42
Friggonuggolinulo 70
Frille 76
Frippe 76
Frisse 21
Fritz 120
Frutte 76
Frykis 67
Fräck 82
Fröet 37
Frögga 66
Fröjd 26
Fucking Åmål-Alexandra 56, 74
Furtan 51
Fåglum 51
Färg-Larsson 22
Fölet 27

G 90
Gabbe 67
Gaby 118
Gais 85
GAIS-Oskar 42
Gaisalina 42
Gaisarn 85
Gammel-Dahlis 69, 112
Gammel-Johnny 29, 103
Gammel-Pricken 93
Garbo 96
Garpen 49, 118
Garpy 69, 118
Garvis 114
Gasten 40
Gaten 53
Ge mig en kvart om dagen! 83
Gegge 19
Geje 62
GEMA-Kjell 92
Gen 89
Gengas 31
Gepe 66
Gerd 80

- Geson 90
 Geta 30, 103
 Gits 50
 Gittan 64
 Gitte(n) 62, 64, 76
 Glader 26
 Glasögat 99
 Glenn Gurfinn från stjärnorna 39
 Glida 108
 Globen 41, 44
 Globet 104
 Gnesta-Kalle 109
 Gnägget 25
 Gogg(e) 39, 58
 Goj 96
 Gorban 123
 Gorby 123
 Gosa 25
 Gos(e) 4, 25
 Green-Olle 21
 Greta 13, 96, 131, 132
 Gretchen 64, 120
 Gretl 120
 Gretzky 114
 Greven 26
 Griseknoen 24, 37
 Grizzly 115
 Grodan 41, 44
 Grodan Boll 36
 Grym-Trym 59
 Grynet 87, 110
 Grytan 91
 Gräsmark 56
 Grävvarn 26
 Grönis 66, 129
 Gu 90
 Gubban 42
 Gubben 112
 Gubben i lådan 110
 Gubben Susing 28
 Gubbi(s) 112
 Gubbman 42
 Gubbstrutten 112
 Gucka 67
 Gucko 63
 Gudrunpandan 59
 Gugge 79, 104
 Guje 19
 Guld-Baronen 129
 Guld-Foppa 59, 94
 Guld-Lisa 94
 Gulde Svahn 94
 Guldfot 31
 Guldklimpen 77
 Gulleba 62
 Gullegumman 25
 Gullet 27
 Gullfesken 107
 Gullhönan 53
 Gullis 27, 136
 Gullklimpen 2
 Gullo 27
 Gumman 112
 Gummi(s) 112
 Gunda 62
 Gunne 78
 Gunni 61, 63
 Gunsan 20
 Gunta 62, 64
 Gunvor 132
 Gura 62
 Gurkan 62
 Gurra 62
 Gurre(n) 59, 60, 63
 Gus 90
 Gus-Gus 38
 Gussy 30
 Gusten 90
 Guten 52
 Gutten 107
 Gylfenborre 97
 Gyllen 58

- Gås 70
 Gävle-Jesus 93
 Görel 132
 Görgodt 107
 Gösen 130
 Gösta 61

 Habiba 127
 Hacka 62
 Hacke 14
 Hagalundarn 53
 Hagge 62
 Haggis 67, 78
 Hajsen 85
 Hale-Bopp 41
 Halleluja-Kärran 21, 108
 Halte Jesus 93
 Halvan 94
 Hambo 66
 Hammarn 124
 Hampus the Great 40, 45
 Han 32, 131
 Han Som Bestämmer 86
 Hanka 62
 Hanna 20
 Hannes 15
 Hans 15, 19, 65
 Hanseman 68
 Harry-Stina 42
 Hassan 68
 Hasse 17, 19, 68
 Hasse Lingonkasse 68
 Hasse T 91
 Hatte 80
 Hatti 63, 80
 Hedda 71
 Heddy 71
 Heinz 120
 Helena 123
 Helge 18
 Hella(n) 49, 62

 Hellas 49
 Hellen 49
 Hempa 62, 71
 Henka(n) 61, 71
 Henk(e) 61
 Henne 131
 Henry 119
 Hento 63
 Higgs 44
 Hilding 45
 Hillill 94
 Hinke(n) 61, 66, 67
 Hjalle 131
 Hjalmar 67
 Hjärtat 82
 Hoa-Hoa 28, 59
 Hoahultinna 52
 Hogie 118
 Holma 118
 Homer 118
 Hompom 58
 Hon 32, 131
 Hon Som Bestämmer 86
 Honey 58, 117
 Honom 131
 Hook 18
 Hoppe 39
 Hoppsan 39
 Hotlips 118
 Houston 41
 HSB 86
 Huckleberry 36
 Hula 51
 Hulda 80
 Huliganen 40
 Humhum 72
 Humlan 53, 114
 Hundringen 26
 Husky 114
 Hyland 28, 128
 Hyssen 85

- H:Zeta 79
 Håkan Bråkan 68
 Håkan Kråkan 68, 78
 Håkan Påkan 68, 95
 Hängbjörken 85
 Häsen 51
 Hästen 4
 Hö-Hö 95
 Högga 118
 Höken 65
- Ian 136
 Ice-Bjorn 119
 Ice-Borg 119
 Ida 131
 Iff-Iff 126
 Ije 111
 Iji 111
 Illern 130
 Immela 61
 Inga 65
 Inga Gill 131
 Ingbritt 18
 Inge 4, 65
 Ingeborg ve Såga 68
 Ingela Plingela Pudding-
 pastej 55, 95
 Ingis 15
 Ingo 63
 Ingrid 49
 Ingsan 62
 Irene 82
 Isak i Møsen 103
 Isräven 115
 Issy 50
 Ivrige Ivar 86
- Jackie 123
 Jag 32
 Jag Piteå 110
 Jahajohoansson 82
- Jaja 95, 126
 Jaje 68
 Jakobus Spellivinkus 122
 Jampa 68
 Jan Banan 68, 86
 Jan-Jan 95
 Jana 68
 Jangen 68
 Janka 68
 Janke(n) 60, 68
 Janko 68
 Janne 20, 68
 Janne Flash 18, 129
 Janne Grek 124
 Janne Loppan 84
 Janne Mitt i naturen 10
 Jannis 68
 Janos 68
 Janrik 68
 Japan 51
 Jaska 81
 Jasse 68
 Jeddän 28
 Jenny 69
 Jerka 103
 Jerker 63, 103
 Jesus 93
 Jettan 66
 Jim(my) 118
 Jimpo 63
 Jo 89
 Jocke 22, 105
 Joe 15
 Johan 52, 123
 Johannes Dräparen 82
 John(ny) 19, 70
 Joja 111
 Jojje 52
 Jojo 58
 Jokkmokks-Jokke 80, 105
 Jokso 21

- Jolle Tolle 68
Jollebrolle 86
Jolly 124
Jompa 108
Jonke(n) 21, 63
Jonne 74
Jonte 21, 74
Jontepojken 60
Joppi 63
Josen 63
Joski 63
Jubal 127
Judas 28
Jukka 19, 81
Julio 28
Julius den store 39
Julle 11, 66
Jumkilarn 53
Juna 39
June 39
Junior 39
Junken 66
Junne 129
Jussi 105
Jutta 129
Järnkaminen 108
Järs 67
Jätten 92
Jö 90
Jösse 14
- Ka 89
Kacka 58
Kacke 66
Kaj 48
Kajken 71
Kajo 67
Kajs(a) 4, 62, 63
Kajsa Kavat 95
Kakan 62, 87
Kalix 18
- Kalle 11, 21, 48, 55, 67, 68,
76, 128, 135
Kalle Bebben 77
Kalle Bock 125
Kalle Dussin 71
Kalle i boa 110
Kalle Jerka 103
Kalle Knepig 77
Kalle Kniven 55
Kalle Knäck 31, 68
Kalle Kula 68
Kalle på gårn 109, 115
Kalle på Trappa 77, 128
Kalle Sjöman 68
Kalle Stropp 36
Kalle Tusan 11, 22, 71
Kalle Vargön 11
Kalle-Ville 5
Kalven 41
Kamelen 53
Kantarellen 114
Kapten 50
Kapten Klänning 31
Karamell-Greta 113, 115
Karl-Astrid 42
Karla 49, 62
Karlsson 36
Karlsson på Lindö 4
Karlstad 51
Karlstad-Elvis 52, 127
Kasper 40
Katt 70
Katta(n) 19, 70
Katte 70
Kattis 70
Kd-Alf 113
Keeper 119
Kees 122
Keje 31
Kejsaren 40
Kejsarn 82

- Kentina 42
Kepsen 120
Kerstin 80
Kewa 66
Ki 50
Kickan 14, 135
Kicki 19, 48
Kidde 107
Killer 119
Killingen 53
Kim 38
Kina 51
Kinesen 51
King Kohl 97
Kiosk(en) 99
Kirneh 50
Kirre(n) 50
Kiruna-Lasse 105
Kiruna-Tobbe 105
Kjarne 90
Kjellsa 62
Klaba 62
Klang 58
Klara 70
Klarälva 103
Klas(se) 20
Kleva 76
Klimpen 5, 77
Klister-Karlson 126
Klottrik 96
Klumpen 5
Knas 106
Knasslan 26
Knatte(n) 77
Kneten 70
Knickedicken 96
Knip 108
Knippla-Bettan 14, 106
Kniven 53
Knivsta 53
Knodde(n) 8, 44
Knoen 37
Knubbsälen 41
Knyttet 36
Koa 30
Koj 79
Kolla 79
Kometen 26
Konjaksson 97
Kordan 62
Korpen 30
Kortedalas Maradona 2
Korv-Ingvar 105
Korva-Bertil 103, 105
Korven 22, 27
Koss 80
Kosta-Lasse 52
Kotten 44
Krabban 2
Kralle 129
Krasch 82
Kri 90
Kribbe 61, 62
Kricki 63
Krilla 62
Krille 17, 62
Krim-Kalle 59
Krippa 62
Krippe 62
Krischan 104
Kristen Kasperdocka 82
Krokodilen 41
Krullas 84
Krullen 77
Krumbuktis 39
Krut-Olga 25
Kryddan 94
Krypet 41
Kråkan 78
Kuben 27
Kubiken 27
Kulan 27, 41

- Kulladalarn 62
 Kulörten 93
 Kumlan 52
 Kung Börje 5
 Kung Kohl 97
 Kung Sune 115
 Kung Åke 11, 91
 Kungen 2, 91
 Kurr(e) 20, 37, 129
 Kurta(n) 41, 76
 Kurtan från Sumpan 41
 Kvadraten 27
 Kvast 21, 129
 Kvibling 63, 105
 Kvinnaböske 51
 Kyff 77
 Kåa 58
 Kåve 15
 Kärran 21
 Köla-Lindqvist 22
 Köping 22, 52
- La Camilla 121
 La Krook 121
 La Nilsson 121
 Laban 61, 62
 Labbe 75
 Labbo 63
 Lacke 66
 Ladd 127
 Laisa 118
 Lajan 62
 Lale 70
 Lalla 22, 48
 Lankan 76
 Lappen 113
 Larre 60, 75
 Lars ve färja 50
 Larsa(n) 75
 Larsson 90
 Lasse 15, 18, 21, 67, 75, 76, 136
 Lasse Klavér 23
 Lasse Liten 83
 Lasse Låda 23
 Lasse O'Månsson 122
 Lasse på Edholma 77
 Lasse T-dojan 24
 Lasse-Johan 13
 Lasseman 60, 136
 Latjing 85
 Latte 80
 Lattjo 85
 Lausbuben 41
 Lefa 62
 Leffe(n) 64, 80
 Leffet 64, 80
 Leifen 64, 80
 Leijonkungen 91
 Lell-Klôppern 41
 Lelle Kjell 92
 Lelle(n) 5, 103
 Len 123
 Lena i Bäckaby 10
 Leon 122
 Lerbo-Brita 51, 108
 Leztneg 50
 L-G 18
 Li 65
 Lia(n) 50, 65
 Liatorparn 113
 Liffon 63, 64
 Likenäsarn 113
 Liket 114
 Lill-Ann(a) 29, 37
 Lill-Babs 92
 Lill-Bjärred 105
 Lill-Blomman 75
 Lill-Elvis 127
 Lill-Garvis 114
 Lill-Greta 131
 Lill-Göte 59
 Lill-Klas 4

- Lill-Krutov 83, 92
 Lill-Lotta 131
 Lill-Murren 93
 Lill-Tidan 92
 Lill-Turchina 83, 126
 Lilla Barn 43
 Lilla Buff 39
 Lilla Du(ff) 43
 Lilla Gos 92
 Lilla jag 43
 Lilla Marita 59
 Lilla Ny 39
 Lilla Någon (Nån) 43
 Lilla Ru 43
 Lilla Vild nr tre 39
 Lillan 27
 Lillebror 40
 Lillebror Namnlös 40
 Lilleman /3/ 44
 Lillemor 27
 Lillen 11, 27
 Lillis 27, 64
 Lilljägarn 41
 Lillmekis 44
 Lillprinsen 2
 Lillpuckot 27
 Lillpyttan 92
 Lillsneckarn 61, 78
 Lillstrumpan 92
 Lina Pina Pärönprutt 60
 Lindegais 85
 Lindqvistskan 104
 Lindås 131
 Linkan 61, 78
 Linken 61, 62
 Linus 63, 132
 Lippan 61
 Lippe 61
 Lis(a) 13, 55, 129, 136
 Lisagumman 60
 Lisbet 13, 136
 Lissie 19
 Liten 39, 44
 Livet 70
 Ljubo 123
 Ljungen 78
 Ljungman 131
 Ljuncan 15
 Loa 11
 Lobben 62
 Lokus 122
 Lola 48, 74
 Lollo 94
 Long-John 106
 Loppan 41, 110
 Lotta 131
 Lottie 84
 Loyse 129
 Lubba 82
 Lubbe 61
 Lubo 123
 Luck-Margit 113
 Lucke 114
 Lucy 69
 Ludda(n) 123
 Ludde 49, 123
 Ludvig XII Kingfors 37
 Luffe 80
 Luggen 14
 Lull(a) 107
 Lullan 107
 Lullo 9
 Lumpa(n) 10
 Lunkan 78
 Luntan 24
 Lurvas 38
 Lussan 82
 Lusse-Lasse 5, 59
 Lyckosten 28
 Lys vidare 24
 Lyse 52
 Lål 18

- Lång-Nils 29
 Långa benet 29
 Lången 27
 Läkarn 50
 Lärkan 77
 Lärken 26
 Lövet 76
 Lövis 23
- Mabbe 18, 62
 Mack(e) 62, 132
 Macko 63, 63
 Madde(n) 62, 65
 Maddie 63
 Maggan 19, 132
 Maggie 120
 Mailholm 94
 Maj(a) 76, 96, 136
 Maj-Björn 44
 Maja Pirayan 95
 Majken 63, 64, 71
 Majkensnuff 59
 Majsie 63
 Majte 62
 Mala 62
 Malin 19, 61, 63
 Malkåm 43
 Mallan 62
 Malle 61
 Mallis 63
 Malmö 29, 105
 Malou 67
 Mamma Astra 111
 Mandis 63
 Mange Bange 68
 Mange Pange 68
 Mannen 72
 Mante 62
 Maradona 2
 Margit 61, 63
 Margot 61, 63
- Marie 136
 Mariola 61, 62, 64, 121
 Marja i Myrom 106
 Markus 48, 132
 Markus Parkus 68
 Marlies 120
 Mary 61
 Mas 83
 Mas-Harry 52, 108
 Mas-Lasse 52, 108
 Masen 52
 Masken 41, 53
 Masse 60, 75
 Massi 4
 Mats 49
 Mats Det är så synd om oss 10
 Matta 4
 Matte 4
 Matti 4
 Maud 70
 Max-Ellen 42
 Maximum 92
 Megeleggen 84
 Meja(r)n 103
 Mejern 103
 Mekilina 44
 Mell-Sig 59
 Mellis 67
 Messias 93
 Mia 66
 Michelingumman 40
 Micka 132
 Micke 61
 Mickedick 96
 Micklet 61, 63, 64
 Mickus 132
 Migge 132
 Miggie 132
 Mikro 63
 Milis 67, 89
 Millan 66, 71

- Mille 62, 66
Milo 67
Mimmi 5
Mimosa Sam 125
Mini 77
Mini-Bart 59
Mini-Mini 5
Minimal 12, 92
Mintis 63
Mio 36
Misse 62
Mitzi 69, 120
Mix 63
Moa(n) 111
Moffarn 112
Moglia 111
Moja(n) 111
Molla(n) 28, 111
Molle 11, 71
Moltas 61, 62
Mona-Lisa 131
Moppe 111
Mopsen 13
Mor Elsa 69, 94
Mora-Nisse 2
Moras lilla Olle 96
Moris 111
Mosa 70
Moster Sara 69, 114
Motis 96
Mowgli 36
Muje 72
Mulle 2
Mumlan 106
Mumpen 28
Muppen 37
Murarn 113
Murre 13
Mygган 114, 128, 129
Müller 120
Myran 29, 114
Mys-Persson 126
Mål-Otto 113
Målarn 50, 113
Mållgan 36, 43
Måltjuven 25, 115
Månsan 103
Måsen 91
Märta 130
Mäster Nils 31, 138
Mäster Stig (H) 69
Mördarn 126
Mörten 41
Nacka 51
Naja 95
Naken-Janne 108
Nalle 54
Nalle Puh 44
Nan(n)e 68
Nanne Avundsjuk 10
Napoleon 28
Narva-Kalle 19
Nea 49
Nebbe 123
Nebo 123
Nenne 9, 48, 52
Nesjo 123
Nettan 65, 84
Nginge 111
Nibbe 62
Nickan Pickan 86
Nicke 87
Nicke Nyfiken 44
Nicko 20
Nickson 82
Nila(s) 20
Nille 60, 76
Nils 67
Nilseman 68
Nina 19
Nina Pina 68

- Ningnik 43
 Ninni 17, 75
 Nippan 62
 Nippe 62
 Nisse 21, 34, 64, 67, 68, 76
 Nisse Fixén 31
 Nisse Glader 23, 68
 Nisse-Lasse 13
 Nisse(n) 64
 Nita 9
 Nivea 126
 Noffan 50
 Nollan 32, 72
 Nolle 72
 Nonnepaddan 59
 Norda 66
 Norrmannen 93
 Notan 70
 Nubben 22, 62
 Nugget 119
 Nun(a) 44
 Nunne 4, 18
 Nuppe 96
 Nutte(n) 27
 Nutti(s) 27
 Ny 39
 Nybben 53
 Nye Norman 113
 Nyktergalen 28
 Nyllet 97

 von Oben 120
 Oboy 119
 Ocke 111
 Oja 111
 Ola 61
 Olaua 67, 138
 Olga 25
 Olle 14, 67, 78
 Olle på Halla 109
 Ollebom 64

 Olsson 39
 Ona 111
 Orpon 43
 Orren 70
 Orsa 104
 Orust 29, 52
 Orvar 28
 Osa 111
 Oskar I 37
 Oskar II 37
 Osklin 42
 Ossen 129
 Osten 28
 Ota 111
 Ottor 65
 Owe 65

 PA 18, 32
 Paggan 123
 Pagge 123
 Paj(en) 11, 65
 Palle 13
 Panka 107
 Pansar-Jesus 93
 Pappa 111
 Pappa Pe 111
 Pappi Bel Gryno Gullefjun 75
 Papprik 63, 111
 Party-Majsan 113
 Pastorn 113
 Patrik 132
 Pea 18, 32
 Pebbles 37, 114
 Pedda 62
 Pedde 62
 Pedro 97, 121
 Peg 22
 Pege 66
 Peggen 66
 Peggy 22, 84
 Peja 62

- Peje 62
 Peking 51
 Pekka 81
 Pekkös Gustaf 81
 Pellan 19
 Pelle 4, 22, 49, 67, 75, 131, 135
 Pelle Sanslös 82
 Pelle Sving 19
 Pelle Vävare 4, 14
 Pellegubben 60
 Pelleman 60
 Pépé 121
 Pepo 58
 Pepparn 70
 Peppe(n) 70
 Peppino 60
 Peppis 19, 75
 Peps 63
 Per i körka 4, 103
 Per i vråa 4, 50
 Per Målare 4
 Per Vävare 4
 Perestrojka 122
 Perka 71
 Perkel 62, 71
 Perra 75
 Perrault 97, 121
 Perre 19, 75
 Peta(n) 61
 Peter i Lyse 52
 Petra 21
 Petrov 61, 63, 65, 122
 Petrovna 61, 63, 65, 122
 Petta 61
 Petter 67, 90
 Petter i boa 103, 110
 Pettson 67
 Petzi 63, 120
 PG 66
 PG Gyllenetiderhammar 32, 55
 Picasso 96
 Piccolo 121
 Pidde(r) 19
 Piggelin 84, 125
 Piglet 118
 Pilas 70
 Pille 8
 Pillerill 36
 Pilsnern 99
 Pim 37
 Pinglan 25
 Pinnen 9
 Pip 39
 Pippi 36, 124
 Pippi-Lotta 36
 Pirkitta Plom 81
 Pirre 32, 114
 Pjärsan 32, 62
 Planta 27
 Pligg(en) 99
 Pling 95
 Plommon 77
 Pluppelina 77
 Pluppen 77
 Pluppis 98
 Pluttelutten 43, 96
 Plutten 77, 92
 Pluttenussan 84
 Pluttis 77
 Pluttrik 29, 63
 Plåtis från Bagis 85
 Pläpple 43
 Pojken 92
 Poker 114
 Polarn 85
 Pom 37
 Pomas 111
 Ponken 25
 Pontis 39, 132
 Pontussa 39, 132
 Porjus 105
 Posek 61

Pottu 63
 Pralen 85
 Preppen 104
 Pricken 93
 Prins Filip 37
 Prins Walter af Stureby 45
 Prinsen 35, 91
 Prinsessan Ru 43
 Prinsessan Silverhår 40
 Professorn 125
 Proffe 129
 Pronto 121
 Proppen 24
 Prosten 113, 138
 Prysse 64
 Prytzen 64
 Puck(en) 24
 Puffelina 59, 132
 Puffe(n) 60, 132
 Pugge 114
 Puh 44
 Pula 26, 108
 Puppeluren 42
 Purjo 94
 Pussy 84
 Putta 65
 Putte 14, 65, 135
 Puttelina 65
 Pyra 24, 106
 Pyret 44, 106
 Pysen 92
 Pysslingen 35, 40
 Pytsi 28
 Pytta(n) 77, 106
 Pågen 98, 107
 Pålle-Johan 104
 Påsen 124
 Pära 75
 Pärís 75
 Pärlan 77, 92
 Pölman 97

Pötnäsa 125
 Racetjejen 39
 Rajtan 85
 Rally-Kalle 39, 115
 Ranka(n) 80
 Rasmus 79
 Red Hot Pepper 127
 Rekan 103
 Renée 120
 Reven 41
 Rickard 131
 Robo 63
 Rockamore 83
 Roffe Ceder 129
 Rolle 20, 60
 Rollo 99
 Rommen 27
 Ronja 36
 Ropet 28
 Rosa 71
 Rosen 65, 70
 Roy 120
 Rudden 53
 Rullan 39
 Rulle 9, 39
 Rulta-Tulta 38
 Ruskträsk 105
 Rustica 83
 Rutan 20, 68
 Råkan 41, 103
 Råven 29, 41
 Rödax 62
 Rödfärgarn 107
 Rödtoppen 107
 Rövärn 25, 136
 Sam 80
 Sanna 75, 78
 Sanne 84
 Sanneskatan 4, 84

- Sardinien 35, 41
 Sasja 61, 62
 Seb(by) 30, 37
 Seladoff 43
 Selånger 105
 Senmark 15, 125
 Sessan 40
 Sexan 26
 Sextus 122
 Shoore 118
 Shrimpen 119
 Sibben 105
 Sigge 79, 132
 Sigge Plåtis 50
 Sigge Sluring 108
 Siggelina 37
 Silla 89, 107
 Silver-Martin 59, 94
 Sing-Sing 68
 Sippan 82
 Sir Henry 69, 119
 Sir Väs(e) 112
 Sirocco 53
 Sissi 89
 Siv-Urban 35
 Sivan 64, 136
 Sivan Divan 68, 136
 Sjäpen 25
 Sjökvisten 21
 Sjöman 30
 Ska han inte lägga av snart? 83
 Skepparn 50
 Skitpratarbjärn 11
 Skitsnackholm 94
 Skogaknutten 53, 115
 Skogs-Anna 120
 Skorpan 36, 44
 Skrattet 99
 Skrattis 99
 Skrivholm 94
 Skruttet 36
 Skruttibangbang 42
 Skruven 39
 Skrållan 44
 Skurhinken 124
 Skurken 40
 Skuttalumbilo 42
 Skå-Edeby 106
 Skå-Gustav 106
 Skåning(en) 105
 Skägget 99
 Slaktarn 2, 113
 Sleva 66
 Slim 119
 Slug 70
 Sme-Persson 103
 Smen 103
 Smidas 62
 Smirre 123
 Smulan 44
 Smurfen 37
 Smyko 96
 Småland 106
 Smålands-Lasse 108
 Smålands-Pelle 12, 106
 Småläanningen 2
 Smör-Emma 125
 Smörjern 103
 Snajda(r)n 25
 Snickarn 113
 Snickarn på Säm 77
 Snidarn 53
 Snobban 106
 Snobben 5
 Snocke 90
 Snoddas 93
 Snoffan Noppa 43
 Snos 130
 Snuddevutten 42, 96
 Snuttan 107
 Snutte(n) 44, 107
 Snäckan 41

- Snövit 27
 Sockerdrickan 10
 Soffan 15
 Sola 104
 Sola i Karlsta 110
 Solan 104
 Soli(s) 104
 Sollan 104
 Solman 97
 Solstråle nr 2: 45
 Sonja på Rapid 109
 Sonny 119
 Sotarn 84
 Space 119
 Spaceman 119
 Spanien-Gustav 108
 Sparke(n) 31, 39
 Sparkis 39
 Sparkus 39
 Sparky 39
 Sparven 48
 Speedie 35, 43
 Spelmotorn 126
 Sprattel 35, 39
 Sprattelgubben 39
 Sprinter-Dennis 40
 Spöket 77, 98
 Stabben 108, 111
 Stavis 20
 Stecka 104
 Stickan 21, 49
 Stickon 64
 Stig på såga 68
 Stiggy the Viking 119
 Stina 31, 65, 76
 Stinsen 50
 Stintan 21, 61, 62
 Stiven 119
 Stonebreaker 119
 Stor-Babs 92
 Stor-Blomman 75
 Stor-Flash 92
 Stor-Murren 93
 Stor-Persvensa 104
 Stor-Sven 29, 59
 Store-Petter 103
 Storfotingen 27
 Stormorsan 25
 Storpuckot 27
 Storstrumpan 92
 Stortorparn 27
 Strails 96
 Stridsvagnen 98
 Strumpan 92
 Strömmingen 107
 Strömstad-Sven 109
 Stumpan 11, 56
 Sture Allén d.y. 128
 Stålfarfar 112
 Stålfarmor 112
 Stålmannen 55, 126
 Stålmannen David i Kälvesta 55
 Stålmormor 112
 Stävis 70
 Stöpahultarn 53
 Suddan 70
 Sudden 49
 Sump-Hugo 109
 Sump-Jocke 109
 Suorva 105
 Super-Jill 92
 Super-Seb 92
 Sura-Pelle 109
 Sussie 95
 Sussie Pussie 95
 Svanen 53
 Swanis 90
 Svante 61
 Svarvarn 84
 Svarvern 84, 103
 Svea 21, 125
 Svecia 125

- Svempan 62
 Sven 131
 Sven i Föske 51
 Svenke 60
 Svenne 44
 Svenne Berka 78
 Svenneman 60
 Svennis 64
 Svensken 52, 93, 123
 Sventa 61
 Svente 60
 Svesse 61, 62
 Svinten 63
 Svisch 77
 Svisse 61, 62
 Syster Britt (på Barnkliniken) 75
 Säcken 93, 124
 Säj Ingenting 124
 Sättila-Åsa 106
 Sölve 23
 Sörenslam 81
- Taggen 87
 Tallen 71
 Tandlös 21
 Tangan 19
 Tango 50
 Tanjoska 60, 122
 Tanna 85, 99
 Tant Grön 25
 Tant Vit 25
 Tappan Straffer 97
 Tarren 82
 Tarzan 127
 Tatta 20
 Tattit 44
 Tea 84
 Teddy 49, 118
 Tejlake 42
 Televinken 37
 Telex 41
- Teppa 81
 Termos 42
 Tette 47
 The Champ 119
 The Great 119
 The Wall 119
 Tian 40
 Tidan 92
 Timmernabben 106
 Tina 19, 136
 Tinta 62
 Tintin 95
 Tinu 63
 Tita 44
 Titt i helvete 98, 103
 Titt i himla (himmel) 98, 103
 Titti 76, 95
 Tjabbe 85
 Tjabo 85
 Tjalle 129
 Tjena 79
 Tjoa 111
 Tjocken 126
 Tjoff(e) 65
 Tjomme(n) 85
 Tjomming 85
 Tjompen 85, 118
 Tjompy 85
 Tjorven 35, 37
 Tjuven 25
 Toan 10
 Tofsen 63
 Tojsan 71
 Tollarparn 53
 Tommie Gun 118
 Tom(my) 61, 63, 118
 Tompa 61
 Tompis 61, 63
 Tomten 9
 Tonda 20
 Topsy 127

- Tor(e) 20, 70
Torklina 42
Torparn 112
Torrance 28
Torsken 125
Tosse(n) 80
Totta 95
Totti(s) 31, 63
Totto 95
Trana(n) 53
Trappa 128
Trassel 39
Treat 26
Trenils 109
Trillan 28
Trisse 70
Troll-Eva 109
Trollet 23, 91
Trude 65
Truls 130
Tuben 27
Tudor 42
Tuffa (Tuffe) Viktor 110
Tuffe Jonte 126
Tufftuff 38
Tulla(n) 65
Tulli(s) 65, 126
Tulsa 96
Tumba 52
Tummen 40
Turbolin 39
Ture 38
Turken 31
Tuss (-e, -en) 5, 35, 126
Tutta(n) 10, 107
Tutt(e) 28, 107
Tvek 39
Tvåan 26
Tyckanen 81
Tysken 52, 93
Tytyt 28
Tångråkan 24
Tänkanen 81
Uffe(n) 80
Ulfen 80
Ulfi 80
Ulla 130
Ulle(t) 64, 80
Undenäs-Jesus 93
Urrburr 96
Usama bin Ladin 127
Vabban 137
Valja 62
Wally 119
Vargen 71
Vargfar 79
Varg-Olle 79
Vater 120
Vebjörn 126
Vega 132
Vesslan 41, 123
Vet Bästerberg 82
V-Gurra 90
Vi på Toppvägen 32
Vickan 65
Vicke 65
Vicky 65
Vilda November 39
Vilda (Vilde) Ville 95
Ville 17, 76
Viran 129
Vittjärv 105
Volodja 122
Vonny 50
Våran Olle 31
Välling 31
Världens bästa Augustsson 37
Världens bästa Jesper 37
Världens bästa Johansson 37
Världens bästa Jönsson 37

Världens bästa Karlsson 36, 83

Värmland 51, 106

Västgöta-Bengtsson 106

Västgöta-Sigge 10

X 90

Xerxes 38

X:et 90

Y 90

Z 90

Zacke 67

Zamora 96

Zeb: se Seb(by)

Zeta 90

Zjivago 127

Zorro 34, 37

Zwejan 49

Zäta 90

Åby 52

Åkvist 39

Åsa-Nisse 37, 87

Åsa Påsa 68

Åsnebrink 97

Älskebiten 126

Ängeln 98

Äppet 79

Ödlan 30

Öland 51

Örnen 9

Meijerbergs Arkiv för svensk ordforskning (MASO) utges av styrelsen för Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning vid Göteborgs Universitet. Styrelsen består av Filo-
sofiska fakulteternas gemensamma donations-
nämnds ordförande, professor Christer Sund-
qvist, ordförande, professorn i nordiska språk Bo
Ralph (självskrivna ledamöter), samt profes-
sorn i modern svenska Lars-Gunnar Anders-
son, utsedd av humanistiska fakulteten.

Arkivet utges i tvångsfria delar om minst fem ark.

Prenumeration kan verkställas i bokhandel eller direkt hos Institutet, adress Institutionen för svenska språket, Box 200, 405 30 Göteborg.

Bidrag till Arkivet torde sändas till samma adress.

Namn på personer har i första hand som syfte att identifiera individer. Nyfödda barn får emellertid sällan sina namn slumpmässigt. Ibland uppkallas de efter någon äldre släkting, i andra fall är det någon känd person som får bilda föredöme, vissa föräldrar bemödar sig om att hitta speciella namn som verkligen har en särskiljande effekt osv. Därigenom får namnen bland annat en social och en psykologisk sida. De kan också undersökas från rent språkliga utgångspunkter, hur de är bildade och vilka språkliga egenskaper de har i övrigt.

De officiella namnen följer en genom livet. I många kulturer har man dessutom flera namn, som används i olika sammanhang. Till uppsättningen hör sådana namn som man kan få i en förtrolig krets, såsom inom familjen eller släkten, bland kamraterna osv. I sådana fall talar man om smeknamn. När de inofficiella namnen blir lite elakare och exempelvis tar fasta på någon negativ egenskap eller brist hos namnbäraren rör det sig snarare om öknamn. Termen öknamn betyder egentligen bara att man lagt till ett namn, men så småningom har de negativa associationerna tagit överhanden. De inofficiella namnen förblir i de flesta fall okända för den stora allmänheten, men om någon blir mera allmänt känd kan det också hända att vederbörandes smeknamn eller rentav öknamn också blir mera spritt. Denna bok handlar om inofficiella namn som just fått en vidare spridning genom att de förekommit i dagspressen. På omslagets framsida har författaren avbildat en kvinna med smeknamnet Carotina Morotlander. Namnet behandlas i boken (s. 122).

Boken ingår som nummer 33 i serien Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning.